

TIJA GAED BLONG
LANWIS
MO
KOMYUNIKESEN

Yia 2

LANWIS MO KOMYUNIKESEN

Tija Gaed

Yia 2

Ministri blong Edukesen mo Trening
Ripablik blong Vanuatu
2017

Ministry of Education and Training - Republic of Vanuatu

Title: Tija Gaed blong Lanwis mo Komyunikesen Yia 2

Education Support Program (Vanuatu)
is managed by Coffey on behalf of the
Australian Government

Supported by the
New Zealand Aid Programme

This Teacher Guide was developed with the support of the aid programs of the Governments of Australia and New Zealand provided through the Education Support Program (Vanuatu).

Raet blong buk ia i stap wetem Gavman blong Vanuatu.

© Ministri blong Edukesen mo Trening, Ripablik blong Vanuatu.

I no gat man i gat raet blong riprodusum buk ia o eni part blong buk ia. I no gat man i gat raet blong printim, salem, mekem fotokopi, transmitim long eni form, had kopi o sof (elektronik) kopi. Yu save mekem wan long olgeta samting ia antap nomo sapos we yu askem raet long pablisa (ol man we oli mekem buk ia) mo oli raet i kam mo givim raet ia long yu.

Ol Konten

INTRODAKSEN

Strakja blong Tija Gaed	4
Silibas blong Tija Gaed.....	5
Planning i kam long Silabas.....	6
Ovaviu blong Lanwis mo Komyuniken Yia 2	7
Ol Yunit blong Yia 2	8
Taemtebol.....	10
Ol Risos blong Tija Gaed ia.....	10
Ol Gudfala Saen blong Tijim Gud Literasi.....	12
Ol Impoten Samting yu Mas Save Abaot Asesmen	13
Wanem hem i Inklusen o Inklusiv Edukesen?	13

OL LENING AOTKAM MO INDIKETA

Lisening mo Spiking.....	16
Riding.....	19
Raeting.....	22
Viuying.....	25

OL LENING AKTIVITI

Tem 1

Yunit 1: Rikaon.....	29
Yunit 2: Prosija	66

Tem 2

Yunit 3: Deskripsen	103
Yunit 4: Narativ	147

Tem 3

Yunit 5: Infomesen	184
Yunit 6: Eksplenesen	225

OL APENDIKS	266
--------------------------	-----

Ol GLOSARI	286
-------------------------	-----

Introdaksen

Tija Gaed ia hem i wan gaed we i givhan long yu blong save wanem mo hao blong tijim blong mekem ol studen oli kasem ol aotkam we oli stap long Yia 2 silibas blong Lanwis mo Komyunikesen.

Hem i givim tu ol aedia blong asesmen blong mekem yu save luksave sapos tijing blong yu hem i efektif mo ol studen oli stap lan gud o no.

Gaed ia i blong givhan long yu blong mekem ol lesen plan. Yu save yusum ol aktiviti we oli stap insaed o yu save mekemap ol aktiviti blong yu folem situesen blong yu, be yu mas mekemsua se ol studen oli kasem ol Lening Aotkam. Mo tu yu save yusum Nasonal Silibas buk blong developem ol lesen mo aktiviti blong yu.

Strakja blong Tija Gaed

Ol Tem: Wanwan Tija Gaed i gat tri tem, mo wanwan tem i gat tu Yunit blong Lanwis long hem.

Ovaviu blong Tem: Wanwan tem i gat Tem Ovaviu we hem i givim wanem ol Yunit bae yu tijim long wanwan tem. Yu save yusum infomesen we i stap ia blong mekem plan blong program blong yu.

Yunit blong Lanwis: Wanwan Yunit i kasem fo week mo i folem Plan blong 10 Dei we i gat 10 lesen evriwan (**luk long Apendiks 1**).

Ol Wik: Wanwan wik i gat faev lesen long hem. Ol lesen ia oli gat buk, posta o teks blong wik, leta o saon blong wik, ol niufala vokabulari mo ol risos we yu nidim long wik.

Long evri lesen i gat ol sikis aktiviti ia:

1. Orol Komyunikesen
2. Lanwis Eksperiens
3. Ol Raem mo Poem
4. Fonolojikol Awenes
5. Riding
6. Raeting

Rutin mo Sea Taem: Yu mas mekem Rutin mo Sea Taem evri dei blong statem gud lesen mo blong finisim lesen long wan interesting mo fan wei. Luk long **Apendiks 2** long ol aedia blong Rutin mo Sea Taem.

Silibas blong Lanwis mo Komyunikesen

Tija Gaed ia yu save yusum wetem Nasonal Silibas blong Lanwis mo Komyunikesen blong Yia 2. Gaed ia i eksplenem ol wei we yu save mekem plan mo divelopem wan lanwis mo literasi program we i kam long ol Lening Aotkam mo Indiketa we i stap insaed long silibas.

Buk ia i wan gaed nomo mo yu save mekem ol jenis we yu wantem, folem level blong ol studen long klasrum blong yu.

Lanwis mo Komyunikesen i gat fo stran long hem. Ol stran ia nao oli talemaot ol bigfala tingting o wanem we yumi save kolek ol mein topik insaed long wanwan subjek. Insaed long wanwan stran, i gat ol sab-stran o wanem we yumi save kolek ol sab-topik.

Ol sabstran ia oli representem ol komponen blong lanwis. Wanwan sabstran i deskraebem wanem ol studen oli mas kasem long ol defren yia long skul.

Yu save luk ol stran mo ol sab-stran blong Lanwis mo Komyunikesen long tebol ia:

Stran	Sab-Stran
Lisening mo Spiking	Skil mo strateji
	Prodaksen
	Konteks mo Teks
Riding	Skil mo strateji
	Prodaksen
	Konteks mo Teks
Raeting	Skil mo strateji
	Prodaksen
	Konteks mo Teks
Viuying	Skil mo strateji
	Prodaksen
	Konteks mo Teks

Nasonal Silibas i gat ol Lening Aotkam blong talemaot ol mein pat blong lening insaed long wanwan sab-stran long wanwan level blong skul. Oli stat long hemia we i isi i go kasem hemia we oli had. Eksampol: long Yia 1 oli isi lelebet, mo Yia 2 oli moa had, mo oli go moa antap long wanwan level kasem Yia 6.

Wanwan Lening Aotkam i gat ol Indiketa we oli soem wanem lening ol studen oli sud kasem taem oli wok long eria ia. Wan tebol we i soem ol Lening Aotkam mo ol Indiketa blong Lanwis mo Komyunikesen i stap long en blong introdaksen ia.

Yu save yusum ol Lening Aotkam mo Indiketa blong mekemap aktiviti mo lesen plan blong yu. Buk ia i gat ol eksampol nomo blong aktiviti we oli yusum Lening Aotkam blong developem ol aktiviti.

Planing i kam long Silabas

Planing long tija gaed ia i folem aotkam aproj, stamba tingting blong lening i stap nao long wanem studen i mas save mo wanem i save mekem.

Nasonal Silibas hem i tokbaot long wan klia fasin ol Lening Aotkam – wanem blong save mo wanem blong mekem. I gud blong lukluk gud o ridim gud ol indiketa tu blong yu save wanem stret aktiviti yu save mekem blong ol studen oli save kasem ol bigfala Lening Aotkam.

Ol aktiviti long tija gaed ia oli blong muvum ol studen i go klosap long gol. Yu save yusum ol material blong kurikulum olsem silabas mo buk blong tija mo ol narafala sapot material mo ol risos blong planem ol lesen.

Long Tija Gaed ia i gat wan plan finis i stap. Wanwan yunit i kasem 4 wik mo long wanwan dei i gat ol aktiviti blong Lisen mo Toktok afta Riding mo Raeting. Taem tija i planem wok long 4 wik olsem, hem i save yusum ol ekstra wik blong ol studen oli save finisim wok blong olgeta mo mekem ol ekstra aktiviti. Yu save yusum taem ia tu blong fokas long ol eria we yu luk studen i nid blong impruv long hem, taem yu stap karemaot ol asesmen.

Ovaviu blong Lanwis mo Komyunikesen Yia 2

Tem	Wik	Yunit
1	1	Setelem klas mo mitcaim ol peren blong ol studen. Ol studen oli gat janis blong serem ol eksperiens blong olgeta long holidei we i jas pas. Mekem envaeromen blong klas i fil gud mo sef.
	2–5	Yunit 1: Rikaon
	6–9	Yunit 2: Prosija
	10	Fokas long ol eria we ol studen oli nid blong impruv long hem we yu bin obsevem taem yu stap karemoat ol asesmen long klas.
	11–13	Folem strakja blong ol Lesen blong Tem, mekemap sam aktiviti mo yusum ol teks we i fokas long venakula lanwis mo kastom. Yu save yusum ol teks olsem ol saplimentari rida, o askem ol studen o komyuniti blong yu blong raetem niufala teks.
2	1–4	Yunit 3: Deskripsen
	5	Yunit 4: Narativ
	6–9	Fokas long ol eria we ol studen oli nid blong impruv long hem we yu bin obsevem taem yu stap karemoat ol asesmen long klas.
	10	Fokas long ol eria we ol studen oli nid blong impruv long hem we yu bin obsevem taem yu stap karemoat ol asesmen long klas.
	11–13	Folem strakja blong ol Lesen blong Tem, mekemap sam aktiviti mo yusum ol teks we i fokas long venakula lanwis mo kastom. Yu save yusum ol teks olsem ol saplimentari rida, o askem ol studen o komyuniti blong yu blong raetem niufala teks.
3	1–4	Yunit 5: Infomesen
	5–8	Yunit 6: Eksplenesen
	9	Fokas long ol eria we ol studen oli nid blong impruv long hem we yu bin obsevem taem yu stap karemoat ol asesmen long klas.
	10–13	Folem strakja blong ol Lesen blong Tem, mekemap sam aktiviti mo yusum ol teks we i fokas long venakula lanwis mo kastom. Yu save yusum ol teks olsem ol saplimentari rida, o askem ol studen o komyuniti blong yu blong raetem niufala teks.

Ol Yunit blong Yia 2

Ol Yunit ia oli kavremap evri Lening Aotkam blong Lanwis mo Komyunikesen:

Lisening mo Spiking	Riding	Raeting	Viuying
LSSS.2.V1	RSS.2.V1	WSS.2.V1	VSS.2.V1
LSP.2.V1	R.P.2.V1	WSS.2.V2	VP.2.V1
LSCT.2.V1	RCT.2.V1	WP.2.V1	VCT.2.V1
		WCT.2.V1	

Tem	Ol Wik	Yunit	Ol Teks	Stamba Tingting
Tem 1	2–5	Yunit 1 Rikaon	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wan Bigfala Taro</i> • <i>Wan Bigfala Sapraes</i> 	<p>Yunit ia i blong givhan long ol studen blong oli tokbaot ol ivent we oli pas finis mo givim infomesen mo entetenem ol rida.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli save toktok, lisen, ridim mo raetem abaot ol ivent we oli pas finis mo save givim infomesen long ol narafala man we bae oli lukluk, harem mo ridim ol wok blong olgeta.</p>
	6–9	Yunit 2 Prosija	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Fasin blong ol Bigfala Man oli Kolketem Hani long wan Tri (posta)</i> • <i>Salad Frut (posta)</i> 	<p>Yunit ia i blong givim instraksen blong mekem wan samting mo ol step oli stap long oda. Hem i wan yunit we i yusum ol konektiv wod mo ol aksen wod blong givim koman.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli save toktok, lisen, ridim mo raetem ol instraksen mo yusum ol stret wod blong givim instraksen long narafala man blong folem mo mekem wan samting.</p>
Tem 2	1–4	Yunit 3 Deskripsen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ol Flas Nasiviru</i> • <i>Man Faol Blong Mi</i> 	<p>Yunit ia i blong deskraebem mo soem wan patikula pesen, ples, o samting. Strakja blong hem hem i blong luksave, deskraebem wan spesel samting long pat, kwaliti o karakteristik.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli save toktok, lisen, ridim mo raetem ol deskriptiv wod abaot wan samting, ples, pesen o wan objek.</p>

	6–9	Yunit 4 Narativ	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek</i> • <i>Smol Gel Sawan</i> 	<p>Yunit ia i blong talem wan ivent we i bin hapen finis long taem mo long oda. Strakja blong hem i stat wetem wan infomesen we i talemaot hu, wataem, mo wea stori i bin hapen. Hem i deskraebem tu ol ivent ia long taem mo oda mo i save gat insiden we i hapen mo wan resolusen blong hem wetem wan pesenal komen i go wetem.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli luksave toktok, lisen, ridim mo raetem ol narativ stori abaot wanem i bin hapen long taem mo oda mo save gat wan pesenal komen blong olgeta i go wetem.</p>
Tem 3	1–4	Yunit 5 Infomesen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Waet Haebiskas mo San</i> • <i>Wanem ia Dolfin</i> 	<p>Yunit ia i blong talem mo deskraebem o tokbaot ol tru infomesen blong go long ol pipol. Ol infomesen abaot ol anamol, helt, ol ivent we oli stap hapen long laef olsem ol spesel lafet, ol selebresen blong makem wan samting. Infomesen ia i soem ol data blong wanem i bin hapen.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli luksave, toktok, lisen, ridim mo raetem ol infomesen we oli stap long oda mo oli yusum ol spesel lanwis mo long presen tens.</p>
	5–8	Yunit 6 Eksplenesen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ol Bataflae</i> • <i>Natapoa</i> 	<p>Yunit ia i talemaot olsem wanem wan samting i bin hapen, o i givim ol rison blong wan samting. Oltaem hem i wan faktuel infomesen. I gat ol teknikel vokabulari long fomal mo pesenal lanwis mo yusum ol maka long ol wod. I save gat ol visuel olsem ol flojat, ol daeagram blong sapotem ol raeting.</p> <p>Yunit ia i alaoem ol studen blong oli luksave toktok, lisen, ridim mo raetem ol stori o eksplenem wan samting we i bin hapen. Oli save yusum ol stret vokabulari mo save yusum wan visuel daeagram blong eksplenem wanem oli tokbaot o raetem.</p>

Taemtebol

Folem Vanuatu Nasonal Taemtebol Polisi blong ol Praemeri Skul Yia 1–6 (2013), leven (11) aoa long wan wik hem i blong tijim mo lanem Lanwis mo Komyunikesen long Yia 1 kasem Yia 6.

From i gat transisen i go long Franis mo Inglis, long evri dei i mas gat 20 o 30 min blong ol studen oli lanem wan long tufala lanwis ia.

Wanwan skul i save jusum hao blong yusum ol 11 aoa ia. Long ples ia yu save luk wan wei we yumi save brekendaon ol taem blong Lanwis mo Komyunikesen long wan wik:

	Mande	Tusde	Wenesde	Tasde	Fraede
Venakula	2 aoa	1 aoa 40 min	1 aoa 40 min	1 aoa 40 min	2 aoa
Transisen	30 min	20 min	20 min	20 min	30 min

Plan blong wan dei

Long wanwan lesen yu save yusum taem olsem ia:

Rutin	5 min
Orol komyunikesen	5 min
Lanwis eksperiens	20 min
Ol raem mo poem	5 min
Fonolojikol awenes	15 min
Riding	35 min
Raeting	20 min
Sea taem	10 min

Mo hem i impoten se yu traem kavremap ol seksen ia long wan dei blong givim janis long ol studen blong go tru long evri skil blong lanwis.

Ol Risos blong Tija Gaed ia

Lanwis mo Komyunikesen Tija Gaed i gat 12 teks we i go wetem ol lesen we oli stap long gaed ia. I gat 12 teks – naen rida mo tri posta.

Long wanwan rida, ol skul i gat 1 Big Buk mo sam smolsmol buk we yu save yusum long taem blong sed mo gaeded riding. Mo tu oli bin sendem ol tri bigfala posta i go long ol skul.

I gat ol saplimentari rida blong Yia 2 we yu save yusum eni taem long wanwan teks taep.

Ol Taetol blong ol Rida mo Teks blong Yia 2

Yunit	Level 5	Level 6	Level 7
Rikaoan	Wan Bigfala Taro		Wan Bigfala Sapræs
Prosija			Salad Frut (posta) Fasin blong ol Bigfala Man oli Kolektem Hani long wan Tri (posta)
Deskripsen	Man Faol blong Mi	Ol Flas Nasiviru	
Narativ		Smol Gel Sawan	Abu Kalua wetem Bigfala Blak Snek
Infomesen		Waet Haebiskis mo San	Wanem ia wan Dolfin? (posta)
Eksplenesen			Ol Bataflæ Natapoa

Ol Posta: Long ol teks taep olsem Prosija, Infomesen mo Eksplenesen i gat ol posta we yu save yusum blong rid long klas.

Yus blong ol Rida

Sed Riding (Rid long ful klas)

I gat tu rida blong wanwan teks taep, mo yu save yusum wan buk long tu wik. Long taem blong sed riding yusum ol Big Buk.

Yu save putum ol smol rida long Buk Kona taem yu stap yusum Big Buk long wik ia.

Gaeded Riding (Rid long smolmol grup)

Hem i wan taem we yu wok klosap gud wetem wanwan studen folem ol nid blong hem. Wok wetem ol smolmol grup we oli gat semak nid mo pripreperem ol eksesaes we i folem wanwan nid ia. Ol wok ia yumi stap rife long olgeta olsem ol remidiel eksesaes.

Mekemsua se yu fleksibol wetem ol studen mo save jenisim olgeta long ol grup folem ol obsevesen blong yu.

Long fasfala fo wik wok wetem miks abiliti, afta yu save jusum ol studen blong wok long ol defren level.

Yu save jusum wan long olgeta faev mein riding komponen ia blong wok long hem long taem blong gaeded riding:

- ◆ tokbaot ol konsep blong Matematik we yu stap instrodium long olgeta;
- ◆ askem mo ansarem plante kwesten about wanem we oli stap lanem;
- ◆ save raetemdaon wanem we oli stap lanem.

Hemia i stap long nid blong ol studen long klas. Luk eksampol blong ol aktiviti long *Wan Bigfala Taro (Apendiks 2)*. Mo tu yu save luk long ol sampol blong ol riding komponen ia long ol riding aktiviti mo fonolojikol awenes aktiviti long tija gaed ia.

Taem yu rid wetem ol studen stat blong obsevem ol studen we oli:

- ◆ Save rid gud tumas mo andanstem ol teks.
- ◆ Maet oli save dekod be oli no andanstanem wanem oli bin ridim.
- ◆ No save dekod mo oli luksave samfala saet wod nomo. Ol studen olsem oli mas luk-lukbak long ol saon blong ol leta mo bildimap ol wod long ol silebol mo brekemdaon ol wod olsem oli mekem long fonolojikol awenes.

Sapos yu gat fo grup blong studen yu save wok wetem tufala grup long wan sesen mo wok wetem tu narafala grup long nekis dei. Mekemsua se ol aktiviti oli folem nid blong wanwan studen.

Ol Gudfala Saen blong Tijim Gud Literasi

Developmen blong literasi i save hapen wetem ol gudfala kondisen ia:

Imesen: Ol studen oli stap long wan envaeromen we i givim janis long olgeta blong oli mekem fulap orol lanwis eksperiens. I mas gat ol interesting, hae kwaliti buk blong ol studen mo i mas gat ol defren teks (olsem jat, lebol, riding risos, niuspepa mo ol magasin) i stap long klasrum.

Ridim stori evri dei long ol studen, singsing long olgeta, pleplei ol wod gem, mo yusum muvmen mo danis olsem ol wei we yu save mekem evri studen i tekpat long ol lanwis, literasi mo ol stori.

Demonstresen: Mekem model long ol orol lanwis mo rid mo raet long ol fulap wei i go long studen.

Imesen mo

Demonstresen: Ol studen oli tekpat gud long ol wok. Ol studen oli interest long wanem ol narafala (olsem ol tija) oli save mekem.

Ekspektesen: Yu save andanstanem gud ol studen. Putumap ol gol mo mekem stret wanem yu wantem ol studen oli save mo save mekem.

Risponsibiliti: Ol studen oli tekem risponsibiliti long ol task mo glad blong lanem ol niufala samting.

Aproksimesen: Akseptem ol mistek blong ol studen taem oli stap lanem blong toktok, andastanem samting, rid mo raet. Givim plante preis long olgeta long ol gudfala wok mo tekem taem mo gaedem gud olgeta long taem blong wok.

Praktis/yus: Envaeromen blong ol studen i mas stret blong oli save praktis gud blong developem ol skil blong olgeta. Givim fulap janis blong toktok, rid mo raet.

Rispons/fidbak: Lisen long ol studen, akseptem ol komen mo ol kwesten blong olgeta mo ekstendem ol yus blong ol lanwis long orol mo raeting. Yu toktok stret mo long wan jentel o kwaet wei. Selebretem ol gudfala wok long lanwis mo literasi evri dei long klasrum blong yu.

Ol Impoten Samting yu Mas Save Abaot Asesmen

Asesmen hem i wan proses we i hapen olwe nomo long taem blong tijing mo lening insaed mo aotsaed long klasrum. Hem i wan proses we i givhan long yu blong yu save faenemaot, putum tugeta mo givhan long ol narafala pipol blong save gud ol infomesen blong hamas nao studen i kasem folem ol Lening Aotkam.

Yu sud givim plante janis long ol studen long wan longfala period blong taem blong soem save blong olgeta long yu o hamas oli mekem folem ol asesmen we i stret long wan aotkam.

Stamba tingting blong ol asesmen long wan lesen hem i blong helpem lening blong ol studen. Ol kaen asesmen olsem ia yumi kolek *Asesmen blong Lan*.

I gat infomol asesmen we i stap hapen olwe nomo long klas, mo yu save kasem fidbak kwik taem nomo. Eksampol: taem yu stap obsevem ol studen oli stap mekem wan eksesaes. Yu faenemaot wijwan studen i gat problem blong aktiviti ia. Afta yu givhan long hem stret long taem ia blong i kasem wanem we yu wantem hem i mekem. Hemia hem i *Asesmen blong Lan*.

Hem i impoten blong rikodem gud ol evidens we i soem se ol studen oli stap lan gud. Yu save yusum ol infomesen ia blong givhan long yu blong mekem wan jajmen long pefomens blong wanwan studen long wan tem mo yia.

I gat ol aedia blong asesmen oli stap insaed long Tija Gaed ia. Bae yu save luk ol sampol blong ol asesmen long ol lesan 10. Yu save yusum ol aedia ia o yu save developem samfala blong yu.

Wanem hem i Inklusen o Inklusiv Edukesen?

Inklusiv Edukesen i minim se edukesen we evri boe mo gel oli lan tugeta long wan klasrum inkludum ol studen we oli gat disabiliti o spesel nid.

Inklusiv Edukesen i mekemsua se ol studen wetem disabiliti o spesel nid oli save go long skul long ol lokol eria blong olgeta mo ol tija oli mas welkamem mo inkludum olgeta long evri aktiviti blong skul, olsem ol narafala studen we oli nogat disabiliti o spesel nid.

I wan edukesen we i inkludum **EVRIWAN** – nomata long defrens long jenda, abiliti o disabiliti, relijen, kalja, bilif, posisen long sosaeti o bakgraon.

Studen hem i gat wan spesel nid taem hem i gat wan o sam long-tem problem long saed blong muvmuv, lukluk, harem samting, biheiv, mo fasen blong lan (rid, mekem matematik, solvem problem o andastanem tija blong hem).

Nating we oli studen oli gat ol disabiliti ia, oli save lan yet. Yumi mas wok wetem olgeta mo ol perens/kea teka/gadien blong faenem stret fasen we oli save lan long hem. Hem i impoten blong oltaem fokus long wanem studen i save mekem be i no long wanem we hem i no save mekem.

Yumi ol tija i mas tingbaot Inklusiv Edukesen o ol studen wetem ol spesel nid long ol skul or klasrum blong yumi. Insaed long ***Yia 1 Tija Gaed blong Lanwis mo Komyunikesen*** i gat moa toktok long Inklusiv Edukesen long saed blong ol polisi, ol defren kaen spesel nid, mo sam strateji we yu save yusum insaed long klasrum mo ol skul blong yumi blong mekemsua se evri studen i save tekpat long ol aktiviti mo lan tugeta.

Yumi evriwan i mas wok tugeta blong mekemsua se ol studen we oli gat spesel nid oli filim sef mo glad blong lan gud insaed long wanwan skul blong yumi long Vanuatu from olgeta tu oli save kam ol gudfala risosful pipol long ol komyuniti, sosaeti mo kaontri blong yumi.

Oi Lening Aotkam mo Indiketa

STRAN: LISENING MO SPIKING

Sab-stran	Skil mo Strateji				
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2		Yia 3
Lening Aotkam	LSSS.B1.V1 Yusum ol besik skil blong lisen mo toktok long venakula blong olgeta	LSSS.1.V1 Demonstretem ol defren lisening mo spiking skil long klasrum	LSSS.2.V1 Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta	LSSS.2.V2 Aedentifae mo talem gud mo klia ol Inglis mo Franis saon blong ol leta mo taem yumi putum tugeta ol saon mo developem ol stret vokabulari	LSSS.3.V/E1/F1 Developem ol stret vokabulari mo pronaonsiesen long Inglis mo Franis
OI Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:				
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lisen gud, folem mo traem talem ol simpol paten blong saon we hem i harem ▪ Wet long taem blong hem i save toktok ▪ Folemgud 1, 2, o 3 instraksen blong mekem wan samting long oda ▪ Soem interes blong lisen long wan narafala spika taem hem i yusum ol bodi lanwis ▪ Harem save saon blong wanwan leta olsem ol fas saon blong nem blong olgeta ▪ Eksperimen long ol saon mo wod (olsem ol wod we i raem gudmo ol nonsens wod) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Luksave semak saon long stat mo long en blong ol wod we hem i harem ▪ Yusum ol defren tun (pij, tekem taem mo volium) taem hem i talem wan stori ▪ Komplitim wan sentens wetem niufala vokabulari ▪ Lisen gud mo givim ol gudfala fidbak long ol fren blong hem ▪ Lisen gud mo ansarem ol fren wetem ol bigfala aedia ▪ Toktok klia long venakula long ol stret sentens strakja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lisen mo serem ol infomesen wetem ol fren blong hem ▪ Askem kwesten we i miningful long pesen we i toktok ▪ Folem orol instraksen blong save komplitim wan aktiviti we i gat fulap step blong mekem ▪ Yusum gud mo stret wod long oda long wan sentens taem hem i toktok ▪ Rimaenem hem, talem bakegen mo mekem drama long stori ▪ Putum ol ivent long wan stori i go long stret oda 	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: LISENING MO SPIKING

Sab-stran	Prodaksen				
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2		Yia 3
Lening Aotkam	LSP.B1.V1 Lisen mo tok gud wetem ol narafala we oli toktok semak lanwis	LSP.1.V1 Gat konfidens mo lisen gud long lanwis taem oli yusum ol infomal mo fomal situesen long klasrum	LSP.2.V1 Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol infomal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula	LSP.2.V2 Ansa long ol simpol kwesten mo rispon long ol griting mo ol koman we oli save gud long Inglis mo Franis	LSSS.3.V/E1/F1 Dvelopem ol stret vokabulari mo pronaonsiesen long Inglis mo Franis
OI Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:				
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tekem pat long ol orol komyunikesen ■ Lisen mo joenem long taem blong singsing mo talem raem ■ Tokbaot ol eksperiens blong hem long ol smosmol grup ■ Ekspresen ol nid, ol filing, aedia mo tingting blong hem long orol long ol fren ■ Risaetem o singsing ol song mo raem ■ Toktok wetem ol narafala studen mo talem ol niufala eksperiens wetem wanem oli save finis 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tekem pat long ol grup aktiviti blong serem stori, mekem defren samting mo pleplei ol gem ■ Talemoat ol stori we oli harem finis mo givim ol pesenel ivent long ol wod blong olgeta nomo ■ Tokbaot wan interesting topik ■ Askem mo ansarem kwesten blong givim moa tingting long wanem wan fren i tokbaot finis ■ Tokabaot wan samting long fulklas mo yusum wan objek olsem buk, lif, glas ■ Ansarem stret ol kwesten abaot hem wan mo ol ivent 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Diskasem ol ivent we hem i bin hapen long komyuniti blong hem ■ Lisen long ol viu o tingting blong narawan mo ekspresen pesenel tingting blong hem ■ Givim stret toktok long klas mo long ol smol grup diskasen ■ Ansarem stret kwesten blong ol fren mo askem infomesen long olgeta ■ Mekem presentesen long orol blong givim nius, moning toktok mo mekem ripot blong ol smosmol grup wok 	Luk long gaed blong Lanwis TransisenYia 1 kasem Yia 3	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: LISENING MO SPIKING

Sab-stran	Konteks mo teks			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	LSCT.B1.V1 Luksave se yumi yusum lanwis long ol defren situesen	LSCT.1.V1 Luksave se ol lanwis i jenis long ol defren situesen long skul	LSCT.2.V1 Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti	LSCT.3.V1 Demonstrem ol stret fasin blong lisen mo toktok long ol defren situesen
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> Save mo yusum ol stret wei blong griting Soem ol stret wei blong toktok long ol defren situesen olsem long ol aktiviti blong pleplei, long taem blong kam tugeta long mat, long wan, selebresen, konset Tokbaot olsem wanem yumi yusum lanwis long ol defren situesen mo ples olsem long jos, long nakamal, long skul o ples blong pleplei Soem save long ol wei blong komyuniket olsem mekem ol tokbak mo mekem presentesen long redio, stori, song, mo miusik 	<ul style="list-style-type: none"> Yusum stret griting blong talem tata long ol defren situesen long skul Luksave ol wei we ol pipol oli toktok long ol defren situesen long skul Luksave mo givim ansa long ol defren tun blong voes Luksave mo yusum ol toktok we oli gat rispek mo yusum ol stret jesta/aksen long ol taem we oli toktok long skul 	<ul style="list-style-type: none"> Yusum bodi lanwis blong komyuniket olsem mekem ol ekspresen long fes mo yusum jesta/aksen long han mo long ol stret situesen Kipim voes i klia gud mo stret long ol situesen we oli toktok Selektem mo yusum familia venakula o Inglis/Franis lanwis long stret situesen 	<ul style="list-style-type: none"> Jusum stret lanwis blong sutum ol fomol mo infomol situesen Lisen gud long wan smol grup o pat blong wan bifala grup taem oli stap diskasem Soem se oli gat save blong tekpat gud long toktok mo lisen

STRAN: RIDING

Sab-stran	Skil mo Strateji			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	RSS.B1.V1 Yusum ol pri-riding skil	RSS.1.V1 Divelepem ol skil mo strateji blong rid mo andastanem ol teks we oli save gud long long venakula	RSS.2.V1 Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andastanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks	RSS.3.V/E1/F1 Selektem mo praktisim ol defren skil mo strateji blong rid mo andastanem ol simpol teks long Inglis mo Franis
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eksplorem buk hemwan o long grup ▪ Luksave kava blong buk mo baksaed kava blong buk mo spaen blong wan buk ▪ Holem gud buk ▪ Folem ol wod stat long left kasem raet, top kasem botom blong wan buk we oli printim ▪ Ansarem ol kwesten blong wan stori we oli harem o long buk we oli ridim long olgeta long fulklas ▪ Tokbaot ol stori we oli harem o oli ridim long olgeta long fulklas mo talemaot ol eksperiens blong olgeta ▪ Saonem wan o grup blong leta ▪ Statem blong askem kwesten long wan stori ▪ Kolektem ol simpol infomesen long ol pija blong teks o stori 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ I save se i gat spes bitwin ol wod, oli nambarem pej blong buk mo wan buk i gat kava pej mo gat raeta we i raetem teks mo i gat wan we i bin droem ol pija ▪ Nemem ol leta mo saonem olgeta ▪ Katkatem wod i go long silebol ▪ Stat rid stat long lef kasem raet mo antap kasem daon ▪ Pridiktim ol wod we hem i no save long wan stori ▪ Saonemaot ol wod we hem i no save ▪ Sotem ol wod wetem ol leta we i statem olgeta wod ▪ Luksave ol wod we yumi stap yusum oltaem ▪ Deskraebem ol mein karakta mo impoten ivent long wan stori 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Luksave stat, medel, mo en blong wan stori ▪ Luksave ol saen blong panjuesen, olsem ful stop, koma kwesten mak blong helpem olgeta blong rid mo andastanem ol teks ▪ Save ridim ol wod we yumi yusum oltaem ▪ Aesoletem ol saon blong wan wod blong wan silebol ▪ Save blendem ol saon blong mekemap wan wod we i stret gud ▪ Dikodem mo ridim ol teks tru long yus blong save long ol leta mo saon, (foniks, silebol, mo pat blong ol wod) 	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: RIDING

Sab-stran	Prodaksen			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	RP.B1.V1 Demonstretem ol wei blong pri-riding taem oli stap wok wetem/ lukluk wan teks o stori	RP.1.V1 Ridim mo soem andanstanding blong ol simpol teks long ol defren wei long venakula	RP.2.V1 Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks	RP.3.V/E1/F1 Ridim mo save ol simpol teks we oli levelem long Inglis mo Franis
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Soem wan interest blong rid ▪ Yusum ol buk blong rid wetem enjoemen mo blong kasem infomesen ▪ Lukluk ol pija mo priten (giaman) blong rid hemwan mo wetem ol narafala ▪ Lisen long ol stori mo andanstanem, ansa long ol kwesten mo mekem ol komen ▪ Rimemba wanem we tija i ridim long ol infomesen teks ▪ Jusum ol buk hemwan blong lukluk ▪ Soem andanstanding long fulap teks (ol fiksen mo infomesen teks) taem oli harem oli ridim olgeta long klas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ridim ol stori we hem i bin diktetem ol simpol sentens mo droem ol pija, ridim ol wod list mo pija ▪ Ridim ol sotfala rikaon blong olgeta ▪ Jusum ol buk blong enjoem mo blong kasem infomesen ▪ Jusum buk we i save blong ridim o wetem wan patna ▪ Save rid wetem sam fluensi long wan najoral wei taem hem i ridim buk long ol narafala ▪ Ridim ol stori mo ol rikaon we i beis long eksperiens blong olgeta ▪ Save mekem pridiksen mo konektem stori wetem eksperiens blong hem ▪ Tekpat long ol sed riding wetem big buk 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rid mo folem ol simpol instraksen mo ol mesej ▪ Talembak ol stori we oli ridim ▪ Jusum wan stret buk blong ridim taem hem i stap lukluk kava blong buk mo ridim tufala fes pej ▪ Ridim stori kwaet hemwan ▪ Tekem ol infomesen taem hem i ridim ol jat, posta, pija mo ol lebel ▪ Ridim ol stori, ol poem mo raem wetem wan patna ▪ Ridim ol teks we oli save gud long olgeta wetem fluensi mo long wan najoral wei ▪ Tekem tugeta ol nolej blong literēja long ol aelan blong olgeta wetem narafala aelan 	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: RIDING

Sab-stran	Konteks mo Teks			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	RCT.B1.V1 Luksave se ol pija mo ol wod i gat mining long olgeta	RCT.1.V1 Luksave se ol teks oli talem ol tru infomesen mo ol stori we oli no tru	RCT.2.V1 Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru	RCT.3.V1 Luksave se ol teks oli raetem from ol defren rison
OI Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mekem koneksen/adem ol eksperiens blong hem blong andastanem ol defren teks we tija i stap ridim ■ Stat blong mekem defrens wetem ol stori we oli no tru mo ol tru stori ■ Luksave ol taep materiel we oli printim evri dei olsem ol buk, ol niuspepa, ol saen, ol lebel ■ Talem ol filing we oli stap long ol stori we oli ridim o harem 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ekstendem andastanding blong olgeta long ol riding materiel taem oli konektem ol aedia long ol save mo eksperiens blong olgeta ■ Aedentifaem/faenemaot ol simpol impoten aedia long ol teks o stori olsem ol karakta, taem mo ples we stori mo ol ivent oli hapen ■ Komperem ol pija long ol teks we oli fiksen wetem ol pija blong ol infomativ teks ■ Tokbaot ol stori we oli ridim mo olsem wanem oli filim 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tokbaot olsem wanem oli bin raetem ol teks olsem ol stori, leta, mesej, invitesen, list mo ol advetaesmen ■ Luksave olsem wanem wan raeta i mekem olgeta i fil long ol pija mo wod we hem i yusum ■ Luksave olsem wanem wan raeta i jusum pija mo wod we i sutum o stret long wan pepes 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Luksave ol simpol defrens bitwin fiksen mo infomesen teks ■ Tokbaot olsem wanem ol kaen teks ol pipol oli yusum long kaos mo komyuniti olsem ol buk blong hym, niuspepa, leta, list blong go long stoa mo kalenda

STRAN: RAETING

Sab-stran	Skil mo Strateji						
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1		Yia 2		Yia 3	
Lening Aotkam	WSS.B1.V1 Eksperimen wetem ol pri-raeting skil lanwis	WSS.1.V1 Divelepem ol bigining hanraeting skil	WSS.1.V2 Yusum ol besik rul blong raet mo blong mekem ol simpol teks long venakula	WSS.2.V1 Demonstrettem ol besik mekanik blong hanraeting	WSS.2.V2 Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda	WSS.3.V1 Yusum ol print skrip mo mekem transisen i go long kesiv raeting	WSS.3.V/E2/F2 Yusum ol besik rul blong raet blong mekem ol teks long Franis mo Inglis
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:						
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mekem mak wetem jakol, kreyon, jok mo stik long defren tul blong raet mo sanbij ▪ Raet mo yusum simbol blong ripresentem leta ▪ Droem laen mo sekol ▪ Treis raon long ol leta wetem eni tul blong raet ▪ Droem wan pija 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mekem defrens wetem ol smol mo bigfala leta mo raetem nem blong hem long smol o bigfala leta ▪ Mekem shep blong ol leta wetem gudfala posisen mo yus blong ol tul blong raet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raetem gud ol sentens blong hem taem hem i stap raet ▪ Yusum bigfala leta, ful stop mo kwesten mak long raeting blong hem ▪ Yusum ol wod blong deskraebem samting long ol sentens blong hem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raet long wan wei yu save ridim taem hem i kopi long wan buk ▪ Folem ol instraksen mo kopi stret ol leta ▪ Folem ol instraksen blong joenem ol leta long wei blong raet blong mekemap ol wod 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spelem stret ol wod we i save taem hem i stap raet ▪ Yusum ol kapitel leta long bigining blong wan sentens mo blong ol propa naon ▪ Raetem ol sentens we oli flow mo stap gud long wan oda mo i saon stret olsem wan stori taem oli ridim long ol narafala 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raetem mo presentem gud ol wok blong hem ▪ Kopi wan teks long wan buk o bod mo hem i stap yusum semak fom mo semak saes oltaem ▪ Stat blong kasem kesiv raeting 	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: RAETING

Sab-stran	Prodaksen			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	WP.B1.V1 Putum daon ol aedia mo infomesen yusum ol pija mo diktetem stori long wan big man o woman	WP.1.V1 Raetem ol sentens long venakula blong olgeta	WP.2.V1 Raetem ol simpol teks long venakula	WP.3.V/E1/F1 Raetem ol sentens blong mekem ol simpol teks long Franis mo Inglis
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Talem wan stori mo askem tija blong raetemdaon ■ Priten blong kopi ol sampol teks we oli stap long klasrum olsem ol poem, raem, jan mo ol stori ■ Tingting long ol sentens we hem i diktetem blong droem long pija blong hem ■ Yusum saen o skribel blong ripresentem wan mesej long wan fren ■ Talem ol aedia taem yu mekem model blong wan raeting 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Raetem nem blong hem long ol woksit o pepa blong hem ■ Wok wetem ol fren blong hem blong raetem wan bigfala buk blong klas blong olgeta ■ Jusum ol wod we oli talemaot kliia mining ■ Yusum save blong saon mo sep blong ol leta blong raetem wod ■ Priperem mo serem raeting olsem ol not, mesej long ol fren, sentens long ol niufala topik mo sot deskripsen ■ Editim ol raeting/teks blong olgeta blong save impruvum olgeta 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Raetem ol simpol sentens hemwan, wetem wan fren o long wan grup ■ Faenemaot ol speling we oli no stret long ol wok we oli raetem ■ Raetem mo droem pija blong ol big buk ■ Raetem ol simpol sentens we oli abaot wan ivent we i tru o i no tru ■ Raetem simpol narativ teks wetem stret strakja, long stat, long medel mo en blong teks ■ Raetem defren teks olsem ol rul blong klasrum, leta, resipi, not, mesej mo kad ■ Planem, raetem, editim mo pablisim ol teks blong hem 	Luk long gaed blong Lanwis Transisen Yia 1 kasem Yia 3

STRAN: RAETING

Sab-stran	Konteks mo Teks			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	WCT.B1.V1 Luksave se raeting mo ol simbol oli yusum blong rikodem ol aedia blong talemaot ol mesej	WCT.1.V1 Luksave se raeting oli yusum long ol defren pepes	WCT.2.V1 Aedentifaem ol defren pepes blong raetem	WCT.3.V1 Aedentifaem wanem taem mo olsem wanem blong yusum raeting long ol defren pepes
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tokbaot wanem taem ol famle blong hem i stap raet ▪ Obsevem ol bigfala man mo woman taem oli raet mo traem blong kopi mo joenem olgeta ▪ Faenemaot raeting we i stap insaed mo aotsaed long klasrum ▪ Tokbaot mo talemaot from wanem ol pipol oli stap raet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tokbaot taem we oli yusum raeting long skul komyuniti ▪ Diskasem ol pepes blong ol teks we oli raetem, olsem ol stori, blong oli save enjoem, ol leta blong sendem wan mesej i go long wan narafala peson, ol list blong rimemba wanem blong pem ▪ Kolektem mo mekem displei long ol sampol blong ol raeting ▪ Diskasem ol sampol blong olsem wanem raeting mo pija i givim infomesen long ol pipol tru long ol teks olsem ol buk, ol posta, ol saen mo ol niuspepa ▪ Ekspressem ol pesenel tingting mo filing abaot sam simpol teks olsem ol posta mo droing 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lukluk i go tru long ol model blong ol teks olsem ol leta, ol not, ol stori, mo poem mo diskasem ol pepes blong olgeta ▪ Kolektem ol sampol blong ol raeting blong hem mo tokbaot pepes blong olgeta wetem wan patna o long wan smol grup ▪ Luksave ol sampol blong ol defren raeting we hem i faenem long komyuniti mo tokbaot ol pepes blong olgeta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskasem ol taem mo hao oli yusum raeting long ol spesel lafet long komyuniti olsem long ol betde, mo long ol ivent blong spot ▪ Tokbaot taem we oli yusum Inglis o Franis raeting long komyuniti blong olgeta

STRAN: VIUYING

Sab-stran	Skil mo Strateji			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	VSS.B1.V1 Aedentifaem ol simplol saen mo simbol long envaeromen blong olgeta	VSS.1.V1 Serem ol mesej yusum ol saen mo simbol mo visuel teks	VSS.2.V1 Aedentifaem mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeromen blong olgeta	VSS.3.V1 Aedentifaem ol ki fija blong ol saen, simbol mo visuel teks
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Faenemaot ol saen mo simbol olsem ol lif blong namele, ol saen long ol mat, ol saen long rod, mo posta, mo askem wanem oli minim ■ Luksave sam saen mo simbol long program blong ol media o ol mesej ■ Tokbaot ol saen mo simbol ■ Luksave mo faenemaot ol lokol saen mo simbol we oli yusum plante 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Soem mining mo aedia tru long drama, song, danis mo pija ■ Faenemaot mo deskraebem ol fija blong ol media ■ Komyuniketem aedia o stori tru long drama, danis, mo foto ■ Aedentifae ol mining blong mesej we i stap long yus blong ol lokol kraft olsem ol mat, tamtam, mo san droing ■ Faenemaot mining blong mesej we i stap long ol saen mo simbol ■ Intepretem ol defren saen, simbol mo visuel teks 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Faenemaot mining blong ol saen, simbol, media mo at long kalja blong hem ■ Save soem hao yumi yusum tugeta ol wod mo pija blong givhan long mining ■ Aedentifaem ol mesej we oli presentem tru long ol visuel teks olsem ol posta mo foto ■ Aedentifaem se lanwis blong bodi i ekspresem wan mesej ■ Tokbaot olsem wanem yumi save kombaenem ol wod mo pija blong minim wan mesej 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Eksplorem ol simplol visuel teks olsem ol posta, niuspepa, mo ol notis ■ Aedentifae ol karakteristik (spesel mak) blong ol visuel teks olsem ol kala, ol pija, ol simbol, saes mo sep blong ol wod we oli mekem olgeta oli gat spesel mining ■ Eksplorem ol karakteristik blong ol saen mo simbol long lokol kalja blong hem ■ Tokbaot hao yumi save yusum foto blong minim wan mesej abaot wan ples mo wan man o woman ■ Luksave se ol visuel teks oli save afektem ol filing blong ol pipol

Not: Long Tija Gaed ia, yu no save luk ol stret Lening Aotkam blong stran blong Viuying long ol aktiviti. Hem i no posibol blong raetem ol aktiviti blong evri Lening Aotkam sapos no bae tija gaed ia i kam bigwan moa. Be viuying i stap tu long ol narafala strand. Eksampol, taem yu tokbaot wan posta o daeagram o luk TV, ol studen oli stap ajivim viuying. Mo tu long riding mo raeting i gat fulap pija we i stap long viuying.

STRAN: VIUYING

Sub-stran	Prodaksen			
	Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2
Lening Aotkam	VP.B1.V1 Mekem saen mo simbol blong serem ol simpol mesej long ol narafala	VP.1.V1 Ekspreseem ol tingting blong olgeta mo ol mesej taem oli yusum ol saen, simbol mo visuel teks	VP.2.V1 Prodiusem ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes	VP.3.V1 Krietem ol defren saen, simbol mo ol visuel teks we oli yusum ol ki fija
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mekemap mo talem stori tru long yus blong saen, simbol mo visuel media olsem ol risos ■ Yusum ol najoral materiel blong pasem ol mesej long kastom 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Luksave mo yusum ol defren saen, simbol mo visuel teks blong lanwis blong hem presentem ol aedia tru long drama ■ Mekemap ol visual teks tru long yus blong saen, simbol blong presentem wan mining we hem i wantem 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mekem sam lokol kraft blong Vanuatu blong ekspreseem mesej mo infomesen ■ Bildim ol saen, simbol mo visuel teks blong sapotem ol sot stori ■ Prodiusum ol mesej tru long ol danis mo drama 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mekem sam lokol kraft blong Vanuatu mo eksplenem mesej we oli minim ■ Raetem mo presentem sam visuel teks olsem ol posta, pija mo simpol daeagram ■ Pefomem ol kaljarol danis mo eksplenem mining blong olgeta, wataem oli stap pefomem mo from wanem mo hu i save tekem pat long olgeta ■ Faenemaot wanem kaen disaen, paten mo we i save givimaot wan mesej ■ Yusum mo intepretem ol elemen blong ol kala ■ Lukluk mo intepretem ol visuel teks ■ Krietem ol visuel imej blong sapotem ol teks we oli raetem

STRAN: VIUYING

Sab-stran	Konteks mo Teks			
Yia	Bigining Yia 1	Yia 1	Yia 2	Yia 3
Lening Aotkam	VCT.B1.V1 Tokbaot ol saen mo ol simbol we oli yusum long lokol komyuniti blong olgeta blong pasem ol mesej	VCT.1.V1 Luksave long wanem taem mo wea ples oli stap yusum ol simbol mo visuel teks long komyuniti blong givimaot ol spesel mesej	VCT.2.V1 Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks	VCT.3.V1 Eksplenem wanem taem, wea mo from wanem oli yusum ol defren saen, simbol mo ol visuel teks
Ol Indiketa	Studen i soem se i kasem aotkam taem hem i wokem olgeta samting olsem:			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lisen long wan memba blong komyuniti i tokbaot ol seremoni ▪ Lukluk mo stadi ol defren kaen pija, saen mo simbol we oli yusum long ol defren seremoni long ol komyuniti blong olgeta ▪ Tekem ol samting olsem konsel, tamtam, bel, gong, bambu, sel blong kokonas mo ol kostum blong redi mo dresap long wan seremoni ▪ Lukluk mo stadi ol eksampol blong ol wud we oli katem ol fes o ol narafala samting, ol mat we oli wivim, ol fan mo ol band blong han <p><i>Indiketa oli kontinu long nekis pej...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Luluk gud ol defren teks mo tokbaot ol pepes blong olgeta ▪ Aedentifaem ol pepes mo ol pipol we oli save gat interest long sam simpol visuel teks olsem paten blong mat mo basket ▪ Deskraebem wataem mo wea ples hem i stret blong yusum ol patikula saen mo simbol 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskasem sampol blong ol saen, visuel teks mo sam lokol kraft mo hao oli komyuniketem mesej ▪ Tokbaot ol risen from wanem pipol long famle blong hem i yusum saen, simbol mo visuel teks ▪ Jusum wan taep blong saen, simbol, visuel teks o lokol kraft blong wan patikula pepes mo eksplenem from wanem oli jusum ▪ Aedentifae pepes blong ol defren danis mo drama 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eksplenem olsem wanem mo from wanem ol saen, ol simbol, mo visuel teks i komyuniketem infomesen ▪ Deskraebem ol risen blong yusum saen o viusel teks olsem ol jat, ol map mo ol foto ▪ Aedentifaem pepes blong ol defren visuel teks olsem ol teks blong givim infomesen, teks blong advaetaesem wan prodak, teks blong givim woning long wan samting ▪ Eksplenem olsem wanem yumi save yusum visuel teks long ol teks we oli raetem <p><i>Indiketa oli kontinu long nekis pej...</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mekem wan trip i go long kaljaral senta o long wan kraft sto woksop o lukluk ol grup blong ol woman we oli mekem ol wiving, lukluk ol saed mo simbol mo kopi samfala ■ Aktem ol seremoni long komyuniti blong hem tru long ol drama mo pleplei ■ Luksave mo tokbaot defren seremoni long komyuniti blong hem ■ Tokbaot ol mining o mesej we oli komyuniketem tru long ol drama mo danis ■ Tokbaot ol stori we oli stap long ol sandroing ■ Tokbaot ol mining blong ol kaving mo paten blong wiving long ol mat o basket 			<ul style="list-style-type: none"> ■ Deskraebem ol patikula saen, simbol mo visuel teks mo eksplenem from wanem yumi yusum olgeta ■ Aedentifaem mo diskasem wataem, weaples mo from wanem yumi yusum defren saen, simbol, mo visuel teks long komyuniti
--	--	--	--	---

Tem 1, Wik 2–5

Yunit 1: Rikaon

Rikaon i tokbaot ol ivent we oli pas finis. Eim blong hem i blong givim ol infomesen mo entetenaem ol rida.

Rikaon i stat wetem wan seting:

- ◆ Hu?
- ◆ Wanem?
- ◆ Wea ples?
- ◆ Wanem taem?
- ◆ Mo olsem wanem?

Afta long seting i gat ol ivent we oli laenap long oda we oli bin tekem ples (kronolojikol oda). Yumi listim ol impoten ivent nomo long wan rikaon we yumi tokbaot.

Long en blong stori tekem bak rida long sabjek, mo hem i olsem wan evaluesen o taem raeta i givim wan komen blong hem.

Ol pat insaed long stori oli stap long past tens be long Bislama yumi yusum ol taem maka nomo blong soem se wan aksen i bin tekem ples long past.

Sam long ol maka ia i gat:

- ◆ afta
- ◆ ale
- ◆ nekis taem
- ◆ long stat
- ◆ from olsem
- ◆ from se
- ◆ long en

Oli yusum fulap ol fes pesen olsem “mi” o “yumi” from ol pat blong stori oli fokus long pipol mo ol ivent, be i no long ol jenerol topik mo i gat yus blong ol stret vokabulari.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru
- WSS.2.V1** Demonstretim ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeronmen blong olgeta
- VP.2.V1** Prodiusem ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

Wik 2: Rikaon

Buk blong Wik: *Wan Bigfala Taro*

Ol Leta blong Wik: Aa, Uu

Vokabulari:

Ba	laekem	pulumaot	bigfala	tekemaot	foldaon	bangem
gat	is	kakae	save	rat	tufala	pulum
wan	taro	ia	kamaot	strong	puskat	maniok
fatfat	blak	navara	taro	wokbaot	nogud	oltaem

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Wan Bigfala Taro*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Wan Bigfala Taro*
- ◆ Jat blong tufala poem:
  - *Pig Blong Mi Ba*
  - *Wan Wael Dog*
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Flaskad we yu save waepemaot o katon mo maka blong mekem flaskad
- ◆ Ol narafala buk blong rid
- ◆ Bigfala pepa
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo ol kala

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem (**luk Apendiks**).

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Infomol griting

Mekem ol studen oli tokbaot ol gudgudfala mo propa wei blong talem halo long wan famle o fren taem oli mitim hem long rod o wan ples. Yusum ol fassen blong yumi long Vanuatu olsem yu sekhan mo yu gritim olgeta.

Tingbaot ol taem we yu mitim wan famle olsem Abu, anti, sista o brata, smol mama o smol papa.

Eksampol:

A: Olsem wanem yu oraet?

B: Yes, i gud!

Long lanwis i gat ol fasin blong gritim man tu. Tokboat wetem ol studen mo praktisim sipos yu stap tij long lanwis.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tekembak ol studen long wan rikaon aktiviti blong las yia. Askem ol studen sapos oli rimemba wanem i stap long stori blong rikaon.

Eksampol:

Long fes dei blong skul, ol mama mo papa blong ol studen oli bin kam long skul. Samfala peren oli putum ol pikinini long wanwan tija. Samfala oli kam pem skul fi. Samfala oli stap from ol pikinini blong olgeta oli fraet. Plante studen oli fraet mo oli krae. Be mi no krae. Mi glad blong luk ol fren blong mi bakegen.

Wanwan studen i save givim smol stori blong hem long wanem hem i bin mekem long fes dei blong skul.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Putumap jat wetem poem blong pig ia o raetem poem long bod.

Pig Blong Mi Ba

Mi gat wan pig
Nem blong hem Ba
Ba i fatfat mo i blak
Mo i doti oltaem
Hem i laekem kakae
Ol kakae ia
Navara, popo
Taro mo maniok

Talem ol poem mo ol raem we oli save o lanem niufala poem we i stap ia.

Ridim fastaem afta i ridim wetem ol studen. Askem kwesten long teks, olsem:

- ◆ Wanem nem blong pig ia?
- ◆ Hem i luk olsem wanem?
- ◆ Wanem ol kakae hem i laekem?

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tugeta, lukluk long ol wod long poem ia wetem leta “a” olsem Ba, gat, wan, fatfat, blak, oltaem, laekem, kakae, ia, navara, taro mo maniok.

Askem ol studen blong ridim ol wod ia. Brekemdaon mo bildimap samfala wod ia folem silebol i go kasem saon.

Faenemaot saon we oli luk long evri wod ia. Askem olgeta oli ripitim saon ia mo givim sam moa wod wetem /a/ blong putum long wan tebol long bod.

Eskampol blong brekemdoan mo bildimap ol wod:

<i>navara</i>	<i>taro</i>	<i>a</i>	<i>a</i>
<i>na va ra</i>	<i>ta ro</i>	<i>na va ra</i>	<i>ta ro</i>
<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>	<i>a</i>

Ol narafala wod wetem /a/:

<i>i</i>	<i>a</i>	
<i>t</i>	<i>a</i>	<i>ro</i>
	<i>a</i>	<i>nis</i>
<i>r</i>	<i>a</i>	<i>t</i>
<i>s</i>	<i>a</i>	<i>ve</i>
<i>k</i>	<i>a</i>	<i>maot</i>

Aktiviti 5: Model Riding

Lukluk kava blong buk long fored mo baksaed long big buk *Wan Bigfala Taro*. Lukluk kava pej. Introdium buk mo taetol long klas. Ol studen oli save prediktem stori fastaem.

Afta, ridim stori long ful klas mo ol studen oli lisen gud mo enjoem.

Askem sam kwesten blong tokbaot stori mo komperem wetem ol prediksen blong olgeta. Tokbaot sapos ol prediksen blong olgeta oli tru o no. Ridim nambatu taem mo ol studen oli save tekpat long riding.

Askem ol kwesten blong jekem andastaning blong olgeta long stori mo ol studen oli save mekem rolplei blong *Wan Bigfala Taro*.

Tokbaot stori wetem ol studen mo eksplenem gud long olgeta hao blong mekem rolplei long stori ia. Jusum sam studen mo talem wijwan karakta long stori bae oli aktem. Gaedem ol studen se bae yu ridim stori mo oli aktem. Ol studen oli sud enjoem aktiviti ia blong helpem olgeta blong tingbaot mo andastanem gud stori.

Aktiviti 6: Raeting

Praktis blong raetem leta “a” gud mo raetem ol wod wetem leta ia. Afta oli save raetem wan sentens we i gat wod wetem saon /a/ long hem. Ol studen oli save jusum wan sentens long stori.

Yu save givim taem tu blong oli brekendaon o bildimap ol wod wetem saon /a/.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Infomol griting:

Mekem bakegen olsem long Lesen 1 be naoia ol studen oli tokbaot ol stret wei blong talem halo long wan fren taem oli mitim hem long rod o wan ples.

Yusum ol fasen blong yumi long Vanuatu olsem yu sekhan mo yu gritim olgeta.

Eksampol:

A: Olsem wanem yu oraet?

B: Yes, i gud! (Infomol)

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Rimaenem ol studen long ol rikaon stori blong yestedei. Mekem olgeta oli tokbaot gud ol stori ia – long wanem ples stori i bin tekem ples, long wanem taem mo tokbaot gud ol oda long ol ivent.

Naoia, lisen long samfala rikaon stori blong ol studen we oli wantem serem. Givim taem long ol studen blong oli redi long ol rikaon stori blong olgeta long faev minit bifo oli save serem.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim poem blong yestedei bakegen. Ridim blong memoraesem poem blong pig. Ridim wan laen i go kasem narafala laen (ekseplenem gud hem i wan ves). Maet wan studen i save ridim poem hemwan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Stadi ol wod long stori blong *Wan Bigfala Taro* wetem leta “a” olsem yestedei. Afta oli save tekem ol silabol long ol fes wod blong mekem ol narafala wod.

Eksampol:

bigfala – big/fala
smol/fala, dip/fala, sam/fala

Askem ol studen oli raetem wan sentens wetem wan wod. Sapos i gat taem oli save ridim ol silebol ia mo mekemap ol niufala wod.

ta	ro	pe	ka	gud	an
big	fala	ve	maot	tu	kat
no	is	pu	lu	pus	ri

Aktiviti 5: Sed Riding

Stadi blong Vokabulari

Ridim stori bakegen mo enkarejem ol studen oli joenem blong ridim stori mo fokus blong yu tedei hem i ol wod (vokabulari).

Tokbaot stori long ol studen, mo eksplenem ol wod blong teks. Afta long eksplenesen blong ol wod ia, askem ol studen blong oli faenem ol sinonim mo antonim blong ol wod ia.

Taem yu stadi long wan wod, yu no stop nomo long mining we i stap long teks, be mekem olgeta studen oli tingbaot ol defren mining blong hem tu.

Wokbaot: Givim digri blong ol veb ia olsem wokbaot kwik, wokbaot slo, wokbaot long saed olsem ol krab, wokbaot mo tekem bigfala step, wokbaot long fored, saed, bihaen.

Kamaot: Luk ol narafala mining blong kamaot, olsem kamaot long botel olsem kapsaedem wota, kamaot long graon olsem taro i kamaot long graon, mun i kamaot long skae, rat i kamaot long hol blong hem mo joenem ol narafala anamol.

Bangem: Mekem aksen blong bangem o mekem rolplei long wod olsem tufala studen i bangbangem olgeta.

Anis: Tokbaot ol kaen anis we yumi gat olsem faea anis, red anis, blak anis, smolmol anis mo samfala moa.

Rat: I gat rat long hol blong ston, ol rat blong taon, mama rat, papa rat, mo ol studen oli save komperem ol defren rat ia olsem oli stap wea.

Askem ol studen blong oli raetem ol wod ia long wan sentens.

Aktiviti 6: Raeting

Modelem long ol studen hao blong raetem leta “A” mo smol leta “a”.

Raetem ol wod olsem: rat, taro, kamaot, bangem.

Mekem ol studen oli praktis blong raetem ol wod we oli jas lanem long stori i go long eksesaes buk blong olgeta.

Oli save raetem wan sentens we oli laekem long stori.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fomol griting:

Mekem bakegen olsem long Lesen 1 be naoia ol studen oli lanem stret fasen blong gritim wan tija, jif, dokta mo pasta mo samfala moa. Taem yu mitim tija yu gritim hem i defren, i no semak olsem wan fren o famle blong yu.

Eksampol:

- ◆ Long ol man: “Halo” o “Gud moning Mista/Monsieur”
- ◆ Long ol woman: “Halo” o “Gud moning Misis/Mis/Madame/Mademoiselle”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Long rikaon blong tedei ol studen oli save tokbaot ol famle blong olgeta.

Eksampol:

Nem blong mi Jeni. Mi blong wan smol aelan Lamem klosap long Epi.

Mami blong mi i wan tija mo dadi blong mi tu i wan tija. Mi gat fo brata mo tu sista. Mi gat fulap anti mo fulap angel mo fulap kasen tu.

Givim taem long ol studen blong tokbaot tugeta blong wanwan long olgeta i save kamap wetem stori blong olgeta.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ol studen oli save talem poem blong *Pig Blong Mi Ba* tugeta afta askem wanwan studen blong risaetem.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Lukluk long buk blong *Wan Bigfala Taro* mo askem ol studen blong faenem ol wod wetem saon /u/ olsem pulumaot, tufala, pulum, puskat mo nogud.

Mekem ol studen oli ridim ol wod ia. Brekemdaon mo bildim up samfala wod ia folem silebol i go kasem saon. Faenemaot saon we oli luk long evri wod ia. Askem olgeta i riptim saon ia. Mo sapos oli save givim sam moa wod wetem /u/ mo yu save putum long wan tebol.

Eksampol blong brekemdoan mo bildimap ol wod:

tufala	puskat	u	u
tu /fa /la	pus/ kat	tu/ fa /la	pus/ kat
u	u	tufala	puskat

Ol narafala wod wetem /u/:

p	u	l	u	m
m	u	n		
p	u	s		
r	u	s		
s	u	t		
k	u	k		

Not blong Tija

Yu save putum wanwan leta o silebol long wanwan bokis.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Riding Fluensi (flow/fresing/fluensi)

Ridim *Wan Bigfala Taro* bakegen mo tokbaot ol glu we oli save givhan long ol studen blong oli rid gud, olsem lukluk long ol wei we ol sentens oli raetem mo hao bae oli ridim – from wanem i gat ol fulstop (.), koma (,), eksklemesen mak (!), kwesten mak (?) mo ol spij mak?

Mekem ol studen oli praktisim blong rid gud yusum ol mak ia.

Eksampol:

Taem yu wantem tijim ol studen blong ridim koma, long riding blong yu, yu leftemap voes, pulum win smol mo kontiniu blong rid. O yu save talem wan wod, afta yu kontiniu blong rid mo long fulstop yu stop smoltaem.

Long wan koma yu leftemap voes. Taem yu kasem wan fulstop, voes i go down.

Aktiviti 6: Raeting

Praktisim blong raetem leta “u” gud. Raetem ol wod wetem leta tu mo oli save raetem wan sentens we i gat wod wetem saon long hem. Yu save jusum wan sentens long stori.

Yu save givim taem tu blong oli brekendaon o bildimap ol wod wetem saon /u/.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Praktisim fomol griting bakegen olsem long Lesen 3.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Sam long ol studen oli save tokbaot ol famle blong olgeta bakegen olsem long Lesen 3.

Aktiviti 3: Singsing

Putumap jat blong singsing *Wan Wael Dog* o ratem song ia long bod. Tun blong singsing i semak long *There’s a Little Wild Duck*.

Wan Wael Dog

I gat wan wael dog
I stap singaot long vilej
Wan wael dog
I mekem wanem i wantem
I muvum tel blong hem
Mo i tanem raon
Bow wow wow

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu long ol wod wetem /u/ blong *Wan Bigfala Taro* we oli no wok long hem long Lesen 3.

Stadi long ol wod ia olsem yestedei. Afta oli save tekem ol silebol long ol fes wod blong mekem ol narafala wod.

Eksampol:

pulum – pu/lum, putum - pu/tum

Askem ol studen oli raetem wan sentens wetem wan wod. Sapos i gat taem oli save ridim ol silebol long tebol ia. Afta oli save mekemap ol niufala wod yusum ol wod olsem no/gud, pus/kat, pu/lu/maot.

pu	no	lum	ka	gud	an
gud	aot	tu	maot	tu	kat
no	is	pu	kat	pus	fala

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Wok wetem ol smol grup blong mekem Gaeded Riding (luk long Introdaksen) long *Wan Bigfala Taro*. Ol studen oli mas gat wan kopi blong buk ia.

Taem yu tekem gaeded riding long wan grup, ol narafala grup wok tugeta olsem:

1. Bildimap ol silebol wetem ol leta long flaskad.
2. Bildimap ol wod wetem ol silebol long Step 1.
3. Bildimap ol sentens wetem ol wod long Step 2.
4. Givim ol wod long flaskad mo oli brekendaon i go long silebol.
5. Ridim instraksen mo droem wan pija mo samfala moa.

Aktiviti 6: Raeting

Tijim mo modelem long ol studen hao blong raetem ol smol mo bigfala leta “u”.

Raetem ol wod olsem, puskat, pulum, pulumaot, tufala.

Alawem ol studen blong praktis blong raetem ol wod we oli jas lanem long stori i go long eksesaes buk blong olgeta. Oli save raetem wan sentens we oli laekem long stori.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Luklukbak i go long hao ol studen i gritim ol defren pipol mo korektem olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis eksperiens

Kontiniu blong mekem rikaon mo fokas long ol maka we oli soem se wan aksen i bin tekem ples long pas, olsem las wiken, long las sande, long las manis, yestedei, ale, afta, finis mo bakegen.

Aktiviti 3: Ol Poem mo Singsing

Rivaesem ol poem mo singsing blong wik ia.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Rivaesem tufala saon /a/ mo /u/.

Riviu long sam aktiviti blong wik blong leta “a” mo “u” mo givim samfala wod mo ol studen oli save kalarem ol “a” mo “u” leta.

Ol studen oli save pikimap ol wod long saon wol wetem tufala leta ia.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Mekem semak wok blong Lesen 4, Aktiviti 5.

Lisen long wanwan studen i ridim *Wan Bigfala Taro* o ol narafala stori we oli enjoem. Enkarejem ol studen blong oli save ridim gud ol wod. Tekem studen we i no save ridim wan wod blong muv i go long wod kona blong helpem hem.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli save droem wan pija long buk mo save raetem wan sentens we i majem pija.

Wik 3: Rikaon

Buk blong Wik: *Wan Bigfala Taro*

Leta blong Wik: Bb, Tt

Vokabulari:

tangkiu	tata	gudnaet	tumoro	banana	basket
bangem	baket	totel	talem	toktok	talem

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Wan Bigfala Taro*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Wan Bigfala Taro*
- ◆ Jat wetem poem blong *Banana*
- ◆ Ol jat wetem tufala singsing ia:
  - *Jisas i Givim Popo*
  - *Totel i Toktok t t t*
- ◆ Ol alfabet kad blong leta Bb mo Tt
- ◆ List blong ol wod wetem saon /b/
- ◆ List blong ol wod wetem saon /t/
- ◆ Ol wokbuk blong studen o pepa
- ◆ Fasin blong mekem wan klasbuk
- ◆ Ol A4 pepa we yu mekem ol laen blong raeting

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Infomol fewel:

Ol studen oli talem fewel long ol famle blong olgeta. Tokbaot ol stret wei blong talem long wan famle memba se bae yu go nao o livim hem.

Eksampol:

A: Okei bubu mi mas go hom nao bae mi luk yu bakegen.

B: Tangkiu tumas anti okei tata (gudnaet mo luk yu tumoro, nekis wik nomo, mo samfala moa).

Long ol skul we oli tij long lanwis, i gat tu ol fassen long lanwis blong talem fewel long ol defren memba blong famle.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli tokbaot wan rikaon stori abaot wan visita we i bin kam long skul. Mekemsua se i mas gat ol stret pat blong rikaon, we oli stadi long hem long las wik.

Eksampol:

Las Fraede, Prinsipol i bin askem wan bigman blong agrikalja blong kam long skul. Hem i kam blong tokbaot ol fasin blong planem ol tri. Afta evri studen i planem wan smol tri raonem yad blong skul. Taem oli finis planem ol tri, wan studen i talem “tangkiu” long visita ia.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Talem ol poem mo ol raem we oli save mo lanem niufala poem we i stap ia. Yu ridim fastaem, afta ridim wetem ol studen. Tokbaot poem ia tugeta wetem ol studen.

Askem kwesten abaot teks blong jekem andastanding blong olgeta, olsem wanem nem blong vejtebol ia? Wanem ol kala blong hem?

Banana

Grin, red o yelo banana
Taem yu grin, yu red, yu grin banana
Taem yu raep, yu red o yu yelo banana
Grin, red o yelo banana
Yu oltaem naes mo swit banana

Aktiviti 4: Fonologikol Awenes

Rivaesem saon blong leta “b” mo ol studen oli tokbaot pija blong banana long basket long alfabet kad mo singsing long song blong alfabet kad.

Mekem ol studen oli ridim ol wod ia. Brekemdaon mo bildimap samfala wod ia folem silebol i go kasem saon. Faenemaot wan saon we oli luk long evri wod ia. Askem olgeta blong ripitim saon ia mo givim sam moa wod wetem saon /b/ blong putum long wan tebol.

Eksampol blong brekemdoan mo bildimap ol wod:

banana	b
ba /na /na	ba /na /na
b b	banana

Eksampol blong brekemdoan mo bildimap ol silebol:

ba	na	na
big	fa	la
big	wan	
bas	ket	
ba	ng	em

Aktiviti 5: Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong grama – lukluk long pantuesen

Ridim stori wetem ol studen bakegen mo ol studen oli makem ol saen olsem koma mo fulstop we oli luk long buk. Oli save yusum ol smolmol buk blong stori blong *Wan Bigfala Taro*.

Oli save tokbaot from wanem oli gat ol saen long stori. Taem yumi toktok yumi mekem voes i go antap, go daon, stop smol, voes i stap semak, mo voes i go strong. Yumi save yusum ol jesta tu long toktok blong adem ekspresen long wanem yumi wantem talem.

Be taem yumi rid, ol saen ia nao oli givhan long yumi blong ridim teks wetem ekspresen.

Eksampol:

Ridim teks mo ol studen oli lisen long hem, mo taem oli lisen gud, oli sud harem taem voes i jenis folem ol saen long stori.

Afta long riding, bae oli luk tru long ful teks mo luk sapos stori ia i olsem ol stori we oli stap talem olsem hao raeta blong stori i statem stori blong taro. Hem i tokbaot wanem? Oli mas talem nem blong evri anamol we oli stap long stori ia.

Lukluk long ol aksen long stori. Hu ia i kam fastaem? Mo oli kam long wanem oda?

Tokbaot moral blong stori. Nating we anis i wan smol animol be hem i help bigwan blong tekemaot taro.

Aktiviti 6: Raeting

Letem ol studen oli jusum wan pej long buk mo droem pija blong hem. Enkarejem olgeta blong raetem wan sentens long pija blong olgeta. Kolektem ol raeting blong ol studen mo mekem evriwan i go sidaon long mat.

Afta alawem evri studen i soem wok blong olgeta we oli raetem. Oli save soem ol pija mo ridimaot ol sentens blong olgeta.

Talem ol studen oli mas putum long stret oda ol raeting blong olgeta blong mekem wan klasbuk.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Infomal fewel

Tokbaot ol stret wei blong talem long wan fren o wan pesen we yu save gud long hem se bae yu go nao o livim hem. Afta, ol studen oli talem fewel long ol fren blong olgeta.

Eksampol:

A: Okei fren mi mas go hom nao bae mi luk yu bakegen.

B: Tangkiu tumas, Meri, okei tata. Gudnaet mo lukim yu tumoro.

Long ol skul we oli tij long lanwis, i gat tu ol fasen long lanwis blong talem fewel long ol fren mo ol pipol we yu save gud olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Fokas blong Aktiviti: Rikaon stori long grup

Long wanwan grup ol studen oli save tokbaot garen blong olgeta. Oli save serem ol stori blong olgeta.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim raem blong yestedei bakegen.

Ol studen oli talemaot ol wod we oli raem gud wetem /b/ long hem. Wijwan wod i kamap plante long raem, wod ia yelo i stap hamas taem long raem?

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Ridimaot ol wod long ol silebol:

- ◆ ba/na/na
- ◆ bas/ket
- ◆ ma/bol
- ◆ ba/ket

Ridim ol silebol long tebol mo mekem ol niufala wod:

big	wan	ba	na	na
bi	haen	big	fala	la
bas	ket	ba	ket	bol

Afta, plei long Bingo we ol studen oli save.

Mekem sikis kad blong Bingo olsem eksampol ia. Evri kad i sud gat sikis defren wod we i stat long leta “b” mo stap long wod list.

bigwan	basket	bol
bigfala	baket	banana

Givimaot wanwan kad long wanwan grup wetem sikis kaonta o smol objek. Ridimaot ol wod mo raetem wod tu long bod. Sapos wan grup i gat wod ia, putum kaonta long wod.

Grup we i kavremap evri wod yu ridimaot mo raetem long bod i sud singaot “Bingo!” Grup ia i win.

Aktiviti 5: Riding

Fokas blong Aktiviti: Stori inovesen

Askem long ol studen blong mekemap wan narafala stori folem *Wan Bigfala Taro*.

Tokbaot ol ivent mo ol karakta we bae oli save mekemap wan semak stori. Modelem wan stori ia folem buk blong wik mo yusum semak strakja mo ol karakta we i semak karakta.

Eksampol:

Mekemap wan stori abaot wan puskat o dog we i wantem tekem wan samting long wan aelaen be bae wan pijin nomo i save helpem hem (olsem: flaengfokis, nasivuru, nawimba o nasiko).

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli save statem fas pat blong stori ia long grup.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Fomal fewel

Ol studen oli talem fewel long ol tija mo prinsipol blong skul. Tokbaot ol stret wei blong talem fewel long wan tija, wokman o prinsipol blong skul.

Eksampol:

A: Mi mas go hom nao Mr/Mis/ Monsieur/Madame/Mademoiselle. Gudnaet, tangkiu tumas Mr Tom.

B: Okei tata. Gudnaet mo luk yu tumoro.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong serem eksperiens blong wanwan grup abaot ol garen we oli gat.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Lanem singsing ia:

Jisas i Givim Popo

Jisas i givim popo, wotamelen, manggo,
kokonas, mandarin, kukamba, nakavika
Pasenfrut mo paenapol, nandao mo banana
Jisas i givim ol gud frut blong yumi kakae
Jisas i givim ol frut ia
Yumi mas presem hem
Jisas givim ol gudfrut blong yumi kakae

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tokbaot alfabet kad blong leta “t” we total i toktok.

Singsing long singsing ia mo hemia saon blong /t/.

Total i toktok t t t

Total i toktok t t t

Total i toktok t t t

Total i toktok t t t

Mo hemia saon blong leta t

Wanem saon nao oli harem long song ia?

Luklukbak long saon blong leta “t”. Brekemdaon ol wod mo bildimap blong aesoletem saon /t/.

Eksampol:

total	t
to/tel	to/tel
t	total

Talem ol niufala wod we oli gat /t/ saon long olgeta:

to	tel
tok	tok
ta	lem
te	bol

Aktiviti 5: Riding

Ol studen oli save ridim ol fas pat blong stori we oli raetem yestedei mo evriwan i tingting gud sapos oli stap kipim ol rul blong raet olsem yusum ol stret maka blong pastens, ol saen blong voes, mo ol aksen blong stori oli stret o no, mo jekem ol wod we oli yusum sapos oli stret long wanwan grup.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong raetem teks long wanwan grup mo helpem olgeta. No fosem olgeta blong gat tumas animol long stori sapos oli wantem yusum tufala pijin nomo hem i oraet.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Fomal fewel

Ol studen oli talem fewel long ol bigbig man long komyuniti. Tokbaot ol stret wei blong talem fewel long wan jif, pasta o dokta.

Eksampol:

- A: Mi mas go hom nao Mista/Mis/Misis/ Monsieur/Madam/Mademoiselle. Gudnaet, tangkiu tumas Dr Tom.
- B: Okei tata, Gudnaet mo luk yu tumoro/nekis wik (mo samfala moa).

Long lanwis tu i gat ol fomol wei blong toktok olsem long ol bigbig man.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong serem ol eksperiens blong olgeta.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Singsing bakegen song blong yestedei mo tokbaot wanem singsing ia i talem blong kompriensen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu long yestedei. Givim wan list blong ol silebol mo ol studen oli mekem ol wod we i gat /t/ mo ol studen oli klap long tu silebol ia.

Eksampol:

Totel: *to/tel* – Klap! Klap!

Aktiviti 5: Riding mo Raeting

Long riding mo raeting ol studen oli komplitim ol teks long grup blong displei. Mekemsua se evriwan i finism gud.

Ol studen oli mas save hao blong putum gud ol pej blong stori long oda mo putum namba blong ol pej ia. Wanwan grup i mas mekem kava blong buk blong olgeta.

Oli save pablisim ol stori blong olgeta long ol taep buk ia: konsentina, mobael, origami, flip buk, video, wol stori, smol buk o big buk.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Rivaesem ol fomal mo infomal fewel we oli stap praktisim long wik ia.

Aktiviti 2: Riding mo Raeting

Oli save komplitim ol aktiviti we oli kam long stori.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Riding mo Raeting

Ol Lening Aotkam: R.P.2.V1 – Rid mo andestanem ol simpel venakula teks

Indiketa: Ansarem ol kwesten, raetem wan teks stret long stori we oli ridim, luksave ol leta mo saon we oli go tru long olgeta long tufala wik.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Prisentem ol stori we oli bin raetem.
- ◆ Ridim wan teks mo andanstanem.
- ◆ Obsevem ol grup wok we oli mekem mo kamap wetem stori we oli bin jenisim (inonetem) mo mekem wan nuifala stori.
- ◆ Wei we oli wok tugeta blong pablisim wan stori.
- ◆ Ol rikaon eksperiens we oli serem tugeta.

Wik 4: Rikaon

Buk blong Wik: *Wan Bigfala Sapraes*

Ol Leta blong Wik: Oo, Ee, Ii

Vokabulari:

olfala	kolkol	dog	solwota	go	sidaon
string	naet	hevi	hem i	taem	sapraes
tangkiu	sori	eskus mi	plis	no wari	ol
oli	nogud	kamaot	wokbaot	nao	naet
sapraes	narasaed	semtaem	kamso	huk	go daon
kwaet	string	pis mit	hevi	be	mo

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Wan Bigfala Sapraes*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Wan Bigfala Sapraes*
- ◆ Pija stori (**luk Apendiks 3**)
- ◆ Ol jat blong ol poem mo signsing blong Wik 2 mo Wik 3
- ◆ Jat blong poem *Sakem Huk*
- ◆ Flaskad we yu save waepemaot o katon mo maka
- ◆ Ol flaskad wetem ol polaet toktok olsem tangkiu, plis, eskus mi, sori, no wari
- ◆ List blong ol wod wetem saon /o/
- ◆ Wokbuk blong ol studen
- ◆ Alfabet kad blong ol leta Oo, Ee mo Ii
- ◆ Ol stori blong ol studen
- ◆ A4 pepa

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Tokbaot mo listim ol polaet toktok we yumi yusum long evridei laef blong yumi, olsem tangkiu, plis, eskius mi, sori, no wari.

Wok long smolsmol grup mo praktisim hao blong yusum ol polaet toktok blong “tangkiu” mo “sori”.

Eksampol:

Taem wan man i givim wanwan kakae o wan samting long yu, yusum polaet toktok ia long hem: “tangkiu”.

Taem yu mekem wan samting we i nogud long klasrum olsem tekem pensel blong wan studen we yu no askem, talem “sori” long hem.

Long ol skul we oli tij long lanwis, diskasem ol polaet wei blong toktok olsem tu.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot pija stori we i stap long **Apendiks 3** fastaem. Afta long grup o wetem wan fren oli save mekem wan stori abaot pija ia. Oli mas folem strakja blong rikaon mo yusum ol taem maka. Presentem ol stori ia long nekis dei.

Lisen mo givhan long wanwan grup.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ol studen oli save singsing mo talem ol poem we oli bin lanem finis long Wik 2 mo Wik 3. Ol studen oli save singsing long grup mo presentem long klas.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Putumap jat blong saon /o/ o raetem ol wod wetem saon /o/ olsem olfala, kolkol, dog, solwota, go, sidaon, mo samfala moa.

Mekem ol studen oli ridim ol wod ia. Brekem daon mo bildimap samfala wod ia folem silebol i go kasem saon. Faenemaot saon we oli luk long evri wod ia. Askem olgeta blong oli ripitim saon ia mo givim sam moa wod wetem /o/ blong putum long wan tebol.

Eksampol blong brekemdoan mo bildimap ol wod:

olfala	o
ol fala	ol
ol fa la	o l f a l a
o l f a l a	ol fa la
o	olfala

Sam narafala wod wetem /o/:

d	o	g	
r	o	d	
d	o	a	
r	o	n	
b	o	l	
r	o	l	
p	o	p	o
w	o	t	a

Aktiviti 5: Model Riding

Lukluk kava blong buk long fored mo baksaed. Lukluk kava pej. Introdium buk mo taetol. Ol studen oli save prediktem stori fastaem. Afta ridim stori fulwan long klas mo ol studen oli lisen gud.

Askem sam kwesten blong tokbaot stori mo komperem wetem ol prediksen blong olgeta. Tokbaot sapos ol prediksen blong olgeta i stret folem stori o no.

Ridim nambatu taem mo ol studen oli save tekpat long riding tu. Ol studen oli save talem stori bakegen o mekem rolplei long stori o pat blong stori long smolsmol grup mo soem long klas.

Aktiviti 6: Raeting

Modelem hao blong raetem leta “o”. Ol studen oli raetem long ea, long flo, long baksaed blong fren mo samfala moa.

Afta, raetem leta long bod soem wei wetem wan aro. Naoia ol studen oli raetem long buk blong olgeta. Afta, oli raetem ekstra laen blong leta ia.

Finisim wetem wan sentens olsem: “Wan manggo i raep.”

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Wok long smolsmol grup mo praktisim hao blong yusum ol polaet toktok blong “eskius mi” mo “no wari”. Wetaem blong yusum? From wanem yu yusum?

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Wanwan grup i talem stori blong hem long ful klas. Taem wan studen i stori ol narafala oli mas lisen gud long stori. Afta oli save askem kwesten long stori we oli lisen long hem. I no sud gat noes taem wan studen i givim stori mo ol studen oli save leftemap han taem oli wantem askem kwesten. Lisen long ol stori kasem Lesen 3.

Wan kaen kwesten blong askem hem i **infomesen kwesten**. Studen i save yusum taem i wantem save samfala ditel long stori olsem:

- ◆ Wanem fis nao oli kasem?
- ◆ Yu mo hu i go huk?
- ◆ Yu fraet long solwota?
- ◆ Yu save swim?

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Putumap jat blong poem *Sakem Huk* o raetem poem ia long bod.

Sakem Huk

Wan string
 Tu huk
 Tu string
 Fo huk
 Tri string
 Sikis huk
 Wetem tri string
 Mi gat fulap fis blong kakae
 Tedei long naet

Talem ol poem mo ol raem we oli save mo lanem niufala poem we i stap ia. Ridim fastаем, afta ridim wetem ol studen. Askem kwesten abaot teks blong oli save andastanem gud.

Eksampol:

- Poem ia i tokbaot wanem?
- Hamas huk long wan string?
- Hamas huk long tu string?
- Hamas huk long tri string?
- Wanem nao yu save kasem wetem ol huk?

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Putumap jat o raetem long bod ol wod long stori blong *Wan Bigfala Sapraes* wetem leta “o”, olfala, kolkol, dog, solwota, ol, oli, nogud, kamaot, wokbaot, nao.

Stadi long ol wod olsem long las lesen blong Fonolojikol Awenes Lesen 1. Afta oli save tekem ol silebol long ol fas wod blong mekem ol narafala wod.

Eksampol:

Bigfala – big/wan

Smolfala – smol/wan

Mekem semak wetem ol narafala wod olsem sol/wota, kol/kol, no/gud, kam/aot, wok/baot.

Askem ol studen oli raetem wan sentens wetem wan wod. Sapos yu gat taem oli save ridim ol leta mo silebol ia blong mekemap ol niufala wod.

ta	ro	s	ka	gud	an
ko	l	ve	maot	tu	kat
no	is	pu	lu	pus	mol
a	n	ao	ol	wo	ta

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong vokabulari

Ridim *Wan Bigfala Sapraes* bakegen mo askem ol studen blong oli joen blong ridim stori. Fokas blong yu hem i ol wod. Tokbaot stori long ol studen, mo eksplenem ol wod blong teks olsem naet, sapraes, huk, go daon, kwaet, pis mit, narasaed, semtaem, kamsoa, hevi, string.

Sapraes: Wan samting we yu no ting se bae i tekemples olsem wan presen, wan fren i kam.

Naet: Ol taem olsem dei, aftanun, moning. (Yu save priperem wan sapraes blong ol studen long taem ia olsem tekem frut, wan toi, sam kek mo samfala moa).

Huk: I gat ol bigfala huk blong hukum ol bigfala fis olsem tuna mo karong. I gat smol huk blong hukum red maot, red fis mo smolsmol fish. I gat dabol huk mo simpol huk. I gat ol defren kaen huk olsem huk blong hukum klos, ol huk blong hukum ol tul, ol bigfala huk long ples blong katem o hangem mit, huk blong skelem kopra.

String: Eksplenem se i gat bigfala string blong hukum bigfala fis, smol string blong hukum ol smolsmol fis. I gat ol narafala kaen string olsem string blong net blong fis, string blong wokem basket, smol string blong kaliko, string blong mekem haos, string blong katem gras (yu save kam wetem ol kaen string blong ol studen oli save tajem mo luk).

Go daon: I gat ol fres ia we yumi yusum go wetem olsem: go daon, go antap, go long we, go klosap, go long medel, go long en, go long raesaed o leftsaed, go bihaen, go long fored.

Kwaet: Eksplenem kwaet wetem oposit blong hem, laod (hemia i antonim, luk Glosari).

- Pis:** Hemia i minim wan smol pat blong wan samting olsem pis mit, pis taro, pis banana, pis kek, pis popo mo samfala moa.
- Narasaed:** Narasaed long wan objek, narasaed long taon, narasaed long aelan.
- Kamsoa:** Kamsoa long sanbij eksampol bot, kenu, sip i kamsoa, man i save swim i kamsoa, o bigfala fis i kamsoa.
- Semtaem:** Tu o moa samting we oli tekem ples long wan taem olsem: Meri mo Pol tufala i kam semtaem long skol. Ol narafala ekspresen wetem taem hem i “afta long taem ia”, “bifo taem ia”, “long taem bifo”, “long taem ia”, “long taem blong ol bubu”.
- Hevi:** Tokbaot antonim we hem i laet. Basket taro hem hevi moa long wan bandel banana.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem samfala wod wetem leta “o” long bod olsem olfala, kolkol, dog, solwota, nogud, wokbaot.

Mo tu, raetem sam sentens long bod olsem:

- ◆ Solwota i kolkol.
- ◆ Wan olfala i wokbaot long soa.

Ol studen oli kopi ol wod mo ol sentens ia long buk blong olgeta.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Wok long smolmol grup mo praktisim hao blong yusum ol polaet toktok blong “plis” mo “tangkiu”. Wataem blong yusum? From wanem yu yusum?

Eksampol:

- A: Plis mi save yusum raba blong yu?
 B: Yes, yu save yusum, i oraet.
 A: Tangkiu tumas! Yu kaen tumas.
 A: (Taem we i givim bak) Tangkiu tumas.
 B: Hem i no wan samting (hem i oraet, i olsem nao, yumi nomo).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong harem ol stori mo save askem ol kwesten. Lisen gud long ol maka blong taem sapos oli kamap long stori.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim poem blong *Sakem Huk* bakegen. Rid blong save memoraesem. Ridim wan laen i go kasem wan narafala laen (ves). Maet wan studen i save ridim poem hem wan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Brekemdaon ol wod blong faenem saon /e/. Soem ol studen flaskad blong /e/ mo faenem ol narafala wod wetem /e/ olsem seven, garen, gel.

Brekemdaon ol wod ia i go long silebol. Askem ol studen blong talemaot wijwan silebol i gat saon /e/. Askem ol studen blong ridim ol silebol ia.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Riding Fluensi

Jusum wan pej long buk blong ol studen oli praktisim gudfala riding we i klis gud. Mekemsua se oli folem ol pantuesen rul we oli stadi long hem finis.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem bigfala “E” mo smol leta “e” long bod.

Afta, raetem samfala wod wetem leta “e”, olsem hem, sakem, tekem, wet, smelem mo save.

Raetem sam sentens olsem:

- ◆ Dog i smelem pis mit.
- ◆ Hem i sakem string.

Ol studen oli kopi ol wod mo ol sentens ia long buk blong olgeta.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Yusum ol flaskad wetem ol toktok blong ol polaet toktok. Ol student oli praktisim blong yusum ol polaet toktok blong “plis” mo “tangkiu” olsem long Lesen 3 taem oli askem tija mo Prinsipol long ol samting.

Eksampol:

Bob: Mifala i save karem bol/balong plis?

Prinsipol: Yes, yufala save yusum.

Bob: Tangkiu tumas!

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Sapos evri grup i givim stori blong olgeta, askem ol studen blong oli givim sam fani eksperiens we oli bin gat. Taem wan studen i givim stori blong hem, lisen gud sapos studen i yusum strakja blong rikaon, mo yusum gud ol taem maka. Ol studen tu oli save askem kwesten.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Luklukbak long blong poem *Sakem Huk*. Ol studen oli save talem poem tugeta afta askem wanwan studen blong talemaot poem hem wan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Brekemdaon ol wod blong faenem saon /i/. Soem flaskad blong saon /i/ mo faenem ol narafala wod wetem /i/ olsem inaf, kijin, gita, ivning.

Brekemdaon ol wod ia i go long silebol. Askem ol studen blong talemaot wijwan silebol i gat saon /i/.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Tekem gaeded riding long wan miks grup mo mekem ol narafala studen oli wok long grup olsem:

- ◆ Raetem wan o tufala leta kasem en blong wan laen.
- ◆ Raetem fulap wod long big leta mo smol leta mo ol studen i majem long pepa.
- ◆ Raetem wan sotfala sentens abaot wan pija.
- ◆ Katemaot ol leta mo pestem blong mekem sentens long hem.
- ◆ Ridim instraksen mo droem wan pija.

Wok wetem wan smol grup mo gaedem ol studen blong oli gat sapot blong ridim stori, olsem mekem ol studen oli save saonem ol wod long wan o tufala pej long stori.

Tekem wan pat blong grama mo oli lukluk long hem olsem, sintaks. Eksampol, yu save stadi long “be” mo “mo”. Soem wanem tufala wod ia i minim long ol pej blong stori.

Eksampol blong *Wan Bigfala Sapraes*:

- ◆ “Hem i wet long taem *be* i no hukum wan fis nating.”
Yumi yusum “be” taem i gat wan samting i no hapen long we yu wantem, komperem tufala samting, mo taem i gat jenis long wanem we i stap long aedia ia.
- ◆ “Mun i saen gud we *mo* solwota i kwaet we kwaet.”
Yumi yusum “mo” i taem yumi ademap wan infomesen bakegen.

Eksampol blong ol narafala sentens:

- ◆ “Pita i go long skul *be* hem i fraet blong go insaed long klasrum.”
- ◆ “Meri i go long skul *mo* hem i laekem skul blong hem.”

Askem ol studen blong oli mekem sentens wetem tufala wod ia tu.

Afta, givim ol sotfala haf sentens we oli gat “be” mo “mo” afta ol studen oli joenem olgeta, olsem:

- ◆ Pita i wantem sam kakae be...
- ◆ Meri i go long skul mo...

Aktiviti 6: Raeting

Raetem bigfala leta “I” mo smol leta “i”. Afta, raetem samfala wod wetem leta ia olsem silip, oli, pis, mit, filim, hevi.

Mo tu, raetem wan sentens olsem, “Wev i sakem string i go soa. Hem i taed nao, i slip.”

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Wok wetem wan patna mo mekem rolplei long ol polaet wei blong toktok we oli bin lanem long wik ia. Givim ol defren situesen (sanario, luk Glosari).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu wetem ol fani stori. Taem wan studen i givim stori blong hem, lisen gud sapos studen i yusum strakja blong rikaon, mo yusum gud ol taem maka. Ol studen tu oli save askem kwesten.

Aktiviti 3: Ol Raem o Poem o Singsing

Luklukbak long samfala poem mo singsing we oli lanem stat long Tem 1.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Bildimap ol silebol wetem ol konsonen mo ol vaol we klas i bin stadi long hem stat long Wik 2.

Eksampol:

ba	be	bi	bo	bu
ta				

Ol studen oli save mekemap ol wod wetem ol silebol ia olsem bubu, bebe, bata, tabu, tabi.

Raetem ol sentens wetem ol wod ia long flaskad.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Kontiniu blong wok wetem Gaeded Riding olsem long Lesen 4 mo wok wetem tufala narafala grup.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem wan sentens abaot stori blong *Wan Bigfala Sapraes* mo droem wan pija.

Wik 5: Rikaon

Buk blong Wik: *Wan Bigfala Sapaes*

Ol Leta blong Wik: Pp, Dd

Vokabulari:

putum	pis	pulum	sapaes	afta	yestedei
bifo	bihaen	finis	ale		

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Wan Bigfala Sapaes*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Wan Bigfala Sapaes*
- ◆ Jat blong stori *Wan Sande Sapaes*
- ◆ Jat blong poem *Kwaet Solwota*
- ◆ Jat blong Raem blong *Wan Smol Dog*
- ◆ Ol jat blong ol poem mo ol song blong Wik 2 kasem Wik 5
- ◆ List blong ol wod wetem saon /p/
- ◆ List blong ol wod wetem saon /d/
- ◆ Ol wok blong ol studen blong Yunit 1

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem pemisen blong mekem wan samting

Listim ol toktok we yumi save yusum long klasrum wetem tija. I gud blong talem from wanem (rison) blong askem wan samting tu.

Long ful wik, wok long ol fomol wei blong toktok olsem. Praktisim long ol wod ia: plis, tangkiu, sori, mi save, Madame/Mademoiselle, Misis/Mis/Mista.

Eksampol 1:

Studen: Plis mi save go aotsaed? Mi wantem drink wota o mi wantem wasem han.

Tija: I gud yu go.

Studen: Tangkiu Madam.

Eksampol 2:

Studen: Mifala i wantem plei futbol. Plis mifala save tekem bol?

Tija: Yes! Yufala save tekem.

Studen: Tangkiu Mr _____

Wok long smolsmol grup mo praktisim ol toktok blong askem pemisen.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Long lesen ia gaedem ol studen blong oli wok long grup mo pikimap ol gudfala stori we oli bin harem long las wik.

Long wanwan grup ol studen oli mas priperem ol stori bakegen wetem help blong yu.

Jekem ol pat ia olsem:

- ◆ Ol wod blong aksen
- ◆ Stori i ditel gud
- ◆ Ol taem maka
- ◆ Oda blong ivent long stori
- ◆ Yusum pas tens

Ol studen oli save presentem ol stori long ful klas.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Luklukbak o talem ol poem, fani sentens, singsing o raem we oli save finis mo olgeta we oli bin lanem long klas o long Yia 1.

Eksampol:

Favfala fisaman oli faenem fo flat fis long sanbij.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Talem long ol studen ol sentens ia: “Pita i putum wan pis mit long plet.”

Tokbaot sentens ia. Raetem sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia.

Faenemaot saon we i kamaot fulap long sentens ia. Afta wan studen i save rabemaot ol wod we i nogat /p/ long olgeta. Ol wod we oli stap oli mas ol leta we oli gat /p/. Ol studen oli save ridim ol wod ia.

Brekemdaon mo bildimap samfala wod ia folem silebol i go kasem saon. Askem olgeta i ripitim saon ia mo givim sam moa wod wetem /p/ blong putum long wan tebol.

Aktiviti 5: Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong Grama

Ridim stori blong *Wan Bigfala Sapraes* bakegen mo askem ol studen blong oli faenem ol maka blong taem we oli luk long buk. Oli save yusum ol kopi blong stori. Tokbaot from wanem i gat ol maka long stori.

Talem se taem yumi toktok yumi yusum ol maka blong taem blong soem wan ivent i go long narafala long wan stori. Ol maka ia i mekem stori flo gud (afta, yestedei, las wik, bifo, bihaen, finis, ale, be, mo).

Afta oli ridim ful stori, oli gotru long teks bakegen mo rikodem ol maka we oli luk long stat blong stori, medel blong stori mo en blong stori.

Eksampol:

Long wan kolkol naet, afta, i no long taem, long taem be, i no long taem be, long semtaem, kwiktaem nomo, taem.

Talem long ol studen se, “Ol wod ia nao oli mekem stori blong yumi i flo gud from oli soem ol aksen mo ivent we oli tekem ples long oda long stat blong stori i go kasem en. Yumi save yusum ol wod ia taem yumi talem mo raetem stori tu.”

Ol studen oli save talembak stori bakegen mo yusum sam long ol toktok ia. Sapos oli lukse oli yusum sam narafala taem maka hem i oraet.

Aktiviti 6: Model Raeting

Modelem stori olsem eksampol ia. Taem yu raetem stori ia, eksplenem wanem yu stap raetem.

Eksampol:

Wan Sande Sapraes

Wan Sande, mi mo fren blong mi i go long kenu blong papa blong mi. Mitufala i sakem wan bigfala string we hem i rolem redi i stap long medel blong kenu. Long end blong string ia i gat wan huk wetem nawita blong stoa.

Taem mitufala i stap padel yet, wan bigfala karong i pulum string. Mitufala i sek wantaem mo tingse hem i wan sak. Kwiktaem mitufala i jamaot go long solwota mo swim gosoa. Laki we wan angel i stap long sanbij mo i swim kwik blong helpem mitufala blong pulum bak kenu i kam soa. Long naet, mifala i kakae karong ia.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol komyunikesen

Kontiniu blong praktisim ol toktok wetem ol tija.

Aktiviti 2: Lanwis eksperiens

Kontiniu blong lisen long stori blong ol studen.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Talem ol poem mo singsing ol song we oli save. Obsevem gud olgeta long taem ia sapos oli save saonem gud ol wod mo long stret tun.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long saon /p/. Givim ol narafala wod wetem saon /p/ mo brekemdaon mo bildimap ol wod long sentens olsem:

- Pita i putum wan pis mit long plet.
  - putum wan pis mit long plet
    - pis mit long plet
      - plet

Wan narafala aktiviti i raetem sentens mo livim aot ol leta “p” mo askem ol studen blong ridim mo finisim sentens ia.

Mekem ol leta ridel we ansa blong hem i gat saon ia /p/ long hem.

Eksampol:

Mi laekem wan frut we kala blong hem i red o yelo taem i raep mo hem i swit gud.

Wanem frut ia?

Ansa: Popo

Aktiviti 5: Riding

Kontiniu long modelem stori. Askem ol studen oli tekpat blong finisim stori mo oli save droem ol pija blong stori blong olgeta long grup. Kolektem blong mekem wan klasbuk.

Aktiviti 6: Raeting

Gaeded raeting:

Pestem stori blong yestedei blong *Wan Sande Sapraes* long bod mo askem ol kwesten we bae i helpem olgeta blong tingting bak long ol fija blong jenisim wan stori.

Alawem ol studen blong wok long grup mo inovetem stori blong wan bigfala sapraes.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong praktisim ol toktok wetem ol studen long fomol situesen.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Jusum tri o fo gudfala mo fani stori blong wok long bigfala grup we oli save kontiniu long hem long sed raeting long dei ia.

Taem oli stap stori, rikodem stori long raeting. Afta brekemdaon ol sentens blong evri stori blong save yusum ol taem blong riding.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridimaot long ol studen niufala raem, afta ridim wetem ol studen. Afta olgeta nomo i ridim. Askem kwesten blong jekem komprihensen blong teks.

Kwaet Solwota

Solwota i kwaet we i kwaet
 Solwota i drae we i drae
 Mun i saen gud we i saen gud
 Skae i klia gud we i klia gud
 Solwota i saen olsem glas
 Win i no blo mo ples i kwaet
 Wan gudfala naet blong go huk

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tokbaot ki sentens ia: “Wan smol dog i daeva long dis taem hem i wantem dring.”

Raetem ki sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia. Faenemaot saon we stap plante long sentens ia. Afta wan studen i save rabemaot ol wod we i nogat /d/ long olgeta. Ol wod we oli stap oli mas ol leta we oli gat /d/. Ol studen oli save ridim ol wod ia.

Brekemdaon mo bildimap samfala wod ia folem silebol i go kasem saon. Askem olgeta i ripitim saon ia. Mo sapos oli save givim sam moa wod wetem /d/ mo sapos yu save putum long wan tebol.

Aktiviti 5: Riding

Wetem ol teks we oli presentem long lanwis eksperiens, bildimap teks blong olgeta.

Givim wanwan teks we yu katkatem ol sentens blong ol studen oli ridim mo traem blong putum long oda. Mo tu oli save wok blong stat editim ol stori ia.

Aktiviti 6: Model Raeting

Long raeting, ol studen oli save raetem bak stori blong olgeta long niufala pepa o buk blong olgeta mo droem sam pija.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong praktisim ol toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot ol teks we oli stap raetem. Jekem gud fija blong rikaon long stori.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Putumap jat blong raem ia o raetem long bod:

- Wan smol dog i daeva long dis taem hem i wantem dring.
  - daeva long dis taem hem i wantem dring
    - dis taem hem i wantem dring
      - dring

Ridim raem olsem we i stap afta ol studen i folem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long raem antap mo mekem ol studen oli talemaot ol wod we i gat /d/ saon long raem ia.

Yu save ridim nambatu taem mo ol studen oli klapem han taem oli harem saon /d/.

Aktiviti 5: Riding

Givim sam eksekses blong komprihensen, fonolojikol awenes, o grama mo semantik long ol studen blong oli mekem long eksekses buk blong olgeta. Luk long **Apendiks**.

Aktiviti 6: Model Raeting

Kontiniu blong editim mo pablisem ol stori blong olgeta.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong praktisim ol toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli raetem ol stori we oli bin talem long klas.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Luklukbak long Ol Raem mo Poem blong Wik 4 mo Wik 5. Lisen gud long ol saon blong tufala wik taem ol studen oli stap rid.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol:	Riding – Fluensi (rid wetem ekspresen)
Ol Lening Aotkam:	RSS.2.V1 – Yusum ol simpol skil mo strateji blong rid mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
Indiketa:	Luksave ol defren mak blong pantuesen; luksave ol ekspresen folem defren mak blong pantuesen; pronaonsem gud ol wod mo rid wetem ekspresen.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Obsevem studen long riding taem long klas o taem oli stap long laebri.
- ◆ Obsevem mo lisen long olgeta long ol aktiviti isaed o aotsaed long klasrum.
- ◆ Luksave hao ol studen oli ridim ol wod mo ekspresem olgeta taem oli stap ridim ol wok blong olgeta raon long rum.
- ◆ Ridim poem, sentens, simpol teks we yu givim blong ridim.

Tem 1, Wik 6–9

Yunit 2: Prosija

Prosija hem i wan teks we i givim instraksen blong mekem wan samting mo ol step oli stap long oda. Yumi yusum ol wod blong aksen (veb) olsem we yu stap givim instraksen. Ol sentens oli stat wetem wan veb we i soem aksen we wan i mas mekem.

Yusum ol stret wod we oli go wetem wanem blong mekem mo tu yusum ol konektiv wod we oli joenem ol narafala, olsem fastaem, ale, nekis, mo samfala moa.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru
- WSS.2.V1** Demonstrettem ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeromen blong olgeta
- VP.2.V1** Produsem ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

Wik 6: Rikaon

Teks blong Wik: *Salad Frut* (posta)

Ol Leta blong Wik: Ss, Jj

Vokabulari:

it	sol	tumas	kokonas	letas
pamplemus	aranis	salad	jam	jat
jus	jea	jenis	wasem	karemaot
livim	katem	switim	putum	

Ol Risos:

- ◆ Bigfala posta blong *Salad Frut*
- ◆ Jat blong poem *Mi Laekem Kakae*
- ◆ List blong ol wod wetem saon /s/
- ◆ List blong ol wod wetem saon /j/
- ◆ Fasin blong mekem salad frut:
  - Ol frut
  - Bol/dis, naef
  - Wota
- ◆ Wan smol stamba blong banana
- ◆ Ol envelop blong we i gat instraksen blong planem banana o wan sid
- ◆ Ol flaskad we yu save waepemaot o katon blong mekem ol flaskad
- ◆ Ol flaskad blong ol wod blong aksen
- ◆ Ol alafabet kad long wol
- ◆ Ol jat blong ol poem, singsing mo raem kasem Wik 6
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo kala

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli wok wetem wan patna mo givim instraksen blong mekem olsem waepem bod, wasem ol flawapot, putum gud ol buk long tebol, tekem wan samting mo putum long wan narafala ples, mo samfala moa.

Enkarejem ol studen blong yusum wod ia “plis” mo talem tangkiu sapos aksen i finis.

Sapos i gat 12 grup long ol studen, mekem trifala studen long ol grup ia i demonstretem ol instraksen ia long wan sesen. Kontiniu olsem kasem Lesen 3.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long wasem han we oli bin lanem long Prosija long Yia 1 (luk long tija gaed blong Lanwis mo Komyunikesen Yia 1).

Wetem instraksen blong wasem han, ol studen oli save tokbaot instraksen blong hao blong wasem han. Long wei ia bae oli save rimemba long prosija i gat ol step blong folem.

Mo tu blong tekembak ol vokabulari olsem ol wod blong aksen mo ol maka blong soem ol step.

Ol studen oli wok long grup mo wanwan i givim klia instraksen blong wasem han.

Aktiviti 3: Ol raem mo poem

Introdusum niufala poem ia. Ridim raem mo ol studen oli lisen gud. Ridim bakegen wetem ol studen. Givimoat ol kopi blong niufala raem long ol studen. Faenemaot ol wod we oli raem gud mo kalarem olgeta.

Mi Laekem Kakae

Nakavika mo banana
Mango mo popo
Avoka mo tomato
Paenapol mo apol
Mandarin mo bin
Wotamelen mo lemon
Pamplemus mo aranis
Pasenfrut mo bredfrut
Kokonas mo letas
Mi laekem kakae
Frut salad!

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o putumap bana blong ki-sentens: “Swit – solwota i sol mo swit tumas”.

Diskasem sentens ia, olsem, “Taem bel blong mi i soa, mama blong mi i mekem mi dring solwota wetem suga i mikis tugeta.”

Brekemdaon ol wod kasem silebol mo saon blong fanem saon blong leta “s”. Afta, bildimap ol wod. Askem olgeta blong faenem ol wod blong raem we i gat leta “s”, lanem blong talem gud ol wod ia.

Bildimap ol niufala wod, ridim ol wod ia, bildim mo ridim ol sentens tu sapos i gat taem.

Aktiviti 5: Model Riding

Tokbaot ol frut we ol studen i putum long tebol mo wanem yumi save mekem wetem ol frut ia tugeta. Tokbaot wan frut salad. Askem ol studen sapos oli bin kakae frut salad mo sapos oli save mekem wan o oli bin luk wan famle o fren i mekem wan frut salad.

Tokbaot ol step blong mekem frut salad. Raetem evri step long bod taem oli stap mekem frut salad. Yusum ol aksen veb blong statem ol step. Mekem wan simpol frut salad folem ol step we oli listim.

Long en blong lesen, modelem riding long bod blong frut salad long ol studen. Oli mas lisen gud long riding ia.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem leta “S” long big leta, smol leta olsem “s”, mo tu o tri wod we i stat wetem ia.

Selektem sam wod blong ol studen oli raetem tedei.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu long Lesen 1 we ol studen oli givim mo folem intraksen.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot ol kakae long garen mo tokbaot olsem wanem yumi stap planem ol kakae ia.

Eksampol:

Taem yumi wantem planem wan yangfala stampa blong banana. Yumi digim wan hol long graon klosap 30 sentimita. Afta, yumi go digim wan yangfala stampa blong banana long olfala garen. Putum stampa blong banana i go insaed long long hol we yu bin digim mo berem wetem graon.

Askem olgeta olsem wanem yumi planem ol frut olsem aranis, pasenfrut, mandarin mo popo.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim poem blong *Mi Laekem Kakae* bakegen. Rid blong save memoraesem. Ridim wan laen i go kasem narafala laen (ves). Maet wan studen i save ridim poem hemwan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu blong wok long rivi long leta “s”. Ridim ol saon mo rivi long wol displei.

Ridim ol wod mo sentens oli bildimap long yestedei.

Kontiniu blong bildimap wod mo sentens mo rid long bod o wod wol. Komperem ol longfala wod mo sotfala wod. Soem se ol longfala wod oli gat moa silebol.

Aktiviti 5: Sed Riding

Putumap posta blong *Salad Frut* mo ridim resipi ia. Askem ol studen blong oli tekpat long riding. Tokbaot wanem oli ridim tugeta blong oli luksave se hemia frut salad nomo we oli bin mekem yestedei.

Oli luk se ol list blong frut i olsem hemia blong las lesen. Mo ol step tu oli semak.

Ridim tru resipi finis. Askem samfala kwesten olsem, teks i tokbaot wanem, ol studen oli sud talem wanem oli luk long resipi.

Askem long ol studen,

- ◆ Wanem kaen frut blong mekem frut salad?
- ◆ Wanem material blong yusum?
- ◆ Yumi stat mekem frut salad olsem wanem?
- ◆ Taem i finis i luk olsem wanem?

Askem olgeta blong diskraebem frut salad i tes olsem wanem.

Ol studen oli save raetem wan sentens mo droem wan pija we i stret long frut salad.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem gud leta “s” mo samfala wod wetem leta ia.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu wetem ol aktiviti blong givim instraksen long Lesen 1.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot ol wei blong planem ol sid blong frut o wan kakae long garen. Ol studen oli save givim klia instraksen olsem wanem oli planem ol frut mo kakae we oli jusum.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim poem blong *Mi Laekem Kakae* bakegen. Maet samfala studen i save ridim poem hemwan.

Lukluk long tufala wod ia: “laekem” mo “mo”.

Talem long ol studen se, “Mi laekem papa blong mi, mi laekem dres blong mi, mi laekem kakae aranis.”

Afta, talem olgeta, “Yumi yusum ‘mo’ taem yumi wantem adem wan moa infomesen.”

Askem wanem tufala kakae ol studen oli wantem.

Eksampol:

“Mi laekem taro mo kabej. Mi laekem laplap maniok wetem fis. Mi laekem raes mo kari jiken.”

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o putumap wan bana wetem ki sentens olsem, “Oltaem yumi jekem weta jat blong luk se weta blong tedei bae i olsem wanem.”

Brekemdaon ol wod kasem silebol mo saon blong fanem saon blong leta “Jj” . Bildimap ol wod. Askem olgeta blong faenem ol wod we oli raem wetem leta “Jj”. Lanem blong pronaonsem gud ol wod ia.

Bildimap ol niufala wod mo ridim ol wod. Raetem ol wod ia long sentens mo ridim sapos i gat taem.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi long vokabulari

Ridim resipi bakegen. Tokbaot ol pat blong resipi finis afta lukluk long ol wod.

Ol list blong wod blong aksen: wasem, klinim, karemaot, katem, switim, putum mo kapsaetem.

Stadi long ol wod. Faenem ol sinonim mo antonim blong ol wod (ol wod we oli semak o oposit long mining). Tokbaot samfala wod long ditel olsem ol stret mining mo ol narafala mining.

Wasem: Wasem klos (tokbaot ol taem we oli wasem klos blong olgeta), wasem plet, wasem trak, wasem leg, wasem han wetem sop mo wota. Wasem han i gat ol narafala mining tu: i minim se yu nomo wantem stap insaed long wan problem. Wasem fes – i save minim se wan priperem hem bifo i go wok o skul

Katem: Katem ol kakae, katem bus, brasem bus, katem buluk, katem gras, katem klos wetem sisis redi blong somap. Sam narafala mining i gat katem kakae, putum kakae i go long plet; katem kakae; o katem toktok, stopem wan pesen long toktok taem hem i stap toktok.

Switim: Switim ti, switim jus olsem, i minim se putum suga blong mekem jus i swit, yusum wota mo suga. Switim man, tanem tingting blong mekem wan fren i folem tingting blong hem, olsem switim wan fren blong go long solwota o eni ples, o switim man blong givim wan samting long hem. Ol pipol we oli stap switim ol man mo woman yumi kolem olgeta ol switmaot.

- Putum:** Taem yu putum wan samting long wan ples olsem putum ol plet long tebol, i minim se redi long ol samting long tebol bifo kakae, putum mani long bank o wan bokis i minim yu sevem mani. Putum hem i narafala wod tu blong talem werem wan samting olsem.
- Klinim:** Klinim frut i min se wasem ol skin blong frut mo tu i save minim se tekemaot ol skin blong frut mo ol sid bifo yumi save kakae o katem hem long saes blong salad frut.
- Karemoat:** Hem i save minim tekemaot olsem karemoat sid blong ol frut long semtaem yu stap klinim frut. Taem yu gat ol sam samting afta yu karemoat wan i save minim se yu sakemaot.
- Kapsaetem:** Taem yu gat wota long wan kontena afta yu wantem putum wota ia long wan narafala kontena o tekemaot wota long baket oli yusum kapsaetem.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem gud leta Jj long bigfala leta mo smol leta mo samfala wod we i gat leta ia.

Yu save raetem wan sentens wetem wan wod.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Askem ol studen blong givim resipi blong mekem wan frut jus olsem lemon o pasenfrut. Oli tokbaot hem long ol smolmol grup.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Long dei ia, ol studen oli save planem wan stampa blong wan smol banana aotsaed long klasrum. Mo sapos oli gat sid oli save planem long plastic.

Ol studen oli mas wasem han blong olgeta bifo oli go bak long klasrum.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim bakegen *Mi Laekem Kakae* mo kamap wetem wan tun blong singsing long hem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu blong wok long lukluk long leta “j”. Ridim ol wod mo sentens oli bildimap long las sesen. Ridim mo luklukbak long ol saon long wol displei blong klasrum.

Kontiniu blong bildimap wod mo sentens mo rid long bod o wod wol. Afta, komperem ol longfala wod mo sotfala wod. Soem se ol longfala wod oli gat mo silebol.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Wok plante long fluensi long wanwan grup. Ol studen oli save luk ol wod o sentens mo ridim stret mo kwiktaem wetem gudfala voes we i flow gud.

Lukluk long ol aktiviti we i stap long **Apendiks** mo ol narafala grup oli wok long olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem tu o fo wod wetem leta “j” mo wan sentens we studen i jusum long teks blong hem.

Lesen 5

Aktiviti 1: Lanwis Eksperiens

Wanwan grup i gat envelop we insaed i gat ol pepa wetem wanwan sentens blong putum tugeta. Ol sentens ia hem i instraksen we yu raetem blong planem wan samting. Mekemsua se ol instraksen ia oli stat wetem ol wod blong aksen.

Ol studen oli go long grup blong putum tugeta long oda yusum ol pepa ia.

Lisen long ol studen taem oli diskasem tugeta. Samfala maet oli putum ol defren oda be hem i oraet.

Aktiviti 2: Ol Raem mo Poem

Ridim tru evri poem mo raem mo singsing long ol song.

Aktiviti 3: Fonolojikol awenes

Luklukbak long sam aktiviti blong wik blong leta “j” mo “s” mo givim samfala wod mo ol studen oli save kalarem ol leta ia.

Ol studen oli save pikimap ol wod long saon wol o long ol displei wetem tufala leta ia. Oli mas ridim gud ol wod ia.

Aktiviti 4: Gaeded Riding

Mekem semak olsem long Lesen 4 wetem aktiviti blong gaeded riding.

Kontiniu wetem Gaeded riding long ol grup we oli no rid wetem yu yestedei. Mo ol narafala grup oli wok olgeta nomo. Lukluk long ol aktiviti we oli stap long **Apendiks**.

Aktiviti 5: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi – blong enkarejem ol studen blong raet hariap

Askem ol studen blong jusum tu o tri sentens blong teks we oli laekem mo kopi ol sentens ia long buk blong olgeta.

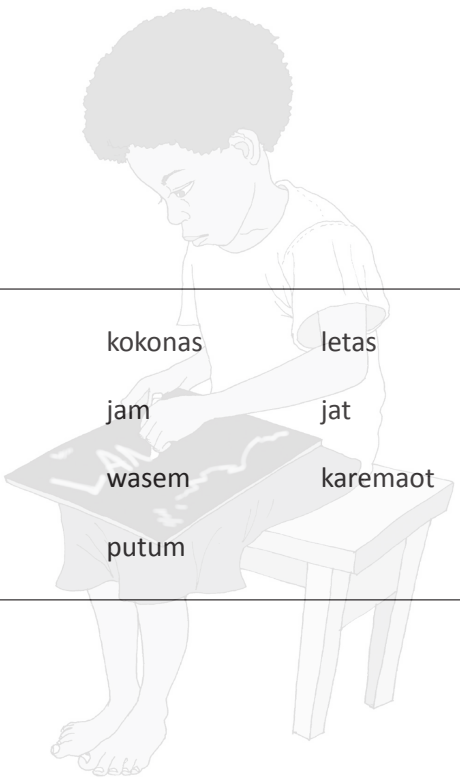
Wik 7: Prosija

Teks blong Wik: *Salad Frut* (posta)

Ol Leta blong Wik: Nn, Mm

Vokabulari:

swit	sol	tumas	kokonas	letas
pamplemus	aranis	salad	jam	jat
jus	jea	jenis	wasem	karemaot
livim	katem	switim	putum	

Ol Risos:

- ◆ Bigfala posta blong *Salad Frut*
- ◆ Jat blong singsing *Mi Mekem wan Gudfala Garen*
- ◆ List blong ol wod wetem leta Nn
- ◆ List blong ol wod wetem leta Mm
- ◆ Ol flaskad we yu save waepemaot o katon blong mekem ol flaskad
- ◆ Ol flaskad blong ol wod blong aksen
- ◆ Ol alafabet kad long wol
- ◆ Ol list blong simpol instraksen blong mekem ol simpol samting
- ◆ List blong ol pat blong resipi teks
- ◆ Folda mo pepa blong wok
- ◆ Jat blong wan poem abaot wan frut we oli save kakae
- ◆ Wanwan folda, pensel mo kala blong wanwan grup

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Askem ol studen blong givim ol instraksen ia long ol fren blong olgeta. Givim tu instraksen fastaem. Yu save go long tri, fo o faev instraksen sapos i posibol blong oli mekem.

Eksampol:

Stanap long wan leg, putum han i go antap, tajem nos blong yu, tajem hed blong yu, raetem nem blong yu long wan pepa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Las wik, ol studen oli bin tokbaot ol step blong planem wan frut tri o wan narafala krop. Long wik ia, jusum defren topik we oli save tokbaot, olsem hao blong:

- ◆ mekem wan flawa garen
- ◆ wasem klos
- ◆ bekem wan kek o bred
- ◆ mekem jus long lemon/aranis/mandrin/pamplemus/kukamba/popo
- ◆ boelem eg
- ◆ boelem kumala
- ◆ flasem tebol
- ◆ mekem ti

Raetem ol topik mo samfala moa long ol pis kad mo putum long tin blong wanwan grup i pulumaot mo tokbaot.

Oli save tokbaot wan topik long grup o wanwan studen i tokbaot topik blong hem. Wan o tu grup i save presentem ol instraksen blong olgeta long ful klas.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Introdusum niufala song ia. Putumap jat blong song *Mi Mekem Gudfala Garen* mo ridim fastaem afta ridim wetem ol studen. Afta letem ol studen oli ekspressem wanem nao oli luk long singsing ia. Eksplenem ol wod we ol studen oli no save.

Singsing mo ol studen oli lisen. Afta singsing long wanwan laen mo ol studen oli singsing folem.

Mi Mekem Gudfala Garen

Mi mekem gudfala garen, planem tomato
Fat fat faol, jik, jik, jik, jik, kakae
Yumi singsing, yumi hapi, yumi kakae tomato.

Mi mekem gudfala garen, planem kumala
Fat fat puskat, mew, mew, mew, mew, kakae
Yumi singsing, yumi hapi, yumi kakae kumala.

Mi mekem gudfala garen, planem kon
Fat fat dog, bow, bow, bow, bow, kakae
Yumi singsing, yumi hapi, yumi kakae kon.

...kontinu olsem wetem:

maniok mo pig (gran, gran, gran, gran)
yam mo buluk (moo, moo, moo, moo)
pikinini (manj, manj, manj, manj)

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long saon /n/. Raetem long bod o putumap wan bana wetem ki sentens olsem: “I nogat noes long klasrum naoia”.

Askem ol studen blong ridim sentens mo faenem wanem leta o saon i stap plante long ol wod long sentens ia.

Afta, brekemdaon ol wod ia oli go long silebol: nagavika, nakatambol, nandao, Nina, andanit.

Mekem ol narawod wetem “n” long ol silebol.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong grama

Lukluk long strakja blong teks, *Salad Frut*.

Tokbaot pepes blong teks, oli raetem teks ia blong hu? Blong mekem wanem wetem? Long wetaem?

Ridim teks ia bakegen wetem ol studen mo helpem olgeta blong luksave ol wod blong aksen long teks ia, olsem wasem, katem, putum, switim, kapsaetem, livim mo kakae.

Talem long olgeta se long wan instraksen, yumi yusum plante ol toktok we oli mekem yumi muv mo mekem aksen.

Eksampol:

- ◆ Taem mi ridim “*wasem*”, instraksen i askem mi blong muv o mekem wan aksen olsem tekem mo putum ol frut insaed long wan diswota mo wasem ol frut i klin.
- ◆ Karemoat ol skin we i fas long aranis mo pamplemus i stap long aranis o pamplemus. Taem yumi klinim gud aranis yumi mas tekmoat ol skin we oli fas long hem.
- ◆ Putum i minim se karem wan samting mo muvum i go long narafala ples.
- ◆ Blong switim wan jus, yumi mas priperem wota, suga mo jus blong wan frut mo sterem wetem spun.
- ◆ Kapsaetem samting i nidim muvmen blong likwid long wan kontena i go long wan narafala ples.
- ◆ Livim i minim se putum i stap mo no muvum nating.

Hemia hem i minim ol toktok we i askem yumi blong mekem aksen o muvmen yumi kolem olgeta ol wod blong aksen (veb). Wan veb hem i wanem yumi save mekem olsem, ronron, wasem, toktok, lisen, kakae, laf...

Lukluggud long posta blong *Salad Frut*. Diskas tugeta mo helpem ol studen blong luksave fija blong teks taep ia long pepa o long wan A3 jat.

Long wan resipi i gat faev pat:

- ◆ Taem blong preperesen
- ◆ Ol samting blong yusum
- ◆ Inaf blong
- ◆ Wanem yu nidim
- ◆ Olsem wanem blong mekem

Eksplenem long ol studen mining blong wanwan pat (yu save yusum toktok “sabheding”). Luk hao oli save raetem ol sabheding ia.

Aktiviti 6: Raeting

Divaedem klas long faev smolsmol grup. Askem oli blong jusum wan simpel resipi blong raetem daon long buk blong olgeta.

Askem olgeta blong raetem taetol mo komplitim ol fesfala fo pat olsem long posta (livim nambafaev pat long nekis dei):

- ◆ Taem blong preperesen
- ◆ Ol samting blong yusum
- ◆ Inaf blong
- ◆ Wanem yu nidim

Jekem gud ol wok blong ol studen se oli oganaesem gud ol pat blong wan risipi.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Mekem sam moa simpol instraksen blong ol studen oli lisen mo folem. Givim tri o fo instraksen hem i inaf blong wan gem.

Eksampol:

Tajem left han blong fren blong yu long raetsaed. Holem hand blong hem mo tekem tu step i go bak.

Sapos tufala studen i mestem, oli sidaon mo nomo joenem gem. Olgeta we oli folem gud ol instraksen oli winim gem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli finisim tokbaot topik we oli bin jusum long Lesen 6. Lisen gud long olgeta mo korektem studen taem hem i toktok.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Singsing long song Mi Mekem Gudfala Garen bakegen mo naoia save mekem i moa fan blong letem ol studen oli save putum ol narafala kakae i go long singsing.

Mekemsua se ol studen oli enjoem lesen ia. Sentaem oli stap lanem impotens blong planem ol gudfala kakae long garen blong kakae mo stap helti oltaem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Stat wetem riding blong ol saon yusum long ol alphabet kad. Afta ridim ol silebol, wod mo sentens we oli bin mekem yestedei, pronaonsem gud /n.

Wok wetem ol silebol wetem ol vaol saon olsem:

na	ni	no	nu	ne	ny	noe	niu	neo	nao	nae
----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----

Ridim ol silebol ia mo bildimap ol wod, olsem, nakavika, nakato, banana, nating, nil, naes, nely, nety, neil, kenu, Beny, mo samfala moa.

Mekem oli ridim ol niufala wod ia mo raetem sentens wetem olgeta:

Eksampol:

- ◆ Nely i kam long klas wetem sam nakavika mo banana.
- ◆ Beny i priperem sam nakato blong go fising.
- ◆ Kenu blong papa blong mi i draon long solwota.
- ◆ Nely i no hukum wan fis nating.

Sapos wan studen i no save ridim wan wod, katkatem wod i go long silebol blong helpem hem blong ridim wod.

Aktiviti 5: Sed Riding

Askem tu o tri studen blong ridim teks bakegen mo folemap wok abaot straja blong teks.

Askem wanwan grup blong ridim wanem oli raetem long wanwan pat blong olgeta mo komperem wetem strakja blong *Salad Frut*.

Mekem evri grup i pas mo mekemsua se oli yusum stret ol vokabulari o wod.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong raetem teks blong olgeta abaot wan resipi we oli stap mekem long grup.

Wok tugeta long nambafaev pat we hem i nao hem i ol step blong karemoat ol resipi.

Mekemsua se ol instraksen i stap long oda blong mekem mo oli klia blong folem. Oli save raetem wan salad frut bakegen be hem i wetem ol defren frut.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Mekem ol studen oli wok wetem wan patna. Wan studen i givim instraksen long fren blong hem mo hem i traem folem.

Lisen long ol instraksen mo luk sapos ol studen oli stap yusum ol wod blong aksen long stat.

Eksampol:

Putum left hand long hed, raet han antap long hem mo lukluk i go long windo.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Askem ol studen blong kontiniu blong givim instraksen folem wanem i stap long tufala pas dei; oli save givim instraksen tu blong hao oli mekem simboro, pop kon, klinim mo fraenem fis, fraenem poteto, kumala o taro.

Enkarejem ol studen blong yusum ol stret wod/vokabulari long ol instraksen blong olgeta. Lisen sapos oli folem gud ol faev pat blong prosija.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim *Mi Mekem Gudfala Garen* bakegen mo ol studen oli lisen. Afta ridim wanwan laen wetem ol studen.

Eksplenem ol wod wetem ol studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o putumap wan bana wetem ki sentens olsem, “Mi luk mi long mira”.

Faenem ol wod wetem saon /m/ long olgeta.

Ripitim saon /m/ mo bildimap silebol wetem evri vaol:

ma	mo	mi	mu	my	mae	miu...
----	----	----	----	----	-----	--------

Ridim ol silebol ia mo bildimap ol narafala wod wetem leta “m” olsem:

mi	mani	Simona
mifala	moning	mitufala
mo	masis	minit
mun	mota	Melisa
manis	moris	Mele

Ridim ol wod mo bildimap ol sentens.

Eksampol:

- ◆ Long moning, mifala i wokbaot.
- ◆ Simona i kam long Mota.
- ◆ Mun i laet.
- ◆ Mifala i go fising.
- ◆ Las manis Moris i hukum wan bigfala karong.
- ◆ Melisa i kam long Mele.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Ridim ol teks blong wanwan grup

Wanwan grup i jusum wan sekretari we bae i ridim wok blong olgeta long ful klas. Ol narafala studen oli lisen gud blong save givhan long en blong riding blong wanwan grup.

Taem oli lisen oli obsevem gud se ol step oli stap long oda, oli yusum ol stret vokabulari mo oli no fogetem sam instraksen. Sapos no, komplitim ol instraksen blong mekem teks i miningful mo i flo gud.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong givim help long olgeta blong raetem teks folem ol komen blong ol narafala studen speseli olgeta we oli ridim teks blong olgeta finis. Wok wetem ol grup we oli nidim help blong yu.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli mekem semak instraksen olsem long Lesen 3.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Jusum wan kakae we oli laekem tumas blong ples we i isi blong mekem olsem bekem banana kek o rusum wan kakae long bambu.

Hemia hem i eksampol blong bekem kek, yu save yusum wan man o woman we i save kukum kek o mekem gud wan narafala kakae. Woman ia i save kam blong tokbaot olsem wanem hem i stap kukum banana kek. Taem hem i stap tokbaot olsem wanem blong kukum banana kek, helpem ol studen blong komplitim ol faev pat blong resipi.

Eksampol:

Banana Kek

- ◆ Taem blong preperesen
- ◆ Ol samting blong yusum
- ◆ Inaf blong
- ◆ Wanem yu nidim
- ◆ Olsem wanem blong mekem

Long wan nara skul, bae tija i save askem wan memba blong komyuniti i kam kukum wan tradisonal kakae.

Alawem ol studen blong talem wanem oli nidim o hao blong mekem. Lidim diskasen mo mekemsua se ol instraksen oli stret.

Wetem help blong mama, ol studen oli save kukum wan banana kek o wan tradisonal kakae mo serem long nekis dei.

Aktiviti 3: Ol Raem mo Poem

Ridim semak poem blong yestede. Ol studen oli save ridimaot long ful klas afta sapos wan studen i save ridim hem wan bae i mekem ol narafala studen tu blong lanem gud.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Stat wetem riding blong ol saon yusum ol alfabet kad. Afta ridim ol silebol, wod mo sentens oli bildimap yestedei.

Pronaonsem gud /m/ mo wok wetem ol silebol mo ol vaol:

ma	mi	mo	mu	me	my	miu	meo	mao	mae
----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----

Wok wetem ol narafala wod we studen i givim. Mekem sam aktiviti blong luksave blong wod. Luk sampol long **Apendiks**.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Ridim evri teks blong evri grup. Wanwan sekretari blong ol grup i ridim ol teks mo ol narafala studen oli lisen blong givim komen blong impruvum teks. Ol studen oli mekem las raeting mo droem ol pija blong kakae. Mekem displei long ol wok blong ol studen.

Aktiviti 6: Sed Raeting

Ol studen oli raetem resipi blong banana kek o wan kakae we oli laekem tumas blong ples blong olgeta blong oli save mekem mo kukum tumoro.

Lesen 10

Aktiviti 1: Ol Raem mo Poem

Ol studen oli ridim ol raem mo poem long ol song. Lisen sapos oli talem mo pronaonsem gud ol wod.

Opotuniti blong Asesmen

Taetol: Oral lanwis: toktok mo folem gud laen blong diskasen
Fonolojikol mo riding: brekemdaon ol wod

Ol Lening Aotkam: LSP.2.V1 - Lisen mo toktok long ol narafala long ol infomal
mo fomal situesen

LSCT.2.V1 - Save jenisim wei blong toktok folem ol defren
situesen long hom, long skul mo long komyuniti

RSS.2.V1 - Yusum ol simpel skil mo strateji blong rid mo
andanstanem ol simpel teks

Ol Indiketa: Lisen gud long tija o studen we i toktok long taem blong
diskasen; folem wei blong tekem toktok long stret taem folem
wanem oli stap tokbaot; ekspresen gud hem long klia wei mo
folem stret sentens strakja; save katkatem wod long silebol;
bildimap niufala wod wetem ol sem silebol; ridim ol wod,
sentens long wan simpel teks.

Opotuniti blong Asesmen ia i kontinu long nekis pej.

TEM 1

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Lisen long ol studen long taem blong diskasen long ol orol lesen, long ol lesen blong lanwis eksperiens mo long taem blong disksen blong Ol Raem mo Poem.
- ◆ Toktok wetem studen long taem blong wok.
- ◆ Ridim wan sot teks mo tokbaot wetem studen.
- ◆ Tekem ol wod blong wan teks we studen i ridim mo askem blong brekemdaon ol wod, yusum ol silebol blong ol wod ia, mo bildimap niu wod mo sentens wetem.
- ◆ Ridim ol wod mo sentens we hem i bildimap.

Wik 8: Prosija

Teks blong Wik: Posta blong *Fasin blong ol Bigfala Man oli Kolektem Hani long Wan Tri*

Ol Leta blong Wik: Ff, Vv

Vokabulari:

fani	faea	kavremap	pusum	Velvita	Sava
finis	plante	kamdaon	kolektem	vegtebol	vaen
fored	smok	putum	wajem	Vanuatu	Veluda
fulap	bi	wet	kavremap	velvet	goava
faeawud	hol	holem	Valentin	Vietnam	
laetem	klaem		evri	Vera	

Ol Risos:

- ◆ Bigfala posta blong *Fasin Blong ol Bigfala Man oli Kolektem Hani long Wan Tri*
- ◆ Jat blong ol poem:
  - *Hani, Hani, Hani*
  - *Valentin*
- ◆ Foto blong krab o nakato
- ◆ List blong ol wod wetem leta Ff
- ◆ List blong ol wod wetem leta Vv
- ◆ Ol jat blong ol poem, raem mo singsing kasem Wik 8
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Alfabet kad blong ol leta Ff mo Vv
- ◆ Flaskad we yu save waepemaot o katon mo maka blong mekem flaskad
- ◆ Ol narafala buk
- ◆ Grup folda, pensel mo kala blong wanwan grup

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem mo ansarem kwesten: Mi mi gat ____ yia. Be/Mo yu yu gat hamas yia?

Long wan sekol, sidaon wetem olgeta studen mo stat blong askem kwesten long studen long raetsaed blong yu: “Mi, mi gat 34 yia, be yu yu gat hamas ia?”

Studen 1 i se, “Mi, mi gat 7 yia.”

Afta, i lukluk long studen long raetsaed blong hem mo talem long hem se, “Mi mi gat 7 yia. Be/Mo yu, yu gat hamas yia.”

Studen 2 bae i ansa long studen 1 afta lukluk long raetsaed mo statem bakegen long studen 3. “Mi, mi gat 8 yia. Be yu yu gat hamas yia?”

Kontiniu olsem.

Mekemsua se evriwan i askem gud kwesten. Sapos evriwan i ansarem gud kwesten ia, muv i go long narafala kwesten:

- A: Mi, mi stap long Freswota wan, be yu stap wea?
- B: Mi, mi stap long Beverly Hills, be yu stap wea?

Taem tu o tri studen i toktok, lisen long olgeta blong save yusum sentens ia long narafala taem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot ol wei blong kolektem krab kokonas o ol narafala kaen krab mo bigbigfala mo smolmol nakato o nakato blong fising. Sapos yufala i stap klosap long ol natongtong, yufala i save tokbaot ol krab kaldoni o ol nomol krab.

Putumap wan foto blong ol krab o nakato mo talem long ol studen, “Bae yufala i tokbaot wei we yumi stap kasem eni kaen krab olsem.”

Askem long olgeta, “Hu nao i save hao blong kasem ol krab kokonas? Lisen long samfala studen we oli save tokbaot.

Eksampol:

“Blong kolektem krab kokonas long naet, long aftanun olgeta, yu splettem kokonas long tu pis mo go livim olgeta klosap long ol hol blong ol bigbigfala ston we krab i stap long olgeta, yu save sikrasem sam kokonas mo saksakem klosap long ol hol.

Gobak long haos mo weit kasem 10 klok long naet. Afta klosap long medel naet go jekem olgeta. Samtaem yu save kolektem fo o faev long wan hol nomo. Holem olgeta long baksaed blong olgeta mo pusum olgeta long bag blong yu; go luk evri ston blong yu mo kolektem evriwan we oli kamaot long hol blong olgeta speseli olgeta we oli bigwan mo oli inaf blong kakae.

Go bak long haos mo silip smol. Afta long 4 klok long eli moning, yu save go bak blong jekem mo pikimap olgeta we oli leit blong gobak long hol blong olgeta.”

Ol narafala studen we oli lisen gud save askem kwesten blong helpem blong ademap moa infomesen. Mekemsua evri studen oli tekpat blong tokbaot olsem wanem blong kasem ol krab.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim wan taem poem mo askem ol studen oli tekpat long ridim wetem yu long namba tu taem. Askem olgeta kwesten blong jekem kompriensen blong teks/poem.

Eksampol:

- ◆ Wanem poem i tokbaot?
- ◆ Hem i mekem wanem i gud long yu mo mi?
- ◆ Yu laekem hani?
- ◆ Bae yu lanem blong kakae mo yusum taem yu sik?
- ◆ Yu save yusum blong switim ti blong yu tu.

Hani, Hani, Hani

Yu swit gud tumas
Yu stretem trot blong mi
Taem mi kof tumas
Yu kliarem voes blong mi
Taem voes i fassfas
Hani, hani, hani
Yu save mekem mi
Stap helti mo flasgud
I stopem soa long stomak
Mo intestaen blong mi
Long helt, yu gud tumas
Hani, hani, hani

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o putumap bana wetem ki sentens ia: “I gat faev fis i fas long fraeing pan”

Ridim tri o fo taem mo faenem ol ki wod wetem saon /f/ (faev, fis, fas, fraeing). Laenem ol wod mo mekem ol studen oli ridim olgeta.

Brekemdaon ol wod i go long ol silebol. Afta, askem ol studen oli klosem ae mo yu ridim ol trifala fas silebol. Taem yu stop, ol studen i openem ae blong olgeta mo yu askem wanem saon oli stap harem i semak mo oli stap long stat blong ol fofala silebol?

Askem ol studen blong faenem narafala wod mo wok wetem blong kasem wea ples /f/ i stap long olgeta wod ia.

Talem list blong ol wod mo askem olgeta studen blong leftemap han taem oli harem /f/. Klapem ol wod long silebol mo talem silebol we i gat /f/ long olgeta wod ia. Soem alfabet kad long olgeta mo saonem gud wan moa taem saon /f/.

Aktiviti 5: Model Riding

Askem ol studen blong pridiktim konten blong posta wetem tufala pija wei i stap long hem. Afta ridim teks blong prosija ia mo evriwan i lisen.

Jekem sapos prediksen blong olgeta i stret wetem instraksen long posta. Sapos no eksplenem from wanem.

Mekem ol studen oli ridim teks wetem yu. Tokbaot teks ia. Wanem pepes blong teks mo oli raetem blong hu. Hoa nao oli save tekem hani antap long wan tri we i hae? Kwesten ia nao bae i lidim olgeta blong go step by step blong karem daon hani long tri. Hemia i blong jekem komprehensin.

Askem olgeta sapos oli gat ekperiens finis blong tekem hani long wan tri. Ol studen oli save tokbaot wanem oli stap mekem long komyuniti blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli save raetem wan sentens mo droem wan pija we i folem wan pat blong teks.

Afta, ol studen oli raetem:

- ◆ F mo f (wan laen wanwan)
- ◆ Wan futbol fil (tu taem)
- ◆ Ol futbola oli plei long futbol fil

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Mekem semak olsem las sesen wetem nambatu kwesten o nambatri kwesten ia.

- A: Mi, mi tekem bas blong kam long skul long evri moning, be/mo yu, yu kam olsem wanem long skul?
- B: Mi, papa blong mi i kam dropem mi evri dei long skul, mo yu yu kam olsem wanem long skul?

Wan studen we i wokbaot evri dei, bae hem i save ansa: “Mi mi wokbaot evri dei blong kam long skul, from haos i no longwe long skul, be/mo yu, yu kam olsem wanem long skul evri dei?”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu long wok blong yestedei. Askem wan studen blong tokbaot olsem wanem yumi save kasem krab kokonas. Sapos i tekem ples se ol studen oli fogetem, askem ful klas o tu o tri studen i talembak wei blong kolektem krab kokonas bifo oli save tokbaot ol wei blong kolektem nakato we i semak o klosap long wei blong krab kokonas.

Sapos skul i stap long bus, askem ol studen blong tokbaot hao oli save kasem pidgin o wild faol wetem wan trap.

Ol studen oli stap kwaet taem wan studen i toktok blong save pikimap ol vokabulari mo ol wei blong toktok.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Talem bakegen poem blong *Hani, Hani, Hani*. Askem ol studen blong oli riptim wetem yu blong memoraesem poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Bifo yu statem lesen ia, luklukbak long evri saon, mekem ol studen oli riptim ol saon we oli no pronaonsem gud.

Mekem oli ridim bakegen ol silebol, wod o sentens we yu putumap long wol.

Kontiniu blong wok wetem ol niufala wod we yu no gat taem blong stadi olgeta long las lesen olsem ol saet wod mo wod blong poem olsem kof, fassas, flas.

Brekemdaon long silebol mo saon, bildimap ol niufala wod, silebol, freis, sentens. Ridim tugeta evriwan.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Mekem stadi long ol ki wod

Ridim posta blong wik bakegen. Tokbaot ol pat blong hem finis afta lukluk long ol wod.

Mekem list blong ol wod blong aksen we i stap long teks ia olsem:

putum	wajem	pusum
laetem	holem	kolektem
sakem	klaemap	kavremap

Faenem ol sinonim mo antonim blong ol wod (ol wod we oli semak o oposit). Samfala wod yu mas tokbaot long ditel olsem tokbaot ol stret mining mo ol narafala mining.

Maet yu wantem stadi long ol aksen veb we oli gat ol haf wod long en blong olgeta wetem wanwan grup olsem. Raetem ol veb we oli bin stadi long hem long vokabulari long Lesen 2.

Soem long ol studen se ol wod ia i gat ol tu pat long hem olsem:

put/um	pus/um
laet/em	kolek/tem
waj/em	kavrem/ap
hol/em	kam/daon
klaem/ap	

Ol haf wod ia oli givim mining we i stret long sentens, olsem long wod “pus” yumi adem “um” blong soem aksens blong pus.

Long laet, hem i save minim wan laet i saen be taem yumi talem “laetem” i minim se yu mekem faea.

Wetem ol wod klaem/ap mo kam/daon oli soem aksens blong go antap mo kamdaon.

Raetem ol haf wod long kad mo ol studen oli save majem ol wod haf wod ia. Afta oli majem tufala haf pat long ol wod. Oli save droem wan long ol wod ia. Luk list antap long pej ia.

Ridim posta wan moa taem. Tokbaot mining blong pija we i flasem teks. Rid tru long teks bakegen blong luk sapos ol pija oli majem teks we i stap.

Askem sapos sam studen i save talem wetem memori teks ia. Go bak long posta ia mo ridim tugeta bakegen blong oli save makem gud memori blong olgeta wetem teks ia bakegen.

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong raetem wod, sentens o kopi wan paragraf blong teks (sam sentens blong instraksens blong hao oli kolektem hani).

Sam ki wod mo freis we oli save raetem: fasin, faeawud, faea, lif laplap; kolektem sam faeawud, laetem wan faea.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli save wok long grup blong askem kwesten mo ansarem ol kwesten ia. Hemia ansa mo kwesten maet i longfala blong lisen long ful klas.

Eksampol:

- A: Mi, mama mo papa blong mi oli no moa wok, be/mo yu, wanem wok ol perens blong yu i stap mekem?
- B: Mi papa blong mi hem i wok olsem sekiuriti blong hospital, mo mama blong mi, hem i wan nes. Be/Mo yu wanem wok mama mo papa blong yu i stap mekem?

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Lisen long wan narafala wei blong kolektem krab kokonas o nakato (blong kakae o blong huk) o krab blong natongtong folem ol wei blong ol defren aelan. Askem long ol studen blong tokbaot.

Long bus, oli save tokbaot hao blong kasem fulap nasiviru long wan stampa popo long semtaem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long ol song we oli bin lanem, afta oli ripitim poem blong *Hani, Hani, Hani*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o putumap bana wetem ki sentens ia: “Vanuatu i gat vatu blong hem”.

Ridim tri o fo taem faenem saon /v/, olsem long ol wod blong Vanuatu, vatu.

Lanem ol wod mo mekem ol studen oli ridim olgeta. Brekemdaon ol wod i go long ol silebol.

Askem ol studen blong klosem ae mo yu ridim ol trifala fas silebol. Taem yu stop, ol studen i openem ae mo yu askem wanem saon oli stap harem i semak mo oli stap long stat blong ol fofala silebol?

Askem evri studen blong mekem o blo blong saonem /v/. Askem ol studen blong faenem narafala wod mo wok wetem blong kasem wea ples /v/ i stap long olgeta wod ia.

Talem list blong ol wod mo askem olgeta studen blong leftemap hand taem oli harem /v/, klapem ol wod long silebol mo talem silebol we i gat /v/ long olgeta wod ia (adem long list sam wod we oli no gat /v/).

Ol narafala wod blong wok wetem: vila, voes, veil (blong sip), navele, lavalava, seven, faev, leven, sevem, save.

Soem alfabet kad long olgeta mo saonem gud wan moa taem saon /v/.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Ridim teks wetem fluensi

Olgeta evriwan save luk gud ol wod mo sentens mo ridim stret mo kwiktaem wetem gudfala voes we i gat gud flo. Yu save makem wea ples oli mas leftemap voes o mekem voes i kamdaon o stap long sem tun wetem ol saen blong konvensen blong riding, olsem:

Aktiviti 6: Raeting

Rere ol pepa o buk blong ol studen blong raetem leta “f”

Oli save raetem wan laen blong:

- ◆ F mo f
- ◆ faev, fis, san flawa
- ◆ Ol flawa oli mekem ples i naes.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem kwesten mo ansarem kwesten.

Kwesten blong wok wetem tedei hem i: “Mi, mi gat tu brata mo tu sista, olgeta evriwan oli bigbigwan finis. Be yu, yu gat hamas sista mo brata? Oli skul yet olsem yu?”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot wei blong kolektem eg blong Namalao o eg blong totel. Long skul we i stap klosap long solwota, yu save askem wan komyuniti elda blong save tokbaot ol wei blong kolektem palolo wom long solwota we oli stap kakae.

Sapos i gat wan spesel kakae we oli stap kolektem long wan spesel taem o sisen blong hem, hem i gudfala taem blong askem ol studen blong tokbaot. Mo sapos i gat wan mama o papa blong kam tokbaot wan wei blong mekem kolektem wan spesel kakae, yu save askem help blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong *Valentin* fastaem mo ol studen oli lisen long yu. Long nambatu taem, ridim laen afta laen ol studen oli ridim long yu. Askem wanem poem i tokbaot blong jekem andastanding blong olgeta. Lukluk sapos i gat wod wetem leta “Vv”. Rikodem olgeta blong wok wetem long nekis lesen.

Laswan, ridim poem tugeta wetem ol studen.

Valantin

Valantin i laekem kakae
Krim, kuki mo puding long vanila
Naes sup blong grin vejtebol long garen
Jis Velvita mo kek Velvet
Hot sosej blong Vietnam
We bubu blong hem Vera
I laekem kukum evri sapa

Valantin i laekem drink
Jus blong ol grin vejtebol mo Veluda
Swit vaen jus olsem lemon jus
Jus blong goava olsem manggo jus
Jus blong banana olsem apol jus
Sof mo klin wota blong Vanuatu
Mo Vanuatu nambawan wota

Not blong Tija

Kek velvet hemi wan kek we oli putum red kala i go long hem. Evri mama i save mekem kek velvet. Taem yu redi blong kapsaetem kek i go long pan, yu kalarem long red.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon, ridim ol silebol, wod mo sentens we oli stap long riding kona.

Ol wod blong wok wetem: Valantin, evri, Velvita, vejtebol, Vanuatu, velvet, Vietnam, Vera, sava, vaen, Veluda, goava.

Brekemdaon ol wod oli go long ol silebol mo faenem ol silebol wetem leta “v”. Ripitim “v” bifo bildimap ol niufala wod, freis mo sentens.

Ridim olgeta mo putum olgeta long wod wol mo riding kona.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Rid wetem wanwan grup. Luklukbak long instraksen blong Lesen 4 long Wik 2. Ol studen oli wok long wanwan grup (**luk ol aktiviti long Apendiks 4**) mo yu wok wetem wan grup.

Aktiviti 6: Raeting

Givim ol studen tri o fo sentens blong raetem long buk blong olgeta.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Askem ol kwesten bakegen mo wok wetem evriwan. Luklukbak long ol kwesten we oli fasfas long olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long evri wei blong kolektem wanem oli tokbaot.

Askem eni studen blong tokbaot ol wei blong kasem wan samting we oli luk finis tru long wik ia blong jekem andastanding blong olgeta mo blong luk sapos oli rimemba wanem oli stap tokbaot.

Lisen long olgeta mo korektem eni studen we i nidim help.

Ol studen oli save yusum infomesen ia long ol riding aktiviti long nekis wik.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim bakegen poem blong *Valentin*. Askem ol studen blong ridim poem fulwan sapos oli save blong helpem memoraesem poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak tugeta long saon /f/ mo /v/. Pronaonsem gud tu fala saon /f/ mo /v/ blong luk defrens bitwin tufala: /f/ yumi blo strong olsem win i blo, /v/ yu mi blo slo olsem noes blo wind.

Ridim ol saon, silebol, wod, freis mo sentens wetem tufala leta ia we yu bin mekem finis.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Rid wetem ol defren grup blong riding mo mekem ol riding aktiviti we yu priperem blong stretem wanwan nid blong wanwan studen. Kontiniu blong kolektem wanwan studen blong ridim posta blong hao blong kolektem hani blong jekem fluensi.

Aktiviti 6: Raeting

Askem wanwan studen blong kopi ol sentens we hem i laekem long riding teks blong olgeta long buk blong olgeta mo droem pija blong soem wan long ol sentens ia.

Wik 9 : Prosija

Teks blong Wik: Posta blong *Fasin Blong ol Bigfala Man oli Kolektem Hani Long Wan Tri*

Ol Leta blong Wik: Gg, Kk

Vokabulari:

gud	God	kam	kros	tangkiu
nogud	gel	klosap	kwik	kasem
olgeta	kakae	kolkol	toktok	tekem

Ol Risos:

- ◆ Bigfala posta blong *Fasin Blong ol Bigfala Man oli Kolektem Hani Long Wan Tri*
- ◆ Jat blong prosija blong kasem ol krab
- ◆ Jat blong singsing *Bi*
- ◆ List blong ol wod wetem leta Gg
- ◆ List blong ol wod wetem leta Kk
- ◆ Wan baket
- ◆ Ol jat blong ol singsing mo ol poem
- ◆ Ol objek blong wanwan studen olsem raba, pensel, buk, rula, ol kala

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

WIK 9, Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kwesten wetem “hu”: Sidaon long sekol olsem oltaem mo askem kwesten. “Hu i lukaotem yu taem yu smol?”

Givim eksampol blong yu, “Taem mi mi smol, Bubu woman blong mi i lukaotem mi taem mama i stap go long garen o long wok.”

Lukluk Studen 1 mo askem, “Be yu taem yu smol hu nao i stap lukaotem yu taem mama blong yu i go wok?”

Ol studen oli save askem kwesten ia long olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot ol step blong hao blong kasem krab kwiktaem mo save kasem fulap tu we yu no hadwok tumas.

Eksampol:

Yu nidim wan baket o tin biskit we i emti mo yu nidim drae kononas blong skrasem.

Ol step blong mekem:

1. Skrasem kononas.
2. Putum i go insaed long tin biskit o baket ia.
3. Go daon long solwota o sanbij long naet.
4. Digim wan hol long sanbij we i stret nomo blong baket o tin biskit i save go insaed mo maot blong hem i stap klosap semak olsem sanbij.
5. Livim i stap mo kambak long haos.
6. Long moning bifo i delaet gud, go tekemaot baket o tin biskit blong yu long hol we yu digim mo putum.
7. Yu gat fulap krab blong gat wan gudfala lanj wetem.

Ol studen oli save yusum eksampol ia blong raetem instraksen blong kasem krab.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem ia fastaem mo ol studen oli lisen long yu. Long nambatu taem, ridim laen afta laen ol studen oli ridim long yu. Askem long olgeta wanem poem i tokbaot blong jekem andastanding blong olgeta.

Laswan, ridim poem tugeta wetem ol studen.

Bi

Yu wan smol animol nomo
Taem mi luk yu, mi fraet tumas
Taem yu stikim mi, i soa tumas
From pin blong yu i fas i stap
Yu saplae gudfala kakae
Long mifala evriwan
Taem mi kakae mi stap helti
Yu helpem mi long sam siknes.
Long rod blong kakae blong mi
Olsem so long stomach blong mi
O taem bel blong mi i strong
Bi mi laekem yu tumas

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Mekem saon ia wetem ol studen bakegen olsem rivi u blong las yia. Be yu mas folem sem proses oltaem blong olgeta we oli no kasem gud tumas.

Talem gud leta “g” we yu saonem /g/ olsem long gem, gel, get, giaman, galik, gud, God, gol.

Afta, praktisim /ng/ i saon olsem long, blong, song, tang, lang, bang, ding, dong, hang, rong, tang, wong, yang, kangguru, manggo.

Brekemdaon ol wod mo bildimap niuwan. Mekem ol studen oli ridim ol niufala wod, bildimap sentens mo ridim ol sentens bifo putumap olgeta long riding kona.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong grama

Tokbaot pepes blong teks. Hu i raetem teks ia? Hem i raetem teks ia blong hu? Blong hem i save mekem wanem wetem? Mo wanem taem bae oli save tekem hani?

Ridim posta wetem ol studen mo helpem olgeta blong luk ol wod blong aksen bakegen we oli stat olsem: putum, laetem, wajem, holem, klaemap, pusum, kolektem, kavremap mo kamdaon.

Ol studen oli luksave similariti blong tufala teks ia resipi blong salad frut mo wei blong kolektem hani. Luk se tufala teks i gat semak strakja o no.

Oli save priperem olgeta blong raetem wan teks olsem blong givim instraksen blong mekem wan samting. Yusum stret aksen veb blong mekem teks i klis gud.

Aktiviti 6: Independen Raeting

Jusum wan long ol wei blong kolektem wan samting we oli bin tokbaot long las wik mo raetem fes draf blong olgeta. Jekem se oli fulumap gud ol pat ia:

- ◆ Taetol
- ◆ Ol samting blong yusum
- ◆ Olsem wanem blong mekem

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Kwesten mo ansa – Blong yu? Yes i blong mi/No i no blong mi. Lukluk long wan studen, soem wan pen mo askem, “Pen ia i no blong yu?”

Studen i ansarem, “Yes! Pen ia i blong mi.” o “No! Pen ia i no blong mi.”

Kontiniu olsem mo givim janis long evri studen blong askem kwesten olsem ia mo givim ansa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot bakegen long klas ol wei blong kasem krab long sanbij kwiktaem mo save kasem fulap semtaem.

Hemia blong givim janis long ol studen blong tokbaot gud o step blong kasem wan samting olsem: wei blong kasem krab long ol defren aelan, kasem ol pidjin, kasem palolo wom, kasem wael faol mo samfala moa.

Ol defren pijin olsem sot leg, nawimba, nasiviru, eg blong namalao, krab kokonas, nakato, eg blong total, big ae, nawita, selfis.

Hemia i blong givim janis long ol studen blong oli save raetem wanwan teks blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Lukluk long poem blong *Bi* bakegen blong rimaenem olgeta long konten blong poem we i save help blong memoraesem. Ridim wanwan laen mo askem ol studen blong riptim wanwan laen blong memoraesem gud.

Askem wanwan blong talem poem o singsing long hem blong yu save asesem hem semtaem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Askem long ol studen blong luklukbak long displei blong ol saon mo ridim ol silebol, wod mo sentens we yu raetem i stap.

Taem oli stap rid yu rikodem ol saon we oli stap fasfas long olgeta. Taem evriwan i ridim, yu kambak long evri saon we oli stap mestem yet mekem olgeta i pronaonsem gud olgeta. Afta, bilidimap silebol wetem, ridim ol silebol mo bildimap wod o sentens wetem ol sentens blong olgeta i ridim blong memoraesem gud olgeta saon ia.

Askem oli blong wok wetem olgeta niufala wod we oli talem wetem leta “g”, brekendaon wod i go long silebol mo talem ol silebol we oli gat saon /g/.

Aktiviti 5: Sed Riding

Askem wanwan studen i ridim draf long wei blong kolektem wan samting blong hem mo afta serem wok wetem wan patna blong jekem wok blong tufala.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli kontiniu long wanem oli mekem long riding.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Kwesten mo ansa – From wanem?

Askem ol studen blong askem yu, “From wanem yu kam let long skul?”

Talem se, “Mi kam let long skul from mi mestem bas long moning.”

Nao, luk Studen 1 mo askem kwesten, “From wanem yu kam let long skul?”

Studen i save talem long yu:

- ◆ Mi kam let long moning from i ren smol
- ◆ Mi kam let from papa blong mi i let smol
- ◆ I no gat bas long rod
- ◆ Wan man i mekem mifala fraet nao mifala i ron i gobak long vilej bifo mifala kam
- ◆ Mo samfala moa

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Askem wanwan studen blong talemaot wij wei hem i jusum blong save raetem: kolektem wan samting long bus o long solwota. Wanwan studen i save askem help blong ol narafala studen blong help long developem teks blong hem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Go tru long poem o song ia bakegen.

Ridim bakegen blong memoraesem gud poem o singsing ia.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Luklukbak long evri saon long saon kona. Ridim ol silebol, wod mo sentens blong las lesen bifo oli waepemaot wod o sentens ia.

Raetem long bod o putumap wan bana wetem ki sentens ia: Kangaru, koala mo kiwi oli naes anamol.

Ridim ki sentens blong kasem saon we stap plante taem. Soem alfabet kad blong leta Kk bifo yu kontiniu blong wok tru long brekemdaon ol wod i go long silebol, ol silebol i go long ol saon, o bildimap silebol, wod mo sentens mo ridim olgeta.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Ridim ol draf blong instraksen blong wanwan studen.

Askem olgeta blong ridim ful teks. Sapos wan long studen oli fraet blong ridim teks blong hem, yu save ridim.

Taem wan studen i stap ridim teks blong hem, ol narafala studen oli lisen gud mo save mekem komen blong helpem hem long ol pat blong fulumap.

Afta riding blong evri teks, wanwan studen i mekem gud fes draf blong hem.

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong praktisim raetem leta “k”. Oli save raetem bigfala leta “K” (wan laen), smolfala leta “k” (wan laen), mo tu o tri wod we yu jusum blong ol studen oli raetem, mo wan sentens we yu jusum.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Kwesten: From wanem?

Eksampol:

A: From wanem yumi planem ol tri ia?

B: Yumi planem ol tri blong yumi save haed long san. Yumi planem ol tri blong yumi save stap andanit long gras.

A: From wanem yumi planem flawa long skul/haos?

B: Yumi planem ol flawa blong flasem ples. Yumi planem flawa blong mekem yumi glad oltaem. Yumi planem flawa from hem i wan fren blong mi.

Sam narafala kwesten oli save askem mo ansarem:

- ◆ From wanem yu no bin kam long skul?
- ◆ From wanem hem i stap kam long skul?

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong givem instraksen abaot we blong mekem wan samtin long bus, long solwota o long riva. Blong olgeta long wanwan vilej, i stret nomo, but long olgeta long taon, givim janis long wanwan studen blong wanwan aelan blong toktok.

Studen i mas yusum ol stret vokabulari mo strakja blong teks.

Taem wan studen i toktok, evriwan i sapos blong lisen gud long hem, blong helpem hem, blong lanem ol niu wod, lanem hao blong ekspresem ol defren we blong kolektem, kasem mo holem ol animol.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Riviu long ol poem o song blong las wik mo wik ia.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Fokas blong Aktiviti: Riviu long leta “k”

Askem long ol studen blong luklukbak long displei blong ol saon mo ridim ol silebol, wod mo sentens we yu raetem i stap.

Raetem evri wod ia long bod, mekem oli ridim olgeta; mekem olgeta i pronaonsem gud ol wod, brekendaon ol wod ia i go long silebol, faenemaot wea ples leta “k” i stap long ol wod ia, mo aesoletem saon.

kakae	lukluk
kam	toktok
klosap	tangkiu
kolkol	kasem
kros	tekem
kwik	

Askem olgeta i bildimap ol niufala wod wetem ol silebol we i kontenem “k” olsem:

- ◆ ka = ka/tem, ka/rem, ka/len/ta, ka/ten
- ◆ klo = klo/sem; kol = kol/man
- ◆ kros = kros/rod
- ◆ tu = tu/luk
- ◆ tok = tok/flas, wan/tok
- ◆ kem = me/kem, je/kem, te/kem, sakem
- ◆ kiu = ...

Ridim ol niufala wod we yufala i bildimap; mekem sentens wetem mo ridim olgeta sentens ia olsem:

- ◆ Kalo i katem rop blong openem doa.
- ◆ Karin i karem wan basket banana i kam long skol.
- ◆ Kolen i lukluk kalenda blong jekem deit.

- ◆ I gat wan ful katen kuk pinat blong serem.
- ◆ Klosem doa from win i strong!
- ◆ Long bus mifala i yusum kolman laet.
- ◆ Ol mama i lanem blong wokem tuluk.
- ◆ Mi save mekem winmil. Yu jekem taem long wan klok.
- ◆ Tekem wan pen mo raet!
- ◆ Taem yu go huk, yu sakem string blong kasem fis.

Aktiviti 5: Gaeded riding

Wok wetem wanwan studen mo ridim teks blong hem bakegen blong hem i save pablisim wok blong hem.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem gud wok blong hem long wan pepa blong save pablisim mo putumap long wol blong klasrum.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Luk long Oportuniti blong Asesmen we i stap daon long pej. Ridim mo mekem wetem ol studen bifo yu mov i go long ol narafala aktiviti.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Ol studen oli save wok long samfala aktiviti blong asesem olgeta.

Eksampol:

Givim wan teks blong prosija mo mekem samfala mistek insaed, olsem yu save jenisim ol oda blong wan o tufala pat. Ol studen oli ridim mo krosemaot wanem i no sud stap mo hao blong mekem i kamoat gud blong givim wan klia instraksen blong mekem wan samting.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli save raetem gud ol step antap long buk blong olgeta.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Lisening mo Spiking; Raeting

Ol Lening Aotkam: LSSS.2.V1 - Yusum ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta

RSS.2.V1 - Yusum ol simpel skil o strateji blong ridim mo andastanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks

WP.2.V1 - Raetem ol simpel teks long venakula

Indiketa: Lisen long ol defren teks long venakula. Yusum ol stret vokabulari mo ol wod blong givim instraksen. Raetem ol simpel teks long venakula; Aedentifae ol defren pepes blong raet.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Askem ol studen blong givim ol instraksen blong mekem wan resipi (orol) o wan narafala samting.
- ◆ Askem studen i raetem wan simpel teks blong instraktem ol narafala studen blong mekem wan samting.
- ◆ Givim wan teks we ol pat blong instraksen oli miks olbaot wetem sam narafala pat blong defren teks. Asken ol studen blong putum long oda ol stretwan blong mekem wan teks blong prosija.

Tem 2, Wik 1–4

Yunit 3: Deskripsen

Deskripsen hem i blong deskraebem mo soem wan patikula pesen, ples o samting. Yu deskraebem gud pesen ia o samting ia blong givim wan klia pija long wan pesen we hem i stap rid. Long taem ol studen oli stap raet, oli mas traem blong givim ol gudfala ditel olsem oli stap pentem wan pija long wanem oli raetem.

Strakja blong deskripsen hem i aedentifikesen, afta deskraebem wan spesel samting long pat, kwaliti o/mo karakteristik (ol spesel mak).

Ol lanwis fija blong deskripsen teks oli go olsem:

- ◆ wan stetmen we i introdium subjek;
- ◆ deskraebem gud long oda ol defren pat blong subjek ia;
- ◆ stetmen (wan sentens we i givim wan general deskripsen) long en blong teks.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andanstanem ol simpol venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru
- WSS.2.V1** Demonstrettem ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeromen blong olgeta
- VP.2.V1** Prodiusum ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigettem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

Wik 1: Deskripsen

Buk blong Wik: *Man Faol blong Mi*

Ol Leta blong Wik: Ll, Rr

Vokabulari:

red	bigfala	bigwan	laem	lang	long wol
man	bigwan	hemwan	dring	bodi	lelu
faol	kakae	gat	sekol	laef	pleplei
laekem	noes	lolipop	jam	lav	laet
fatfat	singaot	likim	leg	long	lesen
toifala	laod	lemon	olbaot	pipol	tekem

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Man Faol blong Mi*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Man Faol blong Mi*
- ◆ Jat wetem poem blong *Leta Ll*
- ◆ Jat wetem poem blong *Mi Laekem ol Lised*
- ◆ Jat wetem singsing blong *Smol Vilej*
- ◆ Wan pija blong wan ples blong olgeta nomo (olsem long vilej, bus, solwota, garen)
- ◆ Ol alfabet kad blong leta Ll mo Rr
- ◆ List blong ol wod blong we i gat leta Ll
- ◆ Ol narafala buk blong rid
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Bigfala pepa
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo kala
- ◆ Buk blong hanraeting mo pensel, hanraeting laen long bod

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem, akseptem mo rifiusum long wan stret wei mo proposem wan niufala tingting.

Long fulwik ia bae ol studen oli wok long lanwis skil ia. Bae oli lanem hao blong akseptem o rifiusum wan samting long wan stret wei. Oli mas save se taem oli askem wan samting, ol ansa olsem ‘yes’ o ‘no’ oli save kasem.

Eksampol:

A: Mi nidim.../Yu save... plis?

B: O yes, ia! Yusum fastaem.

A: Mi nidim.../Yu save... plis?

B: O sori/sori tumas. I nogat. Sori tumas, mi gat be mi stap yusum naoia.

A: Yu save helpem mitufala blong swipim klasrum, plis?

B: Oh yes! Be mama blong mi i stap wet long mi long rod, naoia.

A: Mi nidim wan raba. Yu save givim raba blong yu fastaem plis?

B: Oh yes! Hemia, yu tekem mo yusum fastaem.”

Askem long tu studen blong aktem wan situesen olsem. Sapos tufala i no save tumas blong talem, korektem olgeta mo askem ol studen blong tingting mo traem faenem ol stret toktok blong yusum.

Meri: Plis Kalo, yu save givim pen blong yu? Mi nidim blong smol taem nomo.

Kalo: Oh yes! Yu tekem. Yu yusum fastaem.

Meri: Tangkiu tumas!

Paul: Plis Sali, mi save yusum blak pen blong yu blong smol taem?

Sali: Sori tumas. Mi stap yusum naoia, yet. Askem blong Kalia.

Paul: Tangkiu. Bae mi go luk hem.

Sali: Yes!

Long ol venakula skul, yusum ol stret toktok long lanwis. Yu save tekem ol fasin blong toktok wetem rispek i kam long klasrum tu long ol lesen ia.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli tokbaot mo deskraebem pija blong vilej blong olgeta. Raetem ol toktok blong olgeta long lefsaed blong bod.

Naoia ridim ol sentens ia wetem olgeta afta mekem sam jenis blong givim gudfala deskripsen long pija ia. Raetem daon niufala teks long raetsaed long bod.

Eksampol:

<p>Ples ia hem i flas wetem ol haos. Ol tri oli stap wanwan. I gat ol buluk oli stap kakae gras. I gat wan reva i ron i godaon long medel blong vilej ia. I gat jos mo skul. Oli stap antap long hil. Hem i naes vilej wantaem! (Las stetmen ia nao)</p>	<p>Ples ia hem i flasgud tumas wetem ol defren mo kalaful flawa we oli flasem ol naes haos ia. Ol longfala tri oli stap wanwan long bigfala spes we i gat ol fatfat buluk oli stap kakae gras we oli smut mo grin gud.</p> <p>I gat wan reva we i kolkol gud mo kwaet mo i ron slo i godaon long medel blong bigfala vilej ia. I gat wan smol jos mo wan bigfala skul oli stap antap long hil bitim ol naes haos we oli stap daon. Hem i wan gudfala ples tru mo hem i top paradaes wantaem! (Las stetmen ia nao)</p>
--	---

Ol studen oli luk long tufala teks ia mo talemaot tingting blong olgeta long wijwan nao hem i deskraebem ples ia i klia gud. Afta, mekem wan deskriptiv wod bank blong ol wod we oli yusum.

Putum deskriptiv wod bank ia long wol blong yusum tumoro bakegen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Tijim poem ia semak olsem wei blong tijim wan niu poem. Tokbaot nuifala poem ia wetem ol studen sapos oli save wanem poem ia i talem?

Helpem ol studen blong oli faenem sam ki-wod insaed long poem we i gat saon /l/ blong wik ia o we i stap long vokabulari blong wik ia.

Leta LI

Leta "LI" i laf bigwan long hemwan
I nomo gat lolipop blong likim
I nomo gat lemon mo laem blong dring
I nomo gat sekol blong jam insaed
I nomo gat leg blong wokbaot olbaot
I nomo gat lang long bodi blong ol pipol blong laef
I nomo gat lav long ol pipol long wol
I nomo gat ol gud fren blong plei lelu wetem
I nomo gat gud lesen blong tekem
Pipol i nomo gat laet long laef blong olgeta.

Listim ol wod ia blong wok wetem long ol lesen blong Fonolojikol Awenes.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Lukluk i go bak long wanem oli bin lanem las yia mo sapos ol studen oli save tingbaot sam wod we oli bin raetem olgeta long niu wod wol.

Singsing long song we oli lanem blong leta “Kk”

Mi laekem ol lised

Mi laekem ol lised l l l

Mi laekem ol lised l l l

Mi laekem ol lised l l l

Mo hemia saon blong leta “L”

Askem ol studen blong talemaot ol wod oli save we i gat saon /l/, olsem:

laplap	long	letas	Lisbeth	klosap	luk
laekem	laet	let	lised	to/fala	lukaot
laef	lemon	leg	lif	lok	

Lukluk nao blong brekem daon ol wod ia:

laf	talem	laem	solem	blong	lolipop
laef	lavli	lesen	likim	longfala	dilim
lang	lemon	sekol	long	wol	pipol

Ridim ol wod ia long list mo brekbrekem olgeta long silebol, talem wijwan silebol i kontenem /l/.

Raetem evri silebol ia, ridim ol silebol, seperetem ol saon blong faenem saon /l/. Ripitim plante taem saon /l/ blong pronaonsem gud bifo yu soemaot alfabet gat blong leta Kk.

Eksampol:

laplap	klosap	tol/fa/la
man	klo/sap	t o l
l a p	k l o	t
l	k	

Taem yu soem alfabet kad, askem long ol studen, “Wanem ia? – Hem i Ll blong Lised.”

Afta, mekem ol studen i pronaonsem gud bakegen.

Aktiviti 5: Model Riding

Fokas Blong Aktiviti: Prediksen blong stori

Mekem ol studen oli sitdaon long mat mo soem kava blong buk long olgeta. Bifo yu ridim stori long evri studen, askem ol kwesten blong gaedem olgeta blong mekem prediksen long stori. Letem oli talem ol karakta, ivent long stori mo hao oli ting se bae stori i en mo wanem bae i tekem ples afta long en blong stori.

Ridim stori long olgeta mo letem oli enjoem stori. Afta long riding, gaedem olgeta blong oli komperem ol prediksen blong olgeta wetem stret stori.

Ridim stori bakegen. Askem ol kwesten blong mekem sua se ol studen oli kasem gud mining blong stori.

Afta, sipos wan i wantem aktem stori ia, i kam long fored long klas mo aktem stori taem yu ridim stori long evriwan.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Hanraeting

Singsing long wan fingga-pleplei-raem we fulklas i save mo letem oli eksasaesem ol fingga blong olgeta bifo oli mekem hanraeting.

Askem olgeta blong raetem wan laen blong:

- ◆ L L L
- ◆ l l l
- ◆ L L L
- ◆ L L
- ◆ Lili

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Lukluk i gobak long model blong yestedei blong askem/akseptem/rifusum wan samting. Ol studen oli wok wetem wan patna blong praktisim wanem oli lanem blong save mekem rolplei long olgeta.

Askem wan o tu grup blong mekem rolplei long wan long tufala situesen (askem mo akseptem o askem mo rifusum).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Putumap pija blong vilej bakegen mo askem ol studen blong obsevem wan moa taem mo semtaem oli traem blong tingtingbak long smol deskripsen we oli bin mekem abaot ples ia.

Sapos oli tekem taem, pestem teks we oli raetem yestedei long bod mo ridim tu o tri taem.

Pulum atensen blong ol studen long ol wod we oli kwalifaem wan samting. Fastaem, askem long ol studen wanem nao yufala i bin tokbaot (objek, man, samting) olsem ples, haos, flaoa, spes, tri, buluk, gras, jos, skul, reva.

Askem ol studen blong oli lukaot ol adjektiv (ol wod we yu yusum blong kwalifae ol ting, objek o plant o wan pesen). Ples ia i olsem wanem? Haos ia i olsem wanem? Flawa ia i olsem wanem? Spes ia i olsem wanem?

Givim ol defren naon we i stap long pija ia long wanwan grup blong oli kamap wetem ol wod blong deskraebem ol naon ia. Afta long diskasen blong wanwan grup letem oli raetem ol naon mo ol adjektif we oli save yusum blong deskraebem naon ia.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Go tru long poem blong yestedei bakegen. Ridim wetem ol studen mo sapos wan i save ridim hem wan hem i gud tumas.

Go tru long ol wod insaed long poem ia. Bifo yu kontiniu blong mekem oli andastanem gud poem, mekem ol studen oli ridim bakegen ol wod ia wetem leta “I”. Afta we yu givim gudfala eksplenesen blong poem mo ridim ol wod wetem leta “I”, askem ol studen blong ripitim poem long wanwan laen blong memoraesem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Ridim ol wod wetem leta “I” mo katkatem olgeta i go long silebol mo saon blong oli save luksave saon long silebol mo bildimap silebol blong mekem ol wod, mo arenjem ol wod i go long ol fres mo sentens. Mekem oli ridim saon /l/, ol saon we oli save finis, ol silebol, fres mo ol sentens we olgeta yet oli bildimap.

Not blong Tija

Long stat blong wanwan lesen blong Fonolojikol Awenes, mekem wan rivi blong ol saon long saon kona. Mekem olgeta i ridim ol silebol mo ol wod we oli bildimap. Hem i gud blong save weaples ol studen oli stap, blong save muv i go long nekis lesen.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Vokabulari

Mekem sed riding wetem ol studen. Askem sam kwesten blong kompriensen fastaem bifo mekem stadi blong vokabulari. List blong ol wod mo fres we oli sud stadi long olgeta:

- ◆ man faol
- ◆ gro
- ◆ fatfat
- ◆ tolfala
- ◆ moa
- ◆ klosap

Diskavrem ol sinonim o antonim blong ol wod ia, givim sam eksplenesen olsem ol eksampol ia.

Man faol: Hem i man/papa faol o rusta. I gat ol mama faol tu mo smolsmol faol mo i gat ol narafala nem blong faol olsem wael faol, faol blong eg (faenmaot ol narafala wei blong talem faol long komyuniti).

Gro: Anamol oli gro kam bigwan, plant i gro i tolfala, ol man oli gro.

Fatfat: Ol anamol mo ol pipol oli kam fatfat.

Tolfala: I semak long longfala mo tu samtaem oli save talem hem i stanap antap blong minim tolfala. Oposit blong tolfala hem i sotfala.

Moa: Kam bigwan moa: i min taem i gat jenis long gru blong wan samting we i laef. Taem yu luk hem hem i luk bigwan be nekis taem yu luk hem bakegen, hem i kam moa bigwan. Fastaem hem i singaot bigwan be nekis taem, hem i singaot bigwan moa.

Klosap: Taem wan tu o moa samting oli stap klosap long olgeta. Oli no farawe long olgeta.

Haos blong hedmasta i stap klosap long ofis.

Mekem ol studen oli yusum bakegen ol wod ia long wan narafala konteks long orol o raeting.

Yu save askem olgeta oli fulumap ol sentens wetem ol wod ia: gro, fatfat, longfala, moa, klosap.

Eksampol:

Haos blong mi i stap ____ long skul.

Wan bigfala tri i ____ klosap long skul.

Fren blong mi i ____ bitim mi.

Mi mi ____ mo mi sot nomo.

Long klas blong mi, i gat ____ gel bitim ol boe.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem wan laen blong ol wod, fres mo sentens we oli bin ridim we i gat big mo smol leta “Ll”, olsem:

- ◆ Leon
- ◆ Wan lised
- ◆ Lili
- ◆ Wan bigfala tri
- ◆ I gat fulap lised long bigfala tri ia

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Lukluk i gobak long model blong Lesen 1 blong askem/akseptem/rifusum wan samting.

Askem wan o tu grup blong plei long wan long tufala situesen (askem mo akseptem o askem mo rifusum).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu wetem wanem oli mekem yestedei mo blong helpem ol studen we oli slo, proposem objek, frut o anamol blong diskraebem olsem:

Kokonas i gat:

- ◆ Strong sel
- ◆ Braon, grin, red o strong glis skin
- ◆ Tri smolmol ae long sel
- ◆ Strong o sofsof kakae
- ◆ Swit wota
- ◆ Waet swit melek blong waet kakae blong hem taem hem i drae
- ◆ Strong hea insaed long skin

Popo i gat:

- ◆ Strong o smut skin
- ◆ Grin, yelo o red skin
- ◆ Yelo, red, sofsof mo swit kakae
- ◆ Blak smolmol konkon sid
- ◆ Defren saes
- ◆ Sam oli raon gud, smolmol, bigwan mo longwan
- ◆ Sam oli tekem stret sep blong faevfala ikwel pat blong popo we yu save serem blong kakae

Tokbaot kokonas mo popo tedei. Long nekis dei, askem ol studen oli kam wetem narafala samting blong deskraebem.

Rimaenem ol studen se blong deskraebem wan samting, yumi yusum ol wod we oli kwalifaem hem. Ol wod ia oli givim wan kwaliti long frut, kakae, objek, ples o narafala samting moa. Yumi save givim ol narafala toktok tu blong diskwalifaem wan samting olsem wan rabis manggo, wan nogud lif.

From hem i wan orol aktiviti, taem ol studen oli stap toktok, yu tekem not long ol deskripsen ia long wan pepa olsem eksampol blong kokonas mo popo. Bae ol studen oli yususm toktok ia blong mekem ol faenel teks blong olgeta wetem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Luklukbak long evri poem mo singsing. Afta, ridim poem blong *Leta Ll* wan moa taem mo askem olgeta blong traem blong talem poem long memori nomo.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tokbaot ki sentens ia: “Robsen i redi blong resis long eiti mita.”

Raetem ki sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia. Faenemaot saon we i stap plante long sentens ia.

Askem olgeta blong aedentifaem ol wod wetem /r/ saon. Raetem ol wod ia long bod mo go tru long olgeta tugeta. Brekemdaon sentens ia blong aesoletem saon /r/. Riptim saon ia tri taem mo singsing long: *Rolem rop r r r*.

Bildimap ol silebol wetem leta ”Rr”, ol wod wetem ol silebol ia, sentens wetem ol wod ia, olsem: silebol *rrrooo ro*, *bb*, *ssseeennn sen*, ” *Robsen*.

Mekem semak wok long ol narafala wod olsem:

rong	harem	rum	garen	rusta
resis	storem	rolem	karem	roten

Askem ol studen blong givim ol niu wod blong wok wetem. Raetem ol wod mo mekem olgeta i ridim. Raetem mo ridim sentens wetem ol wod ia.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Fluensi

Putum ol studen oli go long grup folem level blong riding blong olgeta. Jusum sam pej long teks blong wik folem namba blong ol grup.

Blong givhan long ol studen blong rid gud tugeta oli save raetem teks blong buk long bod. Oli save rid wetem stret spid blong rid, oli ridim ol wod mo pronaonsem stret ol wod, oli mekem ol stret ekspresen taem oli rid.

Givim inaf taem long olgeta blong ridim ol pej blong olgeta. Muv raon mo helpem olgeta wetem fluensi blong olgeta bifo oli save ridim pej blong olgeat long fulklas.

Aktiviti 6: Raeting

Rimaenem ol studen hao blong raetem leta “Rr” long ea bifo yu askem olgeta blong raetem long buk blong hanraeting. Oli save raetem wan laen blong:

- ◆ R R R
- ◆ r r r r
- ◆ R R R
- ◆ r r r
- ◆ Raela
- ◆ Robsen i resis long hundred mita.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong mekem rolplei long ol situesen wetem askem/akseptem mo rifiusum folem ol stret we blong toktok. Askem tu grup blong mekem rolplei tedei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Askem wanwan studen i kam wetem wan frut mo kontiniu blong praktisim deskraebem samting. Oli sud yusum ol stret vokabulari blong talem.

Askem wanwan studen blong pripea faev minit mo deskraebem wanem hem i karem i kam.

Taem studen i stap toktok, ol fren blong hem i helpem hem blong yusum ol stret wod mo yu rikodem deskripsen blong hem long semtaem olsem long las sesen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim song ia mo talem long ol studen se tun blong hem i olsem tun blong *Manutahi i Fulap long Kopra*.

Wanwan studen i ridim teks mo bifo oli traem blong singsing long song ia, askem kwesten blong andastanem song, olsem:

- ◆ Hu?
- ◆ Wanem?
- ◆ Wea?
- ◆ Hamas?
- ◆ From wanem?

Singsing wetem ol studen.

Smol vilej

Mi stap long wan hae hil
Mi luk wan smol vilej
Flawa oli yelo raon
Smolsmol haos oli laen wan ples
Reva i saetem vilej
Mekem ples i naes tumas
Mi luk olsem mi stap long paradaes.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Ridim mo riptim gud ol saon blong wik taem oli no saonem gud ol saon blong ol leta.

Ridim mo spelem ol wod long ol flaskad. Ridim ol sentens we yu bin priperem.

Sapos ol studen oli no save ridim wan wod, mekem olgeta i katkatem ol wod long silebol mo saon blong save ridim gud wod mo sentens.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Long smolsmol grup, ol studen oli ridim smolsmol buk blong *Man Faol blong Mi*.

Tekem wan buk mo rid wetem wan grup taem ol narafala grup oli stap mekem sam aktiviti we yu priperem blong olgeta (**luk Apendiks 4**).

Sidaon wetem ol studen long ol grup blong olgeta mo rid wetem olgeta mo wok long wan eria long ol wan long eria long riding, olsem kompriensen, vokabulari, fonetiks, fonologikol awenes, mo fluensi.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Hanraeting

Ol studen oli raetem wan laen blong ol wod, fres mo sentens ia. Mo tu yu save jusum ol sentens blong teks blong raetem o askem olgeta blong jusum ol sentens we i gat fulap leta “r” long olgeta.

- ◆ Red
- ◆ Wan red faol
- ◆ Red faol blong mi i lus.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong mekem semak wok long ol situesen blong askem/akseptem mo rifiusum folem ol stret wei blong toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem samting olsem frut, ol tul, objek we oli karem i kam long skol.

Ol narafala studen oli lisen mo givhan long studen we i toktok, mo yu rikodem deskripsen blong hem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long song *Smol Vilej* bakegen wetem ol studen. Ol studen oli save mekem paten long miusik blong folem taem oli stap singsing. Yu save plei gita blong go wetem singsing ia.

Mekem lesen ia i mo laef mo ol studen oli mas laekem tumas.

Aktiviti 4: Fonologikol Awenes

Yusum ol saon long saon kona.

Givim sam eksasaes blong mekem.

Eksampol:

- ◆ Spelem wod (orol)
- ◆ Jusum sam leta mo askem ol studen oli komplitim ol wod wetem we yu priperem
- ◆ Raetem wan wod wetem ol silebol
- ◆ Mekem ol kranke/sili wod
- ◆ Raetem wod aninit long ol droing

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Kontinu blong wok wetem ol smolsmol grup blong mekem Gaeded Riding. Rid wetem ol narafala grup we oli no rid yet wetem yu long smol grup. Folem semak rutin.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi

Askem ol studen blong kopi wan pat blong teks we oli laekem. Afta, jusum wan narafala smol deskriptiv teks we i interesting blong olgeta i kopi. Raetem teks ia long bod bifo long aktiviti ia blong olgeta i kopi.

Wik 2: Deskripsen

Buk blong Wik: *Man Faol blong Mi*

Ol Leta blong Wik: Hh, Yy

Vokabulari:

red	bigfala	bigwan	laem	lang	long wol
man	bigwan	hemwan	dring	bodi	lelu
faol	kakae	gat	sekol	laef	pleplei
laekem	noes	lolipop	jam	lav	laet
fatfat	singaot	likim	leg	long	lesen
tolfala	laod	lemon	olbaot	pipol	tekem

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Man Faol blong Mi*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Man Faol blong Mi*
- ◆ Jat wetem poem blong *H i mekem mi hapi*
- ◆ Jat wetem poem blong *Jisas i Laekem Olgeta*
- ◆ Wan pija blong wan ples blong olgeta nomo (olsem long vilej, bus, solwota, garen)
- ◆ Ol alfabet kad blong leta Hh mo Yy
- ◆ Tebol we yu priprem blong grama stadi blong deskriptiv teks (ol adjektiv)
- ◆ List blong ol wod blong we i gat leta Hh mo Yy
- ◆ Ol narafala buk blong rid
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Deskriptive teks blong ol studen we yu bin mekem las wik
- ◆ Bigfala pepa
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo kala
- ◆ Buk blong hanraeting mo pensel, hanraeting laen long bod

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong wok wetem askem/akseptem mo rifiusum folem ol stret we blong toktok, sapos ol studen i no kasem gud yet.

Mekemsua se evri situesen ia ol studen oli kasem gud. Wok long ol situesen ia tru long wik ia bakegen.

Yu: Plis Kalo, yu save givim pen blong yu? Mi nidim blong smol taem nomo.

Kalo: Oh yes! Yu tekem. Yu yusum fastaem.

Yu: Tangkiu tumas!

Paul: Plis Sali, mi save yusum blak pen blong yu blong smol taem?

Sali: Sori tumas. Mi stap yusum naoia, yet. Askem blong Kalia.

Paul: Tangkiu. Bae mi go luk hem.

Sali: Yes!

Jemis: I stret long yu sapos mi save yusum ol maka blong yu nao ia?

Frederick: Oh yes, hemia olgeta. Yu tekem mo yusum fastaem.

Jemis: Tangkiu tumas.

Jin: Bae i stret sapos mi yusum/tekem rula blong yu fastaem, plis?

Lin: Oh no, mi tu mi nidim nao ia.

Jin: I oraet, tangkiu.

Jun: Mi save yusum sises blong yu long wik ia, plis?

Ham: Ok yu yusum fastaem. Yu putumbak taem bae yu nomo nidim.

Jun: Tangkiu tumas long help.

Dan: Yu save helpem mi blong waepem ol luva, plis?

Valentin: Sori tumas. Mi no gat taem naoia. Mi bisi blong mekem wan wok. Be mi save helpem yu afta mi finis.

Dan: Ok!

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tekem ol deskripsen blong ol studen blong las wik mo eksplenem long olgeta se nao oli traem blong raetem sotsot teks blong deskraebem ol frut we oli deskraebem las wik.

Eksampol:

Kokonas i gat:

<ul style="list-style-type: none"> • Strong sel • Braon, grin, red o strong glis skin • Tri smolsmol ae long sel • Strong o sofosof kakae • Swit wota • Waet swit melek blong waet kakae blong hem taem hem i drae • Strong hea raonem sel blong hem	<p>Kokonas hem i wan frut we i gat strong sel, hem i braon, grin, red mo i gat strong glis skin. Hem i gat tri smolsmol ae oli slip long hed blong hem. Hem i gat naes, swit wota mo sofosof swit kakae taem hem i grin. Hem i gat swit wota tu taem hem i drae mo strong mo swit kakae taem hem i drae. Yu save yusum waet swit melek blong waet kakae blong hem taem hem i drae. Bifo yu skrasem yu tekemaot ol strong hea long sel blong hem. Kokonas hem i wan yusful frut blong yumi long Vanuatu.</p>
---	---

Wok tru long wik long orol blong priperem ol studen blong raetem wan sot teks blong deskraebem wanem oli bin tekem i kam long skul long las wik.

Mekem semak wok wetem popo mo narafala frut we yufala i bin deskraebem.

Eksampol:

Popo i gat:

<ul style="list-style-type: none"> • Strong o smut skin • Grin, yelo o red skin • Yelo, red, sofosof mo swit kakae • Blak smolsmol konkon sid • Defren saes • Sam oli raon gud, smolmol/bigwan mo longwan • Sam moa oli smolsmol, bigbigwan mo oli tekem stret sep blong ol faevfala pat we i ikwel blong kakae	<p>Popo hem i wan frut we i...</p>
--	------------------------------------

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong las wik o risaetem sapos oli save gud finis. Sapos no, ripitim wanwan laen blong memoraesem gud poem bifo yu lanem niuwan long olgeta long wik ia.

Singsing long song blong las wik *Smol Vilej*.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Ol studen oli singsing long evri leta saon blong memoraesem ol saon ia long kona blong ol saon. Mekemsua se oli saonem gud ol saon ia taem oli stap ripitim.

Tokbaot ki sentens ia: “Haos i hae tumas.”

Raetem ki sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia. Faenemaot saon we i stap plante long sentens ia.

Ridim sentens ia bakegen, aesoletem ol ki-wod, ridim ol ki-wod mo brekemdaon long silebol, ridim mo waepemaot ol silebol we i no gat leta ”Hh”. Ridim ol silebol wetem /h/ mo aesoletem leta ”Hh” blong diskavrem saon /h/.

Ripitim plante taem bifo yu prisentem saon kad mo askem olgeta i ripitim. Sentaem yu putum kad long displei.

Askem ol studen oli faenem sam moa wod wetem ”Hh” olsem: hariap, hamas, haetem, hot, hae, hoknaet, hom, hones, holi mo hed, ...

Raetem ol wod sentaem we ol studen i givim, ridim olgeta mo wok wetem. Long wanem silebol nao yu harem saon /h/. Brekemdaon wod long silebol mo talem silebol we I kontenem /h/.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Grama stadi mo strakja

Ridim *Man Faol blong Mi* bakegen wetem fulklas.

Luk long strakja blong *Man Faol blong Mi*. I gat wan gudfala stat long teks we i givim bakgraon long stori. Luk hemia long pej 2. I gat wan spesel mak blong faol i stap long wanwan pej. Afta lukluk long ples blong adjektiv long wanwan sentens.

Olsem long pej 3 oli tokbaot hem i gro bigwan, pej 4 i talem hem i kam fatfat, long pej 5 faol i kam tolfala, mo long pej 6 oli tokboat noes we faol i mekem.

Faenemaot ol jif naon long ol sentens blong stori long buk. Luk wea ples yumi raetem ol adjektiv blong kwalifaem ol naon ia. Long lasfala pej ol studen oli luk hao oli endem wetem wan las komen. Oli deskraebem man faol fastaem afta oli givim wan las sentens we i olsem wan stetmen we i kavremap ful deskripsen ia: “Mo naoia, mi laekem blong kakae bigfala, fatfat, tolfala red man faol blong mi ia i no longtaem.”

Blong mekem i klia long ol studen, mekem wan komparison wetem strakja blong tufala las teks we oli bin deskraebem frut blong olgeta long Lanwis Eksperiens.

Aktiviti 6: Raeting

Askem olgeta blong praktisim raetem leta “Hh”. Soem hao blong raetem bigfala leta bifo yu letem oli raetem long buk blong olgeta.

Oli save raetem wan laen blong:

- ◆ H
- ◆ h
- ◆ Hannah
- ◆ Wan haos

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong mekem rolplei ol situesen blong askem/akseptem o rifiusum folem ol stret we blong toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem ol frut ol narafala samting blong olgeta folem sampol blong kokonas mo popo blong priperem teks blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Introdium niufala poem ia. Ridim long poem wan taem fastaem. Jekem sapos ol studen oli andanstanem poem mo ridim bakegen. Long namba tri taem, helpem olgeta blong mekem aksen.

H i Mekem mi Hapi

H hem i blong hea mo H hem i blong han (poenem i go long hea, afta han)

H hem i blong hil we i stap longwe (poenem hil klosap long skul)

H hem i blong ol haos ia mo ol haos ia (poenem i go long lef, afta long raet)

H hem i blong hat yumi luk olbaot (stanap han antap long hed)

H hem i blong hat mo hos tu (tajem jes, afta galop long sem ples)

H hem i mekem mi hapi, olsem wanem long yu? (poenem i go long narawan)

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long evri saon blong memoraesem gud olgeta. Go tru long riding blong ol silebol, wod mo ol sentens blong las wik.

Raetem ol wod wetem leta “Hh” we ol studen oli ridimaot long yu, askem olgeta i brekemdaon (klapem han) ol wod mo talem silebol we i kontenem “Hh” mo askem olgeta blong bildimap ol niufala wod wetem ol silebol ia.

Priperem tu moa aktiviti blong studen i mekem olsem:

- ◆ Komplitim ol wod wetem stret leta o stret silebol
- ◆ Proposem sam wod we ol studen oli spelem wetem leta mo wetem saon
- ◆ Joenem ol silebol blong bildim wan narafala wod

Aktiviti 6: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stori Inovesen

Putumap teks blong *Man Faol blong mi* long bod. Askem wan studen i ridim ful teks olsem we i stap, afta mekem oli jenisim i go long fis blong mi, sipsip blong mi o buluk blong mi. Kontiniu wetem ol defren anamol blong ol studen we oli laekem. Mekemsua se ol adjektiv oli go stret wetem ol anamol mo stori i en gud.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem wod, fres mo sentens wetem leta “Hh” we yu priperem finis long buk blong olgeta.

Mekem ol studen oli raetem plante blong priperem gud long ol aktiviti blong raeting (teks).

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong mekem rolplei long ol situesen blong askem/akseptem o rifusum folem ol stret we blong toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem ol frut o ting blong olgeta folem sampol blong kokonas mo popo blong priperem teks blong olgeta. Statem blong raetem ol smolsmol teks we oli krietem wetem frut o objek we oli bin deskraebem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long sam song, mo riptim wanwan laen blong poem blong oli memoraesem gud.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tokbaot ki sentens ia: “Ol yangfala mama ia oli gat yelo yunifom.”

Raetem ki sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia. Faenemaot saon we i stap plante long sentens ia.

Folem semak proses blong aesoletem saon /y/. Afta we yu prisentem alfabet kad blong leta “Yy” askem oli blong traem faenem wod wetem leta “Yy”, olsem:

yes	yu	yumi	yut	yusum	Yvon
yestedei	yufala	Yuri	yukalele	yus	Yvana

Askem oli blong talemaot ol silebol we leta “Yy” i stap. Raetem evri wod ia long bod mo askem ol studen oli katkatem ol long silebol olsem “yu/tu/fa/la”. Mekem semak samting wetem ol wod ia.

Aktiviti 5: Riding

Raetem redi tufala deskripsen teks blong ol frut mo putumap i go long bod.

Mekem ol studen oli ridim mo mekem semak wetem evri teks we oli wok tru long orol long sesen blong Lanwis Eksperiens. Ol studen we teks blong olgeta i redi, bae i stat blong raetemaot long wok buk blong hem.

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong praktisim raetem let “Yy”. Oli save raetem wan laen blong:

- ◆ Y
- ◆ y
- ◆ Y
- ◆ y
- ◆ yalo yunifom

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong rolplei ol situesen blong askem/akseptem o rifusum folem ol stret we blong toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong mekem orol deskripsen blong olgeta sapos oli no finis yet from evri studen oli mas gat smol teks blong raetem mo finism long en blong wik ia.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Lanem niufala song, *Jisas i laekem olgeta*.

Singsing long song ia. Tokbaot wanem deskriptiv wod (adjektiv) nao oli stap long singsing ia.

Ansa we bae yu harem ol studen oli talem hem i: red, yelo, blak mo waet.

Jisas i laekem olgeta

Jisas i laekem olgeta, olgeta, olgeta
 Jisas i laekem olgeta, laekem olgeta

Laekem papa wetem mama
 Bigfala sista, smolfala brata
 Laekem yu, laekem mi
 Laekem olgeta

Jisas i laekem
 Ol blak pipol
 Ol waet pipol
 Ol red pipol
 Jisas i laekem
 Ol yelo pipol
 Laekem olgeta

Laekem papa wetem mama
 Bigfala sista, smolfala brata
 Laekem yu, laekem mi
 Laekem olgeta

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Givhan long ol studen blong raetemaot wan list blong wod wetem leta “Yy” olsem:

yelo	yukalele	yestedei	yam
yanfala	yusum	yumi	Yasur

Helpem ol studen blong brekemdaon ol wod mo bildimap ol wod we i stat wetem /y/ saon.

Mekem tu o tri smolsmol aktiviti folem ol nid blong studen blong luksave saon ia, olsem:

- ◆ Raetem fulap wod long wan sekol mo askem studen blong sekolem evri wod wetem saon /y/
- ◆ Spelem ol wod wetem leta “y”
- ◆ Komplitim ol wod wetem stret silebol

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Ridim ol fasfala teks mo korektem olgeta. Wanwan studen i ridim teks blong hem.

Kontiniu blong mekem semak wok long yestedei wetem ol studen we i nogat teks yet blong evriwan i save gat ol teks i redi bifo tumoro.

Aktiviti 6: Raeting

Komplitim ol teks blong wanwan studen o grup wetem olgeta. Droem ol pija blong teks blong olgeta mo redi olgeta blong pablisim olgeta.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong mekem ol rolplei long ol situesen blong askem/akseptem o rifiusum folem ol stret we blong toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tokbaot bakegen ol frut o objek we oli bin deskraebem long tufala wik ia. Tokbaot ol wei we oli deskraebem ol frut o objek. Raetem ol niufala wod long wod wol mo displei long ol teks blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Talem evri poem mo singsing long ol song we oli bin lanem long tufala wik ia.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Yusum sam long ol aktiviti ia blong asesem studen long lesen ia. Ol aktiviti ia oli save go olsem:

- ◆ Bingo gem
- ◆ saon tes
- ◆ kalarem ol wod we oli gat saon blong leta ia long hem
- ◆ brekendaon mo bildimap ool wod long wan tebol
- ◆ statem wan sentens mo ol studen oli finisim blong raetem

Aktiviti 5: Riding/Raeting

Editem mo pablisem ol deskripsen blong olgeta. Ridim ol teks bifo oli mekem displei long wol.

Oportuniti blong Assessmen

Taetol: Askem kwesten blong ol samting we hem i nidim

Ol Lening Aotkam: LSSS.2.V1 – Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta

Indiketa: Askem gud kwesten mo givim stret ansa folem situesen blong nid we i stap.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Asesem studen taem oli stap toktok long taem blong orol komyunikesen.
- ◆ Lisen long ol studen taem oli stap toktok, kwestenem yu o ol narafala studen mo ansarem ol kwesten blong yu o blong ol narafala studen long evri aktiviti.

Wik 3: Deskripsen

Buk blong Wik: *Ol Flas Nasiviru*

Leta blong Wik: Ww

Ol Saon blong Wik: /ae/, /ao/, /ai/, /au/

Vokabulari:

fraet	klosap	lukaotem	man	sista	bunbun
kolkol	bus	nasiviru	tolfala	brata	
naesfala	folem	flas	woman	kruked	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Ol Flas Nasiviru*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Ol Flas Nasiviru*
- ◆ Jat blong poem *Hemia Famle blong Mi*
- ◆ Jat blong singsing *W*
- ◆ Ol jat blong ol poem mo singsing we yu bin mekem finis
- ◆ Anamol, gem, pleplei o tul blong wanwan studen oli tekem i kam long skul
- ◆ Ol narafala buk blong rid
- ◆ Wan pija blong wan pig i ronem wan man
- ◆ Deskriptiv teks blong wanwan studen
- ◆ List blong ol wod blong teks blong riding we i gat leta “Ww” mo ol saon /ae/, /ao/, /ai/, /au/
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Big pepa
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo kala
- ◆ Buk blong hanraeting mo pensel, hanraeting laen long bod

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Givim ol jajmen – ol gudfala tingting long wan samting mo talem wanem i nogud tu.

Askem ol studen blong tekem ol objek blong pleplei long haos i kam long skul. Raetem nem long olgeta mo kipim olgeta long wanwan plastik. Yusum wan objek long wan dei. Tekem wan pleplei mo anaonsem wok we bae oli mekem long tufala wik i kam. Oli mas lukluk gud long wan samting mo talem ol tingting blong olgeta long objek ia.

Eksampol:

Wan studen i tekem wan wuden trak we papa blong hem i mekem mo hem i save yusum blong karem ol ting long hem. Obsevem gud trak mo askem tingting blong olgeta abaot trak ia.

Studen 1: Hem i naes tumas.

Studen 2: Hemi spesel wantaem.

Studen 3: Hem i top wantaem!

Studen 4: Man! Hem i nambawan.

Askem ol narafala studen blong talem evri tingting ia long wan sentens olsem:

Studen 5: “Mi ting se trak ia hem i top, i spesel, i naes tumas mo hem i nambawan.”

Mekem semak wetem wan moa objek olsem wan basket.

Eksampol:

“Naesfala wan, i gat ol kaenkaen kala, hem i yusful, i save stap long taem, i pulum ae blong man.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli deskraebem wan nasiviru mo wan dog. Folem semak proses blong hao blong deskraebem ol frut olsem long las wik.

Nasiviru hem i gat:	Dog hem i gat:
Smol mo red hed Blak, kruked mo sap maot Tu smolsmol leg wetem ten smolsmol Bunbun fingga Sap fingga nel Bunbun bodi blong hem i fulap wetem Kalaful feta Naes voes	Fo strong leg blong save resis Longfala mo smut tel Bodi blong hem i gat smut hea Longfala sorae we i slip i go daon Naesfala ae Blak nus Longfala maot Ol sap tut

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Tijim poem ia long ol studen folem fasin blong tijim wan nuifala poem. Ridim poem wan taem mo askem kwesten long ol studen blong jekem kompriensen blong olgeta.

Afta, faenemaot ol raem long en blong laen mo askem ol studen blong talemaot ol adjektiv we i kwalifaem ol naon we i stap. Ridim tugeta poem bakegen mo askem sapos wan studen i save ridim ful teks hemwan.

Hemia Famle blong Mi

Dadi blong mi hem i wan tofala man
Mama blong mi hem i wan tofala woman
Brata hem i tofala mo naesfala man
Sista hem i tofala mo bigfala woman
Mo mi, mi smol we mi smol gel yet
Be mi stap gro kam tofala we tofala
Famle blong mi hem i famle blong ol tofala man

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Diskasem tugeta pija we wan pig i ronem wan man wetem ol studen blong kasem ki sentens.

Afta, tokbaot ki sentens ia: “Wan wael pig i ronem Willy.”

Raetem ki sentens long bod mo mekem ol studen oli ridim sentens ia. Faenemaot saon we i stap plante long sentens ia.

Aesoletem leta “w”, presentem alfabet kad blong leta “w”. Wok wetem narafala wod wetem leta ia blong rikognaesem saon /w/.

Bildimap silebol wetem evri konsonen mo bildimap ol wod. Afta, ridim ol wod ia:

Wallis	wari	wel	wijwan	William	wom
wanem	wan	weit	wik	wod	wok
wajem	wanwan	welfis	win	wol	wokem
was	wea	weist	wina	wota	wokman
wasem	wetwet	wisel	Wilak	wotakres	wota
waj	wet	wivim	wil	wori	

Aktiviti 5: Model Riding

Ridim stori blong *Ol Flas Nasiviru* long fulklas.

Fastaem, lukluk kava blong buk mo letem ol studen oli tokbaot mo talem se stori ia bae i tokbaot wanem.

Ol studen oli ridim taetol blong buk, hua i raetem buk ia mo hua i droem ol pija blong buk ia.

Ridim buk long klas mo ol studen oli lisen gud long stori mo enjoem stori taem yu stap ridim.

Ridim bakegen nambatu taem mo ol studen oli lisen gud wan moa taem long stori. Naoia askem sam kwesten blong luk sapos olgeta oli kasem wanem nao stori ia tokbaot. Afta tokbaot ol karakta mo aktem stori ia.

Ol studen oli save aktem stori long wanwan grup blong olgeta fastaem, afta oli kam presentem long fulklas.

Mekem ol studen oli folem wan simpol toktok blong hao oli mas aktem stori mo taem wanwan grup i stap aktem stori, ol narafala grup oli wajem mo save mekem sam komen long hao grup ia i aktem stori blong olgeta weta i folem ol fokus ia o nogat?

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Raetem leta Ww

Askem ol studen blong raetem wan laen blong:

- ◆ W
- ◆ w
- ◆ W
- ◆ w
- ◆ Willy
- ◆ William
- ◆ Wael pig i ronem Willy mo William.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Askem olgeta blong kontinu blong givim tingting blong olgeta abaot wan narafala samting we sam studen oli bin tekem i kam long skul.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong mekem wok we oli statem yestedei. Deskraebem wan anamol, osem puskat, mo wan pijin.

Puskat hem i gat:	Nawimba i gat:
Sofsof mo smut hea Smol bodi Smol pink nus Sap mo smolsmol tut Smol maot Smolsmol ae Blak mustas Smol mo longfala tel Defren kala blong hea	Grei, blak o grin mo smut feta Tu sotfala red leg Sap fingga neil Fatfat bodi Tu smolsmol blak ae Smol sap maot Naes voes

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong *Hemia Famle blong Mi* bakegen. Stat blong memoraesem poem mo askem wanwan studen blong talem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon, ridim ol wod we i stap long list blong yestedei. Evri studen i sud tekpat long riding.

Bildimap sentens wetem ol wod ia mo ridim ol sentens.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Vokabulari

Bifo yu ridim teks long klas, alawem ol studen blong oli tingting bak long stori ia mo ol wod blong hem.

Ridim bakegen teks blong faenem se taem oli stap tokbaot teks, oli folem stret oda o no. Ol studen oli mas lisen gud blong jekem oda blong ol tingting.

Askem ol studen blong folem teks bakegen blong leftemap ol wod we i fassas lelebet long olgeta o ol wod we oli no andastanem gud tumas. Luk long ol niufala wod o ol ki-wod long list we i stap ia. Go tru long ol mining, sinonim mo antonim wetem ol studen mo go long ol narafala mining blong oli wod we i stap.

Askem ol studen blong mekem sentens wetem wanwan wod long ol defren mining we ol jes luk.

Flas: Oli naes wetem ol defren kala blong olgeta. Long narafala lukluk yu flas from yu praod long yu. I save minim wan man we i jiki tu.

Nasiviru: Ol pijin we yumi luk long bus mo oli save singsingaot plante taem oli sek long ol pipol we i stap go long garen. Yumi save lukaotem nasiviru long haos olsem yumi lukaotem dog, puskat, nawimba. Yumi stap yusum tu wod olsem “nasiviru” blong ol pikinini we oli toktok mo mekem plante noes tumas.

- Lukaotem:** Kipim gud wan samting wetem yumi. Blong wan anamol, yumi wasem hem gud, fidim gud hem, mekemsua se hem i no sik, faenem gudfala ples blong slip mo rest long hem, tritim olsem yumi ol human. Sapos hem i wan samting, yumi kipim gud, yumi no spoelem, yumi kea long hem, yumi haedem gud blong ol narafala man i no save tekem. Yumi kipim gud long wan sef ples.
- Folem:** Yu folem man taem yu bihaen long hem. Yu folem wan wei blong mekem wan semak samting (proses). Aftarem wan pesen olsem ol polis oli stap lukaotem wan man. Mo tu i minim se wajem ol studen long wok blong olgeta.
- Bus:** Ples we i gat hae tri mo ol tri oli fasfas plante long hem. Mo i gat ol bigfala o smolsmol rop we oli gro olbaot mo oli klaem long tri. I gat plante wael anamol long hem olsem snek, pig, dog, pijin, hos mo samfala moa. Ol pipol we oli liv long bus, yumi kolem olgeta ol busman we i no minim se oli no save samting, olgeta i olsem yumi nomo be oli laekem blong liv long bus long ol graon o ples blong olgeta.
- Naesfala:** Samting we i naesfala, yumi laekem blong luk, hem i stret long tingting blong yumi from i save flasem ples, flasem yumi. Hem i naes, naes boe/gel, flawa/tri, trak/pleplei, ples/haos.
- Klosap:** Antonim: longwe. Haos blong yu i stap klosap long skul, yu no nidim trak o baskel. Yu wokbaot faev minit nomo blong kasem skul. Studen we i stap longwe long skul i mas tekem bas blong kam stret long taem.
- Fraet:** Taem yu fraet yu save seksek from wanwan samting bae i save hapen long yu. Fes blong yu bae i soem se yu no hapi mo bae yu no save toktok tumas. Ol eksampol blong fraet: Yu fraet long ol anamol we oli save kakae yu, yu fraet blong toktok from bae yu mestem toktok mo yu fraet blong swim long dip solwota. Yu save fraet long plante samting.
- Kolkol:** Antonim - hot (yu save mekem olgeta i tajem hot mo kol wota o wan narafala samting), yumi kolkol long naet mekem se yumi mas kavremap yumi long blangket.

Ol studen oli save mekem wan aktiviti we oli putum ol wod oli go long ol stret grup blong ol wod.

Eksampol:

Aksen wod	Deskriptiv wod	Naon	Pronaon	Nara wod
lukaotem folem	flas naesfala kolkol fraet	nasiviru	olgeta (i flas)	klosap

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem ol wod, fres, mo sentens we yu priperem finis long raeting buk blong olgeta wetem leta “w” olsem:

- ◆ Watu
- ◆ Wari
- ◆ Welfis long solwota
- ◆ Welfis i ronem ol dolfin long dip solwota.
- ◆ Wanwan woman i werem waet yunifom.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Olgeta i kontiniu blong talem tingting blong olgeta abaot wan long ol tul oli tekem i kam long skul olsem wan smol mobael fon, tablet, laptop, o komputa we l studen oli save raetem wod mo sentens, ridim ol teks we hem i raetem yet, lanem blong kaont long hem, mekem operesen mo fulap samting moa.

Prisentem objek ia, letem ol studen oli obsevem hem mo askem oli blong ekspresem tingting blong olgeta abaot objek ia olsem:

Studen 1: Wao! Fantastik!

Studen 2: Man! Sapos mi gat wan olsem!

Studen 3: Urei, hem i spesel tul tumas!

Studen 4: I gud tumas blong lanem rid!

Studen 5: Hem wantaem!

Studen 6: Nambawan gem wantaem!

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong mekem wok we oli statem long ol lesen bifo we oli bin deskraebem ol anamol mo pijin. Muv i go long sam narafala anamol olsem nawita mo krab.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Introdium niufala song ia. tun blong hem i blong *Twinkle, Twinkle Little Star* o *Quand Trois Poules s'en Vont au Champ*.

Ridim teks mo tokbaot wanem teks i minim. Singsing wan taem mo ol studen oli lisen. Stat bakegen long wanwan laen, singsing wetem ol studen blong oli save gud. Afta evriwan i singsing long hem.

Note blong Tija

Yu save saonem /w/ long wei blong Inglis o Franis

W

Welkam, welkam smol "w"
Mifala i laekem yu tumas
Wota we mifala i laekem
Wotamelen we i swit tumas
W mifala i wisel
Taem mifala i luk yu kam
Welkam, welkam smol "w"
Mifala i laekem yu tumas
Wom mo wagon oli stap olbaot
Wol mo windo long evri ples
W mifala i wisel
Taem mifala i luk yu kam

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Fokas blong Aktiviti: Ol saon wetem tufala vaol we oli mekem wan saon nomo

Raetem ol leta tugeta mo askem olgeta blong talemaot hao oli save ridim o pronaonsem tugeta wan ples. Diskavrem ol saon wantaem wetem ol studen mo ol wod we oli stap long olgeta.

/ae/

bae	naef	raetem	raep	laet
drae	kakae	raet	saet	laef
skae	taem	saed	krae	maet

/ao/

kao	faol	haos	Maos	saot	wao
nao	hao	laos	raorao	vaol	praod

/ai/

Maitak	maimai	Matai	Sarai
--------	--------	-------	-------

/au/

naus	Kausei	Saurei
------	--------	--------

Raetem ol wod ia semtaem yufala i faenem. Ridim ol wod mo askem ol studen blong go long bod mo katkatem olgeta i go long ol silebol mo wanwan saon. Oli mas save se tufala vaol i mekem wan saon nomo.

Eksampol:

Sau/rei
rae/tem

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Fluensi

Raetem ful teks/stori long bod o big waet pepa. Makem wetem ol studen ol ples we bae oli leftemap o daonem voes, pulum win o stop smol taem bifo oli kontiniu blong rid.

Makem ol paragraf we ol grup bae oli rid kasem. Ol studen we oli rid gud, oli save ridim ful teks. Mekem wanwan i rid folem level blong hem. Taem grup wan i stap rid, ol narafala oli lisen gud mo asesem riding. Lanem ol studen blong asesem ol fren blong olgeta taem oli stap rid mo givim wan wom toktok blong enkarejmen hem wetem wan mak.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem ol wod mo fres wetem ol saon /ai/, /ae/, /ao/, /au/ long raeting buk blong olgeta, olsem:

- ◆ Maitak
- ◆ Matai
- ◆ Kakae raep frut
- ◆ Bae yu droem skae wetem sta.
- ◆ Faol long haos
- ◆ Kausei
- ◆ Saurei

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Oli givim tingting blong olgeta abaot wan gita wetem wan mini trak we oli save pem long stoa. Long aelan yu save tekem wan gudfala lokol samting we hem i yusful long komyuniti.

Sapos no ol studen oli klosem ae, studen o yu save givim wan deskripsen mo askem olgeta oli givim nem blong anamol we yu deskraebem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Yusum ol anamol o pija blong anamol we bae ol studen oli deskraebem.

Kontiniu blong deskraebem ol anamol olsem long ol fes lesen. Tekem wan total wetem wetem wan piglet. Tekem sampol long ol fesfala anamol.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing bakegen long song blong yestedei, *W*. Sapos ol studen oli save gud, singsing long narafala song o talem ol poem we oli lanem long ol wik we i pas.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tekem evri wod we oli faenem we i gat tufala vaol i stap wanples mo ridim olgeta bakegen. Sapos oli faenem sam moa wod, komplitim ol list.

Askem long ol studen blong bildimap sentens wetem ol wod mo ridim ol sentens ia.

Eksampol:

- ◆ Kausei mo Saurei oli pikimap ol raep naus we oli foldaon.
- ◆ Bae yumi go long raet taem from i ren tumas.
- ◆ Long naet, yumi laetem laet taem ples i tudak.
- ◆ Wan puskat i krae long raet saed blong haos. Mi fraet. Hem i krae olsem wan pikinini.
- ◆ Wan kaofis i slip long drae sanbij.
- ◆ Ol dog oli raorao from ol pis mit ia.
- ◆ Ol praod nasiviru oli flae i kam long fored blong haos.
- ◆ Maet bigfala ren i foldaon tedei from skae i blak tumas.
- ◆ Win i blo i kam long Saot-Wes long Vanuatu mo bae hem i strong lelebet.
- ◆ Ol faol oli kakae long fored blong haos.
- ◆ Matai i hukum wan bigfala maimai.
- ◆ Hao nao oli sevem kakae long taem blong drae ples?
- ◆ Wasem gud dog blong yu, from i save pasem laos blong hem i go long haos.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Yusum ol wol displei mo ol smolsmol buk blong stori blong *Ol Flas Nasiviru* blong mekem gaeded riding.

Long grup blong ol studen:

- ◆ We oli rid gud tumas, givim ol buk mo ol kwesten we bae oli ansarem abaot teks long pepa o long buk.
- ◆ Long ol gudfala studen, givim ol defren eksasaes we bae oli helpem olgeta blong stretem ol wiknes blong olgeta.
- ◆ Olgeta we oli gat plante problem yet long ol saon, wok wetem olgeta, ridim ol saon blong memoraesem, bildimap silebol o wod o sot sentens, luksave saon long ol wod, majem ol semak wod wetem defren raeting, kalarem ol sem wod, droem wan wod, raetem wan wod aninit pija, joenem ol silebol blong mekem wan wod, ansarem kwesten abaot wan stori we yu ridim long olgeta, proposem ol wod long wan sekol, askem olgeta i putum tugeta folem wan spesel mak (karakteristik).

Mo tu yu save proposem grafafonik eksasaes we ol studen oli raetem evri wod we i gat wan saon we i semak olsem: flas, flae, narafala, folem, naesfala, fraet mo fulap.

Not blong Tija

Mekem koreksen blong ol eksasaes taem yu gat smol taem long lesen.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem fo sentens we oli jusum long ol sentens we oli bildim mo ridim long Fonolojikol Awenes long buk blong olgeta abaot ol dabol saon.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Oli studen oli kontinu blong givim tingting blong olgeta abaot wan narafala samting we oli tekem i kam long skul.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem ol anamol.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim ol poem mo singsing ol song we oli save.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long ol saon long saon kona mo ridim ol sentens ia bakegen.

Go tru long poem *Win* mo leftemap ol wod we i gat ol tufala vaol saon olsem:

taem	flaeg	kaet	hea
daon	hae	flaeflae	klaod

Ridim ol wod ia (mekemsua se oli ridim gud ol wod ia, eksampol oli sud talem “taem” no “ta-em”, “daon” no “da-on”).

Spelem ol wod ia long tufala wei long leta mo long saon. Askem oli blong brekemdaon ol wod.

Eksampol:

taem/	kaet/
daon/	flae/
flaeg/	hea/
hae/	klaod/

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Olssem yestedei, mekem ol aktiviti folem ol defren level blong ol studen long riding.

- ◆ Long ol gudgudfala studen givim buk wetem kwesten mo letem oli wok afta we yu eksplenem wok long olgeta.
- ◆ Long ol gudwan givim semak buk long olgeta wetem namba blong pej we bae oli kasem mo givim wan kwesten tu long olgeta.
- ◆ Long ol studen we oli gat moa nid, yu wok wetem wanwan folem nid we oli gat.

Luk long **Apendiks 4** blong faenem moa eksasaes we oli folem ol nid.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi

Givim wan paragraf i kam long *Ol Flas Nasiviru* blong olgeta i kopi long raeting blong olgeta. Jusum defren paragraf folem level blong ol studen long raeting. No givim semak amaon blong teks blong raetem long evri studen.

Wik 4: Deskripsen

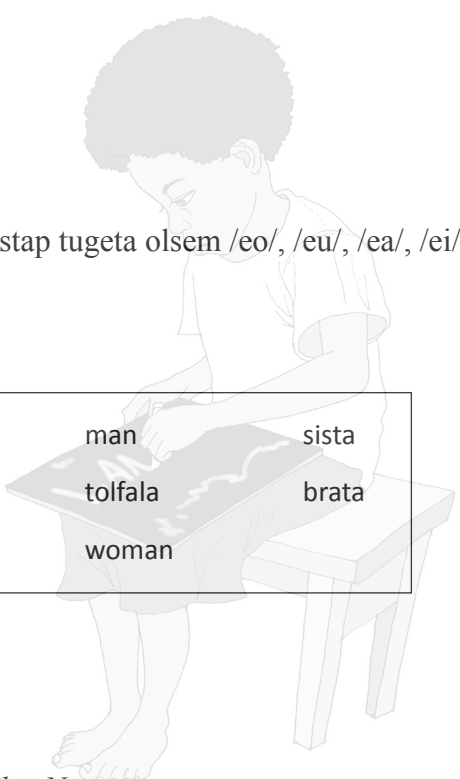
Buk blong Wik: *Ol Flas Nasiviru*

Leta blong Wik: Ww

Ol Saon blong Wik: Ol saon we i gat tufala vaol i stap tugeta olsem /eo/, /eu/, /ea/, /ei/

Vokabulari:

fraet	klosap	lukaotem	man	sista
kolkol	bus	nasiviru	tolfala	brata
naesfala	folem	flas	woman	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Ol Flas Nasiviru*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Ol Flas Nasiviru*
- ◆ Jat blong poem *Win*
- ◆ Jat blong poem *Ol Samting we Mi no Luk*
- ◆ Jat blong singsing *W*
- ◆ Ol jat blong ol poem mo singsing we yu bin mekem finis
- ◆ Anamol, gem, pleplei o tul blong wanwan studen oli tekem i kam long skul
- ◆ Ol narafala buk blong rid
- ◆ Wan pija blong wan pig i ronem wan man
- ◆ Deskriptiv teks blong wanwan studen
- ◆ List blong ol wod blong teks blong riding we i gat leta “Ww” mo ol saon /eo/, /eu/, /ea/, /ei/
- ◆ List blong ol saet wod
- ◆ Big pepa
- ◆ A4 pepa
- ◆ Grup folda
- ◆ Ol pensel mo kala
- ◆ Buk blong hanraeting mo pensel, hanraeting laen long bod

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Oli studen oli kontiniu blong jajem mo givim tingting abaot wan objek o gem we oli tekem i kam long skul.

Givim plante praktis long ol studen blong oli save givim vii blong olgeta abaot wan samting we oli laekem.

Oli save adem tingting olsem: “Sapos mi gat mani mi save pem wan blong mi olsem.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Oli kontiniu blong deskraebem wan anamol. Statem blong tanem ol deskripsen blong olgeta i kam wan smol teks olsem yufala i mekem wetem ol frut olsem tufala las wik.

Talem long ol studen se taem yu deskraebem ol anamol, yu tingbaot kala blong hem, longwan mo sotwan mo weit blong hem, aotsaed bodi olsem leg, fingga, nek, han, hea/gras, fes, ae, maot, nus mo tut blong hem. Mo tu yus blong ol sap nel. Rimaendem olgeta se oli mas mekem wan las sentens we i kavremap ful deskripsen blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Diskavrem niu poem we i stap long nomol proses blong wan niu poem.

Ridim poem, kwestenem blong andastanem gud poem, wok long ol raem blong ol saon.

Ridim poem tugeta tokbaot wanem poem i talem. Afta mekem oli singsing long *W*, olsem long wik tri lesen tri.

Win

Mi luk win
Taem ol lif oli danis
Mi luk win
Taem ol klos oli flaeflae
Mi luk win
Taem ol tri oli benben
Mi luk win
Taem ol flaeg oli flaeflae
Mi luk win
Taem ol longfala kaet oli flaeflae
Mi luk win
Taem hem i blo long hea blong mi
Mi luk win
Taem ol klaod oli pas oli go antap
Mi luk win
Long evri ples

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem ol leta blong saon ia mo askem olgeta blong talemaot hao oli save ridim o pronaonsem tugeta wan ples:

/eo/, /eu/, /ea/, /ei/

Diskavrem fofala saon wetem ol studen.

/ea/

hea	mea	Nealalail	kea	wea
jea	Reap	ai	prea	Noumea

/eo/

Theo	Leo	meteo
------	-----	-------

/ei/

Hei	Leisel	dei	medel	Ulei
Mei	pei	nejja	dei	grei
obei	(salari)	leidaon	wei	

/eu/

Teuma	Neuma	Seule
-------	-------	-------

Raetem ol wod ia semtaem yufala i faenem. Ridim ol wod mo askem ol studen blong go long bod mo katkatem olgeta i go long silebol from oli mas save se tufala vaol i mekem wan saon nomo.

Eksampol:

Prea i go olsem: prea/

I no pre/a

Saonem gud ol wod ol saon ia. Spelem ol wod long leta mo long saon blong oli lanem gud hao oli raetem gud ol wod.

Afta, bildimap sentens wetem ol wod ia mo mekem ol studen oli ridim olgeta:

- ◆ Mei i katem hea blong Leo.
- ◆ Seule i klinim gud haos blong prea blong komyuniti.
- ◆ Reap i leidaon blong rest lelebet.
- ◆ Teofil i gat grei yunifom blong wok.

Sapos ol studen oli kasem gud hao blong ridim ol saon ia, yu save statem blong luk ol narawan tu olsem:

- ◆ /oa/, /ou/, /oe/, /oi/
- ◆ /ia/, /io/, /iu/, /ie/
- ◆ /ua/, /ui/, /ue/, /uo/

Aktiviti 5: Model Riding

Fokas blong Aktiviti: Grama Stadi

Luklukbak long teks, ridim wan moa taem. Mekem oli ridim ol sentens we yu raetem i redi long bod. Askem ol studen blong go putum sekel long ol adjektiv mo droem wan laen aninit ol naon we oli kwalifaem, mo diskasem ol ples blong ol adjektiv.

Askem ol studen blong oli givim list blong samfala naon.

Talem long olgeta se, oli save yusum wanwan naon ia long wan sentens olsem:

“Mi pem wan *basket*.”

Sipos yumi wantem adem ditel infomesen long naon ia yumi yusum ol adjektiv. Ol adjektiv ia oli adem kwaliti long naon.

Yumi save yusum tu kwaliti olsem:

“Mi pem wan smol naes basket.”

Yumi save givim tri o fo kwaliti, olsem:

“Mi pem wan smol, naes, red mo strong basket.”

Evri kwaliti ia oli stap long fored blong naon. Naon i kam afta long ol adjektiv. Askem ol studen blong oli givim sentens wetem wan kwaliti, tu kwaliti, tri kwaliti..

Afta, mekem rivi long strakja we yu bin givim long las tu wik, (taetol, tu paragraf wetem wan las deskripsen sentens we i kavremap ful deskripsen blong yu).

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong raetem wod mo sentens wetem sam wod blong ol saon blong wik ia:

/eo/, /eu/, /ea/, /ei/

- ◆ Ol hea blong Mei i brokbrok.
- ◆ Leisel mo Seule tufala i wok ful dei.
- ◆ Long manis blong Mei, yumi spel tu wik.
- ◆ Leo mo Theo tufala i werem semak yunifom.

Oli save luk long wol displei mo lukluk wanem i interesting long olgeta blong raet.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong ekspresen tingting o tingbaot ol samting we oli tekem i kam long skul.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem ol anamol blong olgeta mo raetem i kam wan smol deskriptiv teks olsem long las lesen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Memoraesem poem tru long repitisen blong ol laen. Kontiniu blong memoraesem poem blong *Win* mo singsing long ol song we oli save.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long saon kona mo ridim ol sentens blong las lesen.

Raetem ol leta blong ol saon ia mo askem olgeta blong talemaot hao oli save ridim o pronaonsem.

/oa/, /oe/, /oi/, /ou/

Diskavarem fofala saon long semtaem wetem ol studen.

/oa/

doa	loa	soa	Noah
stoa	Toa	moa	

/oe/

poen	joenem	poenem	moskitokoel	voes
poem	soem	boel	boe	
joen	Kloe	boelem	noes	

/ou/

Touliu	Toumala	Toumelu (Oli nem blong man Sefa.)
--------	---------	-----------------------------------

Raetem ol wod ia semtaem yufala i faenem. Ridim ol wod mo askem ol studen blong go long bod mo katkatem olgeta i go long silebol from oli mas save se tufala vaol i mekem wan saon nomo.

Eksampol:

Joenem i go olsem joe/nem
I no jo/e/nem

Saonem gud ol wod mo ol saon ia. Spelem ol wod long leta mo long saon blong oli lanem gud hao oli raetem gud ol wod.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stori inovesen

Putum ol studen i go long grup mo askem olgeta blong faenem niufala karakta mo ridim teks bakegen wetem ol niufala karakta we oli bin jusum, olsem parot fis, nawimba, dolfin, flaengfis.

Aktiviti 6: Raeting

Soem ol studen hao yu raetem ol big leta. Afta, ol studen oli raetem ol wod, fres o sentens wetem ol niufala saon we oli jas lanem olsem:

- ◆ Tija i poenem niu poem blong ridim.
- ◆ Ol boe oli joenem ol gel blong klinap.
- ◆ Kloe i boelem eg blong namalao.
- ◆ Ol boe i go long stoa blong Noah.
- ◆ Tija i soem pija blong ol koala.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Oli kontiniu blong givim jajmen blong olgeta abaot wan gem o narafala samting we oli bin tekem i kam long klas.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong deskraebem ol anamol blong olgeta mo raetem i kam wan smol deskriptiv teks olsem long las wik.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song bifo yu diskavarem niufala poem ia.

Ridim poem ia tu taem bifo yu askem ol studen sam kwesten abaot teks blong jekem kompiensen blong ol studen.

Talem long olgeta se i gat fulap solwota (soem olgeta long map ol defdefren solwota olsem Ded Sea, Mediteranean Sea, Red Sea, Indien Osen, Pasifik Osen, Gasbien Sea, Artik Osen, Antartik Osen). Sapos yumi save putum olgeta tugeta bae oli save kam wan solwota nomo.

Ol Samting we Mi no Luk (Anonimos)

Sapos evri solwota oli kam wan solwota nomo
Bae solwota ia i bigwan olsem wanem!
Mo sapos evri tri i kam wan tri nomo
Bae tri ia i bigwan olsem wanem!
Mo sapos evri akis i kam wan akis nomo
Bae akis ia i bigwan olsem wanem!
Mo sapos evri man oli kam wan man nomo
Bae man ia i bigwan olsem wanem!
Mo sapos bigfala man ia i tekem bigfala akis ia
Mo i katemdaon bigfala tri ia
Mo i lego hem i foldaon long bigfala solwota
Wanem bigfala flisflas bae i mekem!

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Stadi long ol saon ia folem semak proses long ol las saon:

/ia/, /io/, /iu/, /ie/

/ia/

ia   bia   dia   Fiat   kiaman   Lia

/io/ olsem: Pio

/ie/

pie   nie   Tien   jien

/iu/

tangkiu   nius   niu   viu

Afta, yu save muv i go long ol saon ia:

/ua/, /ui/, /ue/, /uo/

Mekem semak wok folem ol las saon. Bae sam long olgeta saon ia i nogat wod be i gud blong lanem hao oli saonem from oli save faenem long narafala wod aotsaed long skul.

/ua/

pua   sua   tua   Vanuatu   Vanuaku

/ui/

Luis   Tui

/ue/ olsem: Manuel

/uo/

Muolulu   Puo

Aktiviti 5: Riding

Lisen long ol teks blong wanwan studen we i stap go blong komplitim teks blong olgeta.

Jekem strakja blong ol teks mo helpem olgeta we oli no finisim teks blong olgeta.

Taem ol studen oli stap komplitim fas draf blong olgeta folem strakja, deskraebem anamol blong olgeta mo tanem i kam teks olsem blong ol narafala studen.

Aktiviti 6: Raeting

Oli raetem sentens wetem ol wod blong ol saon we oli jas lanem, olsem

- ◆ Luis i givim wan naus long Pio.
- ◆ Pio i talem tangkiu long fren blong hem Luis.
- ◆ Tui i werem wan niufala sot.
- ◆ Pio i draevem FIAT blong papa blong hem.
- ◆ Kiaman i no wan gudfala fasin.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong givim jajmen blong olgeta abaot wan gem o narafala samting we oli tekem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong mekem semak wok blong deskraebem wan anamol. Oli mas komplitim evri teks nao redi blong editim mo pablisim olgeta. Tanem ol deskripsen blong olgeta i kam wan smol teks olsem blong ol frut long tufala las wik.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontinu blong wok blong memoraesem poem afta we oli ridim. Letem wan o tu gudgudfala studen oli ridim poem by hat sapos oli save.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu ol saon long saon kona, ridim ol wod mo sentens wetem ol las saon wetem dabol vaol.

Givim long ol studen sam eksasaes blong:

- ◆ Luksave ol saon
- ◆ Luksave ol wod
- ◆ Bildimap ol silebol
- ◆ Komplitim wod o sentens wetem stret silebol ol wod

Aktiviti 5: Riding

Kontiniu blong editim mo pablisim ol teks blong olgeta we oli mas redi blong oli putum i go long displei olgeta long tumoro. Evri studen i mas gat wan teks blong ridim long evri studen.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi

Raetem wan smol paragraf we yu jusum blong olgeta i raetem. Givim namba blong laen folem level blong spid blong olgeta.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong givim jajmen blong hem abaot wan gem o narafala samting we oli tekem i kam long klas. Taem oli stap toktok yu asesem olgeta, givim wan mak long olgeta folem patisipesen blong olgeta long tufala wik ia we i jas pas.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Givim olgeta taem blong memoraesem ol poem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong wok long ol teks blong olgeta mo pablisim olgeta.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Praktisim brekemdaon ol wod oli go long silebol mo ol silebol i go long ol saon. Afta, bildimap ol wod mo sentens.

Opotuniti blong Asesmen

Taetol: Fluensi mo deskripsen

Ol Lening R.P.2.V1 – Rid mo andestanem ol simpel venakula teks

Aotkam:

WP.2.V1 – Raetem ol simpel teks long venakula

Indiketa: Ridim wan sot teks; rid wetem ekspresen wan sotfala teks; yusum ol save blong hem blong deskraebem wan frut o defren samting hem i jusum.

Ol aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Ridim wan sot teks we yu proposem wetem ekspresen.
- ◆ Raetem wan sot teks abaot wan pija we yu givim long olgeta (pija blong objek o frut o anamol).

Tem 2, Wik 5–8

Yunit 4: Narativ

Pepes blong narativ hem i blong talem wan ivent we i bin hapen finis long taem mo long oda. Ol narativ teks long Yia 2 oli ol faktuel mo olgeta we oli no faktual.

Ol studen oli save wok wetem ol eskperiens blong olgeta mo tu raetem ol teks we i beis long ol fakt o tru samting. Ol teks blong rikaon we oli bin wok long hem long Tem 1, yumi save talem se olgeta tu oli ol narativ.

Strakja blong ol narativ teks oli stat wetem wan infomesen we i talemaot huia ol karakta, wataem mo wea ples stori i bin hapen. Hem i deskraebem ol ivent long taem mo oda, mo i save gat wan problem we i hapen mo olsem wanem oli stretem problem ia (resolusen). Afta oli save finisim stori wetem wan komen blong olgeta nomo.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru
- WSS.2.V1** Demonstrettem ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeronmen blong olgeta
- VP.2.V1** Prodiusem ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

Wik 5: Narativ

Buk blong Wik: *Smol Gel Sawan*

Vokabulari:

kabis	handred	haos	nawimba	olgeta	olgeta
salem	naes	vilej	baksaed	fofala	nasiviru
wokbaot	ansa	mitim	trifala	longfala	antap
pem	salem	trifala	lesen	wea	medel
paos	yunifom				

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Smol Gel Sawan*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Smol Gel Sawan*
- ◆ Jat blong poem blong *Trifala Nawimba*
- ◆ Ol jat blong ol poem we yu bin mekem finis
- ◆ Tufala sampol stori blong *Ol Honet* mo *Dog blong Apu Ben*
- ◆ Gem o objek we ol studen oli tekem i kam long skul
- ◆ Saon kona, sentens blong ridim
- ◆ Ol teks blong *Smol Gel Sawan* long A1 pepa mo A4 pepa
- ◆ Ol wod o sentens wetem ol saon /ae/, /ao/ mo /au/... we oli jas stadi abaot

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Yu laekem/you no laekem

Ol studen oli talem wanem oli laekem mo wanem oli no laekem yusum ol wod olsem:

- ◆ Hm! Mi laekem tumas
- ◆ Mi laekem
- ◆ Mi no laekem tumas
- ◆ Mi no laekem tumas
- ◆ Mi no laekem nating
- ◆ Hem i oraet long yu?
- ◆ Oh yes!
- ◆ Oo, no tumas, nogat nating

Yusum eksampol long wan aelan basket we i gat kala long hem.

Eksampol:

A: Yu laekem o yu no laekem?

B: Yes, mi laekem / No, mi no laekem.

Lanem long ol studen olsem wanem blong ansa gud long wan polaet we olsem ia:

- ◆ Oh yes, mi laekem aelan basket from mi no nidim blong pem wan basket long stoa!
- ◆ Mi laekem tumas from i gat ol naes kala long hem!
- ◆ Mi laekem tumas be mama blong mi i no save pem.
- ◆ Mi laekem be maot i open tumas mo ol fren blong mi bae oli save luk wanem i stap long basket?
- ◆ Mi no laekem ol aelan basket from ol ting blong mi oli stap lus long hem.

Kontiniu wetem wan narafala objek mo lisen sapos ol studen oli save komen gud long ol samting.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Long las yia, ol studen oli bin lanem blong raetem wan sotfala ivent we i bin pas, be oli no stadi gud long stret strakja blong narativ teks.

Long Yia 2, bae i semak nomo bae oli kontiniu blong raetem wan ivent mo naoia bae oli rispektem oda mo ol defren pat, taem oli talem stori long wan ivent.

Hemia hem i wan plan we yu save gat blong givhan long ol studen blong oli save wanem i stap long stori blong olgeta. Long wan bokis olsem ia, yu save droem ol smol pija long nambatri ro. Hemia i save helpem olgeta tu wetem plan blong mekemap wan stori. Mo, oli save yusum plan ia blong tokbaot ol stori blong olgeta bifo oli save raetem.

Wanem taem	Hu	Wea ples	Wanem i bin hapen	Olsem wanem mi/mifala i solvem situesen	Olsem wanem mi filim (pesenel komen)
Wan skul holidei	Mi mo mama blong mi	Garen blong pandanas	Ol honet oli kakae mama blong mi	Mama i bonem nes blong honet	Mi glad ol honet oli no kakae mi

Soem plan antap mo eksplenem. Afta askem ol studen oli sidaon kwaet mo lisen gud taem yu ridim stori long olgeta. Fulumap tebol blong oli luk ol pat blong hem mo save raetem long buk blong olgeta.

Eksampol 1:

Ol Honet

Long wan skul holidei, mi mo mama blong mi, mitufala i go long garen blong pandanas blong hem. Taem hem i stap pulumaot ol lif pandanas, mi sidaon mo wajem hem mo lisen long hem i stap eksplenem hao blong wokem wan mat.

I no long taem, mi luk Mama i sakem daon long lif mat mo semtaem, i singsingaot strong. Hem i ronwe mo i stap traem waepemaot sam samting long nek blong hem.

Mi singaot long hem se, "Mama ol honet ia, yu no muv, stanap kwaet, bae oli ronwe long yu!"

Ol honet ia oli go bak long haos blong olgeta. Mama i laetem tu longfala lif kokonas mo bonem nes blong ol honet. I no moa gat wan i laef i stap.

Mi glad se ol honet oli no kakae mi.

Afta yu ridim stori yufala i save diskasem ol pat blong stori ia wetem tebol olsem we i stap antap blong oli save talem mo raetem ol stori blong olgeta. I no mata sapos ol infomesen oli no stap long stret oda.

Wanem taem	Long wan skul holidei
Hu	Mi mo mama blong mi, mitufala i go
Wea ples	Long garen blong pandanas blong hem
Wanem i bin hapen	Taem hem i stap pulumaot ol lif pandanas, mi sidaon mo wajem hem mo lisen long hem i eksplenem hao blong wokem wan mat. I no long taem, mi luk mama i sakem daon ol lif mat mo semtaem, i singsingaot strong. Hem i ronwe mo i stap traem wapemaot sam samting long nek blong hem.
Olsem wanem mifala i solvem situesen	Mi singaot long hem se, "Mama ol honet ia, yu no muv, stanap kwaet, bae oli ronwe long yu!" Ol honet ia oli go bak long haos blong olgeta. Mama i laetem tu longfala lif kokonas mo bonem nes blong ol honet. I no moa gat wan i laef i stap.
Olsem wanem mi filim	Mi glad se ol honet oli no kakae mi.

Eksampol 2:

Dog blong Apu Ben

Las Sarere mi go swim long solwata finis mi stap wokbaot i kambak long haos.

Stret long haos blong Apu Ben, bigfala dog blong hem i singaot strong long mi mo semtaem hem i pulum traoses blong mi. Mi sek nogud!

Mi singaot strong, "Mama! Mama!"

Apu Ben i sek wantaem. Hem i ronem dog blong hem. Afta hem i kam jekem sapos dog i kakae mi o no. Dog blong hem i bin terem smol traoses blong mi. Nao hem i promesem mi se bae i pem wan niuwan. Hem i totok gud long mi nao mi nomo krae.

Apu Ben hem i wan gudfala apu. Mi glad tumas long hem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Tokbaot poem ia wetem ol studen tugeta afta we oli ridim wan o tu taem. Askem kwesten blong jekem andastaning blong olgeta. Diskasem teks mo askem sapos i gat raem. Talem se poem ia ol ves oli no raem tumas from pesen we i raetem hem i wantem fri blong ekpresem hem.

Trifala Nawimba

Mi mitim trifala nawimba
Oli karem basket blong olgeta long baksaed
Mo long plantesen i gat tri nambilak
Oli stap lanem lesen blong olgeta
Long garen, i gat fofala sot leg
Oli stap raetem wan longfala stori
Wea ples nao skul blong olgeta i stap?
Long medel blong bigfala bus ia?
Mo tija blong olgeta hem i nasiviru ia
We mi luk i stap antap long tri ia
Mo i stap droem ol naes leta?

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon long Saon Kona speseli olgeta we oli jas luk long tufala las wik.

Soem list blong ol sentens we yu redi long hem.

Afta, soem wan sentens mo givim wan minit long olgeta blong dikodem ol wod mo leftemap han blong ridimaot sentens. Askem wan o tu studen blong ridim mo go long nekis sentens.

Katkatem ol longfala o niufala wod we oli no save bifo mo oli ridim sentens i stret wantaem (hem i stap yusum ol stret strateji blong dikodem silebol, wod mo sentens blong rid wetem kompriensen).

Aktiviti 5: Model Riding

Ridim stori blong *Smol Gel Sawan* long fulklas. Bifo yu stat, tokbaot kava blong buk wetem ol studen mo askem oli prediktem stori.

Mekem model riding afta jekem prediksen mo askem kwesten blong jekem kompriensen. Oli save aktem stori blong soem se oli andanstanem gud stori.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong praktisim hanraeting wetem ol wod blong ol saon blong las wik. Yu save givim long ol studen wan smol stori blong kopi olsem:

Vanuatu hem i kantri blong yumi.
Yumi praod long hem.
Yumi mas lukaotem hem gud.
Yumi mas kipim ol aelan blong hem oli klin oltaem.
Yumi mas klinim Port Vila oltaem.
No hipimap ol doti olbaot mo berem ol plastik.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem oli laekem o no laekem. Be sapos yufala i save provaedem sam narafala objek o ol ting olsem toslaet, ambrela, brum blong kokonas, smol mat, heaban, sanglas mo stori buk.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Askem ol studen sapos oli gat wan ivent blong tokbaot long klas. Rimaenem olgeta long ol pat ia: talem wea ples, long wanem taem, wan samting i hapen, hu i helpem blong solvem situesen wetem ol defren aksen veb mo olsem wanem yu filim.

Askem ol studen blong helpem wan studen we i talem ivent blong hem. Oli save yusum tebol long ples ia blong planem wanem oli wantem talem.

I gud blong oli mas talem gud wan stori bifo oli save raetem long pepa.

Wanem taem	Hu	Wea ples	Wanem i bin hapen	Olsem wanem mi/mifala i solvem situesen	Olsem wanem mi filim (pesenel komen)

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim *Trifala Nawimba* tugeta wetem ol studen bakegen. Askem oli blong kopi poem ia long buk blong poem mo raem mo droem wan pija mo singsing.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon bifo oli mekem ol eksasaes. Proposem wan o tu eksasaes blong mekem abaot rikognesen blong ol wod.

Eksampol:

Askem ol studen blong luksave ol wod we oli fasfas tugeta mo seperetem olgeta, olsem:

Wannawimbamowannasiviruolikakaeolsidblongpopo.

Wan/nawimba/mo/wan/nasiviru/oli/kakae/ol/sid /blong/popop/.

Askem ol studen blong spelem mo ridim ol wod we yu raetem long bod.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Vokabulari

Soem ol pija blong stori blong *Smol Get sawan* mo askem ol studen wanem stori oli bin ridim yestedei.

Mekem sed riding wetem fulklas long samfala pej yu save askem wanwan studen i ridim. Ridim stori laswan mo askem ol studen oli talem ol wod we oli no save tumas. Yu sud gat wan list finis long ol wod ia.

Luk long mining blong ol wod ia long teks fastaem mo ol narafala mining afta.

Kabis: Tekem ol kaen kabij i kam blong soem mo komperem olgeta. Yumi kolem aelan kabij, hemia we yumi planem long ol garen blong yumi bifo i kam. I gat tu ol narafala bus kabij we yumi kakae long ol komyuniti. Be i gat blong waetman tu we i jas kam: waet bun, waet mo red raon kabij, bigbigfala jaenes kabij (tri kaen) mo plante moa... Yumi save kakae we i no tan mo yumi save kukum tu. yu save askem ol studen blong tekem ol kabij i kam long skul.

Salem: Yu salem samting blong winim mani. Yu save salem ol ting go kasem graon, haos, plen, sip mo samfala moa. Yu salem samting blong kasem wan watu. Salem kopra, kava, kakao, fis, eni kaen anamol. Yumi yusum mani blong pem kakae. Mo yumi winim mani blong pem yunifom, pem boat, trak, graon, haos...

Wokbaot: Wokbaot long leg blong go samples. Samtaem yumi yusum wod ia taem yumi go visitim wan kantri. Hem i stret tu blong yusum taem yumi go long trak blong lukluk ples.

Pemaot: Givim mani long stoa kipa o long ol pipol we oli salem ol samting. Taem yumi pem stret praes, samting ia naoia i blong yu.

Paos: Smol basket we yumi putum ol mani long hem. I gat ol smolsmolwan mo ol bigbigwan tu blong olgeta we i gat plante mani o pepa blong putum insaed. Soem sam sampol o kaen paos long olgeta.

Handred: Soem fo handred koen, fo handred not (tu + tu), ol koen blong fifti mo twenti we oli mekem fo handred watu.

Ansa: Taem man i toktok long yu, yu ansa long hem long gud mo long stret wei blong ansarem ol pipol. Mo yumi save yusum wod “ansa” blong talem “risal” blong wan aksen, prea, fasin, we i blong laef.

Yunifom: Wan spesel mo semak klos we fulap pipol o studen oli save werem semtaem long ol spesel ivent blong soem se oli stap long wan grup o go long semak skul.

Aktiviti 6: Raeting

Soem hao blong raetem ol big leta bifo ol studen oli wok long raeting buk blong olgeta. Folem proses blong tijim ol studen blong raet long han.

Ol studen oli raetem ol wod, freis mo sentens ia long raeting buk:

- ◆ Wokbaot
- ◆ Pemaot
- ◆ Paos
- ◆ Pem yunifom
- ◆ Wokbaot i go long maket ples
- ◆ Mama mo papa blong mi i save pem yunifom nao.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem hem i laekem o wanem hem i no laekem. Lukluk long ol stret mo ol gud ansa we ol studen oli save talem blong givim stret toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong talem stori abaot wan ivent we i jas pas.

Oli save diskas stori blong *Smol Gel Sawan* blong faenem ol pat long stori yusum tebol ia:

Wanem taem	Hu	Wea ples	Wanem i bin hapen	Olsem wanem oli solvem situesen ia	Olsem wanem hem i filim (pesenel komen)
Taem blong skul i stat	Sawan	Stap long haos blong hem	Hem i wantem wan niufala yunifom	Hem salem ol grin bin mo tomato blong pem yunifom	Hem i glad tumas blong gat niu yunifom blong go long skul

Yu save askem long ol studen sapos oli save talem wanem wod nao yumi save joenem ol tingting wetem wan taem, olsem long las Sarere/Sande/Fraede/Tasde, las wiken, las manis, las yia, i no long taem, afta, ale, nao, be.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim wan taem poem mo ripitim wanwan laen blong memoraesem poem. Maet samfala oli save memoraesem poem. Helpem olgeta blong ekspresem gud olgeta blong talem wan poem olsem.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Lukluk bak long long ol saon.

Afta lukaotem wod mo raetem klosap long saon.

Eksampol:

/r/: rat, rek, raetem

Mekem semak wetem */ei/*, */ae/*, */ua/*.

Afta, askem olgeta blong raetem ol silebol we yu talem:

la	mei	loa
seu	dei	pua
rae	wei	pae

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Fluensi

Raetem teks long bod. Wetem ol studen, makem ol ful stop, ol koma, makem ol ples we bae oli pulum win smol taem o stop bifo kontiniu. Mekem ol studen ol ridim stori folem ol mak we oli putum blong i flo gud mo yu save andastanem gud teks o pat blong teks we oli ridim. Ridim wetem gudfala ekspresen.

Mekem ol studen i rid folem level blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Proposem sam wod mo sentens blong raetem wetem ol las saon we oli lanem. Some hao blong raetem ol bigfala leta, wea ples oli sud statem mo finisim ol kapital leta.

Sam wod mo freis we oli save raetem:

- ◆ Faea i laet
- ◆ San i saen
- ◆ Hae taed
- ◆ Ol perens blong Sawan oli pem yunifom blong hem.
- ◆ Sawan i wokbaot i go long maket.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem hem i laekem mo wanem hem i no laekem.

Lukluk long ol stret mo gud ansa we ol studen olii save talem long lesen 1 blong givim stret toktok.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Olgeta i kontiniu blong talem stori abaot wanivent we i jas pas.

Lukluk ol spesel wod blong talem taem we yu bin diskasem long lesen bifo. Evriwan i save planem wan stori yusum tebol blong narativ mo mas tokboat gud wan stori.

Hemia bae i helpem olgeta long raeting blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing mo talem sam poem we oli bin lanem finis.

Afta askem wanwan studen blong risaetem poem blong wik, *Trifala Nawimba*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long evri saon blong oli mas memoraesem gud olgeta.

1. Afta proposesem sam aktiviti olsem:
  - ◆ Givim ol wod olsem: raonem, pemaot, soa, stoa. Askem ol studen blong jusum ol stret wod blong ol sentens ia:
    - ◆ Nes i klinim _____ blong Noa bifo hem i bandijim.
    - ◆ Mama i go long _____ blong pem suga.
    - ◆ Maekel i _____ fil tu taem evri moning bifo i go wok.
2. Askem oli blong raetem ol silebol blong komplitim ol wod ia:
  - ◆ sa _____
  - ◆ wok _____
  - ◆ _____ bij
  - ◆ _____ ket
  - ◆ ga _____
3. Droem ol pija olsem kabij, maket, skul, fis mo askem oli blong raetem ol wod aninit ol pija.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Wok wetem kompriensen blong ol studen folem level blong olgeta. Givim teks blong Smol Gel Sawan long trifala pat folem level blong ol studen.

Ol studen we oli slo lelebet bae oli ridim fas pat nomo. Ol studen we oli gud bae oli ridim Pat 1 mo Pat 2, mo ol gudgudfala studen bae oli rid Pat 1, 2 mo 3 blong teks.

Smol Gel Sawan

- ◆ Pat 1: Pej 2 kasem pej 5
- ◆ Pat 2: Pej 6 kasem pej 8
- ◆ Pat 3: Pej 9 kasem pej 12

Afta ol studen oli ridim teks blong olgeta, oli ansarem ol kwesten long ol stret paragraf we oli ridim. Korektem ol ansa semtaem mo notem daon ol wiknes blong ol studen blong save kamap wetem ol stret aktiviti blong mekem remedial long nekis sesen blong gaeded riding.

Ol kwesten oli go olsem:

1. Wanem taetol blong stori ia?
2. Hua i raetem buk ia?
3. Hu i droem ol pija blong buk ia?
4. Stori i tokbaot hu? Raonem stret ansa:
  - ◆ wan papa
  - ◆ wan boe
  - ◆ wan gel nem blong hem Sawan
5. Pulum wan laen aninit sentens we i talem wanem Sawan i mekem long wan Satede.
  - ◆ Sawan i go long maket.
  - ◆ Sawan i go long garen.
6. Hu i pemaot ol kabij blong Sawan? Putum wan sekol long stret ansa:
Hedtija   jif kuk blong skul   wan tija   wan mama
7. Yu save talem hamas Sawan i winim long en blong stori?

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong raetem wan pat blong teks we oli ridim mo we oli laekem, mo droem. Jekem se oli no raetem longfala teks. Fo smol sentens hem i inaf.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem oli laekem o wanem oli no laekem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong diskas mo wok tugeta long ol teks blong olgeta. Jekem ol teks blong ol studen. Diskas tugeta blong luk sapos teks i naes o no mo sapos i gat ol mein pat blong wan narativ teks i stap. Jekem ol grup blong enkarejem ol studen blong raet.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing mo talem ol poem mo sapos wan studen i save risaetem wan poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long ol saon long Saon Kona bifo yu givim tufala eksasaes blong mekem.

Ol studen oli save:

1. Kalarem ol wod taem yu harem /æ/:

skae	saon	naes	laenem
gol	pem	waepem	pae
Emae	krae	yu	

2. Kaontem namba blong ol silebol, olsem: pae/na/pol = 3

kaontem	kakae	pemaot	laenemaot
haehil	sansaen	wokabaot	pulumaot

3. Spelem ol wod (blong olgeta we i finis fastaem): kabij, salem, maket, jifkuk, handred

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Luk long ol sampol blong ol eksasaes (**Apendiks 4**).

Priperem ol eksasaes blong wok long eria blong grafafonik, semantik mo sintaktik mo givim long ol narafala grup blong finisim.

Wok wetem slo grup fastaem mo mekem riding wetem ol smolmol buk.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi

Jusum sam sentens long *Smol Gel Sawan* blong oli raetem.

WIK 6: Narativ

Buk blong Wik: *Smol Gel Sawan*

Vokabulari

kabis	handred	yunifom	Wenesde	Sande
wokbaot	naes	vilej	Tasde	stap
pemaot	ansa	Mande	Fraede	haos
paos	salem	Tusde	Satede	jos

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Smol Gel Sawan*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Smol Gel Sawan*
- ◆ Jat blong poem blong *Skul, Skul*
- ◆ Jat blong wan relijas singsing we yu jusum
- ◆ Ol jat blong ol poem we yu bin mekem finis
- ◆ Stori blong *Smol Boe Apia* long A1 pepa
- ◆ Ol teks blong *Smol Gel Sawan* long A1 pepa mo A4 pepa
- ◆ Saon kona, sentens blong ridim
- ◆ Ol wod o sentens wetem ol saon we oli jas stadi abaot ol saon /ae/, /ao/ mo /au/...
- ◆ Flaskad blong ol niu wod wetem ol saon we oli stadi
- ◆ Teks blong wanwan studen

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Talem wanem hem i wantem moa o talem wanem hem i laekem moa
Talem long olgeta se long wik ia bae oli talem wanem oli laekem moa, wanem oli wantem blong mekem.

Eksampol:

- ◆ Mi wantem o laekem moa/ hem i moa gud (beta).
- ◆ Mi laekem kakae evri frut be mi laekem manggo moa.
- ◆ Mi laekem evri jus be mi laekem manggo jus moa.
- ◆ Mi laekem sus ia moa, mi ting i gud blong pem naoia.
- ◆ Mi wantem wokbaot be mi laekem go long bas blong kasem haos kwitaem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot ol eksperiens blong olgeta folem plan blong Wik 5.

Wanem taem	Hu	Wea ples	Wanem i bin hapen	Olsem wanem oli solvem situesen ia	Olsem wanem mi/hem i filim (pesenel komen)

Hem i impoten blong evriwan blong oli save talem gud ol narativ stori blong olgeta mo bae i save givhan long taem oli raetem stori.

Mekemsua se evriwan i gat wan teks blong raetem folem tebol we i stap.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim mo lanem niufala poem ia *Skul, Skul*.

Jekem kompriensen blong ol studen mo wok wetem ol raem.

Skul, Skul

Mi laekem go long skul
Mande, Tusde, Wenesde
Mi laekem go long skul
Tasde mo Fraede
Mi laekem go long skul
Satede mo Sande
Mi no go long skul
Mi laekem stap long haos
Mo mi laekem go long jos

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long ol las saon yet. Proposem tu aktiviti blong mekem olsem:

- ◆ Raetem ol wod aninit ol droing
- ◆ Raetem evri saon we oli raetem wetem tu simpol saon olsem /æ/, /oe/
- ◆ Joenem ol silebol blong mekem wan wod

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Strakja blong narativ teks

Ol studen oli ridim stori blong *Smol Gel Sawan* mo semtaem traem blong katem long ol pat folem ol stori blong olgeta long Lanwis Eksperiens.

Eksampol:

Yusum tu o tri sentens blong introdusum stori (tokbaot hu ia mo wanem taem).

Long tufala nekis sentens wan samting i hapen (wanem hem i problem – eksampol: Sawan i askem mama blong pem wan niu yunifom blong hem).

Naoia yu mekem resolusen (olsem wanem oli fiksिम problem ia – eksampol tufala i mekem maket blong winim yunifom).

Yu save komperem strakja blong narativ teks wetem strakja blong ol narafala teks taep olsem prosija mo rikaon.

Afta eksasaes ia, luk long ol wod we oli linkim ol aedia olsem: wan taem, long las Satede/Sande/Fraede/Tasde, las wiken, las manis, las yia, i no long taem, afta, ale, nao, be.

Aktiviti 6: Raeting

Mekem ol eksasaem blong raeting olsem:

1. Raetem ol silebol ia long raeting buk blong olgeta:

bae	tao	roe	hea	neo
sae	noe	koe	lea	bei
gae	biu	miu	lia	stap

2. Raetem ol wod we yu proposem olsem: bae, wan saed, wan naet, wan noes, Roemata, obei.
3. Raetem ol sentens we i tru (listim ol sentens abaot stori long bod).

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem oli wantem moa/laekem moa.

Eksampol:

- ◆ Mi wantem o laekem moa/hem i gud moa.
- ◆ Mi laekem evri frut be mi laekem manggo moa.
- ◆ Mi laekem evri jus be mi laekem manggo jus moa.
- ◆ Mi laekem sus ia moa, mi ting i gud blong pem nao ia.
- ◆ Mi wantem wokbaot be mi laekem go long bas blong kasem haos kwitaem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong talem stori blong olgeta.

Luk sapos i gat inaf stori blong wanwan grup, putum ol studen long grup blong tri mo diskas tugeta blong jusum teks blong wan long olgeta mo wok wetem.

Askem wanwan grup blong jusum wan nambawan raeta blong olgeta. Oli mas mekem plan fastaem mo tokbaot gud stori ia bakegen bifo oli raetem.

Letem ol studen oli toktok plante blong stretem teks we oli save raetem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem *Skul, Skul* bakegen. Risim ol laen wanwan blong memoraesem poem ia.

Sing long wan singsing bifo oli pas i go long nekis wok.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon long Saon Kona mo givim ol eksasaes long ol studen blong wok wanwan.

Askem ol studen blong:

- ◆ Putum ol saon tugeta blong bildim silebol
- ◆ Putum tugeta ol silebol blong bildim ol wod
- ◆ Putum ol wod tugeta blong bildim sentens
- ◆ Ridim ol sentens long ol narafala studen

Aktiviti 5: Sed Riding and Model Raeting

Fokas blong Aktiviti: Stori inovesen

Putumap stori blong *Smol Boe Apia* long A1 pepa o long bod mo haedem fastaem.

Modelem stori blong *Smol Boe Apia* folem strakja blong *Smol Gel Sawan*. Haedem teks mo gaedem ol studen blong kamap kasem stori we yu haedem i stap. Long en blong stori, talem long ol studen oli lukluk long bod mo luk stori blong olgeta we yu raetem gud finis i stap.

Askem olgeta blong lisen mo yu ridim teks wantaem, long nekis riding, askem long wan voluntia blong ridim.

Tokbaot model stori ia wetem ol studen. Wanem nao ol similariti mo ol defrens bitwin tufala teks, *Smol Gel Sawan* mo *Smol Boe Apia*.

Smol Boe Apia

Smol boe Apia hem i ten yia nomo. Apia i stap nomo long haos long vilej blong hem.

Angkel blong Apia hem i wan fisaman. Taem hem i go huk hem i stap kasem fulap fis blong kakae. Wantaem, Apia i folem angkel blong hem blong i go huk. Tufala i kasem fulap fis bitim oltaem. Tufala i putum gud ol fis long rop mo hangem oli stap.

Apia mo papa blong hem tufala i wokbaot i go salem fis long maket. Tufala i salem evri fis mo tufala i kambak long haos. Tufala i kaontem evri mani we tufala i kasem long maket.

“Wan taosen, tu taosen, tri taosen mo fo taosen watu!”

Papa blong hem i se, “Hurei boe blong mi, bae yu save pem ol samting bifo yu go long skul long Mandel!”

Apia i harem gud tumas mo i slip gud long naet kasem delaet. Long Sande taem hem i go long Sande skul, hem i mekem wan prea blong talem tangkiu long Papa God we i stap givhan long hem oltaem.

Talem long ol studen se bae oli raetem wan stori olsem we i sot mo stret. Bae oli save finisim stori blong olgeta long nekis dei.

Aktiviti 6: Raeting

Askem long ol studen blong raetem wan pat blong stori we oli inovetem mo droem pija long hem. Mekemsua se wanwan studen i raetem namba blong sentens we oli stret long level blong hem (tu i go kasem faev sentens).

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Givim tufala samting long wan studen olsem skul bag mo wan aelan basket.

Ol studen oli mas talem wanem nao oli laekem moa mo from wanem. Oli save tokbaot tu ol kaen kakae mo talem wijwan oli laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong talem stori blong olgeta. Jekem sapos evri studen i talem wan stori we i folem ol pat. Letem ol studen oli toktok plante blong stretem teks we oli save raetem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Putumap jat blong relijas singsing afta ridim, tokbaot mo singsing tugeta.

Singsing long hem long taem blong prea.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long evri saon speseli ol saon wetem tufala vaol.

Raetem ol silebol long wod blong wan frut long wan sekol mo askem ol studen blong raetem nem blong frut aninit sekol, olsem: banana, popo, naus, kokonas.

Miksimap ol silebol blong faev frut insaed long wan basket mo askem ol studen blong putum olgeta tugeta blong mekem ol wod, olsem: nagae, nandao, avokato, paenapol, natavoa)

Aktiviti 5: Sed Riding – Sed Raeting

Rid tru long teks blong wanwan studen o ol grup. Olgeta we i no stat yet oli mas statem raeting blong olgeta. Go bak long strakja blong teks blong rimaenem olgeta mo blong jekem sapos teks i stap go folem ol mein pat.

Aktiviti 6: Raeting

Oli finisim pablisim stori blong olgeta long wanwan grup blong olgeta.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu long aktiviti blong Lesen 8. Oli talem wanem hem i wantem moa/talem wanem hem i laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong wok long stori blong olgeta. Jekem sapos evri studen oli save talem wan stori we i folem ol pat blong hem.

Letem ol studen ol toktok plante blong stretem teks we oli save raetem long buk blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Risaetem tu o tri poem mo hemia we oli lanem long stat blong wik afta singsing long relijas song blong Lesen 8. Wok long ol raem sapos i gat.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

1. Rivi long ol saon bifo yu livim ol studen oli wok wanwan long pepa blong olgeta.

2. Raetem ol silebol we oli no stap blong mekem wan wod. Blong givim klu, yu save yusum ol pija:

Nan..... Nek.....

2. I gat ol silebol i stap fastaem long wanwan list. Krosem ol wod we oli nogat silebol ia:

- ◆ oe: boe, poisen, joenem, raela, poen, banana, laenem, droem
- ◆ ae: kakae, lanj, nanga, frut, skae, saenfis, dina, laen, sep
- ◆ ei: hei, obei, deili
- ◆ ao: nandao, daon, namde, rikaon, sop, raon, haos, hao, save

3. Sekolem silebol we i gat saon /oa/:

na/ta/voa   win/do   sto/a   fla/wa

Aktiviti 5: Sed Riding – Gaeded Raeting

Rid tru long teks blong wanwan studen o grup. Olgeta we oli no stat yet oli mas statem raeting blong olgeta. Luklukbak long strakja blong teks wetem stori blong wik blong rimaenem olgeta mo blong jekem sapos ol teks oli folem ol fofala pat.

Oli save dro ol pija blong go wetem teks.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu mo traem blong finisim ol teks. Raetem teks blong hem long raeting buk blong hem mo droem.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontinu blong talem wanem oli wantem moa/talem wanem oli laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tekem taem ia blong editim gud teks blong olgeta long wanwan buk blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Risaetem wan o tu poem mo singsing long ol song. Ol studen oli mas toktok klia wetem gudfala ekspresen taem oli talem ol poem mo saonem gud ol wod long ol song. Yu save as esem ol aktiviti ia.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Proposem sam aktiviti blong asesem ol save blong olgeta long rekognisen blong ol wod olsem:

- ◆ Raetem ol wod long big leta mo smol leta (long skrip o kesiv leta) mo kalarem olgeta long sem kala o pulum laen blong joenem olgeta
- ◆ Sekolem wod we i semak long faswan we i statem laen long list blong ol wod
- ◆ Raetem nem blong ol pija, olsem: wan boe, wan ae, wan aelan, wan baebol

Aktiviti 5: Sed Riding

Ol studen oli save ridim ol stori blong olgeta mo putumap displei long klas.

Aktiviti 6: Raeting

Droem pija blong stori blong *Smol Boe Apia* mo askem studen blong raetem wan sentens abaot hem.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Riding, Raeting: kompiensan mo orol toktok

Ol Lening Aotkam: RSS.2.V1 - Yusum ol simpel skil mo strateji blong ridim mo andastanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks

WSS.2.V1 - Demonstrem ol besik mekanik blong hanraeting

LSSS.2.V1 - Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta

Ol Indiketa: Ridim mo andastanem wanem oli talem; raetem stret ol sentens folem ol besik rul blong raeting, pronaonsem gud ol wod long wan poem o singsing.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Ol studen oli ridim sentens mo droem.
- ◆ Oli luk mo andastanem pija mo raetem sentens ananit.
- ◆ Askem ol studen blong raetem wan simpel teks abaot wan pija.

Wik 7: Narativ

Buk blong Wik: *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*

Vokabulari:

apu	faeawud	sek	blo	klas	tank
stampa	lukaotem	harem	kilim	skae	tap
bredfrut	rustum	krae	spolem	wasem	kijin
tanem	krol	fraet	fogetem	haos	rod
tantanem	klis	klosap	windo	ruf	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*
- ◆ Jat blong poem blong *Snek*
- ◆ Jat blong poem blong *Ren*
- ◆ Flaskad blong ol niu wod blong teks wetem ol saon we oli stadi wetem tu vaol
- ◆ Ol teks blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek* long A1 pepa
- ◆ Saon kona, sentens blong ridim
- ◆ Ol flaskad blong ol niufala wod long teks
- ◆ Jat blong wan relijas singsing we yu jusum blong wik
- ◆ Teks blong wanwan studen

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli save komen long wanem ol fren blong olgeta oli talem.

Taem wan studen i komen long wanem hem i laekem tumas, ol narafala studen oli lisen gud long hem mo save mekem komen olsem.

Eksampol:

Studen A: Mi mi laekem smol naef bitim dis. From mi save yusum smol naef blong katem ol ting be dis mi no save karem i go olbaot olsem wan smol naef. Sapos i nogat dis be mi save yusum naef blong mi blong katem lif blong kavremap kakae blong mi.

Studen B: Wanem yu talem hem i tru. Smol naef hem i helpem yumi oltaem long vilej be mi ting se dis tu i gud. Hem i mekem laef i isi long ol mama. Oli yusum ol dis blong wasem ol vejetebol. Oli rasem laplap, oli wasem plet mo mekem ol narafala samting wetem.

Enkarejem ol studen blong oli toktok plante. Mo taem yu jusum tufala samting we i gat ol spesel mak we oli klosap olsem ia:

- ◆ Brum blong kokonas mo brum blong waetman
- ◆ Toslaet mo lif blong kokonas we oli save laetem
- ◆ Bigfala naef mo smolsmol naef
- ◆ Plen mo sip
- ◆ Sandel mo slipa
- ◆ Ambrela blong stoa mo bus ambrela
- ◆ Plastik plet mo glas plet
- ◆ Fis mo mit
- ◆ Raes mo taro
- ◆ Stul mo jea

Ol studen oli save diskasem wan o tu samting nomo long wanwan dei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Askem long ol studen blong ol tokbaot wan impoten ivent olsem Independens Dei. Letem ol studen oli toktok fri abaot Independens Dei, wanem oli mekem wetem ol perens blong olgeta long dei ia o wetem ol fren.

Askem long olgeta sapos oli laekem ivent ia. Afta we yufala diskas inaf, askem long olgeta blong talem stori long Independens Dei blong las yia. Lidim diskasen blong oli save kamap wetem wan stori.

Eksampol:

Long Indipendens Dei long las yia, hem i wan impoten dei we i olsem long evri yia long Vanuatu. Evriwan i go long Indipendens Pak blong wajem ol polis mo VMF oli maj mo luk flag i go antap. Mifala i jenis gud long moning mo go faenem wan gudfala ples blong sidaon. Afta long maj mo flag seremoni, ol ami blong Noumea oli jam long parasut long skae mo kam daon long fil blong Indipendens Park. Mifala i mitim fulap fren mo famle mo glad tumas.

Taem yufala i stap developem stori, raetem long bod. Long en blong stori, askem olgeta oli sidaon kwaet mo ridim ol sampol stori blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem, kwestenem poem mo diskasem bifo yu wok wetem ol raem.

Snek

From wanem yu krol antap long tri ia?
Yu klis, blak, bigfala mo longfala
Man i sek mo fraet taem hem i luk yu
Yu slip mo harem win i blo long yu?
Nogat pijin o rat klosap long yu
Man i no laekem yu mo wantem kilim yu ded
Mo oli wantem blong spolem yu oltaem
Fogetem se yu tu yu save givhan long ol pipol.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Wok wetem ol aktiviti blong kombaenem ol saon, bildimap silebol mo wod mo speling.

1. Droem o faenem ol pija blong paenapol, krokodael, sorae, faol, bataflae mo nektae mo raetem ol silebol ia long bod. Ol studen oli mas faenem ol silebol we oli go wetem wanwan pija:

nek	pol	ko
pae	ba	rai
tae	kro	dael
na	ta	flae
faol	so	

2. Droem o faenem wan pija blong wan sneil. Givim ol studen ol wod ia mo askem blong kalarem ol wod we oli talemaot ol pija.

naef, sneil, sol, sanbij, raep, krab, pinat

3. Givim ol studen sam list blong ol wod mo askem blong faenem mo kalarem wod we bae yu ridimaot.
  - ◆ kakae, nanggae, voes, kros, nektae, bataflae, noes, pua, wotamelen, kris
  - ◆ pinat, Pio, sekol, maen, Taetas, lemon, krokodael, maimai, omae, saes
  - ◆ saed, naet, sed, raetem, Elia, bed, swit, milien, viu, niuwan, frut

Ol studen oli mekem ol aktiviti ia folem level blong olgeta. Ol studen we oli slo bae oli mekem tufala eksasaes nomo.

Aktiviti 5: Model Riding

Fokas blong Aktiviti: Prediksen long stori

Tokbaot kava blong buk wetem ol studen mo askem olgeta blong prediktem stori.

Mekem model riding afta jekem prediksen. Oli save tokbaot stori ia blong soem se oli andanstanem hem. Askem kwesten blong jekem kompriensen olsem:

- ◆ Wanem taetol blong buk ia?
- ◆ Hu i raetem stori ia?
- ◆ Hu i droem ol pija blong buk ia?
- ◆ Stori ia i tokbaot wanem?

Laswan kwesten i lidim diskasen i go long ol karakta blong oli save tokbaot gud stori ia. Mekem list long ol karakta long bod mo diskasem ol karakta ia:

- ◆ Abu Kalua
- ◆ Bigfala blak snek
- ◆ Balu
- ◆ Malua
- ◆ Bredfrut

Afta, wanwan grup i save tokbaot stori ia long wan interesting wei. Taem oli stap tokbaot stori ia luk se:

- ◆ Sekwens blong stori i folem gud oda long stori
- ◆ Stori i intresting kasem en
- ◆ Ol studen oli toktok wetem konfidens

Aktiviti 6: Raeting

Raetem wod mo sentens we yu jusum o wan pat blong stori blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong lisen long wan studen i toktok mo givim komen blong hem long wanem hem i laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Naoia ol studen oli folem model stori blong Lesen 1 blong oli talem wan stori we oli wantem serem wetem ol narafala studen. Wan stori we oli no save fogetem o oli glad tumas long hem.

- ◆ Betdei blong olgeta
- ◆ Blesing blong wan niu haos
- ◆ Fas taem oli go long plen/sip
- ◆ Soping long Krismas Dei

Lidim olgeta wanwan long stori blong olgeta. Ol narafala studen oli lesen mo givhan tu blong talem stori.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong *Snek* bakegen sapos oli save risaetem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklubbak long ol saon blong memoraesem gud mo pronaonsem gud olgeta.

Afta, mekem tufala eksasaes olsem:

- ◆ Soem ol studen ol pija blong ol objek ia mo askem olgeta blong raetem silebol we oli harem long stat blong evri wod: jea, kukamba, flae, basket, taega
- ◆ Soem ol studen ol pija blong ol objek ia mo raetem ol silebol we oli no stap: hoknaet, peano, kamiong, spaeda, mikro
- ◆ Spelem ol wod blong nambatu eksasaes.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stadi blong vokabulari

Wetem ol studen talem stori blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek* bifo oli ridim bakegen.

Go tru long ol wod ia. Yusum flaskad wetem ol studen blong oli lanem ol wod blong stori.

Apu: Yumi yusum wod ia blong minim wan olfala man o woman olsem apu man o apu woman, hem i save papa o mama blong papa o mama blong yumi. Wod ia tu i save minim wan olfala blong yumi. “Apu” hem i antonim blong “yangfala”.

Stampa: Hemia hem i pat blong wan tri we i kamaot long graon mo i strong afta i gat ol branj i stat gro antap long hem. Yu save gat stampa blong wan tri tu taem oli katem daon wan tri.

Bredfrut: Tri we i givim bredfrut. Yu save soem wan bredfrut tri o bredfrut o soem wan pija o foto long hem.

- Tantanem:** Snek we Abu i luk i tanemraon hem o go raon long stamba blong bredfrut. Ol rop tu blong yam oli tantanem olgeta long ol wud long garen. Narafala meaning hem i taem yu rusum wan kakae long faea olsem taro, yumi tantanem long jakol blong i tan gud. Yu save harem fulap toktok tu olsem tanem fes, tanem toktok (jenisim mining blong stret toktok), tanem hea, tanem tingting (i save minim se taem wan fren i wantem mekem yu jenisim tingting blong yu).
- Faewud:** Drae wud we yumi yusum blong mekem faea blong rus, mekem laplap.
- Lukaotem:** Lukluk olbaot blong faenem wan samting. Yu lukluk olbaot blong faenem wan rod blong go tru long vilej, yu fogetem wea ples yu putum pen blong yu, yu lukaotem olbaot blong faenem hem. Mo tu hem i save minim se yu kipim gud wan samting o yu lukaotem gud dog blong hem. Ol studen oli save talem olsem wanem oli lukaotem gud anamol, smol brata o sista blong olgeta mo samfala moa.
- Rusum:** Putum mo tantanem long faea blong kukum bredfrut, yam, taro, banana, maniok, kon, fis, mit blong buluk o faol.

Askem ol studen sapos oli no save mining blong ol narafala wod.

Yusum ol wod ia bakegen long wan niufala sentens. Raetem ol naes sentens we oli talem long bod mo raetem long buk blong olgeta long raeting lesen.

Aktiviti 6: Raeting

Long raeting buk, raetem ol sentens ia long bod we oli laekem mo droem olgeta sapos oli gat taem.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong lisen long wan studen i toktok mo givim komen blong hem long wanem hem laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong talem stori blong olgeta folem model stori long Lesen 1. Olgeta we oli no serem stori blong olgeta yet oli mekem tedei.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Talem poem blong snek mo diskavrem niu poem abaot *Ren*. Poem ia i long lelebet be hem i ripitim sem sentens plante. Ridim poem, kwestenem teks mo stadi long ol raem.

Ren

Yu stap mekem wanem long windo blong mi?
From wanem yu stap kilim ol klas blong mi?
Skae i stap harem i nogud tumas naoia
From hem i krae long moning kasem naoia

Yu stap mekem wanem long windo blong mi?
From wanem yu stap kilim ol klas blong mi?
Yu stap wasem smol naes garen blong mi
Haos, ruf, tank, tap, kijin mo smol rod blong mi

Yu stap mekem wanem long windo blong mi?
From wanem yu stap kilim ol klas blong mi?

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon mo ridim ol wod blong spelem long poem *Ren*:

windo	krae	wanem	ruf	kijin
kilim	moning	garen	tank	rod
klas	kasem	haos	tap	

Brekemdaon ol wod ia long silebol, spelem ol wod ia mo bildimap niufala wod wetem ol silebol we i statem wod olsem:

tu-tumas	ka-kamera	haos-haoskipa
tap- tapolen	ga-galik	klas-klasrum
rod-rodmaket	kra-krab	win-wina

Afta, mekem ol sentens, olsem:

- ◆ Tangkiu blong droem fis blong mi.
- ◆ Papa i pulum tapolen blong blokem faea long ren.
- ◆ Mama i pem sam wotamelen long rodmaket.
- ◆ Bigfala brata i stap wok long kijin.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Riding Fluensi

Raetem wan smol pat blong teks blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek* long bod. Wetem ol studen, makem ol ful stop, ol koma – ol ples we bae oli pulum win smol taem o stop bifo kontiniu. Mekem ol studen ol ridim stori folem ol mak we oli putum blong i flow gud mo yu save andastanem gud teks o pat blong teks we oli ridim. Rid wetem gudfala ekspresen.

Mekem ol studen oli rid folem level blong olgeta. Oli save rid long grup afta rid long fulklas.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem poem blong *Ren* long buk blong poem mo droem.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong lisen long wan studen i toktok mo givim komen blong hem long wanem hem i laekem moa.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli kontiniu blong talem ol stori blong olgeta wetem help blong yu mo ol narafala studen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song mo go tru long niufala poem *Ren*. Ripitim ol ves blong poem blong memoraesem poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Raetem long bod o mekem kopi blong ol silebol blong wod blong ol frut. Askem ol studen blong faenem ol silebol we i go tugeta blong bildim wan wod. Oli kalarem ol silebol mo raetem wod long bokis olsem eksampol ia.

na	nan	na	vao
gae	pae	goa	ta
va	naus	pam	pol
mus	ple	na	ba
tam	ka	na	

1. ba/na/na
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Rid mo wok wetem wanwan grup afta ol narafala i save mekem sam aktiviti we yu proposem folem ol nid blong olgeta. Luk long sampol blong ol aktiviti long **Apendiks 4**.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem wan pat blong teks blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek* folem level blong olgeta yusum hanraeting.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong lisen long wan fren i toktok mo givim komen blong hem long tufala samting.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli talem ol las stori blong olgeta from nekis wik bae oli stat blong raetem olgeta.

Mekemsua se evriwan i talem wan stori blong hem long level blong hem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Luklukbak long ol poem blong yunit ia we oli lanem mo *Ren*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Mekem semak aktiviti long yestedei wetem ol klos. Ol studen oli mas faenem ol silebol blong ol wod mo raetem wod blong ol klos, olsem: traoses, sot, sus, blaus, hat, stokin, sket, singlet, dres, (notem, i gat fulap klos wetem wan silebol).

Folem sem proses long aktiviti blong Lesen 4.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Kontiniu blong wok long grup wetem ol aktiviti we yu proposem blong wanwan studen folem level blong hem. Luk long sampol blong aktiviti blong ol eksasaes blong testem sintaktik, grafofonik mo semantik skil (**Apendiks 4**).

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem sam sentens we yu jusum long raeting buk blong olgeta.

Wik 8: Narativ

Buk blong Wik: *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*

Vokabulari:

apu	faeawud	sek	blo	klas	tank
stampa	lukaotem	harem	kilim	skae	tap
bredfrut	rustum	krae	spolem	wasem	kijin
tanem	krol	fraet	fogetem	haos	rod
tantanem	klis	klosap	windo	ruf	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*
- ◆ Objek long haos we oli gat valiu
- ◆ Jat blong poem blong *Bae mi no Fraet*
- ◆ Jat blong stori blong *Oi, Oi, Oi*
- ◆ Model stori blong inovesen blong teks *Yang Kalua*
- ◆ Ol jat blong ol narafala singsing mo poem
- ◆ Flaskad blong ol niu wod blong teks wetem ol saon we oli stadi wetem tu vaol
- ◆ Ol teks blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek* long A1 pepa
- ◆ Saon kona, sentens blong ridim
- ◆ Ol flaskad blong ol niufala wod long teks
- ◆ Jat blong wan relijas singsing we yu jusum blong wik
- ◆ Teks blong wanwan studen

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Respon long wan gudfala wei taem oli givim komen.

Tekem ol samting olsem buk, medel, foto, nalnal, tut blong pig, mat, fan, model blong wan samting mo wan spesel presen.

Jusum wan objek antap mo soem long ol studen mo askem wan long olgeta blong tokbaot objek ia afta ol narafala oli respon long ol gudfala toktok.

Oganaesem long ful wik wanwan studen i save tekem wan spesel samting long haos blong hem mo hem i soem wanem hem i gat long evriwan.

Eksampol:

Studen A: “Hemia wan medel blong bubu blong mi. Hem i kasem long Independens Dei long 2010. Oli givim long bubu blong mi from wok blong hem.”

Ol narafala studen: “Wao! I naes we i naes”; “Wanem ia, i naes we i naes”; “Yu lukatotem gud. Hem i wan gudfala memori blong yu blong yu stap honarem bubu blong yu. Taem yu skul gud, yu save tekem eksampol blong hem.”

Oli save askem moa kwesten tu long fren blong olgeta sapos oli wantem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli stat blong raetem ol stori blong olgeta abaot wan spesel ivent be oli save askem help blong yu o blong ol narafala studen eni taem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song bifo yu ridim niufala poem blong *Bae Mi No Fraet*.

Kwestenem teks mo tokbaot wanem hem i neija blong helpem andastaning blong ol studen.

Bae Mi No Fraet

Taem bae mi luk wan snek i krol long kras
Bae mi tingbaot hem i pat blong neija
Snek i wan anamol olsem puskat
Snek i wan anamol olsem lised
Snek i wan anamol olsem pijin
Snek i olsem eni kaen anamol
Bae mi no fraet taem bae mi luk snek!

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Ridim evri saon speseli ol saon we oli jas lanem olgeta. Afta, ridim sot stori ia mo ol studen oli lisen gud long hem.

Ol studen oli tokbaot mining blong ol wod we i no mekem sens mo we i gat /oi/ saon ia long hem mo ridim gudfala wan we oli faenem. Afta, ridim stori tugeta bakegen.

Oi, Oi, Oi

Oi i stap long Soi aelan
Soi i gat broi long hem
Taem yu wantem koi long soi
Yu mas froi long moi.

Froi i no go i blong no save kamboe long haos blong yoi.

Aktiviti 5: Sed Riding

Riviu long grama mo strakja blong narativ teks yusum teks blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*.

Talem long ol studen se teks i gat fo pat ia, hem i save endap gud o nogud; teks i gat sam wod we i joenem ol aksen o aedia blong stori.

Lukluk tu long ol pantuesen olsem wataem yumi yusum ol bigfala leta. Ridim teks mo faenem ol wod we oli joenem ol aksen o aedia tru long teks olsem: wantaem, nao, ale, be, afta, laswan, long end, taem.

Aktiviti 6: Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kopi

Raetem ol sentens blong pej 11 mo 12 blong stori.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong wok olsem long Lesen 6 we wanwan studen i soem ol spesel samting mo evriwan i respon long wan gudfala wei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Wanwan studen i save ridim introdaksen blong stori blong hem long ol narafala studen.

Afta riding blong wanwan introdaksen, alowem ol narafala studen blong diskasem mo serem tingting blong klarifaem mo impruvum mo kontiniu blong developem teks.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem *Bae Mi No Fraet* bakegen wetem ol studen.

Ripitim ol laen wanwan blong memoraesem poem kwiktaem. Askem ol studen blong risaetem long grup o wanwan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon mo mekem tufala eksasaes we yu proposem. Korektem ol eksasaes semtaem.

Afta, bildimap 10 wod wetem ol silebol long rektangel mo askem ol studen blong raetem ol wod ia. Afta we yu raetem olgeta, yu spelem olgeta.

Long garen

to	ka	le	bij	ken
rot	bin	ma	ku	ka
nion	pam	o	tas	lik
ga	ba	toe	kam	

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Stori inovesen

Diskas tugeta long wan model stori blong *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*.

Talem ol studen oli jenisim ol karakta blong teks olsem Abu Kalua i kam long Yang Kalua. Jenisim stori olsem i gat tufala boe oli ol brata blong Kalua.

Jenisim bredfrut long wan narafala frut olsem manggo, aranis o nakatambol. Jenisim snek long ol bigfala geko blong bus we taem oli slip o flatem olgeta long yu i no isi blong tekemaot mo oli save terem skin blong yu. Hemwan yet i mas kamaot long yu. Hem i laekem ol dak ples mo save go insaed long ol klos blong yu.

Askem ol studen oli ridim teks mo yusum ol karakta ia. Helpem olgeta blong jenisim teks blong stori blong save mekem sens.

Aktiviti 6: Raeting

Jusum sam wod mo sam sentens blong riding teks blong olgeta blong raetem olsem long pej 5 blong buk *Abu Kalua Wetem Bigfala Blak Snek*.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong soem ol spesel samting mo mekem komen long hem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen oli wok long stori blong olgeta. Olsem oli mekem yestedei wetem introdaksen blong olgeta, bae oli mekem semak samting wetem developmen blong teks blong olgeta.

Ridim wanwan pat ia blong serem wetem ol narafala studen blong oli diskas long hem mo traem help blong stretem. No foget se ol teks blong ol studen oli no had tumas, oli no longwan mo oli simpol mo folem long strakja blong ol narativ teks.

Ol introdaksen oli sapos blong finis yestedei.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan singsing bifo oli risaetem wanwan poem *Bae Mi No Fraet*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo givim ol eksasaes blong mekem olsem:

1. Droem o soem ol pija blong aeskrim, onin, traoses, fraeng, boe, toelet. Raetem ol wod ia mo askem ol studen blong faenem ol silebol we i no stap:
  - ◆ _____krim
  - ◆ _____sis
  - ◆ o_____
  - ◆ _____pan
  - ◆ _____let
  - ◆ _____
2. Droem ol pija blong ol samting ia mo askem ol studen blong raetem ol silebol we oli harem long stat blong ol wod: wina, jokolat, bebe, hok, galik
3. Ol studen oli spelem ol wod blong namba tu eksasaes.

Aktiviti 5: Sed Riding- Sed Raeting

Ridim ol teks blong ol studen mo stretem folem strakja blong teks. Kontiniu blong harem developmen blong ol teks blong olgeta mo advaesem wanwan studen blong stretem ol pat blong teks blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem resolusen blong teks blong olgeta.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong soem ol spesel samting mo mekem komen long hem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ol studen ridimaot ol resolusen blong teks blong olgeta blong save stretem wetem help blong ol narafala studen. Mekemsua se evri studen i stap long semak pat blong teks blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song we oli lanem long lesen blong musik olsem *Hanggri Namarae*. Ol studen oli save enjoem singsing ia abaot snek we i liv long solwota.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long ol saon, ridim ol las saon we yu raetem long bod.

Ridim ol wod wetem ol sentens we yu listim long bod.

Bildimap sam moa sentens mo ridim. Mekem ol studen oli rid wanwan blong korektem ol pronansiesen.

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Riviu long strakja mo karakteristik blong narativ teks

Mekem ol studen oli raetem las pat blong teks blong olgeta. Givhan long ol studen we oli gat nid. Evri studen i mas finisim stori blong olgeta tedei.

Aktiviti 6: Raeting

Finisim ol las pat blong teks blong olgeta. Oli serem blong save kasem help blong ol narafala studen o help blong yu. Ol studen oli save statem blong raetem bakegen ful teks long raeting buk blong olgeta.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong soem ol spesel samting mo mekem komen long hem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Finisim ol teks blong olgeta mo droem ol pija. Oli save serem mo ridim ol stori blong olgeta.

Aktiviti 3: Riding

Proposem wan smol teks olsem teks ia mo givim long ol studen sam kwesten blong ansarem, olsem “Wanem nao oli tokbaot long teks?”

Eksampol:

Long wan aftanun, Malia i go wokbaot long sanbij wetem ol perens blong hem. Hem i luk wan samting i stap muvmuv insaed long sanbij. Wan taem nomo i luk wan smol hed i kamaot. Hem i wan smol totel. I no long taem wan namba tu i kamaot, wan namba tri, namba fo, namba faev. Ol bebe totel oli kam raon long hem.

Malia i save harem ol weiv mo smelem solwota. Be ol bebe totel? Olgeta tu, oli harem weiv mo smelem solwota. Oli krol hariap i go daon... Oli go wea? Oli krol go long ol weiv mo oli go lus long solwota, long haos blong olgeta.

Ridim teks ia wetem ol studen mo askem kwesten blong kompriensen. Adem sam eksasaes blong fonolojikel awenes, blong riding mo raeting we ol studen i save mekem.

Not blong Tija

Tu wik i stap bifo tufala wik blong en blong Tem asesmen. Finisim ol wok we oli no komplitim long yunit ia. Sapos i gat wan eria we ol studen oli no mekem gud, yu save wok long hem bakegen. Wok plante moa folem level blong ol studen.

Oportuniti blong Asesmen

- Taetol:** Riding, Kompriensen mo Raeting
- Ol Lening Aotkam:** R.P.2.V1 - Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks
WSS.2.V2 - Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
WP.2.V1 - Raetem ol simpol teks long venakula
- Ol Indiketa:** Ridim wan teks long venakula mo ansarem sam kwesten blong kompriensen abaot teks; komplitim sentens wetem stret wod; raetem sentens long wan stret oda; bildimap wod wetem stret silebol; bildimap stentens wetem wod we yu givim.
- Ol aktiviti we yu save mekem:**
- ◆ Ridim teks mo ansarem sam kwesten.
  - ◆ Komplitim ol sentens ia wetem ol wod we yu givim.
  - ◆ Raetem ol sentens ia blong oli save gat mining (yu givim sentens we ol wod ol meks olbaot).
  - ◆ Wetem ol silebol, raetem sam wod mo yusum ol wod ia long wanwan sentens.

Tem 3, Wik 1–4

Yunit 5: Infomesen

Infomesen teks hem i diskraebem o givim ol tru infomesen i go long ol pipol. I save gat infomesen long ol anamol, long helt, ol gudfala samting mo ol spesel samting we oli stap hapen tedei long laef blong yumi. Mo tu hem i save soem data o wan infomesen wetem ol namba.

Blong raetem o tokbaot wan samting, bae i save stat wetem wan jenerol stetmen we i soem wanem bae oli tokbaot mo save givim wan mining. I save gat sabtopik tu. Ol infomesen samtaem bae oli no nid blong stap long wan oda from oli stap givim infomesen nomo. Oltaem wan paragraf i tokbaot wan sabtopik. Mo yumi yusum ol spesel lanwis blong wanem yu wantem tokbaot. Yu save finisim wetem wan komen.

Oltaem yusum presen tens taem yu toktok mo raet.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andastanem ol simpol venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru
- WSS.2.V1** Demonstretim ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeromen blong olgeta
- VP.2.V1** Prodiusum ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

Wik 1: Infomesen

Buk blong Wik: *Waet Haebiskas mo San*

Ol Leta blong Wik: Bb, Pp

Vokabulari:

waet	pidjin	lukluk	solwota	bendaon
haebiskas	flawa	godaon	tanem	bakegen

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Waet Haebiskas mo San*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Waet Haebiskas mo San*
- ◆ Jat blong poem *Dog blong Mi*
- ◆ Kopi blong infomesen abaot anamol olsem dog, puskat, pig, pijim, sak, krab
- ◆ Ol saon jat blong leta “Bb” mo leta “Pp”
- ◆ Stepla, sises, ol stepel raba, pen, pepa, maka, kalenda, dikseneri, kalkuleta, bloknot, stika, blutak, rol blong skoj, telefon, ia fon, fotografa, jaja
- ◆ Ol kopi blong ol aktiviti blong Fonolojikol Awenes
- ◆ Smolsmol buk mo kwestena blong ansarem
- ◆ Pepa blong speling test

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem blong boroem wan samting o blong yusum smol taem olsem wan wik, tu dei o fo dei.

Yusum ol ting o tul we yumi yusum long wan klasrum olsem: stepla, sises, stepla, raba, pen, pepa, maka, kalenda, dikseneri, kalkuleta, bloknot, stika, blutak, rol blong skoj, telefon, iafon, fotografa mo jaja.

Lesen ia hem i speseli blong save moa abaot vokabulari blong ol tul o ol ting blong skul mo ofis we oli yusum evridei. Mo tu blong lanem studen blong oli no fraet blong askem samting. From fulap taem oli tekem ol ting blong ol fren be oli neva askem.

Ol kwesten:

- ◆ Mi save boroem /tekem mo yusum pen blong yu kasem tumoro?
- ◆ I posibol blong boroem kalenda blong yu kasem nekis wik?
- ◆ Bae i no spolem yu sapos mi tekem ol maka blong yu kasem en blong nekis wik?
- ◆ Bae i stret nomo sapos mi tekem dikseneri blong yu kasem Fraede?
- ◆ Bae i oraet long yu blong mi tekem fotografa blong yu kasem wiken ia?

Wok wetem ol studen blong faenem ol posibol ansa olsem:

- ◆ I stret be yu mas save se nem blong hem hem i "kambak"!
- ◆ Yu tekem be tumoro olsem, plis givimbak.
- ◆ Yu save yusum fastaem.
- ◆ I gud yu tekem be yu no mas lusum.

Kontiniu blong faenem ol ansa we oli save givim, from oli wok finis long ol gudgudfala ansa taem oli akseptem mo no akseptem wan samting.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Yusum ol infomesen abaot ol anamol olsem long risos mo askem kwesten.

Ol kwesten blong askem long wan infomesen teks hem i:

- ◆ Wanem?
- ◆ Wea?
- ◆ Wataem/Wanem taem?
- ◆ Hamas?
- ◆ Olsem wanem?
- ◆ From wanem?

Soem wan dokumen blong wan anamol olsem dog o puskat. Lidim diskasen blong ol studen oli save ansarem ol sikisfala kwesten ia blong faenem ol infomesen abaot laef blong hem.

- ◆ Wanem nem blong anamol?
- ◆ Hem i bigwan o smol?
- ◆ Anamol ia hem i luk olsem wanem?
- ◆ Hem i liv/stap wea?
- ◆ Hem i kakae wanem?
- ◆ Hem i laef long taem o no?

Olgeta yet i save faenemaot infomesen blong anamol ia sapos i liv long envaeronmen blong olgeta o no gat.

Tokbaot wan anamol long tu o tri dei. Ol studen oli mas spendem plante taem blong tokbaot wan anamol.

Long nekis lesen taem yu stap stadi long ol anamol, vokabulari hem i impoten tumas. Yu save yusum wan tebol wetem ol stret wod mo fulumap wetem ol ditel. Mo tu yu save fulumap tebol wetem pija.

Eksampol:

Nem	Hem i olsem wanem? (kala, saes...)	Hem i stap weaples?	Hem i kakae wanem?	Hem i mekem wanem noes?	Hem i laef long taem o no?

Enkarejem olgeta blong kamap wetem ol stret toktok olsem ol mustas, hea, leg, dres, tel, skel, mo tu, ol kala blong olgeta mo noes we oli mekem taem oli singaot o krae, blong putum olgeta long ol famle blong olgeta.

Aktiviti 3: Ol raem mo poem

Diskaverem poem olsem evri taem. Ridim, kwestenem, diskasem poem mo luk sapos i gat raem o no. Sapos i nogat, talem long ol studen hem i wan poem we raeta i fri blong ekspresem hem.

Dog blong mi

Long garen blong ol flawa blong mi
 Mi luk wan naesfala smol dog
 Hem i blak mo waet wetem blak nus
 Mo hem i sidaon long wan longfala stul
 Hem i singsingaot taem hem i luk mi
 Mi tekem hem i go insaed long haos
 Mi putum hem long wan wom tawel
 Nao hem i benem gud ol leg bifo hem i slip
 Nao mi mas soem lav blong mi long hem
 Mi holem gud hem long jes blong mi

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu tufala saon /b/ mo /p/ blong wik ia.

Mekem ol studen oli pronaonsem tufala saon ia gud.

Raetem ol silebol blong tufala saon long bod bifo lesen. Ol studen oli ridim ol silebol ia blong harem gud. Wan hem strong mo narafala hem i sofsosof. Save yusum pis pepa blong luksave fos blong ea we i kamoat long moat.

ba	pa
be	pe
bi	pi
bo	po
bu	pu

Ol narafala silebol: bae -pae, bei-pei, bio-pio, boe-poe, bua-pua, bau-pau

Talem sam wod mo taem oli harem /p/ oli leftemap han. Taem oli harem /b/ oli kipim han daon:

boe	brekem	pima	pikimap
bred	bot	bolet	bonas
bredfrut	bisket	berem	bebe
pamken	paep	papu	
bildim	pasenfrut	pae	

Aktiviti 5: Model riding

Yusum Big Buk blong *Waet Haebiskas mo San* blong rid long klas.

Diskasem pija blong kava blong buk wetem ol studen. Oli save ridim taetol blong stori mo prediktem wanem nao stori ia bae i tokbaot. Afta ridim hu i raetem, droem mo transletem buk ia.

Ridim stori long fulklas.

Ridim nambatu taem mo ol studen oli save joenem long ol wod we oli luksave mo save ridim gud finis.

Askem sam kwesten long stori ia. Askem ol defren taep kwesten blong kasem ol defren level blong tingting blong pikinini (ol hae oda skil blong tingting). Redi long ol kwesten ia o raetem i stap long bod bifo riding i tekem ples.

Ansarem ol kwesten mo diskasem ol karakta blong stori wetem klas. Diskasem rolplei blong stori ia mo ol studen oli go long ol grup blong praktisim drama. Long rolplei wanwan grup i aktem wan pat blong stori nomo we yu givim long olgeta blong aktem.

Redi long wanwan pat blong stori we wanwan grup bae i aktem.

Givimaot ol rul blong makem rolplei (making kraeteria) long ol studen blong oli help blong asesem drama blong tedei. Oli tekpat blong makem wan grup taem i stap aktem stori mo luk sipos oli aktem long stret oda.

Aktiviti 6: Raeting

Mekem ol studen wanwan i raetem niufala poem *Dog blong Mi* long buk blong ol poem blong olgeta. Rimaenem olgeta blong raetem ol big leta long kesiv raeting. Ol leta we i statem laen oli *H. M. N.*

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontinu blong askem blong boroem wan samtng o blong yusum smol taem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Yusum ol infomesen abaot ol anamol olsem long risos mo askem kwesten.

Kontiniu blong tokbaot identiti blong wanwan anamol we oli jusum. Sapos oli no go tru long identiti blong anamol we oli stat tokbaot yestedei, oli kontiniu blong tokbaot hem.

Eksampol:

Nem	Hem i olsem wanem? (kala, saes...)	Hem i stap weaples?	Hem i kakae wanem?	Hem i mekem wanem noes?	Hem i laef long taem o no?

Aktiviti 3: Ol raem mo poem

Singsing long wan o tu song bifo yu pas i go long memoraesem poem *Dog blong Mi*.

Rimaedem ol studen se poem ia i tokbaot wanem mo mekem olgeta oli ripitim ol laen o ves blong memoraesem poem. Askem olgeta blong talem poem ia long grup o wetem wan patna sapos i gat taem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo speseli ol saon /p / mo /b/. Mekem ol studen oli ripitim bakegen

Go tru long wan list blong tufala saon ia mo mekem ol studen oli ripitim:

1. Bae/ pae	1. Papa/baba
2. Bifo/ pipo	2. Pensel/bensin
3. Bigwan/wan pig	3. Plei/Blij
4. Bihaen/petong	4. Popo/bebe
5. Blong/plang	5. Puskat/bata
6. Basket/plastik	

Talem tu list blong wod wetem /p/ o /b/ mo askem studen i talem wod we oli no raetem wetem /p/ o /b/olsem:

- ◆ pol, bol, papa, papu, pelaot
- ◆ bebe, baebae, tobako, pepa, bot, bia

Askem oli talem hamas taem oli harem /p/ o /b/ long list blong ol wod. Oli save klapem han evri taem oli harem /p/ o /b/.

- ◆ parasut, hariken, pepa, pop, kopra, kapsikem
- ◆ banana, baket, biskit, betrut, boela, botel

Singsing bakegen long saon /Bb/ mo /Pp/ we hem i *Banana long basket* mo *Putum puskat* olsem long alfabet jat.

Aktiviti 5: Sed riding

Askem ol studen oli talem stori blong *Waet Haebiskas mo San* bakegen. Oli mas talem stori long wan wei we i flo gud mo nogat eni stop long hem. Afta mekem Sed Riding blong luk se oli talem ol ivent long stret oda o no.

Fokas naoia long ol vokabulari blong stori ia, ol ki-wod mo eni narafala wod we ol studen oli wantem lanem gud mining blong olgeta. Mekem orol vokabulari eksasaes wetem ol studen mo ol studen oli save kamap wetem mining long aktiviti ia:

- Waet:** Lukluk mining long kala nomo. Waet hem i saen blong pis, klin (samting we i klin).
- Haebiskas:** I gat eni kaen haebikas. I gat ol simpol wan, smolsmolwan, bigbigwan, dabol wan, smolsmol dabol wan, bigbigfala dabol wan long eni kala, waet, yelo, pepol, red, pink, hemia we i gat spot long hem.
- Pijin:** I gat eni kaen pijin, smolsmolwan olsem bigbigwan i gat nambilak, nalaklak, sot leg, nawimba, red nek, jekas (ol studen oli save givim list long evriwan we olgeta i save).
- Daon:** Antonim blong antap. Lukluk daon, daon long flo/graon, lukluk daon long tebol, daon long frij o daon long tri.
- Solwota:** Solwota we i raonem yumi i bigwan moa long ol aelan o graon yumi liv long olgeta. I gat ol defren solwota, askem olgeta sapos oli tingbaot yet ol defren solwota we oli luk i no longtaem.
- Tanem:** Askem olgeta blong tanem olgeta i go long lef o long raet, yumi tantanem yumi blong muv long wan ples i go long narafala ples, olsem san i tanem raon long hemwan blong stap muv sloslo raonem san.
- Bendaon:** Askem ol studen blong stanap mo bendaon, bendaon blong pikimap samting o praktisim sam spot eksasaes.
- Bakegen:** Wan moa taem, mekem tu o tri taem wan samting olsem yu save askem studen blong leftemap han wantaem, wantaem bakegeno wan moa taem
- Go:** Sinonim blong “stop” hem i “go” Taem yu jus blong go, yu mas tekem step blong redi samting blong go. Muvaot o go.

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen blong raetem ol sentens ia wetem tufala leta “Pp” mo “Bb”.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong askem blong boroem wan samting o blong yusum smol taem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot ol spesel mak blong wanwan anamol we oli jusum. Sapos oli no finisim anamol we oli statem blong tokbaot yestedei, oli save finisim tedei. Yu save adem wan moa kwesten olsem: Hem i bonem hamas pikinini wan taem?

Proposem narafala anamol nomo sapos oli finisim gud faswan.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing mo askem long ol studen blong risaetem poem long grup o wanwan studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long tufala saon blong wik. Kontiniu blong wok wetem ol eksasaes blong pronaonsem gud tufala saon olsem:

1. /b/ oposem /p/. Yu saonem tufala wod mo mekem ol studen oli ripitim (bubu/pupu):
  - ◆ bubu, baba, bol, bae, bak, bebe, raba, bambu, biba
  - ◆ pupu, papa, pot, pae, pak, pele, tapa, papu, pika
2. Tekem ol wod we oli gat /p/ mo putum long basket. Taem yu talem wod wetem saon /p/ ol studen oli talem tu wod we i gat /p/ mo fulumap long basket. Talem ol wod wetem /b/ mo putum long wan bokis.
3. Talem ol mesej long sorae we bae oli mekem ol studen oli harem tufala saon ia. Long en blong laen askem long las studen i talem sentens bakegen blong luk sapos i stap semak o i jenis.
  - ◆ Pita i foldaon long laplap.
  - ◆ Papa i katem bambu.
  - ◆ Bol i go insaed long basket.
  - ◆ Bebe i titi long botel.

Aktiviti 5: Sed Riding

Talem long ol studen se taem yu rid wetem fluensi, riding blong yu i flo gud from yu rid wetem andastaning.

Talem se, “Fastaem, yu muvum ae blong yu blong i go-kambak long ol wod long wan sentens; yu no stik long wanwan wod be yu go-kam long ol wod we yu ridim finis wetem olgeta wod we bae yu ridim yet. Hemia bae i mekem se i helpem yu blong andastanem fastaem bifo yu ridim. Riding i kam moa interesting mo taem yu rid wetem andastaning, teks i kam moa miningful, mo from yu rid wetem stret spid mo stret ekspresen tu.”

Bifo oli ridim teks, makem wetem olgeta studen ol ples we bae oli sapos blong pulum win o stop smol taem bifo oli kontiniu blong rid.

Mekem olgeta i rid folem level blong riding blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Askem ol studen oli faenem ol oposit wod blong ol nambawan wod mo raetem long raeting buk blong olgeta. Long nekis lesen blong poem bae oli traem mekem wan poem wetem ol wod ia:

1. Singaot/stap kwaet
2. Slip/wekap
3. Bigwan/smolwan
4. Waet/blak
5. Gud moning/gud aftenun
6. Fren/enemi
7. San/mun
8. Dei/naet
9. Klosem/openem
10. Muv/no muv

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong askem blong boroem wan samting o blong yusum hem long smol taem olsem wan wik.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot ol spesel mak/karakteristik blong wanwan anamol we oli jusum. Sapos oli no finisim anamol we oli statem blong tokbaot yestedei, oli kontiniu blong tokbaot hem. Proposem narafala anamol nomo sapos oli klomplitim gud faswan.

Ol ki-kwesten blong yusum oli: Hem i olsem wanem? Hem i stap weaples? Hem i kakae wanem? Hem i mekem wanem noes, Hem i laef long taem o no?

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Wetem ol oposit wod ia ol studen oli traem blong mekem wan poem olsem eksampol.

1. singaot/stap kwaet
2. slip/wekap
3. bigwan/smolwan
4. waet/blak
5. gud moning/gud naet
6. fren/enemi
7. san/mun

Man Faol mo Waet Haebiskas

Man faol blong mi i singaot
 Be haebiskas hem i stap kwaet
 Man faol hem i wekap finis
 Be haebiskas hem i silip yet
 Man faol blong mi hem i blak
 Bigfala haebiskas hem i waet
 Haebiskas i talem gud moning
 Man faol i talem gud naet
 Man faol i fren blong haebiskas
 Naet hem i enemi blong Haebiskas
 San hem i gud fren blong haebiskas
 Mun hem i gud long man faol

Ridim poem we oli mekemap wetem ol oposit wod wantaem mo tokbaot ol wod we oli raem long poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Ridim ol saon blong wik mo go tru long ol aktiviti ia:

1. Droem pija blong wan bebe, wan basket, wan popo, wan paenapol, wan tri, wan man mo kalarem ol pija we oli gat saon blong “Bb” mo “Pp”, long grin kala ol pija blong leta “Bb” mo long red ol pija blong leta “Pp”.
2. Raetendaon fo wod we i gat “Bb” saon long olgeta mo fo wod we i gat “Pp” saon long olgeta. Raetem mo spelem ol wod.
3. Yusum bigfala “B” mo smol leta “b” long stret ples mo bigfala leta “P” mo smol leta “p” long stret ples blong komplitim ol wod blong sentens.
  - ◆ ___utum ___uskat long basket.
  - ◆ ___eta mo ___ita oli ___em tu ___andel ___anana.
4. Raetem ol fani sentens blong mekem olgeta i ridim taem oli finisim wok blong olgeta fastaem long ol narafala studen olsem:
  - ◆ Bae Pola i bekem sam paenapol pae blong apu Basil.
  - ◆ Bae Pere i berem ol yang sut blong banana tumoro.
  - ◆ Beni i putum blaos blong Besa.

Kontiniu list blong ol sentens.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Yusum kopi blong ol smolsmol buk blong *Waet Haebiskas mo San* blong rid wetem ol studen.

Taem yu stap rid wetem wan grup givim sam eksasaes long ol narafala studen blong mekem olsem wan kwestena olsem eksampol ia.

Ol studen we oli wok gud tumas oli ansarem ful kwestena. Ol narafala studen oli kasem kwesten fo.

Komprihensen Kwestena

Q1. Wanem nao taetol blong stori?

Q2. Hu i raetem buk ia?

Q3. Hu i droem ol pija long buk ia?

Q4. Hu i mekem noes taem haebiskas i stap silip?

Q5. Hu i wekapem haebiskas?

Q6. Yu laekem stori ia? From wanem?

Aktiviti 5: Raeting

Ol studen oli raetem ol wod ia long raeting buk blong olgeta o long dikseneri blong olgeta sapos oli gat.

Wod wetem leta “Bb”: bambae, bamboo, kambak, abu, bebe, Rabis, wokbaot, raba

Wod wetem leta “Pp”: openem, papa, paenapol, pepa, paspas, rispek

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong askem blong boroem wan samting o blong yusum hem smol taem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot karakteristik blong wanwan anamol we oli jusum. Sapos oli no finisim aedentiti blong anamol we oli statem blong tokbaot yestedei, oli kontiniu blong tokbaot hem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Memoraesem laswan poem we olgeta yet ol mekem wetem ol oposit wod we oli faenem. Lukluk kopi blong poem long Lesen 4, *Man Faol mo waet Haebiskas*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Givim ol studen wan tes blong speling. Askem olgeta blong spelem ol wod we oli wok tru long olgeta long wik ia olsem:

bambae	rabis	paenapol	popo	pele	bandel
bambu	wokbaot	pepa	pupu	tapa	bus
kambak	raba	paspas	pot	papu	buk
abu	openem	rispek	pae	piko	betrut
bebe	papa	basket	pak	bel	

Yusum fom olsem hemia blong ol studen oli mekem tes long hem:

Tes blong Speling

Nem: _____ Deit: _____

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Mekem riding wetem nekis grup olsem yestedei. Ol narafala grup oli kontiniu blong ansarem kwestena.

Sapos ol grup oli komplitim kwestena, proposem wan narafala akitiviti blong kompriensen olsem “ridim mo droem” olsem:

- ◆ Haebiskas i silip.
- ◆ Man faol i singaot strong.
- ◆ Pijin i singsing.
- ◆ Dog i singaot long wan man.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem ol infomesen abaot ol anamol blong olgeta. Tingbaot se taem yu raet yu ansarem ol sam long ol kwesten ia: Hem i olsem wanem (kala, saes)? Hem i stap weaples? Hem i kakae wanem? Hem i mekem wanem noes? Hem i laef long taem o no?

Mekem wan anamol fastaem we bae ol studen oli tekem olsem sampol blong raetem teks blong olgeta. Raetem wan simplol teks we i folem level blong ol studen, mo yu save givhan long olgeta blong komplitim teks mo raetem ol teks blong ol studen we oli gat lo level. Lukaotem ol pija we i save go wetem teks.

Ol Dog

Dog hem i famle blong ol mamol.

Ol dog oli stap liv wael long bus o oli liv long haos wetem ol pipol. Oli gat ol defren kaen mak olsem hea, kala mo hed o teil blong olgeta.

Ol dog oli save bonem plante bebe long wan taem long wan yia. I gat ol bebe boe mo bebe gel. Ol dog oli laef olbaot long evri kantri long wol.

Ol dog oli fraet long man tu.

Wik 2: Infomesen

Buk blong Wik: *Waet Haebiskas mo San*

Ol Leta blong Wik: Gg, Kk

Vokabulari:

waet	pidjin	lukluk	solwota	bendaon
haebiskas	flawa	godaon	tanem	bakegen

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Waet Haebiskas mo San*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Waet Haebiskas mo San*
- ◆ Jat blong poem *Puskat mo Smol Rat*
- ◆ Jat blong poem *Man Faol mo Waet Haebiskas*
- ◆ Ol jat blong trifala poem we yu bin lanem finis
- ◆ Kopi blong sampol tek *Ol Dog* long las wik
- ◆ Sam samting we wanwan studen i save admaerem
- ◆ Ol saon jat blong ol leta Gg mo Kk
- ◆ Teks blong wik blong stadi grama
- ◆ Raetemaot stori i stap finis long bod o bigfala pepa olsem A3
- ◆ Ol kala kontena blong wanwan grup
- ◆ Wanwan teks blong wanwan grup
- ◆ Pija, teks o foto blong ol anamol we oli tokbaot

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Admaerem samting

Lanem ol studen blong admaerem wan samting yusum ol toktok olsem:

- ◆ Wao, i naes tumas!
- ◆ Hem stret! Basket ia i naes tumas! Hem i wan naesfala basket!
- ◆ Hulala! Dres ia i naes we i naes! Dres ia i naes gogo!

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tekem sampol teks *Ol Dog* mo diskasem teks blong wanwan group. Jusum wan anamol blong wanwan grup olsem totul, hos, faol, taktak, pig, nanigot, sipsip o shak. Diskasem wan anamol blong wan grup. Helpem wanwan grup blong raetem teks blong hem. Klas i save wok long tu anamol long wan lesen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Mekem ol studen oli risaetem poem blong *Man Faol mo Waet Haebiskas*.

Risaetem trifala poem bifo oli pestem laswan poem long buk blong poem blong olgeta.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Tijim ol studen long tufala saon ia /g/ mo /k/. Mekem ol studen oli pronaonsem gud tufala plante from wan i strong mo wan i sofsof. Oganaesem olsem Lesen 1 long Wik 1.

Putum ol saon ia long silebol mo mekem ol aktiviti ia:

1. Askem ol studen blong ripitim ol silebol ia:

ga-ka	gi-ki	gae-kae	goe-koe
go-ko	gu-ku	gei-kei	gua-kua
ge-ke	giu-kiu	gio-kio	

2. Talemaot sam wod mo taem oli harem /k/ oli mas leftemap han. Taem oli harem /g/ oli kipim han daon:

- ◆ kakae, kokonas, kona, garen, gol, kos, Kiribati, gas, gem, kali, kerosin
- ◆ gat, gaed, gem, kipim, get, gel, kasem, kea, go

Askem ol studen blong givim wod we oli kontenem /k/ o /g/ mo spelem.

Aktiviti 5: Sed Riding

Ol studen oli ridim stori tugeta long bod o Big Buk. Naoia lukluk long grama blong infomesen teks.

Talem long ol studen se teks hem i tokbaot waet haebiskas long wei blong laef blong hem. Mo long ples ia haebiskas hem i no toktok o akt blong tekem pat long ol aksen long teks. Teks i tokbaot hem long taem naoia we i tru mo wanem i stap hapen nao ia. Yumi raetem teks long wei blong infomen man long wan samting mo yumi yusum ol spesel wod. Yumi yusum ol vokabulari we oli ril mo tru oltaem. Blong linkim ol pat o ol paragraf blong teks, yumi yusum ol joening wod olsem fas mo afta...

Eksplenem ol spesel mak (karakteristik) blong teks long wan klia wei.

Strakja blong teks hem stat wetem taetol mo tu, tri o fo smolsmol paragraf olsem sampol blong teks blong dog.

Not Blong Tija:

Infomesen teks hem i blong givim infomesen o komyuniketem save long wan eria. Yumi save luk infomesen teks long ol buk blong saens, ol buk blong skul, long wan ensaeklopedia mo long wan gaed blong tourist.

Taem yu stap go tru blong raetem teks, tingbaot ol poen ia:

- ◆ Teks i givim stret o tru infomesen long wanem yu tokbaot
- ◆ Raeta blong teks i no mas givim pesenel tingting blong hem
- ◆ Teks i ansarem ol kwesten ia: Hu? Wanem? Wea? Wataem o wanem taem? Hao o olsem wanem? From wanem?
- ◆ Vokabulari hem i spesifik long eria we yumi tokbaot
- ◆ Hao oli oganaesen mo raetem ol teks olsem haelaetem ol taetol mo definisen.

Long taem blong helpem studen, jekem se ol faevfala poin ia i stap.

Aktiviti 6: Model Raeting

Lukluk long ol teks abaot ol anamol we evri grup i stat blong mekem. Mekemsua se evri grup i stap muv i gohed gud. Jekem sapos teks blong wanwan grup i stap folem ol faevfala poin.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong yusum ol toktok blong admaerem mo talemgud wan samting.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Tekem sampol blong teks *Ol Dog* mo diskasem teks blong wanwan grup.

Kontinu long wok long ol teks blong olgeta mo givhan long ol grup blong raetem teks blong olgeta. Oli save jusum wan narafala anamol.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Tijim long ol studen niufala poem ia. Ridim fastaem mo diskasem blong mekemsua se ol studen oli andastanem gud poem.

Puskat mo Smol Rat

I gat wan smol rat we i fraet
Tumas long wan puskat
Papa puskat ia i save flas
Hem i kwaet mo wet long taem

Smol noes, smol rat i fraet
Mo flas puskat i save gud
Taem wan dei, smol rat i harem
Noes blong wan dog

Sapos dog i stap ia
Denja hem i blong puskat
Kwiktaem smol rat i kamaot
Taem tu leg i holem taet hem

Smol rat i no andastanem nating
Puskat i se, yu save, noes
Blong ol dog, mi mi lanem gud
Sori smol rat, jenisim ol habet blong yu!

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo speseli ol saon /k/ mo /g/. Mekem ol studen oli ripit bakegen.

Mekem plante taem mo askem wanwan studen blong ripitim /k/-/g/, /k/-/g/, /k/-/g/.

Go tru long wan list blong tufala saon ia mo mekem olgeta i ripitim:

Leta Gg	Leta Kk
go/kot	kakae/gaed
gud/kul	kam/gwam
gem/keis	klosap/gulas (resipi)
garen/kasem	kolkol/gol
graon/kraonem	kros/glad
givim/kipim	kwik/gud

Talem tu list blong wod wetem /k/ o /g/ mo askem ol studen oli talem wod we oli no raetem wetem k o g:

- ◆ gol, gaed, garen, go, gildi, kis
- ◆ kwesten, kolkol, kasem, givimaot, kot, kea

Askem oli blong talem hamas taem oli harem /k/ o /g/ long list blong ol wod. Oli save klapem han evri taem oli harem /k/ o /g/:

- ◆ katem, hariken, pepa, kopi, kopra, kapsikem, pam, kipa
- ◆ galik, gud, gem, get, kasem, go, Gael, krosem

Aktiviti 5: Sed Raeting

Folem fasin blong mekem niufala stori (stori inovesen). Gaedem gud aktiviti ia. Diskasem tugeta ol ivent mo ol karakta we bae oli save yusum blong mekemap wan semak stori.

Afta long inovesen aktiviti ia, seremaot ol defren pej we bae wanwan grup i raetem blong mekem wan bigfala video aot long inovesen stori ia.

Serem ol pij blong raetemaot mo droem pija long wanwan grup.

Kolektem long oda blong ol pej mo pablisim i kam wan bigfala video. Ridim ful stori long bigfala video ia.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong developem ol teks blong olgeta we oli statem. Jekem gud ol teks blong save givim eni infomesen o stret vokabulari we ol grup oli nidim blong komplitim teks blong olgeta.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong yusum ol toktok blong admaerem samting. Ol studen oli save ekspresem admaeresen blong olgeta long wan we oli stap harem ol perens o ol pipol i talem.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong wok wetem wanwan teks blong ol grup.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong *Puskat mo Smol Rat* wan taem mo rimaenem ol studen wanem nao poem i tokbaot. Folem proses blong givhan long olgeta blong memoraesem poem, olsem ripitim ol laen wanwan (poem ia hem i longwan lelebet).

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu blong wok wetem ol eksasaes blong pronaonsem gud tufala saon blong wik.

Faenem sam wod o ridim ol wod we oli gat tufala saon ia long medel o long en olsem:

- ◆ blong, semak, olgeta, toktok, nogud, lukaot,
- ◆ hanggri, kolkol, bigwan, kwik, fogetem, kakae

Saonem tufala wod mo mekem ol studen oli riptim blong praktisim /k/ oposem /g/, eksampol: (tok/gol)

- ◆ tok, kakae, kot, kwik, semak, kona, kopi, kap, pika
- ◆ tol, gaed, go, gildi, bigwan, go nao, goli, gag, taega

Pleplei gem blong ol mesej we bae ol studen oli harem long sorae mo pasem i go long nekis sorae. Long end blong laen askem las studen i riptim laod sentens blong luk sapos i stap semak o i jenisim. Givim faswan mesej long olgeta mo mekem oli riptim bakegen. Yusum ol sentens olsem:

- ◆ Keven i kakae tumas.
- ◆ Kurai i katem kokonas.
- ◆ Galia i go insaed long basket.
- ◆ Go mo kambak wetem Ketel.

Aktiviti 5: Gaeded Raeting

Wanwan grup i jusum wan long olgeta memba blong save ridim teks blong olgeta. Ol narafala studen oli lisen mo askem ol kwesten sapos oli no andastanem blong helpem grup i korektem ol sentens we i no klia tumas.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu long grup wok long raeting blong teks blong olgeta. Jusum ol foto o pija we i save stap long teks blong olgeta.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong yusum ol toktok blong admaerem samting, olsem “Wao, TV skin ia yes!”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong wok wetem wanwan teks blong ol grup.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long tu song bifo oli kontiniu blong memoraesem poem blong *Puskat mo Smol Rat*.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Mekem wan raeting aktiviti blong helpem ol studen blong oli save ridim ol wod wetem saon blong ol leta “Gg” mo “Kk” mo bildimap sam moa wod blong krietem sam sentens.

1. Askem olgeta blong raetem daon fo wod we i gat /g/ long hem mo fo wod we i gat /k/ long hem. Raetem aot tri taem mo spelem olgeta.
2. Yusum bigfala o smolfala leta Kk o Gg blong komplitim ol wod long sentens ia.
___emma i wan smol ___el blon ___ Erroman ___o.
3. Askem oli blong riptim ol sentens ia:
  - ◆ Gema hem i wan smol gel blong Eromanggo aelan.
  - ◆ Gauma i graonem kava blong tedei naet.
  - ◆ Kalua mo Galia oli go long garen.
  - ◆ Tu bigfala krab kokonas oli krol long sanbij.
  - ◆ Gore i katem gras long skul.
  - ◆ Gaetano mo Goti i stikim kokonas blong drink.
  - ◆ Komplitim ol wod wetem ol silebol ia:

Ka, ko, gen, ga, go, kae

ka ___; ___sem ; ___ala; Eromang ___; ___lik; bake ___.

Aktiviti 5: Riding

Klas i wok long smolsmol grup blong olgeta blong raetem laswan draf mo luk hao oli save oganaesem teks wetem ol pija blong olgeta (pija-teks-pija-teks o pija-teks-teks-teks-pija?).

Givhan long ol studen blong oganaesem teks blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Ol grup oli kontiniu blong raetem o oganaesem teks blong olgeta. Kontiniu blong jekem strakja mo ol karakteristik blong teks blong ol grup. Maet ol grup oli save komplitim ol teks.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong yusum ol toktok blong admaerem samting.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong diskasem wanwan teks blong ol grup. Diskasem ol teks long wanem pat o step oli stap nao. Mekemsua se evriwan i gat wan teks mo oli sapos blong komplitim mo pablisim long Lesen ia.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long tu song bifo oli kontiniu blong memoraesem poem.

Aktiviti 4: Riding mo raeting

Givm wan sot teks mo askem oli ridim teks mo mekem wanwan i diskasem teks wetem yu (orol kompriensen). Asesem kompriensen, lisening mo toktok blong studen.

Taem yu stap asesem wanwan studen, givim sam raeting aktiviti long ol narafala studen blong mekem olsem:

1. Givim tu sentens blong ridim mo droem long buk blong riding blong olgeta.
2. Givim sam pija we bae oli pestem mo raetem wan sot stori abaot pija long raeting buk blong olgeta.
3. Raetem evri wod we oli luk wetem leta “Kk” mo “Gg” long buk blong raeting blong olgeta.
4. Gem blong Mi Huia:
  - ◆ Mi gat siks string mo mi save ring insaed long mi. Huia mi? (Yu wan gita)
  - ◆ Oli raet long mi. Huia mi? (Yu wan buk)
  - ◆ Mi raet long bod. Huia mi? (Yu wan jok)
  - ◆ Mi karem Jisas long bak blong mi. Huia mi? (Yu wan dongki)

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Lisening mo spiking

Oi Lening Aotkam: LSSS.2.V1 – Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta

RSS.2.V1 – Yusum ol simpel skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks

Indiketa: Lisen gud long ol narafala pipol, andastanem gud teks we hem i ridim, folem gud mo ansa stret long kwesten o toktok abaot wan simpel teks we hem i ridim, givim stret ansa, yusum korek sentens blong ekspresem hem.

Oi aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Givim wan simpel teks blong wanwan studen i ridim.
- ◆ Kwestenem mo diskasem teks wetem yu.
- ◆ Ansarem ol kwesten we oli askem long teks.

Wik 3: Infomesen

Teks blong Wik: *Wanem ia Dolfin?*

Ol Leta blong Wik: Dd, Tt

Vokabulari:

dolfin	bonem	pulum win	melek	krija	sefes
karem	mamol	ae	kakae	saenfis	habitat

Ol Risos:

- ◆ Posta blong *Wanem ia Dolfin?*
- ◆ Wan kopi blong wanwan grup long:
  - teks we i tokbaot wan tri o anamol we bae i no dolphin
  - simpol leta
  - postkad
- ◆ Jat blong poem *Doti i Pulum Flae*
- ◆ Ol ki-wod long flaskad
- ◆ Ol saon jat blong ol leta “Dd” mo “Tt”
- ◆ Ol singsing we i gat ol saon /d/ mo /t/
- ◆ Ol kopi blong sampol toktok blong Orol Komyunikesen
- ◆ Raeting buk blong olgeta
- ◆ Teks o pat blong teks we yu wantem ol studen oli ridim wetem fluensi
- ◆ Kopi blong ol eksasaes blong mekem o givim long ol studen
- ◆ Kwestena

Rimemba, evri dei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Talem ol wori from wan rong aksen we hem i bin mekem

Givim long ol studen ol kopi blong sampol toktok we yu ekspresen wan wori. Presentem wok long ol studen mo askem olgeta blong toktok.

Eksampol:

Mi wori from mi spendem vatu long mabol mekem se naoia mi nogat mani blong go long bas. Bae mi go long haos olsem wanem nao?

Mi wori tumas from sus we mi pem i smol long mi. Mi sud traem fastaem.

Mi wori from mi pulum mo terem yunifom blong Pio. Papa blong hem bae i no glad.

Mi wori from mi kaontem hariap ol operesen blong mi. Mi save se evri ansa oli rong.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Divaedem ol studen long faev grup mo serem ol trifala infomesen teks ia long wanwan grup:

- ◆ teks we i tokbaot wan tri o anamol be i no dolfin
- ◆ wan simpol leta
- ◆ wan postkad

Askem wanwan grup blong rid tru long wanwan long trifala teks, diskas tugeta blong faenem wanem infomesen we wanwan teks i givim. Jusum tri studen blong ripotem infomesen we oli lanem o karemaot long wanwan teks ia.

Taem evriwan i redi, askem ol studen we oli jusum ol blong ripotem ol infomesen, wanwan i stanap blong givim infomesen we i stap long trifala teks. Sapos evriwan i no pas, kontiniu blong wok wetem long nekis dei.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Mekem ol studen oli ridim poem ia we i stap long nekis pej. Ridim poem, diskasem blong andastanem gud mesej we poem i givim long olgeta. Kwestenem ol studen mo mekemsua se oli givim stret ansa oltaem. Ridim tugeta wanwan pat blong praktisim pronaonsem gud ol wod.

Doti i Pulum Flae

O flae oli sidaon long ol kakae blong yumi
Oli dropem fulap doti we yumi no luk
Ol smolsmol man mo bigbigfala man oli sik
From oli kakae doti kakae we flae i spolem
Klinim gud kijin, ples blong kakae mo evri ples
Ronem mo kilim ol flae insaed mo aotsaed long haos
I nogat flae long haos, i nogat man tu i sik
Protektem eria mo kipim ples blong yu i sef

Ol moskito tu oli givim siknes malaria long yumi
Plis kipim ol ples blong yu i klin oltaem
Ol anis tu mo ol smolsmol insek oli givim siknes
Plis protektem gud kakae mo ples blong yumi

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Luklukbak long tufala saon folem sampol blong ol saon /p/-/b/ mo /k/-/g/ long las Lesen.

Go tru long singsing bakegen blong saon blong /Dd/ mo /Tt/ wetem ol studen.

Pulum atensen blong olgeta long tufala saon /t/ mo /d/. Mekem olgeta oli pronaonsem gud tufala saon ia.

Mekem plante taem mo askem wanwan studen blong ripitim /t/-/d/, /t/-/d/, /t/-/d/, /t/-/d/.

Long taem blong korektem ol studen oli save mekem olsem: putum han long trot blong olgeta mo oli faenem se saon /t/ i mekem voes long trot i no muvmuv. Be saon (/d/)i mekem trot i muvmuv.

Mekem semak wok wetem ol silebol ia:

- ◆ ka-ga, ko-go, ke-ge, ki-gi, ku-gu, kiu-giu
- ◆ kae-gae, kei-gei, kio-gio, koe-goe, kua-gua, kau-gau

Talemaot sam wod mo taem ol studen taem oli harem /t/ oli mas leftemap han. Taem oli harem /d/ oli kipim han daon:

- ◆ tata, totel, toka, doli, dia, tos, tem, dog, dis, tomato, toktok
- ◆ dadi, dam, domino, digim, tut, desk, de, ti, daeva

Askem ol studen blong givim ol narafala wod we oli kontenem /t/ o /d/ mo spelem.

Aktiviti 5: Model Riding

Lukluk long posta blong *Wanem ia Dolfn?* mo diskasem wanem oli save luk long posta ia.

Oli ridim taetol blong posta mo wanem nao oli ting se bae oli lanem abaot krija ia dolfin.

Afta diskasen blong posta, mekem olgeta i sidaon kwaet mo lisen. Ridim posta long olgeta.

Ol studen oli lisen gud long taem blong riding. Ridim wantaem posta ia ridim wan moa taem wetem ol studen. Nambatri taem, lisen long ol studen nomo blong save korektem pronaonsiesen blong olgeta long ol niufala wod.

Go tru long ol ki-wod blong posta ia, ridim olgeta mo pronaonsem gud olgeta.

Soem ol flaskad blong ol ki-wod (ol teknikel wod – luk Vokabulari) mo askem same studen blong kam tekem wan long ol flaskad mo go putum stret aninit sem wod long posta. Luksave se oli sem wod nomo. Pestem ol wod ia long Wod Wol. Brekem olgeta i go long silebol mo spelem olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem ol wod wetem leta “Tt” mo “Dd” we yu jusum blong oli raetem yusum kesiv raeting.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong talem ol wori blong hem long wan rong aksen we hem i bin mekem. Yusum ol sampol blong ol toktok ia.

- ◆ Long mabol. Bae mi go long haos olsem wanem nao?
- ◆ Mi wori tumas from sus we mi pem is mol long mi. Mi sud traem fastaem,
- ◆ Mi wori from mi pulum mo terem iunifom blong Pio. Mi no sud mekem. Papa blong hem i save tok long mi.
- ◆ Mi wori from mi kaontem hariap ol operesen blong mi. Mi save se evri ansa oli rong.

Kontiniu blong talem wori blong olgeta from wan samting oli mekem i no stret.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong givim o ripotem ol infomesen long trifala teks olsem long Lesen 1. Go tru long ol ripot blong evri grup wetem potskad.

Askem ol studen blong ripotem ol infomesen long leta mo laswan ol infomesen blong teks blong anamol we yu jusum.

Askem long ol studen se wijwan long olgeta riding teks ia nao oli tokbaot wan spesifik samting i go kasem en. Ansa bae i go long teks blong anamol from ol studen bae oli tingbaot teks we oli bin raetem las wik. Hemia hem i wan ripot.

Talem long olgeta se bae oli lukluk speseli long teks we i tokbaot anamol from tufala narafala teks i givim griting o nius blong wan famle o wan man.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Memoraesem fasfala pat blong poem blong *Doti i Pulum Flae*. Sapos oli memoraesem fas pat, wanwan studen i risaetem.

O flae oli sidaon long ol kakae blong yumi
Oli dropem fulap doti we yumi no luk
Ol smolmol man mo bigbigfala man oli sik
From oli kakae doti kakae we flae i spolem

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo speseli ol saon /t/-/d/. Mekem ol studen oli ripit bakegen /t/-/d/, /t/-/d/, /t/-/d/.

Go tru long wan list blong tufala saon ia mo mekem olgeta i ripitim:

Leta Dd	Leta Tt
dol/tom	totel/dasen
doti/toka	tana/dania
dei/tes	taetol/daeva
damien/talem	toktokl/doris
daon/ taon	taetem/daelem
digim/twistim	kit/gud

Talem tu list blong wod mo askem ol studen oli talem wod we oli no raetem wetem “t” o “d”

- ◆ doli, daeva, dikson, devel, mande, toka
- ◆ toktok, tajem, tija, Thomas, tomato, sidaon

Askem oli talem hamas taem oli harem /t/ o /d/ long list blong ol wod ia. Oli save klapem han evri taem oli harem /t/ o /d/.

- ◆ katem, tem, bataflae, toj, tapa, kapten, pam, tija, kam
- ◆ Domino, dis, pandel, adisen, gaedem, das, tos, krosem, dog

Aktiviti 5: Riding

Fokas blog Aktiviti: Stadi blong vokabulari

Ridim wan moa taem teks ia afta wetem evri studen.

Rimaenem ol studen long wanem yufala i tokbaot yestedei. Askem sapos hem i wan teks we i talem wan stori, i askem yumi blong mekem samting o i olsem wan poem o i diskraebem dolfin? Mekem ol studen oli luksave se teks i givim infomesen long yumi abaot dolfin.

Go tru sloslo long teks blong eksplenem ol wod ia long ol studen.

- Mamol:** Anamol we oli bon wetem ful bodi mo we oli fidim smolwan blong olgeta long titi.
- Ea:** Yumi no save tajem ea, hem i olsem sofwin yumi pulum mo i mekem hat blong yumi i wok blong yumi laef. Yumi pulum ea o yumi aotem ea.
- Pulum win:** Tekem gud ea insaed (oksijen) o letem rabis ea i go aotsaed. Yumi stap pulum win olsem ia nao. Evri taem yumi talem se “yumi pulum o aotem ea tru long nos blong brit oltaem. Yumi no save stop blong brit, man we i stop blong brit hem i ded. From oksijen nao i mekem hat i wok.
- Melek:** Waet likwid we evri mama oli gat taem oli mekem o gat wan bebe blong fidim olgeta bebe long hem taem oli bon. Evri mama anamol olsem ol mama blong yumi i gat melek. Long ol bigfala kaontri, oli pulum melek blong buluk o nanigot blong mekem i kam paoda mo salem long ol stoa. Yumi pem blong fidim bebe o yusum long taem blong drink ti. Yumi save mekem plante samting wetem melek olsem jis, bata, yoget.
- Saenfis:** Hem i wan fis we i no bigwan tumas mo hem i waet mo saen gud, taswe yumi kolem saenfis.
- Karateristik:** Hem i wan spesel mak we i stap o i makem wan anamol (lukluk ol karaktiristik blong dolfin blong mekem olgeta studen i kasem gud mining blong wod). Tru long ol mak ia yumi save luksave hem i famle blong wan kaen anamol.
- Sefes:** Stret antap long wota olsem bot i flot long sefes blong wota.
- Habitat:** Ples we ol anamol oli liv long hem.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem ol ki-wod we yu bin luk long olgeta antap long raeting buk blong olgeta.

I gud blong gat long klasrum wan basket blong wanwan grup level blong raeting mo riding aktiviti we yu redi long olgeta finis wetem koreksen we i go wetem.

Eni taem wan studen i finisim raeting o riding aktiviti blong hem bifo ol narafala studen, hem i save pikimap wan aktiviti long basket mo go wok kwaet. Taem hem i komplitim aktiviti blong hem, hem i tanem pepa mo luk ansa mo korektem hem. Hem i no distebem ol fren blong hem we i stap wok yet mo hem i no westem taem.

Ol aktiviti we i go insaed long basket oli olsem:

- ◆ blong bildimap wod
- ◆ majem wod we oli semak
- ◆ lebelem grup blong wod o pija
- ◆ rid mo dro
- ◆ peinting o raeting
- ◆ blong vokabulari, olsem yusum stret wod long sentens
- ◆ blong grama long saed blong panktuesen

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wori blong olgeta from wan samting oli mekem i no stret.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long ol komen we oli mekem long ol trifala teks ia.

Sipos i gat taem oli save komperem ol teks ia, postkad, leta, teks blong wan tri o anamol. Oli save yusum ol kwestin ia blong komperem olgeta: Wanem teks ia? From wanem oli raetem? Hu i raetem? Hu bae i ridim infomesen? Wanem toktok oli yusum? Olsem wanem oli mekem presentesen blong teks long pepa?

Go tru long ditel mo tokbaot wanem infomesen stret oli givim abaot anamol we teks i tokbaot.

Talem long ol studen se olsem yumi ol pipol, yumi fomen wan bigfala famle we oli kolek yumi “ol hiumen”, ol defren anamol tu yumi grupum olgeta long famle blong olgeta folem sam fasin o wei blong laef blong olgeta o folem ol mak we oli gat.

Taem yumi tokbaot ol anamol yumi traem blong talemaot evri ditel o samting we wan anamol ia i mekem blong hem i laef. Livim ol studen oli toktok plante long fasin blong laef blong anamol blong teks blong olgeta. Ol studen oli save givim mo ditel abaot hem we i no stap long teks.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Memoraesem namba tu pat blong poem blong *Doti i Pulum Flae*. Taem oli save gud, mekem olgeta i risaetem poem stat long Pat Wan kasem Pat Tu.

Klinim gud kijin, ples blong kakae mo evri ples
Ronem mo kilim ol flae insaed mo aotsaed long haos
I no gat flae long haos, i no gat mantu i sik
Protektem eria mo kipim ples blong yu i sef

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Kontiniu blong wok wetem ol eksasaes blong pronaonsiesen blong tufala saon blong wik.

1. Faenem sam wod o ridim ol wod we oli gat tufala saon ia long medel o long en olsem:
Dadi, tut, tedei, wantok, nogud, lukaot, kad, Satede, Tasde, tamiok, Sande
2. Yu saonem tufala wod mo mekem ol studen oli ripitim blong pronaonsem gud /t/ oposem /d/. Eksampol: tok/doli
  - ◆ Tok, toktok, tael, twisti, teks, toka, katem, tap, Tom
  - ◆ Doli, doti, dis, diuti, desk, Dona, dat, das, Dom
3. Long basket putum ol wod we i gat /t/ nomo o /d/ nomo. Taem yu telem saon /t/ ol studen oli talem ol wod we i gat /d/ nomo blong fulumap basket. Mekem semak samting wetem /d/.
4. Pleplei blong ol mesej we bae ol studen oli harem long sorae mo pasem i go long nekis sorae. Long en blong laen askem las studen i ripitim laod sentens blong luk sapos i stap semak o i jenisim. Givim faswan mesej long olgeta mo mekem oli ripitim bakegen. Yusum ol sentens olsem:
  - ◆ Kitu i priperem wan salad tomato.
  - ◆ Daina mo Tade i gat wan dog.
  - ◆ Tedei yu raetem teks blong yu.
  - ◆ Tomi i gat wan tut i muvmuv.

Blong olgeta we oli faenem i had blong saonem gud tufala saon, mekem oli ripitim ol saon:

- ◆ daon/taed
- ◆ dina/talem
- ◆ dring/tangkiu
- ◆ dadi/tekem
- ◆ danis/aftenun
- ◆ tedei/fored
- ◆ daeva/yestedei
- ◆ taed/maot
- ◆ insaed/singaot
- ◆ had/dadi

Aktiviti 5: Sed Riding

Fokas blong Aktiviti: Riding wetem fluensi

Go tru long teks blong makem ol ples we i save helpem olgeta blong rid wetem fluensi (stret ton, voes long defren panktuesen, stop smol taem, pulum win). Askem wanwan studen blong rid. Ol narafala studen i helpem yu blong asesem riding blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Askem olgeta i raetem wan pat blong ol infomesen long teks blong olgeta mo droem wan pija we i go stret long teks we oli raetem.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wori blong olgeta from wan samting oli mekem i no stret.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Lukluk gud ol infomesen we i sud stap long wanwan pat blong teks blong wan anamol o tri:

- ◆ taetol
- ◆ deskripsen
- ◆ ples we hem i liv
- ◆ kakae blong hem
- ◆ riprodaksen
- ◆ wei blong laef

Wanem stret infomesen nao oli save givim blong komplitim ol pat ia?

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Lanem Pat 3 blong poem blong *Doti i Pulum Flae*. Taem oli kasem gud, mekem olgeta i risaetem ful poem, stat long Pat Wan kasem Pat Tri. Oli risaetem poem long grup o long wanwan studen.

Ol moskito tu oli givim siknes malaria long yumi
Plis kipim ol ples blong yumi i klin oltaem
Ol anis tu mo ol smolsmol insek oli givim siknes
Plis protektem gud kakae mo ples blong yumi

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Mekem wan raeting aktiviti blong helpem ol studen blong oli save ridim ol wod wetem ol saon /t/ mo /d/.

1. Raetem daon fo wod we i gat /d/ saon long hem mo fo wod we i gat /t/ saon long hem. Raetemaot tri taem mo spelem olgeta wod ia.

2. Yusum bigfala o smolfala leta Tt o Dd blong komplitim ol wod long sentens ia.
  - ◆ ___ a ___ i i ___ anis gud tumas.
  - ◆ ___ o ___ el i ___ o ___ ok sloslo nomo.
  - ◆ ___ ina i ga ___ wan smol sis ___ a. Nem blong hem hem i ___ ris.
3. Ripitim ol sentens ia:
  - ◆ Daina i gat wan smol sista.
  - ◆ Dolsi mo Dorin oli fraet long lised.
  - ◆ Thomas mo Damien i lusum tut blong fored.
  - ◆ Tu man i danis long naet nao tufala i taed.
  - ◆ Yu sidaon long stul ia.
  - ◆ Gaetano mo dolsi i pleplei futbol.
4. Komplitim ol wod wetem ol silebol ia: tem, da, di, ti, ten, dog
 Ka ___; ___ gim; ___ ta; ___ jim; ___; ___

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Mekem semak olsem ol narafala taem blong gaeded riding. Rid posta wetem ol studen we oli no save rid gud tumas.

Grup blong ol gudgudfala studen mo gudwan: givim kwestena ia long olgeta. Ol gudwan oli ansarem ol kwesten 1 kasem 5. Ol gudgudwan i ansarem ful kwestena.

1. Wanem nao teks ia i tokbaot ?
2. Ol dolfin oli ol wanem kaen anamol?
3. Hamas yia nao ol dolfin oli save laef?
4. Ol mama dolfin oli save gat hamas bebe long wan yia?
5. Wanem i hapen long wan smol bebe dolfin taem i jas bon?
6. Ol dolfin oli kakae wanem kaen kakae?
7. Wea ples nao ol dolfin oli stap?

Aktiviti 6: Raeting

Givim long ol studen wan narafala pat blong teks blong raetem mo droem.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wori blong olgeta from wan samting oli mekem i no stret.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Riviu long ol impoten save oli kasem tru long teks blong olgeta. Ol studen oli traem blong diskasem folem sampol infomesen abaot wan narafala anamol.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontiniu blong memoraesem poem mo askem olgeta blong risaetem long grup o wanwan studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Givim wan test blong speling long ol studen.

Wanwan studen i spelem ten wod (faev blong leta Tt, mo faev blong leta Dd). Yusum speling test pepa olsem blong las wik. Givimaot long ol studen list blong ol wod long we wanwan studen i sapos blong gat. Yu sud gat wan rikod blong save hamas wod wanwan studen i stap spelem.

Mekem ol studen oli spelem ol wod blong list blong olgeta mo askem oli raetem wan we yu spelem long list blong yu. Askem ol studen blong brekemdaon ol wod long silebol blong helpem olgeta long speling blong olgeta. Askem ol studen oli raetem pefomens blong olgeta komperem wetem las speling test.

Aktiviti 5: Riding

Korektem wok blong ol grup (kwestena) wan mo tu. Evriwan i tekem koreksen blong ol kwesten. Rid wetem grup wan mo tu.

Grup tri oli ridim mo droem ol sentens we yu givim long olgeta olsem:

- ◆ Wan dolphin i jamaot long solwota.
- ◆ Mama dolphin i givim titi long smolwan blong hem.
- ◆ Mama dolphin i folem wan sip.
- ◆ Wan mama dolphin i silip long sanbij.

Aktiviti 6: Raeting

Evriwan i raetem teks abaot anamol we oli tokbaot long wik blong yusum olsem sampol blong raeting blong wanwan grup.

Wik 4: Infomesen

Buk blong Wik: *Wanem ia Dolfin?*

Ol Leta blong Wik: Ff, Vv

Vokabulari:

dolfin	bonem	pulum win	melek	krija	sefes
karem	mamol	ae	kakae	saenfis	habitat

Ol Risos:

- ◆ Posta blong *Wanem ia Dolfin?*
- ◆ Wan kopi blong wanwan grup long:
  - teks we i tokbaot wan tri o anamol we bae i no dolphin
  - simpol leta
  - postkad
- ◆ Jat blong poem *Yasur Volkeno*
- ◆ Ol ki-wod long flaskad
- ◆ Ol saon jat blong ol leta “Ff” mo “Vv”
- ◆ Ol singsing we i gat ol saon /f/ mo /v/
- ◆ Ol kopi blongf skeleton teks blong oli raetem niufala teks blong olgeta
- ◆ Teks blong wanwan grup
- ◆ Infomesen teks blong dolfin
- ◆ Foto o pija blong anamol we oli tekem i kam
- ◆ A3 pepa
- ◆ Wan pija blong wan studen
- ◆ Raeting buk blong olgeta
- ◆ Teks o pat blong teks we yu wantem ol studen oli ridim wetem fluensi
- ◆ Kopi blong ol eksasaes blong mekem o givim long ol studen
- ◆ Wanwan grup folda

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Askem infomesen abaot me

Long wik ia ol studen oli serem infomesen abaot olgeta. Talemaot aelan, vilej, ples oli bon long hem, huia ol perens blong hem blong ol narafala studen i save abaot hem mo aelan blong hem.

Ol kwesten ol studen oli save askem patna blong olgeta:

- ◆ Yu kam long wanem Provins? Yu blong wijwan Provins?
- ◆ Yu blong wanem aelan? Yu kam long wanem vilej?
- ◆ Mama blong yu mo papa blong yu oli kam long sem ples/blong sem ples?
- ◆ Yufala i liv wea ples?

Jusum wan studen we bae ol narafala studen i kwestenem. Studen we oli kwestenem i mas save ansa olsem:

- ◆ Mi kam long Sanma rovins.
- ◆ Papa blong mi hem i blong Bigbe long aelan blong Santo
- ◆ Mama blong mi i kam long Malo aelan.
- ◆ Mifala i liv long taon blong Luganville.
- ◆ Aelan blong mi i bigwan.

Ol studen oli kam long skul long wik ia wetem ol infomesen abaot olgeta. Ol studen blong narafala provins bae oli kwestenem ol studen blong Sanma. Sapos evri studen oli blong sem ples, kwestenem wanwan studen. I gat oltaem sam infomesen we ol studen oli neva save long wanwan studen long sem vilej.

Ol prisentesen (tri minit nomo) oli save go olsem:

- ◆ Dei 1: Sanma
- ◆ Dei 2: Torba
- ◆ Dei 3: Penama
- ◆ Dei 4: Malampa
- ◆ Dei 5: Shefa mo Tafea

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Mekem klia tingting long wanem anamol we bae oli givim infomesen abaot (puskat, dog, dakdak, faol, buluk, nanigot, pig, sipsip, totel).

Givim kopi blong skeleton teks long wanwan grup blong raetem ol infomesen long hem.

Wanwan grup i jusum anamol blong olgeta. No tekem semwan long tufala las wik.

Talem long ol studen, blong oli traem faenem ol infomesen blong wanwan anamol i stret long sampol blong dolfin. Bae i no stret tumas be i mas folem straja blong posta blong *Wanem ia Dolfin?*. Putum ol studen long wanwan grup mo oli diskas long anamol blong olgeta. Wan i raetem ol infomesen we oli faenem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim niufala poem ia wan o tu taem bifo yufala i rid tru blong diskasem mo kwestenem teks. Jekem kompriensen blong ol studen tru long ol smolsmol kwesten. Wok long ol raem.

Yasur Volkeno

Majestik laef volkeno Yasur
 Yu stanap hae long aelan Tanna
 Fulap man i save yu Yasur
 Moa turis i kam visitim yu Yasur
 Lek Siwi i flasem yu Yasur
 Mo mekem yu atraktif Yasur
 Sekretli hem i go lus long graon
 Wokbaot kasem maot blong yu Yasur
 Visita i wajem laet faea
 Olsem tu bigfala laet oven
 Yu injektem hae lava mo smok
 Yu laef volkeno olsem mi tu
 Mi mas rispektem yu laef Yasur
 Mi no mas fraet long yu laef Yasur
 Mi no mas singaot bigwan antap
 Taem mi stap wajem yu laef Yasur

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Go tru long singsing bakegen blong saon blong /Ff/ mo /Vv/ bakegen wetem ol studen.

Pulum atensen blong ol studen long tufala saon /f/ mo /v/. Mekem olgeta studen i pronaonsem gud tufala saon ia.

Mekem plante taem mo askem wanwan studen blong ripitim /f/-/v/, /f/-/v/, /f/-/v/.

Long taem blong korektem ol studen, oli putum han long trot blong olgeta mo taem oli mekem tufala saon ia bae oli faenem se /f/ trot i no muvmuv. Be saon /v/ i mekem trot i muvmuv smol.

Mekem sem wok wetem ol silebol:

fa-va	fi-vi	fae-vae	foe-voe
fo-vo	fu-vu	fei-vei	fua-vua
fe-ve	fiu-viu	fio-vio	fau-vau

Talemaot ol wod ia mo taem olgeta taem oli harem /f/ oli mas leftemap han. Taem oli harem /v/ oli kipim han daon:

- ◆ faet, fotin, faea, foti, fit, fos, fel, fokis, fis, advaes, fiul, via
- ◆ voes, ves, vatu, volium, vao, Tavoaa, viu, Viama, ti, daeva, fi, raet

Askem ol studen blong givim wod we oli kontenem /f/ o /v/ mo spelem.

Aktiviti 5: Model raeting

Rid tru long teks bakegen. Lukluk long ol infomesen we oli givim abaot dolfin long wanwan pat blong posta. Lukluk hao oli oganaesem teks ia mo wanem tens oli yusum blong infomem yumi long dolfin.

Rimaenem ol studen long ol poen ia:

1. infomesen teks i givim stret o tru infomesen long wanem yu tokbaot;
2. yu no mas givim pesenel tingting blong yu;
3. teks i ansarem ol kwesten ia blong save raetem wan teks we i komplit gud:
  - ◆ Hu?
  - ◆ Wanem?
  - ◆ Wea?
  - ◆ Wataem o wanem taem?
  - ◆ Hao o olsem wanem?
  - ◆ From wanem?
4. yu yusum spesifik vokabulari blong eria we yu tokbaot;
5. oganaesen teks blong yu mo mekem jois long wanem yu wantem raetem fastaem;
6. haelaetem gud ol definisen, taetol o sampol;
7. yu yusum present tens.

Tokbaot strakja blong teks blong *Wanem ia Dolfin?* blong oli folem wetem anamol blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Ol grup oli wok long anamol blong olgeta. Oli riviui long raeting blong las wik mo kontiniu blong raet.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen blong Torba i serem ol infomesen blong olgeta tedei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong diskasem anamol we oli jusum blong faenem ol infomesen abaot hem. Studen we i raeta blong grup, hem nao i rikodem ol infomesen long skeleton blong teks we yu givim long wanwan grup.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Ridim poem blong *Yasur Volkeno* bakegen. Riviu long poem, wanem nao teks i tokbaot, wanem nao ol pipol oli no mas mekem taem i visitim Yasur. Stat blong ripitim ol laen blong memoraesem poem.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo speseli ol saon /f/ mo /v/. Mekem plante taem mo askem wanwan studen blong ripitim /f/-/v/, /f/-/v/, /f/-/v/, /f/-/v/.

Go tru long list blong tufala saon ia mo mekem olgeta oli ripitim:

ani /vali	ativiti/haf
finis/voes	vatu / tuf
fored/vatu	vanuatu/ lif
fulap/volibol	kev/lef
famle/save	faev/laef
afta/neva	neva/ruf
fbifo/riva	via/faeia
aftenun/seven	vel/fel
sofsof/givim	vot/fo
yufala/givhan	vina/fis
mifala/save	
tufala/livim	
seftem/seven	

Talem tu list blong wod wetem /f/ o /v/ mo askem studen i talem wod we oli no raetem wetem:

- ◆ Valentin, daeva, neva, devel, Mande, toka, vel
- ◆ flae, flas, flaengfokis, Thomas, tomato, fos, faet

Askem oli blong talem hamas taem oli harem /f/ o /v/ long list blong ol wod. Oli save klapem han evri taem oli harem /f/ o /v/.

- ◆ ofem, fanis, bataflae, fored, tapa, fores, pam, foti, fam
- ◆ Vatu, vaes, pandel, adisen, voes, Vanuatu, volibol, krosem, vao

Askem ol studen blong spelem fo wod blong tufala list (tu wetem f + tu wetem v).

Aktiviti 5: Riding

Wanwan grup i rid tru long model raeting blong dolphin mo jekem sapos teks blong olgeta i stap givim ol stret infomesen folem sampol teks. Ol studen oli kontiniu blong raetem teks blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Naoia wanwan studen i raetem wan pat blong teks.

Sapos grup i finis blong jekem teks blong olgeta, oli save kontiniu blong raet mo komplitim fas draf blong olgeta. Sapos oli komplitim fas draf, oli kolem help blong yu blong rid tru teks mo korektem draf.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen blong Penama i serem ol infomesen blong olgeta tedei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong diskasem anamol we oli jusum blong faenem ol infomesen abaot hem. Studen we i raeta blong grup, hem nao i rikodem ol infomesen long skeleton blong teks we yu givim long wanwan grup.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontiniu blong memoraesem poem. Sapos sam studen oli save risaetem poem oli talem long grup o wanwan.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

1. Kontiniu blong wok wetem ol eksasaes blong pronaonsiesen blong tufala saon.
2. Faenem sam wod we oli gat tufala saon ia long medel o long en olsem faev, foreva.
3. Long basket putum ol wod we i gat /f/ nomo o /v/ nomo. Taem yu telem saon /f/ ol studen oli talem ol wod we i gat /f/ nomo blong fulumap basket blong yu. Mekem sem samting wetem /v/.
4. Pleplei blong ol mesej we bae ol studen oli harem long sorai mo pasem i go long nekis sorai Long end blong laen askem las studen i riptim laod sentens blong luk sapos i stap semak o i jenisim. Givim faswan mesej long olgeta mo mekem oli riptim bakegen. Yusum ol sentens olsem:
  - ◆ Faev sotleg oli flae aot long fil.
  - ◆ Vanuatu watu i jenis bakegen.
  - ◆ Voes blong Filip i jenis.
  - ◆ Fo puskat i pleple long fil.
  - ◆ Firi i gat wan tut i muvmuv.

Blong olgeta we oli faenem i had blong saonem gud tufala saon, mekem olgeta i riptim ol oposit saon long wod olsem:

- ◆ vot/foti
- ◆ vaes/faev
- ◆ voes/fos
- ◆ vaol/faol
- ◆ vilej/fifti
- ◆ viti/Fiji
- ◆ liv/lif
- ◆ viti/lifti

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Ol studen oli kontinu long ol wok blong olgeta. Traem blong komplitim teks tedei. Katkatem ol foto o pija blong pestem o komplitim ol teks blong ol defren pat.

Traem blong oganaesem olgeta blong pestem ol teks mo pija long A3 pepa we yu givim long olgeta. Helpem olgeta blong mekem posta blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Kontinu long wok blong faenal draft blong olgeta. Traem blong oganaesem ol pija mo teks blong olgeta long A3 pepa ia.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen blong Malampa oli serem ol infomesen blong olgeta tedei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong diskas folem progres blong wok blong olgeta. Studen we i raeta blong grup, hem nao i rikodem ol infomesen long skeleton blong teks we yu givim long wanwan grup.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontiniu blong memoraesem poem blong *Yasur Volkeno*. Sapos sam studen i save risaetem poem oli talem long grup o wanwan studen i talem.

Askem ol studen oli talem poem bakegen. Long ples blong Yasur volkeno, ol studen oli talem Benbow o Marum, tufala volkeno blong Ambrym aelan.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Riviu long ol saon bifo yu givim ol eksasaes long ol studen.

1. Raetem daon fo wod we i gat /v/ saon long hem mo fo wod we i gat /f/ saon long hem. Raetemaot tri taem mo spelem ol wod ia.
  - ◆ ___iri hem i wan boe.
  - ◆ Se___em ___atu blong pem wan ___olibol.
  - ◆ ___aea i laet mo ol boe i rustum ___aol.
2. Yusum bigfala o smolfala leta Ff o Vv blong komplitim ol wod long sentens ia.
  - ◆ Ofeli i gat wan smol brata.
  - ◆ Fatima i fraet long lised.
  - ◆ Vivian mo Vatu i faswan long resis.
  - ◆ Mi gat fo kad mo yu gat faev.
  - ◆ Feit i kam long Vao aelan.
  - ◆ Feli mo Vatu i wajem futbol maj.
3. Ripitim ol sentens ia:
  - ◆ Ofeli i gat wan smol brata.
  - ◆ Fatima i fraet long lised.
  - ◆ Vivian mo Vatu i faswan long resis.
  - ◆ Mi gat fo kad mo yu gat faev.
  - ◆ Feit i kam long Vao aelan.
  - ◆ Feli mo Vatu i wajem futbol maj.
4. Komplitim ol wod wetem ol silebol ia: faet, fon, fin, va, vo, voes.
___; mobael___; dol___; ka___; sa___; ___libol

Aktiviti 5: Riding

Jekem ol teks. Kontiniu blong go tru wetem ol teks blong olgeta folem model blong teks blong dolfin. Ol studen oli pestem ol teks wetem ol pija sapos oli no komplitim teks blong olgeta yet. Traem blong komplitim ol las draf.

Aktiviti 6: Raeting

Komplitim teks blong olgeta. Helpem ol laswan blong komplitim mo pablisim teks blong olgeta mo putumap ol posta.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen blong Shefa/Tafea i serem ol infomesen blong olgeta tedei.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Diskasem ol wok blong olgeta, presem olgeta from ol gudgudfala wok blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Sinsing tu singsing mo talem tu poem.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Lisening mo Spiking, ansarem stret kwesten, raeting, andastanem pija mo raetem wan stori

Oi Lening Aotkam: LSSS.2.V1 – Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
WSS.2.V2 – Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
WP.2.V1 – Raetem ol simpol teks long venakula

Oi Indiketa: Bildimap wod wetem silebol we oli givim mo spelem wod. Save lisen, andastanem mo ansarem stret kwesten, yusum ol stret vokabulari. Talem stret infomesen we hem i harem. Raetem gud ol sentens blong mekem wan stori abaot wan pija.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Raetem wan o tu wod wetem silebol we bae yu givim.
- ◆ Raetem tri wod we yu spelem folem saon.
- ◆ Ridim wan long teks long ol studen mo askem sam kwesten abaot teks.
- ◆ Raetem wan sot stori abaot wan pija we yu givim long olgeta.

Tem 3, Wik 5–8

Yunit 6: Eksplenesen

Explesenen hem i talemaot olsem wanem wan samting i bin hapen, o i givim ol rison blong wan samting. Oltaem hem i wan faktual infomesen. Hem i ansarem ol ki kwesten olsem:

- ◆ Wea?
- ◆ Hao?
- ◆ Wijwan?
- ◆ Wanem?
- ◆ Olsem wanem?

Yumi yusum plante teks ia long Saens mo At.

Statem diskasen wetem nem blong bigfala topik olsem “laef saekel blong bataflae”. Raeta i mas neutral long posisen blong long teks ia. Ol raeta oli jusum ol sabtopik we oli stret gud mo stap long wan oda. Ol sabtopik ia oli mas kam tugeta aninit long bigfala topik ia. Eksampol, blong ol sabtopik blong laef saekel oli go olsem: ol adol bataflae, eg, katapila, crimalis, mo niufala bataflae.

Raeta i yusum ol teknikal vokabulari, fomol lanwis mo pesenel lanwis. Hem i yusum ol maka olsem afta, nekis o ol narafala wod we i stret.

I save gat visuel olsem flojat o daeagram blong sapotem ol diskasen we oli raetem long presen tens.

Ol Lening Aotkam

- LSSS.2.V1** Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta
- LSP.2.V1** Lisen mo toktok long ol narafala pesen long ol informal mo fomal situesen long skul mo long komyuniti taem oli yusum venakula
- LSCT.2.V1** Save jenisim wei blong toktok folem ol defren situesen long hom, long skul mo long komyuniti
- RSS.2.V1** Yusum ol simpel skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks
- R.P.2.V1** Ridim mo andanstanem ol simpel venakula teks
- RCT.2.V1** Deskraebem ol rison from wanem i gat ol teks we oli givim tru infomesen mo ol stori we oli no tru

- WSS.2.V1** Demonstretem ol besik mekanik blong hanraeting
- WSS.2.V2** Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda
- WP.2.V1** Raetem ol simpol teks long venakula
- WCT.2.V1** Aedentifaem ol defren pepes blong raetem
- VSS.2.V1** Aedentifae mo wokemaot ol mesej we oli stap long ol saen, simbol mo visual teks long klasrum mo envaeromen blong olgeta
- VP.2.V1** Prodiusum ol simpol saen, simbol mo ol visuel teks long ol spesifik pepes
- VCT.2.V1** Investigetem ol defren pepes blong yusum ol saen, simbol mo visuel teks

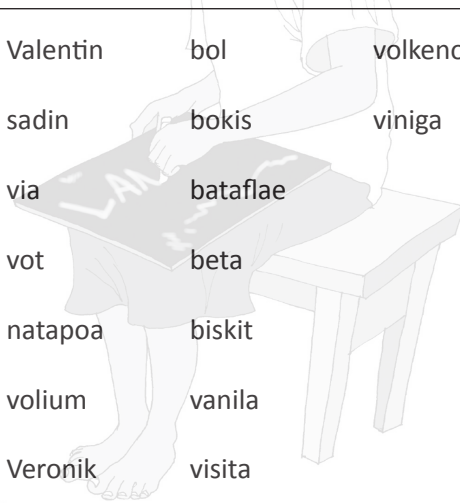
Wik 5: Eksplenesen

Buk blong Wik: *Ol Bataflae*

Ol Leta blong Wik: Bb, Vv

Vokabulari:

botel	vatu	balens	Valentin	bol	volkeno
bolet	Viviane	jam	sadin	bokis	viniga
ronem	voli	bitwin	via	bataflae	
banana	Vanuatu	brekem	vot	beta	
betrut	poem	vaol	natapoa	biskit	
bredfrut	bul	vaes	volium	vanila	
Vao	bot	voes	Veronik	visita	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Ol Bataflae*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Ol Bataflae*
- ◆ Tufala jat blong ol singsing:
- ◆ Jisas i Talem Se
- ◆ Mi Mi Rod
- ◆ Sampol toktok blong ol gudfala wei blong talem wanem yumi wantem mekem
- ◆ Bislama Baebol
- ◆ Ol pija o foto blong garen o ol yad long wan haos
- ◆ Pija blong Laef Saekol Blong Bataflae (**Apendiks 5**)
- ◆ Ol flaskad blong ol ki-wod
- ◆ Ol saon jat blong ol leta Bb mo Vv
- ◆ Ol jat blong poem mo singsing
- ◆ Dikseneri blong wanwan long olgeta.
- ◆ Wol dikseneri

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Wik 5, Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Oli talem wanem oli wantem mekem

Rimaenem ol studen long ol gudfala wei blong ekspressem olgeta long las yunit. Ol studen oli save talem se oli lanem hao blong ekspressem wari blong olgeta from wan rong aksen we oli bin mekem mo givim infomesen abaot olgeta mo aelan blong olgeta.

Anaonsem long ol studen se tru long wik ia bae oli talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong mekem, oli gat strong tingting blong mekem).

Hemia samfala eksampol blong statem ol toktok blong olgeta:

- ◆ Mi wantem...
- ◆ Mi gat tingting blong...
- ◆ Mi rili wantem....
- ◆ Mi hop se bae mi...
- ◆ Mi stap tingting blong.....
- ◆ Mi gat strong tingting blong...
- ◆ Mi wantem tumas blong...

Eksampol:

- ◆ Mi wantem spendem holide blong skul long aelan blong mi.
- ◆ Mi wantem tumas blong gat wan basket.

Oli save givim rison long tingting blong olgeta tu.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Visitim garen blong skul. Afta long visit, askem ol studen blong tokbaot wanem oli bin luk olsem kakae mo plant we oli planem mo wanem moa oli luk long taem blong visit.

Lisen mo livim olgeta oli tokbaot visit long garen.

Stopem olgeta sapos oli stap tokbaot defren samting. Lidim diskasen long ol defren plant o kakae long garen. Ol plant oli stap gru gud o no? Wanem nao i stap spolem gru blong olgeta long garen?

Ol plant oli save gru gud taem yu lukaotem gud olgeta, gras i no mas gru tumas. Gras hem i save spolem gru blong plant o sapos no, hem i save pulum ol rabis insek we oli save kakae ol plant o lif blong olgeta. Livim ol studen oli tokbaot ol ifek blong ol smolsmol insek long garen.

Lesen ia i save tekem tu dei. Be i gud blong tokbaot visit taem hem i fres gud yet. No livim kasem tumoro.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long tu o tri singsing mo wan studen i save jusum wan poem blong risaetem. Samfala studen i save jusum blong risaetem wan poem long grup. Sapos i wan longfala poem, oli divaedem ol pat bitwin olgeta mo wan studen i risaetem wan pat.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Riviu long evri saon. Afta, pulum atensen blong ol studen long tufala saon /b/ mo /v/. Mekem olgeta studen oli pronaonsem tufala saon ia.

Mekem plante taem mo askem wanwan studen blong riptim /b/v/, /b/v/, /b/v/, /b/v/

Blong korektem ol studen askem olgeta blong oli pututm han long trot taem oli mekem tufala saon ia, saon /b/, /v/. Tufala saon ia i mekem trot i muvmuv.

Mekem olgeta i riptim ol silebol ia:

ba –va	bi-vi	bae-vae	boe-voe
bo-vo	bu-vu	bei-vei	bua-vua
be-ve	biu-viu	bio-vio	bau-vau

Hemia sam eksasaes we yu save proposem long ol studen taem yu gat taem.

1. Ridimaot mo lisen long ol wod ia. Putum wan sekol long wod we i no sud stap
botel – bolet – ronem – banana – betrut – bredfrut
vao – vatu – viviane – voli – Vanuatu – poem
2. Hamas taem yu harem /b/ o /v/?
bul – bot – balens – jam – bitwin – brekem
vaol – vaes – voes – valentin – sadin – via
3. Talem ples o silebol we /b/ o /v/ i stap long hem
vot – natapoa – vatu – volium – Veronik
bol- bokis – bataflae – Beta – biskit - botel

Aktiviti 5: Model Riding

Ol studen oli lukluk kava blong buk blong *Ol Batafale* mo diskasem tugeta. Oli prediktem wanem nao bae stori ia i tokbaot. Lisen gud long ol prediksen ia.

Ol studen oli stap kwaet mo lisen taem yu ridim buk long olgeta. Ridim nambatu taem mo ol studen oli save joen long riding blong ol pat blong teks we oli save ridim.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli sud gat dikseneri blong olgeta long Yia 1 wan finis. Sam studen bae oli kam long klas wetem ol dikseneri ia. Sapos samfala long olgeta i nogat yet, oli save mekemap wan mo raetem ol niufala wod eni taem.

Mekem olgeta i raetem ol wod ia long kesiv raeting.

- ◆ Bb
- ◆ bataflae
- ◆ bonem
- ◆ brokbrok

Wik 5, Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat tingting blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong yusum eksampol blong yu. Ol studen oli save givim rison:

- ◆ Mi wantem gat wan naesfala basket.
- ◆ Mi wantem gat wan niufala pen.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Afta we oli tokbaot gud visit long garen blong skul, soem foto blong wan yad blong haos.

Askem ol studen blong obsevem foto mo diskasem. Wanem nao oli save luk long foto mo askem olgeta oli tokbaot ol kaenkaen plant, flawa mo talemaot tingting blong olgeta abaot ol plant long haos ia.

Askem ol studen blong talem wanem anamol nao ol plant ia oli save pulum i kam long ol haos. Listim ol defren anamol o insek we oli stap luk long haos o long garen blong olgeta olsem ol pijin, ol bataflae, ol wom, ol lised, ol smolsmol snek, snel, krab, grashopa, hundred leg, slag, anis, puskat, dog mo ol narafala moa.

Ol studen oli save listem tu ol narafala bigfala anamol we oli save lukluk long ol bigfala yad.

Lidim diskasen i go blong tokboat bataflae olsem wan insek we i stap flasem ol ples mo ol haos blong yumi.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontiniu blong rivi long ol poem mo singsing.

Go long grup blong singsing mo wan studen i save jusum wan poem blong risaetem. Samfala studen oli save jusum blong risaetem wan poem long grup. Long wan longfala poem oli divaedem ol pat bitwin olgeta, wanwan studen i risaetem wan pat.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

1. Oposisen blong ol saon: Askem ol studen oli riptim ol wod tu-tu.

bae/vaes	bes/ves
bot/vot	bil/vils
bubu/vuvu	ben/ven
bas/vaes	balens/vaelens
2. Long basket blong mi i gat (talem ol wod we i gat saon /b/ o /v/).

3. Saonem wan wod i go defren olgeta olsem “bataflae”
bataflae – batafale – batalafe – tabaflae – tabafale – flaeabata – flaetaba – laeftaba – laefbata – faelbata – faeltaba
4. Pasem mesej long sorae olsem (faenem ol mesej we studen i save talem)
“Basil i wok long wea ples?”

Aktiviti 5: Sed Riding

Bifo sed riding wetem fulklas letem ol studen oli mekem riteling eksasaes blong faenemaot level blong andanstanding blong olgeta long buk we oli ridim yestedei finis.

No mekem eni komen o eni koreksen bifo riding. Mekem koreksen blong reteling eksasaes blong olgeta nomo afta we oli ridim teks.

Ridim teks nambatu taem. Holem ol ki-wod antap blong ol studen oli ridim gud olgeta. Askem ol kwesten mo ol studen oli ansa long wok buk blong olgeta:

- ◆ Wanem nao buk i tokbaot?
- ◆ I gat hamas kaen bataflae?

Wok wetem flaskad blong ol ki-wod. Ol studen oli aedentifaem ol ki-wod mo go pestem stret aninit wod long teks.

Rimaenem olgeta blong olsem wanem blong yusum dikseneri. Tekem dikseneri mo eksplenem se blong luksave mining o hao yumi raetem wan wod, yumi go tru leta long leta folem alfabet oda blong lanwis blong yumi, long wan dikseneri.

Go tru wetem wan wod blong soem long olgeta olsem “bataflae”. Sapos tumas wod i stat long “ba”, yumi lukluk i go moa long leta we i kam afta mo folem oda blong alfabet oltaem blong kasem wod kwiktaem. Hem i blong go helpem olgeta long yus blong dikseneri.

Aktiviti 6: Raeting

Givim wan pat blong teks blong *Ol Batafale* blong ol studen oli raetem long kesiv raeting folem ol level blong raeting blong olgeta.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong mekem, oli gat strong tingting blong mekem).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long wanem oli bin tokbaot long Lesen 2, Aktiviti 2. Rimaenem olgeta long ol anamol we oli stap luk long haos o vilej olsem, krab, lised, snel, slag, katapila, bataflae, kurketbak o hundred leg, milpat, ania, womb long graon, puskat, dog, faol, pig, nanigot, rabet, sipsip, taktak, buluk, hos o pig...

Diskasem wanem nid blong ol anamol ia sapos oli liv long wan yad long taon, o long haos long ol vilej we oli stap long eria blong solwota: pig, hos, nanigot, buluk mo sipsip. Bae oli nidim wanem blong laef? Tokbaot ol risen from wanem oli sud laef long wan big eria we i gat tri, gras, wota, frut mo samfala moa.

Long haos i save gat ol smolsmol insek nomo wetem dog o puskat we yumi fidim. Tekem atensen blong olgeta i go long ol katapila we i laekem lif blong samfala plant folem ol kaen bataflae.

Askem long ol studen sapos oli stap luk ol katapila long yad blong olgeta mo wanem plant nao oli laekem blong kakae.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Eksplenem teks ia long Jon 14:6 bifo yu pas long singsing.

Jon 14:6

Mi nao rod ia, mo mi mi stamba blong laef. I nogat man i save kam long Papa blong mi, sapos mi mi no tekem hem i kam.

Blong kasem laef we i no save finis Jisas nomo hem i tru laef, tru rod, tru laet we i saenem yumi i go stret long hem. Nesen blong yumi hem i wan Kristin nesen so bilif blong yumi hem i tru Jisas Kraes. Yumi mas kontinu blong bilif long hem from i nogat wan narafala rod bakegen blong go long Heven.

Singsing *Jisas i Talem Se* wan taem long hem mo invaetem ol studen blong singsing wetem yu.

Jisas i Talem Se

Jisas i talem se
Mi, Mi, Mi rod
Mi, Mi, Mi rod
Mi tru mo Mi laef
Nogat man i kam long Papa
Spos i no pas long Mi

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Mekem ol studen oli riptim wan moa taem tufala saon /b/ mo /v/ mo askem olgeta blong mekem ol eksasaes ia:

1. Lisen long ol wod, katem olgeta long silebol mo putum wan kros long silebol we i gat /b/ olsem bataflae. Kontiniu wetem:
banana, balongfis, balanggo, Bislama, banggalo
2. Mekem semak eksasaes wetem /v/:
visita, volkeno, viniga
3. Komplitim wod wetem stret silebol (givim ol silebol mo wod).
4. Komplitim sentens wetem stret wod (givim ol wod).
5. Bildimap sentens wetem ol wod we yu givim.

Aktiviti 5: Sed Riding

Ol studen oli rid moa wetem fluensi mo riding blong olgeta i flo gud. Naoia oli sud rid gud wetem moa ekspresen long voes blong olgeta mo rispektem gud ol mak blong pantuesen. Riding blong olgeta long tem ia i sud kam mo fluen mo flo gud mo i sud gat moa andastaning long wanem oli stap ridim.

Mekem ol studen oli rid folem level blong riding blong olgeta.

Aktiviti 6: Raeting

Givim wan moa pat blong teks blong *Ol Bataflae* blong oli raetem folem level blong wanwan studen.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong oli tekem olsem eksampol: “Mi gat tingting blong planem wan tri.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long wanem oli bin tokbaot long Lesen 3.

Rimaenem olgeta long ol nid blong ol anamol ia, sapos blong liv long wan big eria olsem ol pig, hos, nanigot, buluk, sipsip. Ol anamol ia oli nidim wanem blong laef? Riviu ol risen from wanem oli sud laef long wan big eria we i gat ol tri, gras, wota o ol frut folem nid blong olgeta.

Riviu long ol smolsmol insek wetem ol dog mo puskat we yumi fidim.

Pulum atensen blong olgeta long ol katapila we oli laekem lif blong samfala plant folem ol kaenkaen bataflae. Askem ol studen blong diskas moa abaot ol katapila long haos blong olgeta. Sam studen i save talem se oli luk katapila i kam bataflae.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Risaetem tri o fo poem long grup bifo yufala i singsing *Jisa i Talem Se* bakegen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Mekem ol studen oli riptim wan moa taem tufala saon /b/ mo /v/ mo askem olgeta blong mekem ol smolsmol rolpleia ia:

Nambawan rolplei

St 1: Mi givim yu wan naes buk.

St 2: From wanem yu givim wan buk long mi?

St 1: From yu laekem buk mo yu laekem rid tumas.

Nambatu rolplei

St 1: Mi givim yu wan naes bot.

St 2: From wanem yu givim wan bot long mi?

St 1: From yu wantem gat wan bot blong pleplei long solwota.

Afta, askem studen blong mekemap raem o poem wetem tufala saon ia /b/ mo /v/ olsem:

Blu balun i go lus
Insaed long baket wota
Smol boe i lukaotem
Blu balun blong hem
Be bol i brok mo i lus
From hem i drink tumas wota

Wan visita blong Vietnam
I wantem visitim Vanuatu
Long visit blong Vietnamis
Hem i spenden fulap Vatu
Blong visitim ol volkeno
Mo spenden taem long ol vilej
Blong yumi long Vanuatu
Baebae gudfala visita blong Vietnam

Mekem ol studen oli ripitim ol smolsmol raem we oli mekemap mo save raetem long buk blong olgeta.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Mekem gaeded riding wetem smolsmol grup. Rid wetem wan grup tedei mo wetem tufala narawan long nekis dei. Yu gat tri grup blong riding be yu gat ol eksasaes we i folem ol wiknes o nid blong ol studen. Priperem ol defren eksasaes folem ol nid blong ol studen blong yu.

Luk **Apendiks** blong helpem yu long ol dedefren aktiviti ia.

Aktiviti 6: Raeting

Long **Apendiks 5** i gat wan sampol blong eksplenem laef saekol blong bataflae be yu save mekem long eni kaen anamol. Ol eksplenesen ia oli blong gaedem yu blong mekem diskasen long fulkas.

Wanwan grup i save wok tekemap wan o tu step blong wok long hem.

Wetem ol studen, eksplenem ol step blong laef blong wan bataflae:

1. Ol mama bataflae oli putum eg long wan lif we oli save kakae. Ol eg ia oli makem stat blong laef blong wan bataflae.
2. Afta long faev o ten dei, ol eg oli brokbrok mo kam ol katapila.

3. Ol katapila oli kakae ol lif we oli silip long hem mo oli gru kam bigwan hariap.
4. Afta long samfala wik, oli jenisim skin sloslo blong oli kam krisalis.
5. Long period blong krisalis, hem i long taem lelebet mo i wan kwaet taem. Long taem ia, krisalis i stap jenis sloslo blong stap fomem strakja blong wan adol bataflae.
6. Long ten o fiftin dei afta long taem ia, bataflae i kamaot sloslo long krisalis mo flae flae olbaot.
7. Taem oli kamaot long blanket blong olgeta, ol boe mo gel oli go tugeta mo oli putum eg blong olgeta long ol defren ples. Saekel blong laef i stat bakegen.

Raetemaot ol wod we i niu long yu mo spelem mo faenem mining blong hem.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Riviu long laef blong bataflae folem wanem oli bin diskasem yestedei abaot katapila. Maet sam studen oli talem se oli luk ol katapila oli jenis oli kam bataflae.

Askem ol studen blong tokbaot ol kwesten ia:

- ◆ Bataflae i mekem eg o i bonem katapila?
Ansa: hem i putum eg bitwin 25 mo 10,000 eg long wan taem.
- ◆ Sapos hem i putum eg, long wea ples nao hem i putum?
Ansa: Aninit lif blong ol plant we oli save kakae taem oli brekem eg. Long taem blong olgeta olsem step blong katapila, oli stap kakae long sem plant mo taem oli kam long step blong krisalis, hem i fomem wan blanket mo rolem hem insaed long sem plant yet. Hem i hang long hem kasem step blong adol taem i opem hemwan blong save flae tu, tri dei bifo hem i ded.
- ◆ Wanem ol kala we bataflae i save gat?
Ansa: Grin, yelo, red, blu, mo samtaem wetem defren spot o mak long olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Risaetem tri o fo poem long grup o wanwan bifo yufala i singsing *Jisas i Talem Se* bakegen o wan defren relijes singsing.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Askem ol studen oli bildimap sentens wetem ol wod blong tufala saon blong wik. Raetem ol sentens ia long bod blong oli save ridim olgeta.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Rid wetem ol gudfala studen taem ol narawan oli stap mekem ol eksasaes folem ol nid blong olgeta.

- ◆ Riviu long ol saon
- ◆ Luksave wod long ol defren raeting
- ◆ Speling blong ol wod folem saon o nem blong leta
- ◆ Brekemdaon ol wod long silebol mo saon
- ◆ Raeting blong ol saon
- ◆ Raetem sentens abaot wan pija
- ◆ Droem sentens
- ◆ Raetem sentens o wod
- ◆ Ansarem kwesten o kwestena abaot wan sot teks
- ◆ Raetem wod wetem ol silebol yu givim (proses wetem ol tim)

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong mekem sed raeting blong eksplenem laef blong bataflae.

Wik 6: Eksplenesen

Buk blong Wik: *Ol Bataflae*

Ol leta blong Wik: Nn, Mm

Vokabulari:

maniok	mel	mared	pruvum	naus	Noel
maus	melek	maimai	kukum	nem	no
manggo	maket	muvmuv	Saemon	fingganel	nudol
medel	tomato	nem	rum	noes	Neti
mande	kamiong	raem	lam	Nora	nes
madam	mit	klaem	kolem	banana	naes
Moris	melt	sam	folem	Nadine	notbuk
mama	marum	olsem	rolem	Ron	

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Ol Bataflae*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Ol Bataflae*
- ◆ Jat blong poem *Long Heven*
- ◆ Ol jat blong evri poem mo singsing
- ◆ Sampol toktok blong ol gudfala wei blong talem wanem yumi wantem mekem
- ◆ Pija blong Laef Saekol Blong Bataflae (**Apendiks 5**)
- ◆ Ol flaskad blong ol ki-wod
- ◆ Ol saon jat blong ol leta Nn mo Mm
- ◆ Ol teks blong olgeta
- ◆ Ol kopi blong kwestena
- ◆ Ol maka mo pen, A3 pepa
- ◆ Draft blong eksplenesen teks blong olgeta

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Wik 6, Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Oi studen oli kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem). Folem ol sampol blong statem ol toktok ia:

- ◆ Mi wantem...
- ◆ Mi gat tingting blong...
- ◆ Mi rili wandem....
- ◆ Mi hop se bae mi...
- ◆ Mi stap tingting blong.....
- ◆ Mi gat strong tingting blong...
- ◆ Mi wantem tumas blong...

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong tekem olsem sampol:

Eksampol:

Mi tingting blong pem wan yukulele blong mi. Be mi no gat inaf mani yet.

Askem ol studen oli toktok stret folem sampol blong yu.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long laef saekel blong wan bataflae. Riviu long wanem oli tokbaot mo ridim eksplenesen blong tufala step we oli raetem finis (sapos oli raetem). Stat long wea ples oli stap blong diskasem gud nekis step we bae oli raetem.

Jusum wanem infomesen blong eksplenem step nambatri. No fogetem blong diskasem duresen blong wanwan step. Wanem stret i stap hapen long taem blong wanwan step?

Sapos yu planem gud wok blong yu wan o tu wik bifo yu tekem wan katapila blong obsevem long klas.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu poem bifo stadi blong niufala poem ia, *Long Heven*. Ridim smol poem ia wetem ol studen mo diskasem konten blong poem. Lukluk sapos i gat raem long poem. Wanem sentens i stap ript oltaem? Hao nao yu filim taem yu ridim poem ia?

Long Heven

Long gud weta blong Heven
Neva gat jenis long taem
Long gud weta blong Heven
Neva gat pipol oli olfala
Wetem gud weta blong Heven
Neva gat wan i taed
Long gud weta blong Heven
Neva gat wok mo prisona
Long gud weta blong Heven
Neva gat wan i pua o i hae
From long Heven
Pis, jastis, yuniti i rul
Wetem hona, pawa mo glori
Blong Papa God foreva

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long saon kona, espeseli tufala saon blong wik: /m/ mo /n/.

Mekem ol studen oli ripitim tufala saon ia folem sem proses blong ol narafala saon we yufala i luk finis.

Mekem ol sem eksasaes long orol diskriminesen olsem long ol pas saon. Luk lon g list blong vokabulari blong faenem ol wod we yu save wok wetem.

Aktiviti 5: Model Raeting

Ridim wan moa taem teks *Ol Bataflae* mo stadi long grama blong teks mo strakja.

Go tru long teks mo faenemaot ol defren step we oli stap wok tru long olgeta long las wik. Komperem wetem ol pija blong buk mo ol pija blong laef saekel blong ol bataflae blong **Apendiks 5** kasem wan klia strakja blong ridim eksplenesen.

Lukluk tru long teks blong leftemap ol teknikel freis olsem:

- ◆ eg i brok
- ◆ gru kwik
- ◆ sed skin
- ◆ stop blong gru
- ◆ kam krisalis
- ◆ bataflae i fom
- ◆ brokaot long krisalis
- ◆ stretem ol wing
- ◆ mel mo femel
- ◆ saekel blong laef

Ol sentens oli mas klia blong andastanem. Eksplenesen i go step folem step, wetem klia infomesen.

Yusum wan teknikel vokabuleri. Lukluk long namba tri pesen we wan i raet i yusum plante (long singular – hem i o long plurol – olgeta oli). Hem i yusum presen tens.

Not blong Tija:

Tekem not se taem yu stap soem long ol studen hao nao yumi luksave se pesen we i raet i stap eksplenem wan samting. Long karakteristik blong teks, lanwis i rife speseli long ol definisen, i nogat man i toktok, pesen we i raet hem i no stap long teks mo hem i mekem efot blong eksplenem wan fenomena we hem i saekel blong laef blong bataflae long teks ia. Bae yumi luk se namba tri pesen (long singula o plurol) nomo i apia long teks. Mo vokabuleri hem i teknikel. Pesen we i raet i yusum wan rejista we i wantem tijim ol rida long wan samting. Posisen blong hem i gat interes blong raetem wan dokumentri mo pesen we i ridim teks i save komen abaot.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem ol sentens blong pej seven mo eit blong *Ol Bataflae* long raeting buk blong olgeta long kesiv raeting. Givim raeting eksasaes ia folem ol level blong raeting blong ol studen.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong tekem eksampol blong yu: “Mi gat strong tingting blong go spendem wan manis long Australia wetem anti blong mi.”

Oli save givim rison blong olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long laef saekel blong bataflae. Rivi long wanen oli tokbaot mo ridim eksplenesen blong trifala step we oli raetem finis. Stat long wea ples oli stap, blong diskasem gud nekis step we bae oli raetem.

Jusum wanem infomesen blong eksplenem step nambafo. No fogetem blong diskasem duresen mo wanem nao i stap hapen long taem ia. Long step fo, wanem i hapen long bataflae mel mo femel, oli mekem wanem bifo oli ded long sot taem olsem? From wanem hem i laef sot taem nomo? Wanem i hapen long eg blong olgeta afta we oli ded?

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu poem bifo ol studen oli proses blong memoraesem poem *Long Heven*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long saon kona. Kontiniu blong mekem semak eksasaes long orol diskriminesen wetem /m/ mo /n/ olsem long ol pas saon. Lukluk ol pas yunit blong proposem ol semak aktiviti mo mekem ol studen oli mekem plante eksasaes blonf pronaonsem gud tufala saon ia..

Aktiviti 5: Sed Raeting

Fokas blong Aktiviti: Kompriensen

Askem long faev studen blong ridim teks blong olgeta. Komperem eksplenesen blong olgeta wetem teks blong buk *Ol Bataflae*. Jekem sapos i no gat infomesen oli fogetem. Korektem wok blong olgeta semtaem. Sapos i no finis, kontiniu long nekis lesen.

Blong jekem kompriensen blong ol studen mekem sam long ol aktiviti ia:

- ◆ Katemaot ol taetol blong ol step mo pestem olgeta long stret ples
- ◆ Katemaot ol pija long **Apendiks 5** mo pestem olgeta long stret ples aninit ol taetol blong ol step
- ◆ Droem ol step we bataflae i pas tru blong hem i kam adol
- ◆ Raetem ol nem blong ol step aninit wanwan pija
- ◆ Wijwan long olgeta step ia i longfala moa long ol narafala? Putum olgeta long oda.
- ◆ Wijwan long olgeta step ia i sot moa long ol narafalawan?
- ◆ Hu i lukaotem ol eg afta we mama bataflae i ded?

Aktiviti 6: Raeting

Pestem sampol teks blong laef saekel blong ol bataflae long bod. Divaedem klas long grup blong faev.

Givim ol seksen blong raet long ol studen long wanwan grup mo askem olgeta blong raetem teks long ol A4 pepa mo kalarem ol pija long stret kala blong olgeta.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong tekem eksampol blong yu: “Mi rili wantem stap smol taem wetem angkel blong mi blong mekem wan smol kenu blong mi.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Luklukbak long laef saekel blong bataflae. Riviu long wanem oli tokbaot mo ridim eksplenesen blong fofala step. Stat long wea ples oli stap blong givim moa eksplenesen.

Askem olgeta, long step nambafo, wanem i hapen long mel o femel bataflae? Oli mekem wanem bifo oli ded long sot taem olsem? From wanem hem i laef sot taem nomo? Wanem i hapen long eg blong olgeta? Riviu long wanem i hapen long wanwan step. Eksplenem tru long diskasen blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu poem mo askem long ol studen blong risaetem poem *Long Heven*. Ol studen oli save jusum blong risaetem long grup o wanwan studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long saon kona. Kontiniu blong mekem semak eksasaes long orol diskriminesen wetem /m/ mo /n/. Lukluk ol pas yunit blong proposem ol semak aktiviti mo proposem sam eksasaes blong bildimap wod mo sentens mo ridim ol sentens we ol studen oli bildimap.

Aktiviti 5: Sed Riding

Kontiniu blong givim kwesten long olgeta blong jekem kompriensen blong laef saekol blong ol bataflae.

Afta, askem ol studen oli ridim ol sentens ia mo sekolem ol sentens we oli stret:

- ◆ Ol katapila oli kakae lif olbaot.
- ◆ Ol bataflae oli liv longtaem afta we oli putum eg blong olgeta.
- ◆ Ol krisalis oli stap kwaet long samfala wik bakegen.
- ◆ Wan bataflae i save laef long taem folem ol kaen bataflae.

Givim plante wod mo askem long ol studen blong sekolem nomo ol wod we i tokbaot laef blong bataflae:

haos, katapila, noes, eg, krisalis, plan, wok, raet, bonem, jenj, adalt, lif, brokaot, mit, fis

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong wok wetem ol teks blong olgeta. Ol teks oli mas komplit bifo Fraede.

Ol studen we oli finisim raeting mo editing blong olgeta oli save mekem aktiviti ia: aninit wanwan pija, ratem taetol blong step mo wan smol eksplenesen blong hem.

Wik 6, Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem).

Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong tekem sampol blong yu: “Mi gat hop blong gat wan elektronik plen we mi save kontrolem blong flae mo kam silip bakegen.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Riviu long ful diskasen blong olgeta long laef seakel blong bataflae. Wanem nao oli sud kipim wanem oli sud livim? Holemtaet ol eksplenesen we bae oli stap long sot teks blong olgeta.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Kontiniu blong risaetem poem *Long Heven* long grup o wanwan. Klosem lesen ia wetem singsing *Jisas i Talem Se*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long saon kona. Kontiniu blong mekem eksasaes blong orol diskriminesen.

Lukluk ol pas yunit blong proposem sam eksasaes blong mekemap sot raem wetem ol wod mo riptim olgeta, bildimap sentens mo riptim olgeta (ol fani sentens), mo aktiviti long rolplei long ol smolsmol situesen blong harem hao oli pronaonsem ol wod o aktiviti blong ansarem kwesten.

Aktiviti 5: Gaeded riding

Kontiniu blong kwestenem ol studen abaot teks blong olgeta. Givim taem long olgeta we i no finisim wok blong olgeta yet blong komplitim teks blong olgeta. Mekemsua se evriwan i gat aktiviti blong komplitim.

Aktiviti 6: Raeting

Mekemsua se teks blong evri grup i edit mo redi blong pablisim. Finisim ol teks mo ridim evri teks bifo oli putumap olgeta long wol long Prodaksen Kona.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Kontiniu blong talem wanem oli wantem mekem (oli gat intensen blong mekem, oli hop blong meken, oli gat strong tingting blong mekem). Givim wan sentens mo invaetem ol studen blong tekem eksampol blong yu.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Lukluk long ol risal blong wok blong olgeta mo presem olgeta blong ol gudgudfala wok oli mekem.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing o risaetem poem we yu jusum.

Oportuniti Blong Asesmen

Taetol: Riding: Bildimap wod mo raetem stret wod; anstanem wan sot teks mo ansarem stret ol kwesten. Raeting: raetem sot teks abaot wan pija

Ol Lening Aotkam: RSS.2.V1 - Yusum ol simpol skil mo strateji blong ridim mo andanstanem ol teks long venakula we oli save gud long ol familia venakula teks

WP.2.V1 - Raetem ol simpol teks long venakula

WSS.2.V2 - Yusum ol stret rul blong mekem raeting long wan stret oda

Indiketa: Luksave silebol long wan wod; bildimap wod wetem wan silebol yu givim; ansarem stret ol kwesten abaot wan teks; andastanem wan pija mo raetem simpol teks blong eksplenem.

Ol aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Askem ol studen blong lisen long ol wod we yu givim mo riptim, mo semtaem oli klapem han blong kaontem ol silebol.
- ◆ Mekem sem eksasaes long faswan be taem oli klapem finis oli raetem wod long slet mo soem.
- ◆ Givim wan silebol mo askem ol studen blong raetem evri wod oli save bildimap wetem silebol ia.
- ◆ Ridim mo ansarem smol kwestena abaot wan smol teks we oli ridim.
- ◆ Askem ol studen oli eksplenem wanem i hapen long pija, long wan, tu o tri sentens folem level blong olgeta.

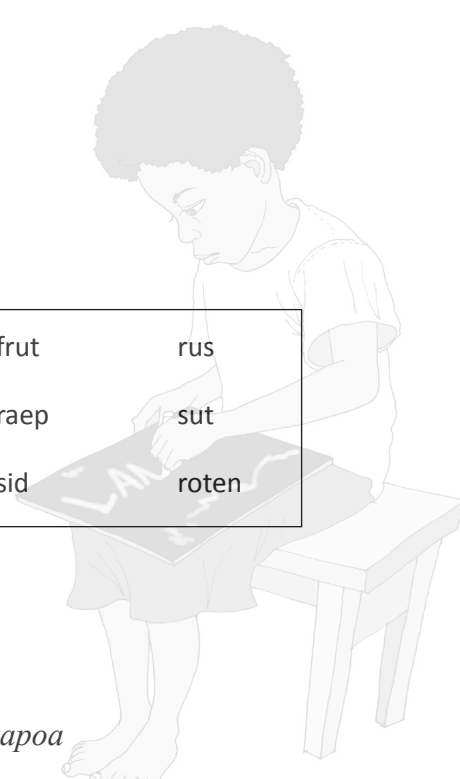
Wik 7: Eksplenesen

Buk blong Wik: *Natapoa*

Ol leta blong Wik: Ll, Rr

Vokabulari

natapoa	samting	stamba	frut	rus
grin	naesfala	skeleton	raep	sut
defren	folfoldaon	flawa	sid	roten

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Natapoa*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Natapoa*
- ◆ Jat blong poem *Natapoa*
- ◆ Flaskad blong ol ki-wod (luk long Vokabulari)
- ◆ Ol jat blong evri poem mo singsing
- ◆ Ol sampol toktok blong ekspressem wan tingting o drim blong gat wan samting
- ◆ Ol saon jat blong ol leta /r/ mo /l/
- ◆ Foto blong natapoa tri
- ◆ Namba blong ol frut blong natapoa tri folem namba blong ol studen (sam oli grin yet sam oli raep, sam oli drae, sam frut we i gat sut)
- ◆ Wan yang tri blong natapoa
- ◆ Pija blong Laef Saekol blong Natapoa Tri (**Apendiks 6**)
- ◆ Kopi blong poem *Natapoa*
- ◆ Hanraeting buk blong olgeta
- ◆ Basket we i gat aktiviti kad we i folem level blong riding blong ol studen

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Lesen 1

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Ekspressem wan tingting o drim blong gat wan samtung olsem “sapos mi gat... bae mi...”

Givim long ol studen wan sampol mo askem ol studen oli toktok blong ekspressem ol drim blong olgeta.

Eksampol:

- ◆ “Sapos mi gat mani, bae mi go luk ol narafala kantri long turisbot.”
- ◆ “Sapos mi gat wan smol aelan bae mi go stap long hem.”

Letem tri o faev studen oli ekspressem drim blong olgeta. Wok wetem sampol wan fastaem tru long wik ia; taem evri studen i ekspressem drim blong olgeta, pas long nekis sentens.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Pestem foto blong natapoa long bod mo putum yangfala sut blong natapoa klosap long foto ia wetem sam long ol frut long tebol blong yu.

Givim ol frut long ol grup blong studen (miksimap ol frut – grin, raep, mo hemia we i gat sut i kamaot).

Askem ol studen oli talemaot wanem kaen tri oli stap long ol foto mo ol frut we oli gat ia oli blong wanem tri. Mo yangfala tri we i stap long klosap long ol foto hem i wanem tri?

Letem ol studen oli tokboat wanem oli save long natapoa. Folem wanem oli luk long eksplenesen blong laef blong bataflae long las wik, askem ol studen oli traem laenem ol materiel ia, blong faenemaot laef saekel blong natapoa tri.

Afta long sesen ia, bae ol studen oli save wanem nao plan blong wok blong olgeta long tufala wik ia blong eksplenem laef saekel blong natapoa tri.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing afta ridim wan taem poem ia, *Natapoa*. Ol studen oli lisen long yu. Askem sam kwesten blong jekem kompriensen blong olgeta abaot teks.

Kwestenem gud teks blong andastanem gud.

Natapoa

Naesfala mo spesel tri natapoa
Talem from wanem long evri ya
Long kul sisen ol grin lif blong yu
Oli jenis oli kam naesfala red mo folfoldaon
Long graon blong go roten long stampa blong yu?

Yu stanap olsem wan tolfala mo sotfala skeleton
Pipol oli ting se yu ded finis be afta samfala wik
Ol naesfala mo grin lif blong yu
Oli groaot long en blong ol branj blong yu
Mo yu soem long olgeta se yu laef yet

Naesfala mo spesel tri natapoa
Yu wan gud mo naesfala sed
Mo yu givim ol swit nat blong mifala

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Afta tekem atensen blong ol studen long tufala saon /r/ mo /l/. Mekem ol studen oli pronaonsem tufala saon ia mo mekem plante taem. Askem wanwan studen blong ripitim /r/-/l/, /r/-/l/, /r/-/l/, /r/-/l/.

Mekem olgeta i ripitim ol silebol ia:

ra-la	ru-lu	rio-lio
ro-lo	riu-liu	roe-loe
re-le	rae-lae	rua-lua
ri-li	rei-lei	rau-lau

Hemia sam eksasaes we yu save proposem long ol studen taem yu gat taem.

1. Putum sekel long ol wod we i no sud stap long list.
  - ◆ rol – wor – raep – rid – red – grin – yelo
  - ◆ laet – lef – let – lid – lot – ruf – lif – laef
2. Klapem han evri taem yu harem saon /r/ o saon /l/:
  - ◆ ranem – graon – raem – traem – saen – kros – laen – risaet – raet
  - ◆ mel – letem – boelem – laetem – let – lia - loli – lamp – lemon
3. Klapem han long ol silebol long wan wod mo talem wanem silebol i gat saon /r/ o /l/.

Aktiviti 5: Model Riding

Askem ol studen blong lukluk fas kava blong Big Buk blong *Natapoa* mo talem wanem kaen nat oli laekem moa blong kakae? Letem wanwan i talemaot nat we oli laekem moa long ol narafala nat mo talemaot risen semtaem.

Naoia tekem atensen blong olgeta i go long kava blong buk. Tokbaot wanem oli luk long kava ia mo ridim taetol blong buk. Ridim nem blong raeta blong buk mo nem blong man we i droem ol pija.

Wetem ol pija blong kava peij, ol studen oli prediktim wanem nao teks ia i sud tokbaot o eksplenem.

Ridim stori long klas mo ol studen oli lisen. Invaetem olgeta blong rid wetem yu long nambatu riding.

Askem sam orol kwesten blong jekem andastanding blong ol studen. Oli mas lan blong ansarem kwesten long stret wei blong ansarem kwesten.

Ol studen oli komperem prediksen blong olgeta wetem teks we oli jas ridim mo talem from wanem oli no semak.

Naoia muv i go long ol flaskad. Askem ol studen oli ridim ol wod long flaskad we yu soem.

Jusum sam studen blong tekem ol flaskad mo go pestem olgeta stret long ol wod blong teks. Jekem sapos oli stap long stret ples.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli raetem poem *Natapoa* long buk blong raem mo poem. Sapos oli no finis oli kontiniu blong raetem mo droem long nekis lesen blong raeting.

Lesen 2

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresem drim blong olgeta.

Givim wan sampol mo askem ol studen oli toktok blong ekspresem ol drim blong olgeta.

Eksampol:

Sapos mi gat mani, bae mi pem wan yot blong mi.

Sapos mi gat bigfala haos, bae ol fren blong mi oli save visitim mi.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong faenem infomesen blong save eksplenem laef saekel blong natapoa tri we oli bin mekemap tru long ol materiel we oli gat long las lesen.

Folem planing blong eksplenesen mo go tru long smol introdaksen blong teks blong olgeta, olsem:

“Natapoa hem i wan tri we i givim frut mo i hae long twenti o moa mita. Long drae sisen ol lif blong hem oli go red bifo oli folfoldaon. Hem i stanap olsem wan skeleton.”

Raetem introdaksen ia long wan A3 pepa.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing mo ridim poem blong *Natapoa* wan mo taem.

Ridim poem nambatu taem wetem ol studen mo eksplenem wanem i tokbaot mo sapos i gat raem.

Sapos i gat taem, memoraesem fas pat blong teks.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon afta tekem atensen blong ol studen long tufala saon /r/ mo /l/ bakegen. Mekem olgeta studen oli pronaonsem tufala saon ia bakegen.

Proposem sam eksasaes blong mekem olsem:

1. Klapem han long silebol long wan wod mo raetemdaon long stret wanem silebol i gat saon /r/ o /l/.
  - ◆ ranem – graon – raem – traem – saen – kros – laen – risaet – raet
  - ◆ mel – letem – boelem – laetem – let – lia – loli – lamp – lemon
2. Mekem sem wok long Eksasaes 1 be studen i pulum smolmol laen folem namba blong ol silebol olsem: boelem - _____ Mo tu putum wan kros aninit laen blong silebol we i gat saon /r/ o /l/.
  - ◆ rolem - skorem – kliarem – protektem – karij – karem – garen – rialiti
  - ◆ leana – laetem – kolektem – solem – boelem – kliam – telefon – televisen - traelam

Aktiviti 5: Riding

Fokas blong Aktiviti: Vokabulari

Askem ol studen blong talem wanem oli ridim long las lesen.

Ol studen oli sapos blong talem se teks we oli ridim mo wok tru long hem long las lesen hem i eksplenem laef saekel blong natapoa tri.

Ridim teks wetem ol studen bakegen mo mekem vokabulari stadi wetem list.

Wan defren samting: Hem i minim wan samting we i defren long wanem yumi stap luk oltaem. Hem i kamaot o pulum ae from yumi no stap luk evridei. Yu save talem se i strenj tu. Olsem natapoa mo nabanga, tufala nomo oli stap lusum evri lif blong tufala long sem taem long evri yia.

Folfoldaon: Taem i gat fulap samting oli kamdaon long wan taem olsem kamdaon long wan tri (ol lif), long skae (ren).

- Stamba:** Tekem ol studen oli go aotsaed mo soem stamba blong eni tri o plant aotsed long klasrum o skul graon, mo tu yu save droem wan pija long bod blong soem stamba blong tri.
- Skeleton:** Tri we hem i nomo gat lif, hem i luk olsem skeleton. Long tru mining blong hem hem i bun blong ol anamol o man we i kam long ful sep be i nogat mit long olgeta.
- Flawa:** Ol naesfala flaoa blong ol defdfren plant we i flasem ol ples; yumi yusum wod ia tu blong talem ol gel se oli ol flaoa blong haos;
- Frut:** I minim ol frut blong wanwan tri; yumi yusum tu olsem risal blong wan gudfala wok blong yumi. Frut blong had wok blong yu long skul nao ia hem i samtaem yu save kam nes, tija, dokta...
- Raep:** Frut we hem i redi blong kakae.
- Sid:** Soem wan sid mo talem ‘’tru long sid ia wan rut i save kamaot mo gro i kam wan narafala plan o tri.
- Rut:** Ol rut i gro aninit graon blong holem taed wan plant o wan tri long graon. Bae ren o win bae oli blo hamas, ol rut oli holem taet tri o plant insaed long graon mo no mata ol branj oli brokbrok, tri i stanap i stap.
- Sut:** Hem i ol fas plant blong wan sid. Fafala yang plant o tri we i kamaot long graon.
- Roten:** Brokbrok nogud mo kam olsem graon bakegen blong letem niu sut blong gro mo kam bigwan.

Rid tru bakegen long teks blong andastanem gud. Bildim sentens wetem ol niu wod we oli jas stadi.

Aktiviti 6: Raeting

Kontiniu blong raetem mo droem poem long buk blong olgeta.

Lesen 3

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspressem drim blong olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong faenem infomesen blong save eksplenem laef saekel blong natapoa tri. Yu save yusum pija blong **Apendiks 6** blong givhan long olgeta.

Riviu long introdaksen we oli go tru long yestedei. Afta, go tru long step wan.

Eksampol:

Step 1: Taem blong flaoa

Afta we ol lif oli gro, ol flawa oli kamkamaot long en blong wanwan branj. Oli grup tugeta olsem kon mo oli kam waet-yelo long stamba mo red-pink long en blong flawa. Evriwan i save kam frut be wan o tu nomo i save hang mo kam bigwan long wan stik blong flawa. Natapoa i save gat flawa long ful yia.

Ol studen oli stat raetem Step 1 aninit introdaksen blong fas draf.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing mo mekem proses blong memoraesem fas pat blong poem *Natapoa*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon mo mekem ol studen oli pronaonsem tufala saon blong wik bakegen.

Afta, mekem sam aktiviti olsem:

- ◆ Askem ol studen blong faenem tri wod wetem saon /r/ mo tri wod wetem saon /l/ mo raetem olgeta long dikseneri blong olgeta.
- ◆ Askem ol studen oli brekemdaon ol wod blong faenem long silebol. Wetem silebol we i gat saon /r/ o saon /l/, bildimap mo raetem sikis niufala wod.
- ◆ Ol studen oli talem wan sentens wetem wan long ol wod we hem i jas bildimap.

Aktiviti 5: Sed Riding

Evriwan i rid wetem yu bakegen olsem yestedei long bigfala buk.

Go tru long teks blong bod mo makem ol ples blong pulum win mo blong stop smol taem blong helpem ol studen blong rid wetem ekspresen mo fluensi. Makem ples wea wanwan riding level i rid kasem.

Wanwan studen i rid folem level blong hem. Ol narafala studen oli givhan blong asesem hem.

Aktiviti 6: Raeting

Ol studen oli mekem hanraeting long ol pej ia folem ol level blong olgeta. Grup 1 oli raetem pej 1 mo grup 2 oli raetem pej 1 mo 2. Mo grup 3 oli raetem pej 1, 2 mo 3.

Korektem ol big leta evri taem oli mestem o oli no raetem stret long kesiv raeting.

Lesen 4

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresem drim blong olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong faenem infomesen blong save eksplenem laef saekel blong natapoa tri.

Riviu long Step 1: Taem blong flaoa

Go tru long ol nekis step we hem i gat frut mo folfoldaon.

Eksampol:

Samfala wik afta, ol frut oli kamkamaot. Ol frut oli gro hariap. Oli no raon tumas, mo oli gat smol wing raonem olgeta. Oli strong mo grin-yelo. Taem kala blong frut i tanem i go long red, hem i raep mo i folfoldaon long graon.

Ol studen oli raetem eksplenesen ia aninit nambawan step blong olgeta long fas draf.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu song. Risaetem ol pat wan mo tu blong poem long smolmol grup blong tri o fo studen mo memoraesem tufala las laen.

Risaetem ful poem long bigfala grup o fulklas.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Afta, mekem sam aktiviti olsem:

1. Oposit saon – riptim tufala wod wantaem:

rat/laf	karot/kalo
ril/lif	brit/split
rut/lus	kris/klif
rif/liv	kar/kal
raes/laet	

2. Ol studen oli tekem aktiviti long basket we i stret long level blong olgeta mo wok long hem olsem: Mi gat wod we i gat saon /r/ o saon /l/. Afta studen i mas talem ol wod wetem saon /r/ o saon /l/.
3. Talem ol sentens we fulap leta Rr mo Ll oli stap long olgeta olsem:
  - ◆ Ol lif oli folfoldaon long plet.
  - ◆ Ol lis oli gat longfala lif.
  - ◆ Grin wotakris i gro long reva.
  - ◆ Krokodael i krol long gras.

Mekem ol studen oli riptim ol sentens ia. Yu save proposem sam moa we oli fani.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Rid wetem wan grup taem ol narafala studen oli stap mekem sam eksasaes folem ol riding nid blong olgeta.

Sam aktiviti we ol narafala grup i save mekem:

1. Ol studen oli wok wetem wan fren o hemwan blong faenem ol raem blong ol wod ia we oli kolem olgeta ol veb:

◆ Jenis	fanis, danis ...
◆ Go	do, so, mo, dro ...
◆ Foldaon	kamdaon, sidaon, daon ...
◆ Roten	garen...
◆ Gat	mat, nat, rat...
◆ Stap	stanap, tap, kap...
◆ Ded	bred, hed...
◆ Pas	fas, mas, tumas...
◆ Open	pen, ren...
◆ Kam	sam...
◆ Kamaot	singaot, tekemaot, maot...
◆ Laekem	harem, karem, tekem, wantem...
◆ Gru	yu, tu...
◆ Stat	mat, nat, rat...

2. Ansarem kwestena abaot teks olsem:

Givim taetol blong teks: _____

Long wanem manis natapoa tri i stap lusum evri lif blong hem?

Hem i stap lusum ol lif blong hem long manis _____ mo _____.

Komplitim ol sentens ia:

- ◆ Taem ia natapoa tri i olsem _____.
- ◆ Afta sam wik ol lif blong hem oli kamaot long _____.
- ◆ Afta long ol flaoa, ol _____ oli kamaot long flaoa.

Korektem wok blong ol studen semtaem oli mekem ol eksasaes.

Aktiviti 6: Raeting

Oli save finisim ol wok we oli mekem long riding long ol buk blong olgeta.

Lesen 5

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresem drim blong olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong faenem infomesen blong save eksplenem laef saekel blong natapoa tri.

Riviu long ol step mo go tru nekis step.

Eksampol:

Step 2:

Frut blong natapoa hem i gat wan sel nomo, we i strong mo we i klosem gud wan nat insaed. Nat ia tes blong hem i gud mo i naes blong kakae. Yumi save kakae taem i no tan mo yumi save kukum tu. Ol frut we oli foldaon mo oli stap long graon, oli gru blong kam ol niufala tri bakegen.

Ol studen oli mas givim ol infomesen ia. Yu gaedem olgeta long eksplenesen nomo.

Ol studen oli raetem ekplenesen ia folem eksplenesen blong nambatu step.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan o tu singsing. Putum ol studen oli go long ol smolsmol grup mo askem olgeta blong risaetem ful poem blong *Natapoa*.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon.

Afta, askem ol studen blong ansarem ol kwesten ia:

- ◆ Mi wan bigfala naes banaro mo mi gat seven naes kala long skae. Talem huia mi?
Ansa: renbo
- ◆ Wetem mifala yu save mekem ol droing blong yu i naes moa. Hu ia mifala?
Ansa: ol kala
- ◆ Wanem i ran long rod?
Ansa: trak
- ◆ Yu yusum mi blong kilim fis mo pijin. Hu ia mi?
Ansa: banaro
- ◆ Mama i yusum mi blong fraenem fis o fis. Hu ia mi?
Ansa: fraengpan

Mekem smolsmol raem wetem ol wod we oli gat saon /r/ o saon /l/ olsem:

Garen , garen, garen
Evridei garen
Grin mo red bin
Grin mo red kabij
Grin, yelo mo red kapsikam
Grin mo orenj pamken
Orenj karot
Waet mo red bitrut
Evridei garen
Garen, garen, garen

Laet, laet laet
Grin laet blong nakamal
Blu laet blong saeklon
Yelo laet blong saeklon
Dak blu laet blong solwota
Dak red laet blong rod
Fulap kala laet blong krismas tri
Laet, laet laet

Ridim ol poem we yu retem long A3 pepa. Tekem taem blong raetem mo droem long buk blong olgeta.

Aktiviti 5: Gaeded Riding

Kontiniu blong wok wetem ol defren grup. Rid wetem grup we i no rid yet wetem yu. Ol narafala grup oli wok folem ol defren nid blong olgeta. Ol aktiviti we yu givim long olgeta i sapos blong redi long ol dei bifo lesen. Yu save askem ol gudgudfala studen blong givhan long olgeta we oli nidim moa sapot. Faenem ol aktiviti we i stret long wanwan studen blong fitim nid blong hem.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem tufala raem ia long buk blong poem mo raem mo droem tufala.

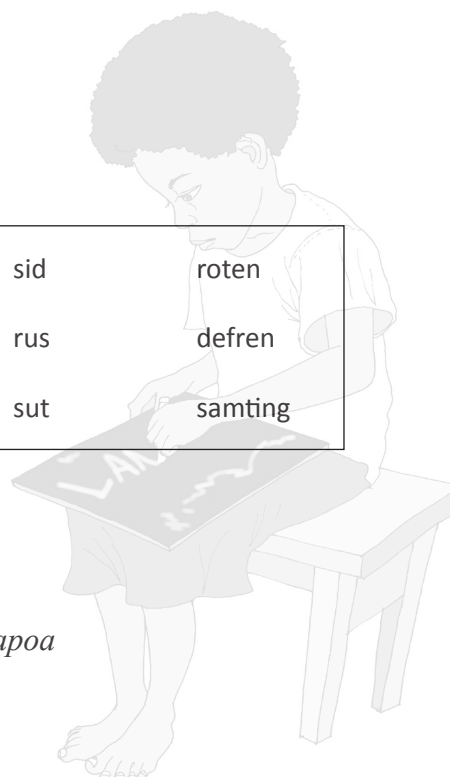
Wik 8: Eksplenesen

Buk blong Wik: *Natapoa*

Ol leta blong Wik: Pp, Ff

Vokabulari:

Natapoa	folfoldaon	flawa	sid	roten
grin	stamba	frut	rus	defren
naesfala	skeleton	raep	sut	samting

Ol Risos:

- ◆ Big Buk blong *Natapoa*
- ◆ Ol kopi blong ol smolsmol buk blong *Natapoa*
- ◆ Teks blong *Ol Bataflae*
- ◆ Jat blong poem *Gras sket*
- ◆ Flaskad blong ol ki-wod
- ◆ Ol jat blong evri poem mo singsing
- ◆ Ol sampol toktok blong ekspresen wan tingting o drim blong gat wan samting
- ◆ Ol saon jat blong ol leta Pp mo Ff
- ◆ Fas draf blong introdaksen mo ol trifala fas step blong eksplenesen blong natapoa
- ◆ Ful teks blong olgeta we oli katkatem i go long ol pat
- ◆ Pija blong Laef Saekol blong Natapoa Tri (**Apendiks 6**)

Rimemba, evridei lesen i mas stat wetem Rutin mo finis wetem Sea Taem.

Wik 8, Lesen 6

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Fokas blong Aktiviti: Ekspresen wanem oli save mekem folem wanem i bin hapen, olsem “sapos mi save se... bae mi no ... / bae mi...”

Ol studen oli save mekemap tingting blong olgeta finis blong tekem wan risolusen olsem:

“Sapos mi save se papa blong mi i no kam from mi tedei long skul, bae mi tekem wan bas blong go bak long haos longtaem finis.”

“Sapos mi save se mama i stap go long garen, bae mi folem hem blong helpem hem.”

Eksplesenem situesen long ol studen mo askem tu o tri studen oli toktok mo ol fren blong olgeta oli lisen gud blong save blong tekem sampol long olgeta.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Soem teks we yu rikodem taem oli bin tokbaot laef saekol blong natapoa tri stat long introdaksen kasem step tri blong eksplenesen.

Prisentem long ol studen wanem oli bin tokbaot tru long las wik. Talem long olgeta se bae oli kambak long eksplenesen blong olgeta blong stretem ol toktok.

Ridim tugeta wanwan pat mo askem long ol studen sapos ol ekplenesen oli stret o no. Askem long ol studen blong talem sapos oli no fogetem sam moa eksplenesen o no. Lukluk bak long ol step. Sapos oli gat wan saekol blong faev step, oli putum gud ol sentens blong wanwan step long oda (tu, tri, fo, faev)? Disaedem ol sentens wetem ol studen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song. Afta, ridim wan taem niufala poem ia mo kwestenem teks blong save wanem i tokbaot. Ridim wan moa taem wetem ol studen mo go tru long ol raem sapos i gat.

Gras sket

Gras sket, gras sket, gras sket
Kaljarel klos blong ol mama
Olsem wanem mama i wokem yu?
Kolektem yang sut blong burao
Pulumaot skin blong ol yang sut
Skrasemaot ol waet skin blong ol yang sut
Foldem mo fasem ol waet skin tugeta
Draonem olgeta long solwota o reva
Draonem olgeta blong tu wik
Putum wanwan i drae long strong san
Pulum mo klinim gud ol waet skin
Wevem naesfala sket wetem ol klin waet skin
Fasfasem ol skin folem ol defdfren paten
Jusum kala mo kalarem folem ol paten
Livim oli drae mo pulum stret ol sket
Gras sket, gras sket, gras sket
Yufala i redi blong ol kaljarel seremori
Mama, yang gel, bebe gel i flas wetem yu
Long ol kaljarel seremoni

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon long kona. Afta pulum atensen blong ol studen i go long tufala saon blong wik, /p/ mo /f/.

Mekem olgeta studen oli pronaonsem tufala saon ia mo riptim plante taem /p/-/f/, /p/-/f/, /p/-/f/, /p/-/f/.

Mekem oli riptim ol silebol ia:

pa-fa	pu-fu	pio-fio
po-fo	piu-fiu	poe-foe
pe-fe	pae-fae	pua-fua
pi-fi	pei-fei	pau-fau

Hemia sam eksasaes we yu save proposem long ol studen:

1. Putum sekel long wod we i no sud stap long list:
  - ◆ pol – porem – paep – spid- spret –promes– save
  - ◆ faet – laef – fet – fit – folem – ruf – lif – filim- sokem
2. Klapem han evri taem yu harem saon /r/ o saon /l/:
  - ◆ paenapol – spolem – spot– parasut – spel –pikimap – impoten – promes
  - ◆ Felisiti – felem – boelem – faetem – lef – Fiat – fasem – fas – lemon

3. Pronaonsem ol wod:

pol/fol	paep/faet
porem/folem	spel/fel
spid/fit	spot/fos
spret/fet	spel/lef

Aktiviti 5: Model Raeting

Ridim teks we yu raetem long bod. Go tru long hem sloslo mo luk hao raeta i eksplenem olsem wanem natapoa tri i stap muv i go long ol defren step blong laef blong hem.

Mekemsua se teks blong olgeta i klia gud.

- ◆ I nogat presens blong raeta insaed long teks.
- ◆ Yu save luk nomo pronaon blong namba tri pesen (hem mo oli) blong mensenem wanem hem i stap divelopem long teks.
- ◆ Raeta i yusum presen tens long eksplenesen blong hem (lukluk bak long ol karakteristik blong eksplenesen teks blong *Ol Bataflae* blong oli save givhan long yu).
- ◆ Strakja i semak long fashala teks: fo o faev blok folem laef saekel blong natapoa. Tekem ol studen oli go tru bakegen long laef saekel blong bataflae.

Aktiviti 6: Raeting

Go tru long ol defren step blong laef saekel blong natapoa blong luk wea ples stret oli stap.

Raetem klia ol step ia olsem wetem ol studen:

Eksampol:

- Introdaksen: Natapoa hem i wan tri we i givim frut mo i hae long twenti kasem twenti faev mita. Long drae sisen ol lif blong hem oli go red bifo oli folfoldaon. Hem i stanap olsem wan skeleton.
- Step 1: Sam wik afta we ol lif blong hem oli gro bakegen, ol flawa oli kamkamaot long en blong wanwan branj. Oli grup tugeta olsem kon mo oli waet-yelo long stamba mo red-pink long en blong flaoa. Evriwan i no save kam frut.
- Step 2: Samfala wik afta, ol frut i kamkamaot. Wan o tu i save hang long stik blong flawa. Ol frut oli gru hariap mo oli grin taem oli yang yet.
- Step 3: Ol frut oli no raon tumas, mo gat smol wing raonem olgeta, oli strong, mo grin-yelo. Taem oli tanem kala mo kam red, oli raep, mo oli folfoldaon.
- Step 4: Frut hem i gat wan sel nomo, we i strong mo we i klosem gud wan nat we tes blong hem i gud mo i naes. Yumi save kakae taem hem i no tan mo yumi save kukum tu.
- Step 5: Ol frut we oli foldaon mo oli stap long graon oli gro bakegen blong kam wan niufala tri bakegen.

Lesen 7

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresen wanem oli save mekem folem wanem i bin hapen.

Givim wan eksampol bakegen blong helpem ol studen olsem, “Sapos mi save se tija hem i sik bae mi no save kam long skul tedei.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Ridim teks blong olgeta we oli raetem i klia i stap. Kontiniu blong lukluk sapos i gat nid blong korektem o komplitim ol eksplenesen we i stap finis. Komperem teks blong bataflae wetem teks blong natapoa blong kontiniu blong stretem teks blong natapoa.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing bakegen long wan song mo ridim poem blong *Gras Sket*. Riviu long wanem poem i tokbaot mo mekem proses blong memoraesem hem.

Memoraesem ol sikis fas laen. Mekem ol studen oli ripitim laen long laen blong memoraesem. Mekem olgeta i risaetem ol sikis laen long grup blong faev studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon long kona. Afta pulum atensen blong ol studen i go long tufala saon blong wik, /p/ mo /f/.

Mekem olgeta studen oli pronaonsem tufala saon ia mo ripitim plane taem /p/-/f/, /p/-/f/, /p/-/f/, /p/-/f/.

Proposem sam moa eksasaes blong mekem olsem:

1. Klapem wod i go long silebol mo raetendaon long slet wanem silebol i gat saon /p/ o /f/
  - ◆ spelem – parasut – pati – praot – pasem – pos – paenapol – promes – proteks
  - ◆ fel – leftemap – folem – faetem – fet – Felisia – foti – faev – lemon
2. Mekem sem wok long Eksasaes 1 be studen i pulum smolsmol laen folem namba blong ol silebol olsem: paenapol – _____. Mo tu oli putum wan kros aninit laen blong silebol we i gat saon /p/ o /f/:
  - ◆ spolem - porem – spletem – protektem – Polian – spotem – klapem – prea
  - ◆ fana – folem – fasem – fis – frederik – Felisia – telefon – faenem – fosem

Aktiviti 5: Riding mo Sed Raeting

Pestem o raetem pat blong teks blong *Natapoa* long bod.

Askem ol studen blong tekem bak teks putum “nabanga” long ples blong “natapoa.”

Go tru long teks blong inovetem eksplenesen blong “nabanga” we i semak long natapoa.

Raetem niufala teks wetem taetol *Nabanga* mo ridim ol studen oli lisen mo harem sapos i stret o no.

Aktiviti 6: Raeting

Raetem nambatu draf blong olgeta long wan bigfala pepa disaedem wea ples oli save putum ol defren blok mo insetem laef saekel blong natapoa. Livim ol studen oli raetem teks long wanwan blok mo kalarem ol droing long laef saekel ia.

Lesen 8

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresen wanem oli save mekem folem wanem i bin hapen.

Givim wan eksampol bakegen blong helpem ol studen olsem, “Sapos mi save yu nidim wan raba bae mi tekem wan blong yu i kam from mi gat plante long haos.”

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Putumap tufala teks blong laef saekol (ol bataflae mo natapoa tri) klosap long wanwan mo obsevem tufala teks bifo oli toktok raon long tufala.

Komperem tufala teks: wan i tokbaot wan insek, narafalawan i tokbaot wan plant, mekem se ol infomesen i no semak be oli simila long samfala wei olsem:

- ◆ tufala i laef samting
- ◆ tufala i stap gru
- ◆ oli stap develop mo oli riprodusum (gru/gro, divelop) olgeta bakegen

Wetem ol studen, askem olgeta oli go soemaot ol step we oli go tugeta, olsem flawa/eg, frut/katapila, frut we i sakem wan sut/krisalis, yang tri/bataflae we i kamaot long envelop blong hem mo bataflae adal/stampa blong bigfala natapoa.

Mekem ol studen oli andastanem gud blong save andastanem laef sekol blong evri laef ting.

Oli save mekem wetem nabanga we oli wok wetem long lesen blong riding inovesen.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song we yufala i laekem hem.

Kontiniu blong blong memoraesem poem *Gras Sket*. Wok wetem ol nekis sikis laen. Mekem ol studen oli ripitim ol laen wanwan blong memoraesem. Long end ol studen oli risaetem ol sikis fas laen plas ol nekis laen long ol grup blong faev studen.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Mekem olgeta studen i pronaonsem tufala saon blong wik bakegen.

Afta, mekem sam moa aktiviti:

1. Askem long ol studen blong faenem tri wod wetem saon /p/ mo tri wod wetem saon /f/ mo raetem olgeta long dikseneri blong olgeta.
2. Askem ol studen oli brekemdaon ol wod we oli faenem long silebol. Wetem silebol we i gat saon /p/ o saon /f/, oli save bildimap mo raetem sikis niufala wod.
3. Talem wan sentens wetem wan long ol wod we hem i jas bildimap.

Aktiviti 5: Riding mo Gaeded Raeting

Mekem ol studen oli ridim teks blong olgeta long pepa long bod. Oli save mekem sam moa koreksen. Givim wan smol kwestena long olgeta blong ansarem.

Aktiviti 6: Raeting

Divaedem ol studen long grup blong folem ol pat (introdaksem, laef saekel, step wan kasem faev). Askem wanwan studen blong raetem pat blong hem o kalarem laef saekel blong natapoa.

Lesen 9

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspressem wanem oli save mekem folem wanem i bin hapen.

Givim wan eksampol bakegen blong helpem ol studen.

Aktiviti 2: Lanwis Eksperiens

Kontiniu blong tokbaot nabanga blong andastanem gud laef saekol blong wanwan tri. Yusum teks blong natapoa olsem wan tul blong help.

Aktiviti 3: Poem mo Raem

Singsing long wan song.

Kontiniu blong memoraesem poem *Gras Sket*. Wok wetem ol nekis sikis laen. Long en, ol studen oli risaetem ful poem long grup blong faev studen.

Aktiviti 4: Fonolojikal Awenes

Riviu long evri saon.

1. Oposit saon – riptim tufala wod wantaem
  - ◆ pat/fat
  - ◆ pil/fil
  - ◆ put/fut
  - ◆ pif/fit
  - ◆ praes/faet
  - ◆ parot/folda
  - ◆ split/flaet
  - ◆ spot/fol
  - ◆ pis/fis
2. Talem long ol studen, long basket blong mi, mi gat wod we i gat saon /p/ o saon /f/. Oli talem ol wod wetem saon /p/ o saon /f/ nomo folem instraksen blong yu.
3. Talem ol sentens we fulap leta Pp mo Ff oli stap long olgeta olsem:
  - ◆ Pol mo Pita i pem tu apol.
  - ◆ Fatia i folem Fina i go long Futuna.
  - ◆ Felo i fraet long frog.
  - ◆ Aprimen hem i wan praot spotman.
  - ◆ Pio i pem plante popo mo apol.

Mekem ol studen oli riptim ol sentens ia. Yu save proposem sam we i fani moa.

Aktiviti 5: Gaeded Raeting

Kontiniu blong pablisim teks blong olgeta.

Help blong yu i impoten tumas long taem ia.

Aktiviti 6: Raeting

Ol teks blong ol studen long wanwan grup oli sud komplit nao. Givhan long ol studen blong pestem ol smolsmol pat long A3 pepa we yu givim.

Soemaot ol teks mo letem ol studen oli enjoyem ol teks blong wanwan grup.

Lesen 10

Aktiviti 1: Orol Komyunikesen

Ol studen oli kontinu blong ekspresen wanem oli save mekem folem wanem i bin hapen.

Givim wan eksampol bakegen blong helpem ol studen.

Aktiviti 2: Poem mo Raem

Singsing long wan singsing. Afta, kontiniu blong blong memoraesem ful poem blong *Gras Sket*.

Askem long ol studen blong kontiniu blong lanem poem ia sapos oli no save gud yet. Olgeta we oli save gud, bae oli save risaetem poem long grup o wetem wan patna.

Aktiviti 4: Fonolojikol Awenes

Riviu long evri saon. Mekem ol aktiviti ia.

1. Ol studen oli ansarem ol kwesten olsem:

- ◆ Mi wan frut we i gat plante pin mo mi save stikim yu wetem, be mi swit tumas. Hu ia mi?

Ansa: Paenapol

- ◆ Mi gat fo leg, mo mi gat mustas, mo mi laekem ronem rat. Hu ia mi?

Ansa: Puskat

- ◆ Mifala i fulap long solwota. Hu ia mifala?

Ansa: Fis

2. Mekem smolsmol raem wetem ol wod we oli gat saon /p/ o saon /f/:

Fali i gat faev fis

Fati i fraenem wan fis

Feli i fraenem wan fis

Fatu i fraenem wan fis

Fana i fraenem wan fis

Fali i fraenem wan fis.

Pem bandel pinat

Pem paket pinat

Pem plastik pinat

Pem plane pinat

Planem planesen pinat

Pol i pem paenapol

Pita i pem pinat

Patolo i pem apol

Pierik i pem pea

Perini pem popo

Aktiviti 5: Riding

Askem ol studen oli putum ol pat blong teks long oda mo mo pestem i go wan bigfala pepa.

Aktiviti 6: Raeting

Givim wan pija blong laef saekol blong wan laef samting long wanwan studen mo askem oli blong raetem o komplitim.

Oportuniti blong Asesmen

Taetol: Lisen mo toktok; Lisening mo andastaning blong wan mesej o simpel teks we oli harem

Ol Lening Aotkam: LSSS.2.V1 - Yusum oltaem ol stret skil blong lisening mo spiking long ol defren situesen we oli save gud olgeta

Indiketa: Andastanem wanem mesej i harem mo akt folem; eksplenem mesej hem i harem long wan long ol fren blong hem we i no antastanem; tokbaot long tija mo long ol narafala studen wanem teks i tokbaot.

Aktiviti we yu save mekem:

- ◆ Proposem sikis teks (long wanwan teks taep), tanem ol teks mo askem ol studen oli pulum wan long olgeta we yu save ridim long hem blong hem i save tokbaot long yu.
- ◆ Proposem sam redio mesej, studen i pulumaot wan blong lisen long hem mo talemaot long yu wanem mesej i minim o akt folem.
- ◆ Askem long ol studen blong givim wan mesej we oli harem long redio mo eksplenem konten blong mesej long ol narafala studen (hemia i dipen long level blong klasrum blong yu).

OI Apendiks

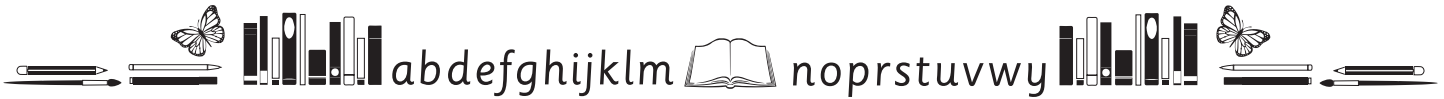

APENDIKS 1:

10 Dei Riding Plan blong wok wetem wan Rida

Lesen	Fokas	Oi Aktiviti
1: Model Riding	Kompriensen/drama blong mekem ol studen oli tingbaot stori	<p>Introdium niufala buk blong wik mo mekem prediksen long stori. Rid mo enjoem stori.</p> <p>Afta, ridim stori bakegen mo diskasem stori. Askem ol kwesten long ol mein aedia mo ol karakta blong mekem ol studen oli toktok plante.</p> <p>Oli save talem stori bakegen o mekem rolplei long stori o pat blong stori.</p>
2: Sed Riding	Vokabulari	Rid wetem ol studen. Mekem stadi long ol wod mo ki-freis long stori. Bildimap vokabulari; wokemaot mining long ol niufala wod long stori; putum ol wod long ol stret grup; luksave ol rut wod; luksave se tu wod i save mekem wan nara wod. Plei wan gem o mekem ol aktiviti wetem ol wod.
3: Sed Riding	Riding Fluensi: Flow/Fresing/Fluensi Hem i wan brij bitwin wod rekognisen mo kompriensen: rid gud; rid long stret spid; rid wetem ekspresen	<p>Ridim buk bakegen mo tokbaot ol “klu” we oli save givhan long ol studen blong oli rid gud, olsem lukluk long ol wei we oli raetem ol sentens mo hao bae oli ridim. Yu mas modelem gud riding oltaem.</p> <p>Tokbaot from wanem i gat ol fulstop, koma, eksklemesen, kwesten mak mo ol spij mak? Mekem ol studen oli praktisim blong ridim gud yusum ol mak ia.</p>
4: Gaeded Riding	Lanwis/fonolojikol awenes Stadi long ol lanwis fija (grama o samfala aspek blong lanwis olsem sintaks, semantik, grafonik o fonik nolej)	<p>Rid long ol smol grup. Ridim stori tugeta mo givim taem long ol studen blong diskasem wan pat blong grama long lesen ia.</p> <p>O yu save fokas long ol nem blong leta, mo saon.</p> <p>Askem ol studen from wanem i gat wan bigfala leta mo smol leta long wan wod long stori, ol saon blong leta, ol wod famle, fonim mo ol raeming wod (Yu save fokas long leta blong wik).</p>

5: Gaeded Riding	Lanwis/fonolojikol awenes	<p>Rid long ol smol grup. Praktisim ol strateji blong rid gud.</p> <p>Stadi long ol lanwis fija (grama o samfala aspek blong lanwis olsem sintaks, semantik, graf fonik/fonik nolej).</p> <p>Yusum ol narafala aktiviti/kontinu long ol pat blong Lesen 4.</p>
6: Grama Stadi	Ol fija blong grama	<p>Lukluk long strakja blong teks taep – yu save diskasem wan fija blong grama mo stadi olsem wanem hem i luk long riding. Mo tu yu Save stat model/sed raeting.</p>
7: Model Raeting	Stori inovesen – mekemap wan narafala stori	<p>Diskasem ol ivent mo ol karakta long buk blong wik we bae oli save jenisim blong mekemap wan semak stori.</p> <p>Modelem stori ia folem rida mo yusum strakja blong teks taep.</p>
8: Sed Raeting	Stori inovesen	<p>Kontinu long model stori mo ol studen oli finsim ol pat blong stori mo raetem wan niufala stori long ol smol grup. Long wanwan grup ol memba oli droem pat long stori.</p>
9: Gaeded Raeting	Niufala stori	<p>Raet long grup mo yusum proses blong raetem stori.</p> <p>Yu save givim taem long wanwan studen blong raetem stori blong hem.</p> <p>Mekem oral diskasen blong wan stori long grup mo oli raetem stori long grup.</p>
10: Editim mo pablisim wok	Displei mo asesmen	<p>Komplitim ol wok – presentem mo displei ol wok mo asesem ol studen.</p>

APENDIKS 2:

Rutin mo sea taem

Ol Aedia blong Rutin

Atendens: Priperem tufala envelop: “atendens” mo “absens”.

Gaedem ol studen blong tekem kad we i gat nem blong olgeta i stap long hem mo putum nem blong olgeta long stret envelop. Sapos studen i no save nem blong hem givhan long hem i save ridim nem blong hem.

Taem yu gat taem yu jas rikodem atendens blong dei ia long stret registri buk from i no nid blong spendem taem blong askem hu i stap mo hu i no stap.

Deit blong tedei: Mekem wan jat i stap long klasrum. Long jat ia ol studen oli mas putumap deit blong tedei, deit blong yestedei mo deit blong tumoro. Evri dei tija i givim janis long ol studen blong putumap ol deit ia. Yu save yusum janis blong tokbaot tumoro, tedei mo yestedei.

Mekem ripot blong weta: Mekem wan jat blong weta we bae ol studen oli fulumap everi dei wetem ol saen/simbol o wod blong ripot blong weta. Yu save mekem hot, renren smol, renren tumas, tumas klaod, ren mo san. Ol pija ia oli save stap long wan envelop we i stap aninit long jat mo hem i save stap klosap long jat blong deit.

Ol anaonsmen: Talemaot ol anaonsmen long eni spesel samting we i save hapen tedei long klas o skul dei.

Ol Aedia blong Sea Taem

Aktiviti ia i sud tekem 7 o 10 minit long wanwan dei mo yumi mas tekemap blong endem lesen blong Lanwis mo Komyunikesen. Hem i wan taem blong ol studen oli lukluk bak long wanem oli bin lanem, mo serem filing blong olgeta long wanem oli bin mekem.

- ◆ Faenemaot long ol studen sapos oli laekem lesen blong tede.
- ◆ Wanem nao oli laekem tumas long lesen tede mo wanem oli no laekem?
- ◆ Mo tu oli save serem moa tingting blong olgeta long wanem oli lanem long lesen ia.

Teknot, hem i no taem blong tijim ol niufala konten.

APENDIKS 3:

APENDIKS 4:

Ol sampol aktiviti long wan riding teks

Long ples ia, i gat ol aktiviti we yu save proposem long ol studen afta stadi blong wan teks. Ol aktiviti ia oli kam long stori blong *Wan Bigfala Taro*. Yu save mekem olsem wetem ol narafala teks.

Ol aktiviti ia oli givim janis long ol studen blong oli developem ol skil blong riding olsem kompriensen, fonolojikol awenes, speling mo grama. Yu save yusum samfala long taem blong gaeded riding wetem ol studen mo tu olsem esktra aktiviti taem oli finisim wan wok we oli mekem.

Aktiviti 1: Riding Kompriensen

Ridim sentens mo kalarem pija we i go stret long hem.

I gat wan bigfala taro long garen.

Aktiviti 2: Pantuesen eksasaes

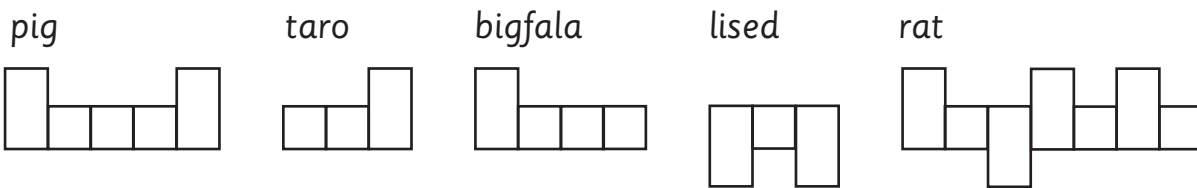
Sekolem ol fulstop long en blong tufala sentens wetem red kala.

Pig i pulum bigfala taro ia.

Pig mo dog i pulum bigfala taro ia.

Aktiviti 3. Mofoloji (sep mo mining) blong ol wod

Lukluk ol wod mo putum long stret bokis.

Aktiviti 4: Diskriminesen Eksasaes

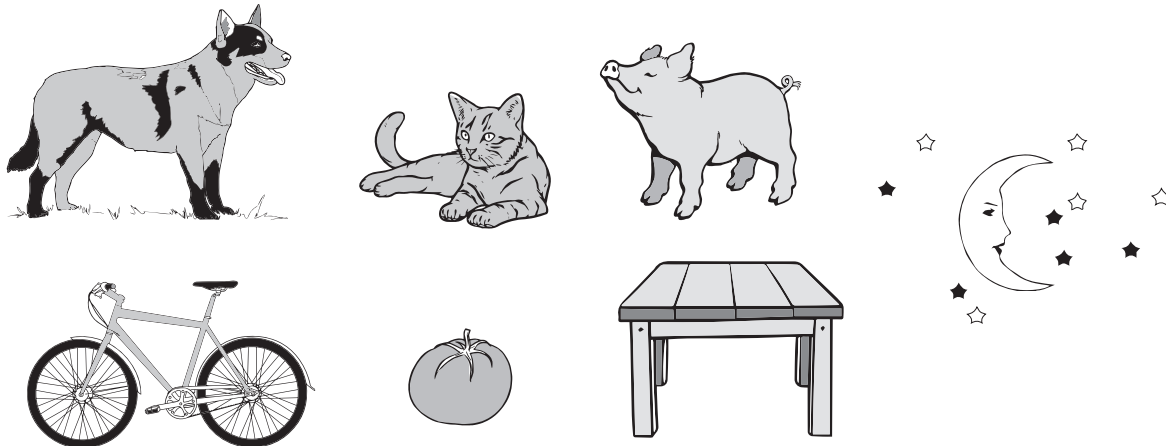
Putum sekol long pat blong tufala sentens we i semak olsem fas sentens.

Dog mo pig tufala i pulum mo pulum be bigfala taro i no mov.

1. Puskat, dog mo pig oli pulum we pulum be bigfala taro i no mov.
2. Lised, puskat, dog mo pig oli pulum we pulum be bigfala taro i no mov.

Aktiviti 5: Orol diskriminesen blong saon long wan wod

Talem nem blong wanwan pija mo putum sekol long pija sapos yu harem /a/ long hem.

Aktiviti 6: Luksave saon long sam wod

Putum wan laen long wod we i gat saon /a/ i go long leta "Aa":

papa puskat anis wetem taro basket rat bigfala

Aktiviti 7: Orol diskriminesen blong saon long ol wod long wan sentens

Putum sekol long wod sapos yu harem saon /a/:

Wan taro pulumaot olgeta evriwan bigfala taro ia

Aktiviti 8: Raeting eksasaes o speling

Jusum tri wod wetem leta "Aa" mo raetem long laen ia:

_____

Aktiviti 9: Raeting kompriensen

Ridim ol sentens ia mo krosemaot olgeta we oli no tru:

Pig i no save pulumaot bigfala taro hemwan.

Dog, puskat, rat, lised mo anis oli helpem pig blong pulumaot bigfala taro ia.

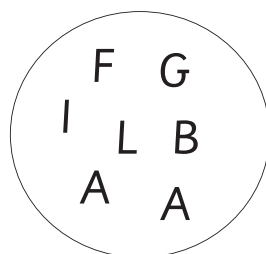
Pig mo dog nomo oli no save pulumaot bigfala taro ia.

Pig i pulumaot bigfala taro hemwan.

Pig mo dog nomo oli save pulumaot bigfala taro ia.

Aktiviti 10: Andastanem mo bildimap wod

Putum ol leta long stret oda blong fanemaot wan wod. Raetem daon wod ia mo droem wan pija we i soem wod ia.

_____
_____

Aktiviti 11: Luksave ol wod

Ridim mo putum sekol long ol wod we oli semak long wod insaed long sekol.

Pig

Pig pat pis pig pot pig pol

Lised

Lisa lised laem lised let lised lit

Aktiviti 12: Orol diskriminesen blong saon

Putum sekol long ol wod sapos yu harem /o/.

Pig i pulumaot taro.

Oli no save pulumaot bigfala taro.

Aktiviti 13: Raeting eksasaes

Raetem tri wod wetem /u/ saon:

_____

Aktiviti 14: Kompriensen mo bilding blong sentens

Ol wod oli no stap long stret oda. Putum olgeta long oda blong mekem wan sentens.

i taro bigfala ia pig pulumaot

_____

ia no taro i nating muv

_____

Aktiviti 15: Raeting eksasaes – bildimap sentens wetem wod

Komplitim sentens wetem stret wod long list ia:

bigfala
taro
banana
pulumaot
muvumaot

Wan taem, i gat wan _____ taro.

Taro ia i nogat wan man we i save _____ long graon.

Aktiviti 16: Bildimap sentens wetem ol wod

Raetem ol wod long stret oda blong mekem wan gudfala sentens:

pulumaot bigfala taro dog rat no save mo oli ia

Aktiviti 17: Luksave saon long ol wod long sentens

Wanem saon i stap long flaskad ia? Putum sekol long ol wod we oli majem saon insaed long flaskad.

/a/

Wan taem, i gat wan bigfala taro.

/o/

Taro ia i no gat wan man we i save pulumaot long graon.

Aktiviti 18: Kompriensen blong teks

Ridim ol sentens insaed long bokis. Afta ridim ol sentens we oli stap daon aotsaed long bokis. Putum wan kros sapos sentens aotsaed blong bokis i tru.

Pig mo dog i pulum taro.
Puskat i jas kam tru.
Lised i no kam tru yet.
Lised i pulum tel blong puskat, rat i pulum tel blong lised
mo anis i stikim tel blong rat.

- Pig i singaot dog blong helpem hem.
- Puskat nomo mo Lised oli pulum taro.
- Pig mo dog oli pulum taro.

Aktiviti 19: Luksave wod long wan sentens

Seperetem ol wod blong raetem wan gudfala sentens.

Pigistapdanisraonemtaromowetlongdog.
Dogiwetlongolfrenblonghemblonghelpempig.

Aktiviti 20: Vokabulari eksasaes

Tingting bak long stori mo komplitim ol sentens wetem ol stret wod.

_____ hemwan _____ no save _____ taro _____.

Anis i _____ tel _____ rat mo _____ i _____ tel _____
lised.

Aktiviti 21: Ol wod long stret grup

Karemaot ol wod we i no stret long list.

1. Ol wod blong stori: Anis dog puskat yam lised pig hos taro
2. Ol wod wetem sem leta: Kali kol toktok Kosem Krab tomato kot klab

Aktiviti 22: Simpol kompriensen eksasaes

Raetem ol nem ia aninit stret pija: bebe, basket, wilbaro, bata, boe

Aktiviti 23: Silebol eksasaes

Komplitim ol wod wetem stret silebol:

maot fae joe ren kat wan tel na

_____ting

pulu_____

_____nem

_____nem

pus_____

big_____

ga_____

Aktiviti 24: Silebol eksasaes

Brekbrekem ol wod oli go long silebol olsem: *na/wi/ta*

olgeta
pulum
banana
semtaem
bonaro
mimai
puskat
anis
Oktoba

Aktiviti 25: Bildimap ol wod

Putum ol silebol tugeta blong bildimap wan wod olsem: *a/nis/ra/ --> aranis.*

maot/le/ta
ta/ba/flae
ba/to/ko

Yusum ol wod ia long wan sentens.

Eksampol:

Yu mas talemaot tru samting oltaem.
I gat ol defren bataflae.
Tobako i no gud long helt blong yu.

Aktiviti 26: Bildimap ol wod wetem silebol

Raetem 5 narafala wod we yu save bildim wetem silebol */ba/*.

Eksampol:

Bataflae, banana...

Aktiviti 27: Kompriensen blong teks

Komplitim eksasaes ia wetem tru (T) mo no tru (NT):

Fas anamol hem i rat.

Anamol we i mo tol long olgeta anamol blong stori hem i anis.

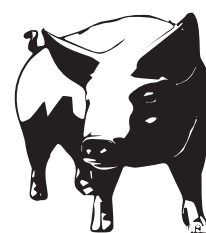
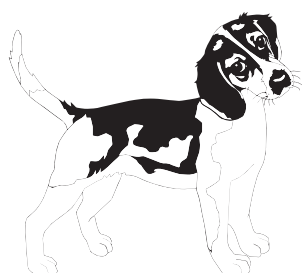
I gat faev anamol long stori.

Nambatu anamol hem i dog.

Anis hem i smol moa long evri anamol blong stori.

Aktiviti 28: Luksave blong wod mo pija

Droem wan laen blong majem wod wetem pija.

anis

puskat

pig

dog

rat

Aktiviti 29: Bildimap ol sentens

Komplitim ol sentens wetem ol veb ia : pulum, pulumaot, foldaon, no muv

Papa i _____ smolfala dongki.

Dentist i _____ tut blong Pol.

Smol boe i pulum trak be trak i _____.

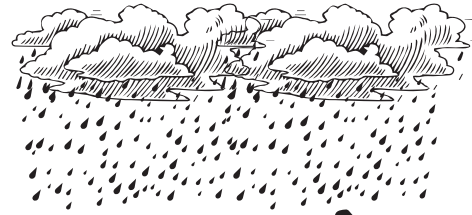
Evriwan i _____ mo oli bangbangem nogud olgeta.

Aktiviti 30: Majem sentens mo pija

Droem wan laen blong majem sentens mo pija.

Ol boe oli pleplei futbol.

Tedei i ren plante.

Aktiviti 31: Bildimap sentens

Yusum sam long ol wod mo freis ia blong raetem wan gudfala sentens.

Anis - pulum - tel - Bum - i - tufala - Wan moa taem -
 kakae - graon - blong rat

Sentens:

Aktiviti 32 Bildimap sentens

Komplitim ol sentens wetem ol wod ia: olgeta - hem - oli

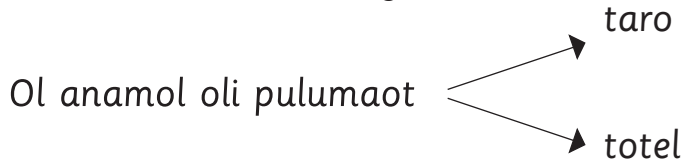
Pig i pulum taro be _____ i no save pulumaot.

Anis i kakae tel blong rat mo _____ i go haed long gras

_____ anamol oli pulum taro strong mo pulumaot.

Aktiviti 33. Luksave blong sentens

Krosemaot wod we i no blong stori.

Aktiviti 34: Luksave blong ol wod long sentens

Sekolem wanwan wod long ol sentens ia.

Pig i pulum taro.

Hem i wan bigfala taro long garen.

Aktiviti 35: Wod bilding gem

Droem wan laen long stat blong wod i go long stret en blong hem. Raetem wod mo droem pija blong olgeta insaed long bokis.

Naka   gae

Wan .....

Naka   tambol

Wan .....

Nang   vika

Wan .....

Aktiviti 36: Luksave blong longfala sentens

Long wanwan sentens, putum sekol long wod we i moa longfala bitim ol narafala sentens.

Pig i no save pulumaot taro hemwan.

Tija i krosemaot ol nem blong ol fis.

Mama blong Pol i seremaot ol haf kakae blong hem.

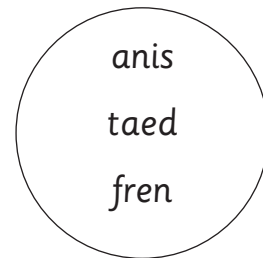
Aktiviti 37: Bildimap sentens

Putum ol wod we oli stap long sekol long ol sentens.

Pig i pulum taro gogo hem i _____.

Ol _____ blong hem i kam helpem hem.

_____ i helpem olgeta blong pulumaot taro.

Aktiviti 38: Komplitim ol wod

Kaontem namba blong ol leta“t”mo putum ol wod ia long stret ples:

tomato   total   pulumaot   taro

t _ _ _ t _   t _ _ _   t _ t _ _ _   _ _ _ _ _ _ t

Aktiviti 39: Raeting eksasaes

Jusum wanwan wod wetem saon /ae/, /oe/, /u/ mo raetem.

Aktiviti 40: Mekemap wod mo pija

Mekemap ol wod wetem ol silebol ia mo droem ol pija blong olgeta:

ma mo mi me mu

Eksampol

_ _ nggo

Aktiviti 41: Luksave blong silebol long wod

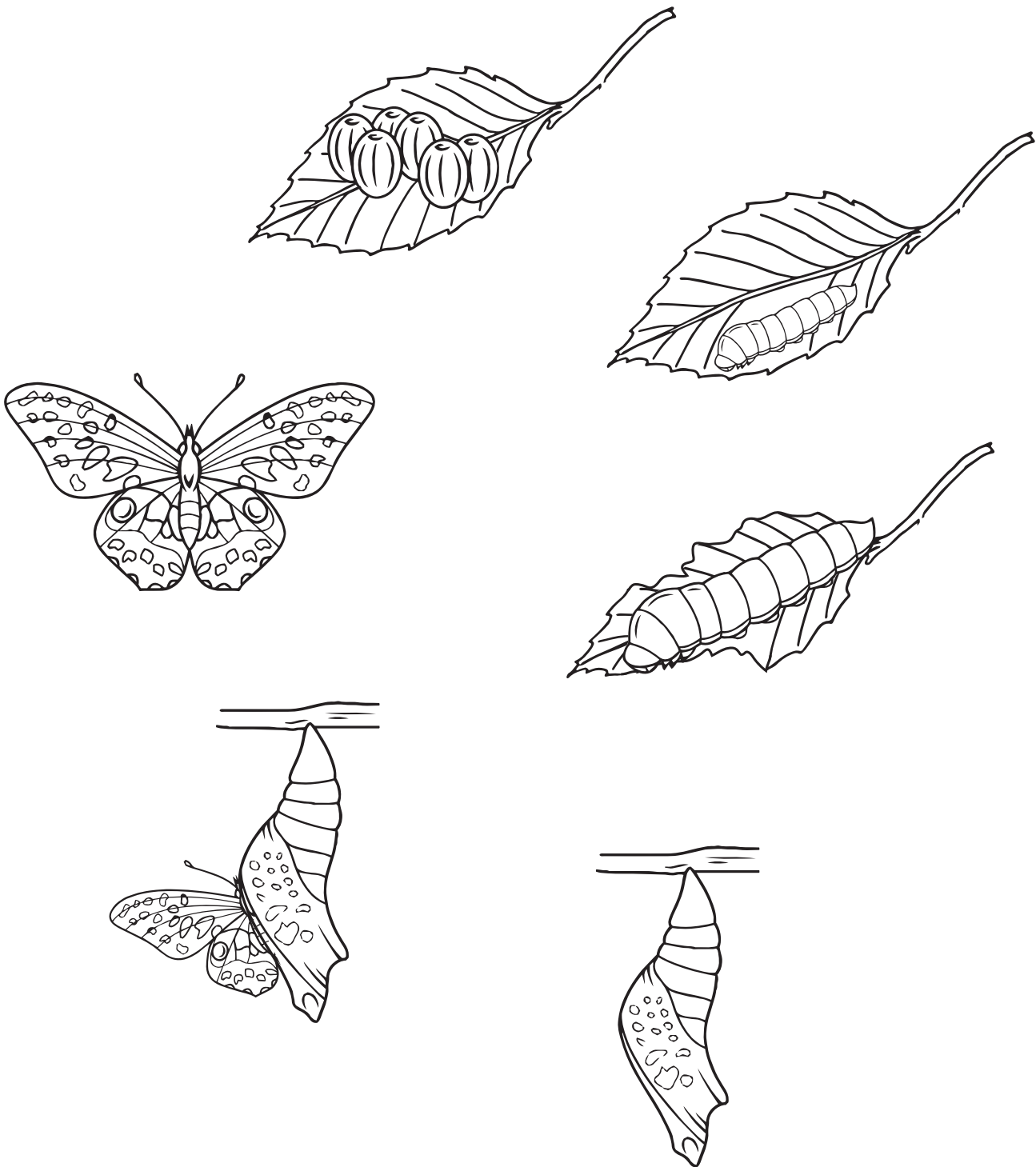
Putum sekol long ol wod we oli gat wan silebol olsem hemia insaed long bokis.

ra
 karate Rambo rutumaot graon

pu
 puskat spun sponsa pawa pulumaot putum

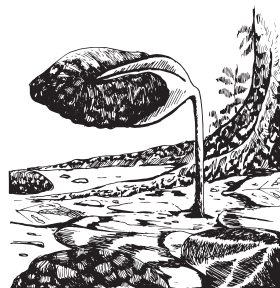
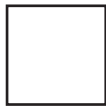
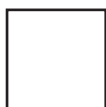
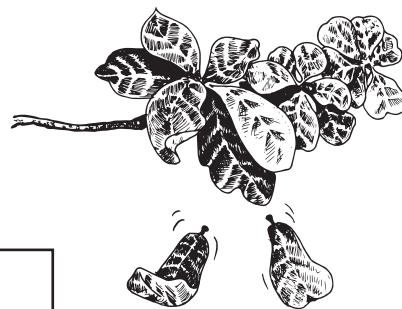
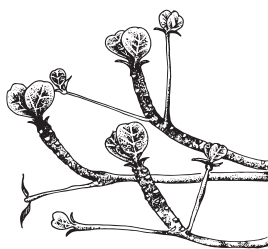
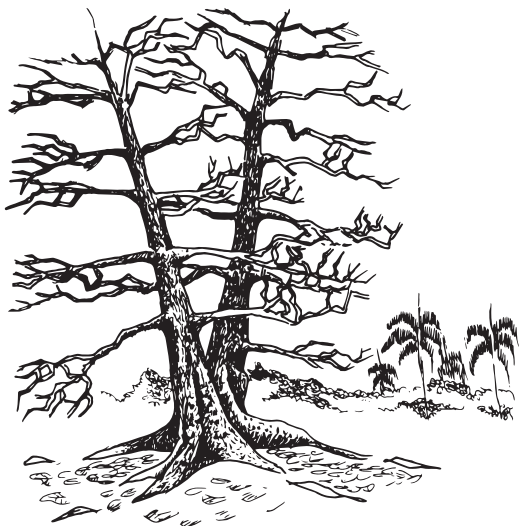
APENDIKS 5:

Laef saekel blong bataflae

APENDIKS 6:

Ol step blong laef saekol blong Natapoa Tri

Oi Glosari

Glosari

Bislama	Inglis	Franis	Mining
aesoletem	(to) isolate	isoler	Seperetem o putum ol saon o wod wanwan.
alfabet kad	alphabet card	carte alphabétique	Ol kad we oli soem wanwan alfabet leta.
antonim	antonym	contraire/antonyme	Hem i wod we i oposit long wan narafala wod.
aotkam	outcome	résultat	Wan bigfala poen we studen i mas kasem long en blong yia we oli raetem long Nasonal silibas.
asesmen	assessment	évaluation	Wei blong faenemaot, kolektem mo talem stret sapos studen i kasem bigfala poen (aotkam) we hem i mas kasem long en blong tu wik.
bildimap	(to) build up	former (syllabes, mots)	Putum tugeta ol silebol o saon blong mekem wan wod.
brekemdaon	(to) break down	découper en syllabes	Olsem brekem wanwan wod i go long ol silebol.
deskripsen	description	description	Mekem wan ripot long ol mein aeeda long wan topik.
editim	edit	réviser (un texte)	Jekem mo korektem ol teks bifo pablisim olgeta.
eksplenesen	explanation	explication	Ol teks we oli givim klia tingting long wan topik o from wanem wan samting i tekem ples.
flaskad	flashcard	cartes (sons, syllabes, mots, phrases)	Ol kad we tija i save raetem wanwan silebol, wod mo ol freis long olgeta.
fonemik awenes	phonemic awareness	conscience phonémique	Nolej blong saon long wanwan leta.

Bislama	Inglis	Franis	Mining
fonik	phonics	phonèmes	Tijim wanwan leta.
fonolojikol awenes	phonological awareness	phonologie	Andanstanding blong ol saon long ol leta taem yumi yusum long toktok o taem yumi rid.
freis	phrase	phrase	Smol grup blong ol wod insaed wan sentens we grama i stret.
fleksibol	flexible	flexibilité	Yu save jenisim tijing strateji blong yu folem wanem yu luk long ol studen.
gaeded raeting	guided writing	écriture guidée	Tija i sapotem gud ol studen long smolsmol grup blong raetem wan teks.
gaeded riding	guided reading	lecture guidée (groupe d'affinité)	Givim moa help long riding long ol smolsmol grup.
indiketa	indicator	indicateur	Ol skil we i soem se studen i kasem bigfala poen (aotkam) we hem i mas kasem long en blong yia we i stap long nasonal silibas.
indipenden raeting	independent writing	écriture autonome	Studen i save raetem wan teks hemwan
indipenden riding	independent reading	lecture autonome	Studen i save rid hemwan.
infomesen	information	information	Ol teks blong givim moa tingting long wan samting o topik.
ivent	event	événement	Wan samting we i tekem ples long wan pesen o long wan komyuniti.
inklusiv	inclusive	inclusif	Lening long klasrum we i tekem tugeta evri kaen studen.
inovetem	innovate	innover	Mekemap wan moa stori folem teks we klas i ridim.

Bislama	Inglis	Franis	Mining
jat	chart	tableau /diagramme	Olsem wan diagram, plan, graf, tebol o map we i givimaot wan mesej.
karakta	character	personnage	Ol mein pesen o krija we oli ol mein akta long wan stori.
konteks	context	contexte	Ol envaeromen we oli stap raonem wan samting olsem ivent mo ol situesen.
kronoloji	chronology	chronologie	Ol ivent o ol samting we oli tekem ples long laef long wan stret oda.
lanwis eksperiens	language experience	expression orale	Serem ol eksperiens blong olgeta.
leta	letter	lettre	Ol spesel mak we oli representem wan kaen saon long eni lanwis.
memoraesem	memorise	mémoriser	Mekem se oli save talem wan teks o poem long memori.
modelem	model	modeler	Soem olsem wanem blong mekem wan samting.
model raeting	model writing	écriture modèle	Tija i raet mo ol studen oli lukluk gud.
model riding	model reading	lecture modèle	Tija i rid long ol studen mo oli lisen gud blong save hao blong rid.
narativ teks	narrative text	texte narratif	Ol stori o eksperiens we oli bin tekem ples long laef blong wan pesen.
orol komyunikesen	oral communication	communication orale	Taem blong praktis long ol stret wei blong toktok.
poem	poem	poème	Wan wei blong raet we i klosap olsem singsing, raem mo toktok.
polaet	polite	poli(e)	Ol fasin blong rispek long toktok mo aksen.

Bislama	Inglis	Franis	Mining
priraeting	pre-writing	graphisme	Ol raeting skil we ol studen oli mas save bifo oli raet gud.
pririding	pre-reading	pré-lecture	Ol skil we ol studen oli mas save bifo oli rid gud. Ol aktiviti we tija i givimaot bifo wan riding lesen.
prosija teks	procedural text	texte injonctif	Ol teks we oli givim instraksen blong mekem wan samting.
raem	rhymes/ to rhyme	rime/rimer	Ol wod we oli stat wetem semak saon olsem long wan sentens.
raeting	writing	écriture	Raetem wan samting wetem pensel o pen long pepa.
riding	reading	lecture	Lukluk wan teks mo ridim wetem andanstanding.
rikaon	recount	récit familial	Ol stori o eksperiens we oli bin tekem ples long laef blong wan pesen.
risaet	recite	réciter	Talemaot ol stori long orol we oli bin ridim tugeta o wanwan.
rutin	routines	routines	Ol samting we oli mekem evridei mo long oda.
sea taem	share time	moment de partage	Ol studen oli kam wan ples afta diskasem wanem oli bin lanem.
sanario	scenario	scénario	Ol ivent we oli mekemap mo oli no tru.
saon	sounds	sons	Ol noes we yumi mekem taem yumi saonem wan leta.
saonem	sound	prononcer	Mekem saon blong wan leta.
sed raeting	shared writing	écriture partagée	Tija i raetem wan teks wetem sapot blong ol studen.

Bislama	Inglis	Franis	Mining
sentens	sentence	phrase	Wan grup blong ol wod we oli givim wan aedea o wan tingting.
sed riding	shared reading	lecture partagée / collective	Ridim buk wetem ol studen.
silebol	syllabe	syllabe	Hem i wan yunit blong ol saon long wanwan wod we i gat wan vaowel i stap insaed.
sinonim	synonym	synonyme	Hem i ol wod we oli gat semak mining long wan narafala wod.
skafol	scaffold	échafauder	Ol spesel tijng strateji blong sapotem lening blong wan niufala topik.
skim blong wok	scheme of work	répartition du travail	Wan aotlaen blong karemaot ol lesen long klasrum long tu o tri wik.
speling	spelling	orthographe	Talem ol leta long wan wod mo save givim mining blong hem.
strateji	strategy	stratégie	Ol wei blong tij blong sapotem lening blong ol studen.
viuying	viewing	visualiser	Yusum ae blong lukluk wan samting.
wod pija	word picture	image-mot	Hem i wan kad we i gat wan wod mo stret pija blong hem.

